

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAŞAYAN KÜLTÜREL BELLEK TAŞIYICISI: ÂŞIK SERDAR ALYAKUT

YÜKSEK LİSANS

Abdullah EĞİ

HAZİRAN-2024
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAŞAYAN KÜLTÜREL BELLEK TAŞIYICISI: ÂŞIK SERDAR ALYAKUT

LIVING CULTURAL MEMORY CARRIER: ASIK SERDAR ALYAKUT

YÜKSEK LİSANS

Abdullah EĞİ

HAZİRAN-2024
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YAŞAYAN KÜLTÜREL BELLEK TAŞIYICISI: ÂŞIK SERDAR ALYAKUT

LIVING CULTURAL MEMORY CARRIER: ASIK SERDAR ALYAKUT

YÜKSEK LİSANS

Abdullah EĞİ

Danışman: Prof. Dr. Fatih YALÇIN

HAZİRAN-2024
GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Yaşayan Kültürel Bellek Taşıyıcısı: Âşık Serdar Alyakut**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmalarını kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi'nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

25/06/2024

Abdullah EĞİ

TEŞEKKÜR

Tezin hazırlanma sürecinde vaktini, düşüncelerini ve şiirlerini benimle paylaşan değerli Âşık Serdar ALYAKUT'a, yüksek lisans öğrenimim boyunca kıymetli öğretileriyle yol göstericim olan ve benden desteklerini esirgemeyen saygıdeğer Prof. Dr. Fatih YALÇIN hocama, tezle ilgili birçok kaynağa ulaşmamı sağlayan, gün ve saat mefhumu gözetmeksizin bana elini uzatan ve yaşadığım her sıkıntıda imdadıma yetişen saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Fatma YILDIRMIŞ hocama, tez savunmasında değerli vakitlerini bana ayırarak tezi geliştirici fikir ve öneriler sunan Doç. Dr. Turgay KABAK ve Dr. Öğr. Üyesi Yakup TOPAL hocalarıma, ihtiyaç duyduğum anlarda manevi yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer Dr. Öğr. Üyesi Fatih UYAR hocama, 2021 yılında Âşık Serdar Alyakut'u tanımama ve hakkında çalışma yapmama vesile olan kıymetli dostum dönemin Şenkaya Kaymakamı Çağlar TEKİN'e, âşığın şiirlerini kitaplaştırma sürecinde yayına hazırlayan ve çalışmama katkı sağlayan Sn. Temel VURAL'a, hayatımın her anına huzur katan, kalbinde iyiliği, merhameti ve dünyanın en güzel ülkesini taşıyan değerli aileme teşekkürlerimi sunarım.

Abdullah EGİ
GÜMÜŞHANE – 2024

ÖZET

Edebiyatımızın ve kültürümüzün en önemli dallarından biri olan âşıklık, temeli Şamanizm'e dayanan ve 16. yüzyıldan itibaren kendine has kurallar oluşturarak varlığını günümüze kadar devam ettiren köklü bir gelenektir. Erzurum ili, Anadolu'nun bütün yörelerinde varlığını gösteren ve "âşık" adı verilen kişilerce temsil edilen âşıklık geleneğinin en yoğun yaşandığı kentlerdendir. Geleneğe birçok büyük usta kazandıran Erzurum'un geleneğe kazandırdığı son sanatçılardan biri de "Alyakut" mahlasını kullanan Âşık Serdar Alyakut'tur.

Bu tezde Âşık Serdar Alyakut'un gelenek içindeki yerini ve kültürel bellek taşıyıcılığı noktasındaki değerini belirleme amaçlanmıştır. Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirler, âşıklık gelenekleri ve halk biliminin işlevsel kuramı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan nitel arama yöntemlerinden içerik analizi ve görüşme yöntemi ile hazırlanmıştır.

Tezin amacına ve kapsamına istinaden yapılan araştırmada Âşık Serdar Alyakut'un Türk tarihindeki önemli olayları, savaşları, kahramanlıkları, örf ve ananeleri, dini ve ahlaki prensipleri, toplumsal değerleri, Türk – İslâm sentezini, tarihsel kimliği ve diğer kültürel nitelikleri âşıklık gelenekleri çerçevesinde şiirlerine aktararak kültürel belleği koruma ve geleceğe taşıma misyonu üstlendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Âşık, Âşık Serdar Alyakut, Gelenek, Kültürel bellek

SUMMARY

Minstrelsy, one of the most important branches of our literature and culture, is a deep-rooted tradition that is based on Shamanism and has continued its existence until today by creating its own rules since the 16th century. Erzurum province is one of the cities where the minstrel tradition, which is present in all regions of Anatolia and is represented by people called “minstrel”, is experienced most intensely. One of the last artists brought to the tradition by Erzurum, which has brought many great masters to the tradition, is Âşık Serdar Alyakut, who uses the pseudonym “Alyakut”.

In this thesis, it is aimed to determine the place of Minstrel Serdar Alyakut in tradition and his value as a carrier of cultural memory. The poems of minstrel Serdar Alyakut were evaluated within the framework of minstrelsy traditions and the functional theory of folklore. The study was prepared using content analysis and interview methods, which are qualitative research methods frequently used in social sciences.

In the research conducted based on the purpose and scope of the thesis, Minstrel Serdar Alyakut conveyed important events in Turkish history, wars, heroism, customs and traditions, religious and moral principles, social values, Turkish-Islamic synthesis, historical identity and other cultural qualities to his poems within the framework of minstrel traditions. It has been concluded that it undertakes the mission of preserving memory and carrying it to the future.

Keywords: Minstrel, Minstrel Serdar Alyakut, Tradition, Cultural memory

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
EKLER DİZİNİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1.GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
1.2.Araştırmanın Konusu	2
1.3.Materyal ve Yöntem.....	2
2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1.Âşık Edebiyatı ve Âşık	4
2.1.1.Âşıkların Sınıflandırılması	6
2.2.Âşık Edebiyatı Temsilcilerinin Yetiştirmeleri.....	7
2.2.1.Rüya Görme ve Bade İçme	7
2.2.2.Mahlas Alma	9
2.2.3.Saz Çalma.....	10
2.2.4.Çıraklık Eğitimi.....	11
2.3.Âşık Kolları	11
2.4.Âşıklık Geleneğinde İcra Ortamları	13
2.4.1.Sözlü Ortam	13
2.4.2.Yazılı Ortam.....	15
2.4.3.Elektronik Ortam.....	16
2.5.Âşık Şiirinin Temel Özellikleri.....	17
2.5.1.Nazım Birimi.....	18
2.5.2.Ölçü	18
2.5.3.Uyak	18
2.5.4.Âşık Şiirinde Tür ve Şekil.....	19
2.6.İcra Töresi Bağlamında Âşık Karşılaşmaları	19

2.6.1.Hoşlama, Merhabalaşma	21
2.6.2.Hatırlatma, Canlandırma	21
2.6.3.Tekellüm	21
2.7.Âşıklık Geleneğinin Tarihi Süreci	24
2.7.1.XVI. Yüzyıl.....	25
2.7.2.XVII. Yüzyıl	26
2.7.3.XVIII. Yüzyıl	27
2.7.4.IX. Yüzyıl.....	27
2.7.5.XX. Yüzyıl	28
2.7.6.XXI. Yüzyıl.....	29
2.8.Somut Olmayan Kültürel Miras: Âşıklık Geleneği.....	30
2.9.Erzurum İli Âşıklık Geleneği	31
3.BULGULAR.....	34
3.1.Âşık Serdar Alyakut'un Hayatı ve Sanatı	35
3.1.1.Âşık Serdar Alyakut'un Hayatı	35
3.1.2.Âşık Serdar Alyakut'un Sanatı.....	36
3.2.Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Muhtevası.....	37
3.2.1.Milli ve Kahramanlık Konulu Şiirleri.....	38
3.2.2.Din ve Tasavvuf Konulu Şiirleri	49
3.2.3.Aşk ve Sevgi Konulu Şiirleri	59
3.2.4.Ölüm Konulu Şiirleri	63
3.2.5.Eleştiri / Sitem Konulu Şiirler.....	68
3.2.6.Tabiat Konulu Şiirleri	71
3.2.7.Güncel Konulu Şiirler	76
3.3.Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Üslûp Özellikleri.....	82
3.3.1.Anlatım Biçimleri.....	82
3.3.2.Edebî Sanatlar	89
3.3.3.Vezin (Ölçü) ve Durak	102
3.3.4.Kafiye.....	104
3.3.5.Redif.....	108
3.4.Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Şekil Özellikleri	110
3.4.1.Nazım Birimi.....	110
3.4.2.Nazım Şekilleri.....	110
3.5.Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Halk Biliminin İşlevsel Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi.....	120

3.5.1.Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi.....	123
3.5.2.Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme İşlevi	126
3.5.3.Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi	128
3.5.4.Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi	131
4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	137
KAYNAKÇA.....	144
EKLER.....	150
ÖZGEÇMİŞ	257

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Âşık Serdar Alyakut.....	255
Şekil 2. Âşık Nuri Çırağı ve Âşık Serdar Alyakut'un Şenkaya Kaymakamlığı tarafından gerçekleştirilen söyleşide.....	255
Şekil 3. Âşık Serdar Alyakut Kocaeli'nde gerçekleştirilen Sarıkamış şehitlerini anma programında	256

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Âşık Serdar Alyakut'a Ait Sekiz Heceli Şiirler.....	150
Ek 2. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Bir Heceli Şiirler.....	161
Ek 3. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Dört Heceli Şiirler.....	233
Ek 4. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Beş Heceli Şiirler.....	237
Ek 5. Âşık Serdar Alyakut'a Yaptığı Atışmalardan Örnekler.....	248
Ek 6. Fotoğraflar	255

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Haz. / haz.	: Hazırlayan
v.d.	: Ve diğlerleri, ve devamı
y.y	: Yüzyıl
vb.	: Ve benzeri
Bk. / bk.	: Bakınız
C	: Cilt
Ed. / ed.	: Editor
Erişim	: Erişim Tarihi
S	: Sayı
TDV	: Türk Diyanet Vakfı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

1. GİRİŞ

Kültür, toplumun kendine has değerlerini, geleneklerini, inanç yapılarını, yaşam tarzını, edebiyatını v.d. içeren tüm maddi ve manevi varlıklar bütünüdür. Toplumsal bağların güçlenmesinde, dayanışmanın artmasında, bireylerin bir araya gelerek aidiyet duygusu kazanmasında, toplumsal istikrarın sağlanmasında, ahlaki prensiplerin korunması ve gelecek nesillere aktarımında kültürün rolü büyüktür.

Kültürün bileşenlerinden biri olan âşıklık, kendisine has geleneği olan ve içeriğinde müzik, şiir, halk hikâyesi anlatma gibi farklı icra şekillerini barındıran önemli bir sanat koludur. Âşıklığın temsilcisi olan ozanlar, ortaya koydukları ürünlerde yalnızca toplumun tarihini değil, aynı zamanda bugünün toplumsal ve kültürel meselelerine de ele alırlar. Dolayısıyla âşıklık ve kültür arasında güçlü bir ilişki mevcuttur. Âşıklık geleneği, Türk kültürünün yaşayan bir parçasıdır ve onun temel unsurlarını taşır.

Âşıklık geleneği ve kültür arasındaki güçlü ilişki, konuya yönelik çeşitli akademik çalışmaların yapılmasına zemin hazırlamıştır. Bu tür çalışmalar, âşıklık geleneğinin derinlemesine incelenmesine yardımcı olur. Ayrıca kültürel belleğin canlı tutulması, kültürel kimliğin anlaşılması, kültürün sanat ve edebiyat aracılığıyla güvence altına alınması gibi hususlarda katkı sağlar.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Âşıklar tarafından asırlardır icra edilen âşıklık geleneği, Türk halk edebiyatının ve sözlü halk kültürünün önemli dallarından biridir. Âşıklar, kültür taşıyıcılığı görevini yerine getirmenin yanında dil, kültür ve sanat üçgeninde öğretici konumundadır. Bu çalışmanın amacı Âşık Serdar Alyakut'un genel anlamda hayatı ve eserleri, özel anlamda ise âşıklığı ile şiirlerini inceleyerek gelenek içindeki yerini ve kültürel bellek taşıyıcılığı noktasındaki önemini belirlemektir.

Türkiye'de Âşık Serdar Alyakut hakkında daha önce akademik bir çalışma yapılmamıştır. Bu doğrultuda, Âşık Serdar Alyakut'un yaşamı, sanatı ve şiirleri temel alınarak hazırlanan bu çalışmanın, alanına katkı sunması açısından kayda değer olduğu değerlendirilmektedir.

1.2. Araştırmanın Konusu

Âşıklar, asırlara yayılan bir süreçte mensubu oldukları toplumda ve kültürel çevrede “kültür taşıyıcılığı” gibi önemli bir misyona sahip olmuşlardır. Bu yönüyle âşıklar, toplumun doğal sözcüleri olarak görülmektedir. Bu çalışma, günümüzde âşıklık geleneğinin temsilcisi olan ve kültür taşıyıcılığına katkıda bulunan Âşık Serdar Alyakut’un sanatı ve eserleri bağlamında gelenek içerisindeki yeri ve önemi hakkında bilgi vermeyi konu edinmiştir.

1.3. Materyal ve Yöntem

Hazırlanan tezde Âşık Serdar Alyakut’un hayatı, sanatı âşıklık geleneği içerisindeki yeri, âşıklığını hazırlayan ortam ve faktörler, âşıklarla olan etkileşimi; üslûp ve konu bakımından şiirleri değerlendirilmiştir. Tez, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan nitel arama yöntemlerinden içerik analizi ve görüşme yöntemi ile hazırlanmıştır. Nitel araştırmalar kültürel olay ve olguları incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırmalarda bireylerin kendi toplumsal dünyalarının nasıl kurduklarını anlamak ve içinde yaşadıkları toplumlar ile bu toplumların kültürünü nasıl algıladıkları yorumlanmaya çalışılır. Başka bir deyişle kültürel olay ve olgular incelenir. Bu sebeple bu çalışmanın amacı ve kapsamı dâhilinde nitel araştırma yöntemi kullanımının daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Literatür taraması sürecinde literatüre dayalı basılı ve elektronik kitaplardan, akademik makalelerden, YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde paylaşımına açık doktora tezlerinden, süreli ve süresiz yayınlardan, âşığın elektronik kültür ortamında yaptığı paylaşımlardan ve elektronik kültür ortamında ulaşılabilirliği olan kaynaklardan yararlanılmıştır.

Çalışmalarda kaynak olarak kullanılan bilgi ve belgelerin orijinal ve güvenilir olmasına ehemmiyet gösterilmiştir. İhtiyaç duyulan durumlarda âşıkla sesli ve görüntülü görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemle elde edilen veriler zaman, maliyet ve güvenilirlik açısından çalışmanın gelişimine katkı sağlamıştır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Âşık Edebiyatı ve Âşık

Temsilcileri âşıklar olan âşık edebiyatı, İslâmiyet'in Türkler tarafından kabulünden önce kültürümüzde yer edinen "ozanlık" geleneğinin bir devamı olarak kabul görmektedir. Halk kültürüne ait ürünler çoğunlukla sözlü gelenek ile kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Âşık edebiyatı ürünlerinin birçoğu okuma yazma bilmeyen "ümmî" âşıklar tarafından doğaçlama olarak üretildiğinden zaman içerisinde kaybolup gitmişlerdir. Bu ürünlerin bazıları da kulaktan kulağa aktarıldığı için değişmiş, yöreden yöreye farklı şekilde anlatılır hâle gelmiştir.

Âşık edebiyatı, her ne kadar 16. yüzyıl sonrasında şekil almaya başlamış olsa da kökeni Türklerin İslamiyet'i kabul edişinden çağlar öncesine dayanan bir edebiyat koludur. Ancak eldeki mevcut kaynaklar âşık edebiyatının kökeni hakkında net bir bilgi almak için yeterli değildir. Zira Köprülü (1989), İslamiyet öncesi Türk edebiyatı hakkında bildiklerimiz kadar bilmediklerimizin de olduğuna dikkat çekerek, Türklerin İslamiyet öncesi dönemlerde dini inanışlarını yerine getirirken düzenledikleri törenlerde ozanların da yer aldığını ve bu sanatçıların toplumda önemli bir konuma sahip olduklarını belirtmektedir (Köprülü,1989: 159). Geleneğin bugün "âşık" olarak adlandırılan temsilcileri, Tunguzlar tarafından "şaman" Moğollar ve Buryatlar tarafından "bo, bugu" Yakut Türkleri tarafından "oyun" Altay türkleri tarafından "kam", Kırgız Türkleri tarafından "baksı-bakşı", Oğuzlar tarafından ise "ozan" şeklinde adlandırılmıştır (Dağı, 2020: 1030). Aslan (2009), "*Şamanizm ve Şamandan Âşığa İntikal Eden Trans Olgusu*" başlıklı makalesinde sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte yer alan bu benzerlikleri toplumsal ihtiyaç, hazırlık dönemi, rüya, gaflet ve trans hâli, eğitim süreci gibi kriterlerde ele almış ve şaman tipinin yüzyıllar içerisinde değişime, dönüşüme ve yumuşamaya uğrayarak "âşık" tipine dönüştüğü değerlendirmesini yapmıştır (Aslan, 2009: 17-37).

Âşık edebiyatı, "*kendisinin veya başkalarının şiirlerini saz eşliğinde çalıp söyleyen ya da halk hikâyeleri anlatan ve âşık adı verilen saz şairlerinin müşterek meydana getirdikleri bir edebiyat*" olarak tanımlanmaktadır. (Oğuz, 2007: 138) Âşık edebiyatı tarzı, 16. yüzyılın sonlarından itibaren kahvehanelerin merkezinde şekillenmeye başlamış ve genellikle din dışı bir tavra sahip olan ozan-baksılar, yeniçeri ocağının "ordu şairi" temsilcileri, Bektaşî tarikatı mensupları ve diğer tekke şairlerinin etkisiyle olgunlaşarak kendine özgü bir kimlik kazanmıştır. Ancak, bu geleneğin tekke edebiyatıyla ilişkisini

hiçbir zaman koparmadığı belirtilmelidir. Başka bir deyişle, âşık edebiyatı geleneği, tekkelerin kültürel etkisiyle şekillenirken, âşıkların tarzlarını belirlemelerinde ve bağımsız bir gelenek olarak yer edinmelerinde en büyük rol kahvehanelerin ortaya çıkışı ve gelişimi olmuştur (Çobanoğlu, 2000: 130).

Kültürümüzün önemli dallarından biri olan âşıklık geleneğinin icracısı konumdaki “âşık” için araştırmacılar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Sever (2013), âşığı; *“Genellikle saz eşliğinde din dışı konularda doğaçlama şiirler söyleyen, halk hikâyesi anlatan kişi olarak bilinir ve halk arasında halk şairi, halk ozanı olarak da adlandırılır. “Ozan-Baksı” geleneğinin İslâmiyet’ten sonra tasavvufî düşünce ve yaşayış tarzıyla birleşmesinden doğan belirli bir tip, âşık şair tipi olarak benimsenmiştir.”* (Sever, 2013: 22) şeklinde tanımlamıştır. Artun (2014) ise âşık ile âşıklık geleneğini; *“Âşıklar, sazlı (telden), sazsız dilden, doğaçlama yoluyla, kalemlle (yazarak) veya birkaç özelliği birden taşıyan, geleneğe bağlı olarak şiir söyleyenlere “âşık”, bu söyleme biçimine “âşıklık–âşıklama” âşıkları yönlendiren kurallar bütününe de “âşıklık geleneği adı verilmiştir.”* (Artun 2014: 55) biçiminde tanımlayarak âşığın geleneğe dair temel gereklilikleri yerine getirmesi gerektiğine vurgu yapar. Yine bir başka tanımında ise *“Âşıklar, saz çalan, usta-çırak ilişkisi içinde yetişen, irticalen şiir söyleyen, atışma yapabilen bade içtiğini belirten veya bu özelliklerin bir bölümünü bünyelerinde toplayan şairlerdir.”* (Artun,2011:3) şeklinde tanımlamıştır. Köprülü (2014)’ye göre âşık; *“Halk arasında, genellikle saz şâirlerine verilen bir isim.”*dir (Köprülü, 1966: 163). Kaya (2007) ise âşığı; *“Daha çok kırsal kesimlerde yetişen, şiirlerini saz eşliğinde ve hece vezni ile vücuda getiren, halk hikâyesi tasnif edebilen ve anlatabilen sanatçıya verilen ad.”* (Kaya, 2007: 65) olarak tanımlar. Fuat Köprülü ve Doğan Kaya tarafından yapılan tanımlarda Kaya’nın Köprülü’den farklı olarak âşığın kırsal kesimin sanatçısı oluşuna, hece vezni kullanımına ve halk hikâyesi tasnif edip anlatabilme özelliğine vurgu yapar.

Halk şiiri araştırmacıları tarafından “âşık” kavramı üzerine yapılan tanımlar incelendiğinde birtakım ortak kanaatlere ulaşılmaktadır. Bu tanımlara göre âşık; saz çalabilme, irticalen şiir söyleyebilme, halk hikâyesi tasnif etme ve anlatabilme, usta-çırak ilişkisi ile yetişme, bade içme özelliklerine sahiptir. Ancak günümüz şartları düşünüldüğünde âşık olarak nitelendirilen icracıların taşınması gereken özelliklerde birtakım yumuşamalar ve değişikliklerin meydana geldiği bir gerçektir. Söz gelimi usta çırak ilişkisi ile yetişme, bade içme gibi özellikler artık geleneğe kadar yaygın değildir. Bu yönüyle âşık adı verilen icracıların hangi niteliklere sahip olduğu ve sahip olması gerektiği gözden geçirilmeye muhtaçtır.

2.1.1. Âşıkların Sınıflandırılması

Âşıklar, eğitim durumlarına göre ve yetiştikleri sosyal çevreye göre iki şekilde sınıflandırılmaktadır. Bir âşık, bu sınıflandırmalardan her ikisine dâhil olabilmektedir.

2.1.1.1. Âşıkların Eğitim Durumlarına Göre Sınıflandırılması

Fuat Köprülü, âşıkları eğitim durumlarına göre “kalem şairleri” ve “meydan şairleri” olmak üzere ikiye ayırmıştır. Bunlardan ilki olan kalem şairleri, yüksek sınıfa mahsus şiirler yazan klâsik şairlerdir. Meydan şairleri ise halk toplantılarında doğaçlama olarak şiir üreten ve bu şiirleri sazları eşliğinde çalıp söyleyen şairlerdir. (Köprülü, 1966:170-171).

Yardımcı (2021) ise Köprülü'nün bu tasnifine katılmakla birlikte âşıkları eğitim durumlarına göre “ümmî âşıklar”, “okuma yazma bilen âşıklar” ve “kalem şuarası” olmak üzere üç grupta incelemiştir. Ümmî âşıklar, eğitim görmemeleri sebebiyle okuma yazma bilmeyen, irticalen söylemede oldukça iyi bir ustalığa sahip, çoğunlukla hece ölçüsünü kullanan âşıklardır. Bu âşıklar içerisinde saz çalmayı bilenler olduğu gibi Derdimend ve Fehmi Gür gibi sazsız söyleyenler de mevcuttur. Âşık Veysel ümmî âşıklara örnektir. Okuma yazma bilen âşıklar belli bir tahsil görmüş âşıklardır. Genellikle saz çalmayı bilirler ancak Beyanî gibi eğitim gördüğü hâlde saz çalmayı bilmeyen âşıklar da mevcuttur. Uyak ve ayak verme geleneğinde başarılı olmuş, yeni ayak arayışlarında bulunmuşlardır. Hikâye tasnif etme ve anlatma geleneğine önem vermişlerdir. Divan şiirinin dil ve ölçülerine ilgi duymuşlar, divan şairlerinden farklılıklarını kanıtlama amacıyla satranç, vezn-i aher ve kalenteri gibi türlerin başarılı örneklerini vermişlerdir. Âşıklık geleneğinde ustalığın göstergelerinden biri olan muaamma üzerinde sıkça durmuşlardır. Kalem şuarası ise okuma yazma bilip saz çalmayı bilmeyen şairlerden oluşmaktadır. İyi tahsil gördükleri için aruzu ve heceyi kullanabilmektedirler. Şiirlerini doğaçlama değil masa başında oluşturmaktadırlar (Yardımcı, 2021:148-149).

2.1.1.2. Âşıkların Yetiştikleri Sosyal Çevreye Göre Sınıflandırılması

Âşıkların Anadolu sahasında yetişme ve gelişme mekânları genellikle köy ve kasaba gibi kırsal alanlardır. Âşıklara bu mekânlarda asıl kaynaklık eden ise halktır. Bu sebeple âşıklar için önemli olan doğdukları yer değil yetiştikleri sosyal çevrelerdir. Âşıklar, doğdukları sosyal çevreden ayrılıp gezginci bir hayat benimseyerek köy köy dolaşırlar. Gezip gördükleri yerler ve yaşadıkları ortamlardaki konuları şiirlerine yansıtırlar. Âşıklar, yetiştikleri sosyal çevreye göre beş ayrı maddede sınıflandırılmaktadır:

- a- Din ve tasavvuf ortamında yetişen âşıklar
- b- Köy ortamında yetişen âşıklar
- c- Kasaba ve şehir ortamında yetişen âşıklar
- ç- Asker ve Yeniçeri muhitinde yetişen âşıklar
- d- Göçebe çevrelerde yetişen âşıklar (Yardımcı,2021:123).

2.2. Âşık Edebiyatı Temsilcilerinin Yetişmeleri

Âşık şiirinin icracısı olma yolunda aday olan kişileri âşıklığa hazırlayan çeşitli faktörler söz konusudur. Şairlik yeteneğine sahip âşık adayının çocukluk ve ilk gençlik yıllarında bir kıza âşık olması, klasik halk hikâyelerini veya hikâyeleşmiş âşık biyografilerini okuması, ailesinde ve yakın çevresinde başka âşıkların yetişmiş olması, gurbette yaşaması ve yoksulluk çekmesi gibi durumlara, mesleğe yönelmede sıklıkla karışılmaktadır (Düzgün, 2008:256).

Âşıklıkta adayların âşıklığa yönelip ustalaştığı sürece dair birtakım gelenekler mevcuttur. Bu gelenekleri rüya görme ve bade içme, mahlas alma, saz çalma ve çıraklık eğitimi başlıkları altında toplamak mümkündür.

2.2.1. Rüya Görme ve Bade İçme

Âşıklık geleneğinde rüya görme ve bade içerek sanatçı kişiliği kazanma sıklıkça karşılaşılan bir durumdur. Kaya (1994), âşıklık geleneğindeki rüya motifinin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu belirterek âşık adayının gördüğü rüya ile bir güzele âşık olduğunu, saz çalmayı, doğaçlama şiir söylemeyi ve âşıklığın edep erkânını öğrendiğini ifade etmiştir (Kaya, 1994: 62). Sever (2013)'e göre ise rüya, maddi veya manevi bir sıkıntı sonunda, çoğunlukla kutsal sayılan bir yerde görülmektedir. Rüya, pir elinden içilen bade ya da yenilen bir gıda maddesiyle sade kişilikten sanatçı kişiliğe evrilme ve kâmil insan mertebesine ulaşma gerçekleşmektedir. Rüya, âşık adayına doğaçlama şiir söyleme, saz çalma, dünyevi ve ilahi aşk ile ilim (İslâmî bilgiler) kazandırmaktadır (Sever, 2013: 22). Bu açıklamalardan hareketle rüyada bade içmenin âşığa bir mertebe ve saygınlık kazandırdığı yorumu yapılabilir. Rüya, âşıklığa başlamada bir başlangıç ve hareket noktasıdır.

Âşıklık geleneğindeki rüya motifi, İslamiyet öncesi Türk kültüründe yer alan Şamanlığa geçiş törenlerinin, İslâmiyet ve Osmanlı kültürünün etkisiyle sembolleşip “Kültür Örneği Rüya Motifi” hâline gelmesiyle ortaya çıkmıştır. (Günay, 2018: 137). Ancak Şamanlığa geçiş merasimlerinde yer alan esrime nöbetleri, âşığın rüya görme anındaki yaşadığı sıkıntı hâlinde daha karmaşık bir yapıya sahiptir. Asırlarca devam

eden rüya kültü âşıklığa ulaşana dek birtakım yumuşamalar yaşamıştır. Aslan (2009), Şamanizm’de ve âşıklık geleneğinde görülen “esrime-baygınlık-trans hali” ile sanata mesleğe giriş formasyonlarının birçok yönden örtüştüğünü; dikkat çeken bazı usul ve kavram farklılıklarının ise binlerce yıllık din ve inanç sistemleriyle sözlü gelenekte meydana gelen olası değişimlerden kaynaklandığını belirtmiştir (Aslan, 2009:36).

Bâde, bir sıvı içecek, herhangi bir meyve, büyük bir kişinin verdiği öğüt ya da nasihat sözleri veya bir görüntü şeklinde olabilir. Rüyasında ya da gaflet anında pirlar, dervişler ve erenler meclisinde çeşitli ritüellerle kendisine aşk (pir) bâdesi ve er bâdesi sunulan genç, saz çalma, türkü söyleme ve kahramanlık yeteneği kazanır. Bu genç, bir sevgiliye âşık olur. Yaşayan âşıkların sevgilileri, genellikle kendi çevrelerinde bulunan genç kızlardır. Ancak halk hikâyelerinin âşık kahramanları, genellikle kendilerini, resmini veya aynada gördüğü, adını ve adresini öğrendiği ulaşılması zor bir sevgiliye âşık olurlar ((Aslan, 2009: 24)

Prof. Dr. Umay Günay (2009)’a göre gelenek içerisinde hareketi sağlayan ve sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçişte aktif rol oynayan rüya motiflerinin ortaya çıkışı, muhtevaları ve sonuçları ortak bir yapıya sahiptir. Bu ortak yapı incelendiğinde âşıkların rüya ile sade kişilikten sanatçı kişiliğe dört safhada gerçekleşmektedir:

- I. Hazırlık Devresi:
  - a) Çocukluk ve gençlik çağının şartları.
  - b) Karşılaşılan maddi veya manevi bir sıkıntı.
  - c) Bir sıkıntı veya bir dilekle uykuya dalış. Uyunan yerler, kutsal sayılan mevkiler olabildiği gibi, ıssız ve uzak, kahramanın korku ve yalnızlık duyduğu herhangi bir yer de olabilir.
- II. Rüya:
  - a) Kutsal kişilerle kutsal sayılan bir yerde karşılaşma.
  - b) Pir elinden bâde içme.
  - c) Sevgilinin kendisi ile veya resmi ile karşılaşma.
  - d) Kahramana pirlar, bilmesi gereken bilgileri öğretirler.
  - e) Kahramana bir mahlâs verilerek deyiş söylenmesi istenir.
- III. Uyanış:
  - a) Kahraman kendi kendine uyanır; ilk fırsatta eline geçen bir saz ile başından geçenleri anlatır.
  - b) Kahraman bir süre (3, 6, 7, 20, 40 gün) baygın yatar ve ağzından burnundan kanlı köpükler gelir. Ehl-i dil bir kişinin sazının tellerine dokunması ile uyanır.

c) Ya da kendi kendine uyanır ama bakışları, hali, tavrı bir acayıptir. Dünya ile ilgisi kalmamış gibidir. Herkes deli olduğunu kabul ederken, halden anlayan bir kişi sazının tellerine dokunarak âşık adayının çözülmesini (bu halden kurtulmasını) sağlar.

IV. İlk Deyiş:

Rüyasında âşıklığa ulaşan kişilerin uyandıkları zaman söyledikleri ilk deyişleri gördükleri rüyanın tasviridir. Bu ilk deyişlerde âşık, başından geçenleri naklettiği gibi ilk tapşırmasını da bu ilk deyişinin sonunda yapar (Günay, 2018:138-139).

2.2.2. Mahlas Alma

Bir diğer adı tapşıma olan mahlas, âşıkların şiirlerinin son dörtlüğünde gerçek isimleri yerine kullandıkları takma isimdir. Âşıklar, şiirlerinde çoğunlukla mahlaslarını kullandıkları için kimi âşıkların gerçek isimleri zamanla unutulmuş, mahlaslarıyla anılır hâle gelmişlerdir.

Âşıklar, mahlaslarını çeşitli yollarla edinmektedirler. Elçin (1997), mahlasın üç farklı şekilde verildiğini belirtmiştir:

- I. Mahlasın rüyada şeyh-pir tarafından verilmesi.
- II. Mahlasın büyük ustalar, üstatlar veya imamlar tarafından verilmesi.
- III. Mahlasın âşığın kendisi tarafından seçilmesi. (Elçin, 1997:44)

Kaya (1994) ise mahlası “isim ve soy isimlerle ilgili mahlaslar” ve “İsimlerin dışında kullanılan mahlaslar” başlıkları altında değerlendirmiştir:

- I. İsim ve soy isimlerle ilgili mahlaslar:
  - a. İsmi mahlas olarak kullanılması
  - b. İki İsmi mahlas olarak kullanma
  - c. İsme mensubiyet eki getirerek bunu mahlas kullanma
  - d. İsmi başına bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma
  - e. İsmi sonuna bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma
  - f. İsmi ve soy ismi mahlas olarak kullanılması
  - g. İsme ve soy isme sıfat getirilerek kullanılan mahlaslar
  - h. Soy ismi mahlas olarak kullanılması
  - i. Soy ismi başına bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma
  - j. Soy ismi sonuna bir sıfat getirerek bunu mahlas kullanma
- II. İsimlerin dışında kullanılan mahlaslar:
  - a. Birisi tarafından verilen mahlaslar
    - Rüyada mahlas alma
    - Gerçek hayatta mahlas alma

- Kundaktaki Çocuğa mahlas verme.
- b. Âşığın kendisi tarafından alınan mahlas
- Çevrenin etkisiyle alınan mahlaslar
- Âşığın uygun bulduğu bir kelimeyi mahlas alması
- Nasıl alındığı tespit edilemeyen mahlaslar (Kaya, 1994: 85-86).

Büyük ustalar, üstatlar tarafından âşık adaylarına mahlas verilirken “mahlasnâme” adı verilen bir manzume okunmaktadır. (Erşahin, 2011: 222)

2.2.3. Saz Çalma

“Âşıklara, “saz şairi”, “sazlı ozan”, “çöğür şairi” gibi isimlerin verilmesi saz ve âşığın birbiriyle bütünleştiğini gösterir. Âşıklık geleneğinde saz çalma; bade içme/rüya motifinde, usta-çırak ilişkisinde, doğmaca söyleme/atışmada, muamma söylemede, değiştirme/atıştırmada ve âşık tarzı halk hikâyeciliğinde önemli bir yere sahiptir.” (Durbilmez, 2010: 149-150)

Saz çalma, âşıklıkta toplum tarafından saygın ve makbul görülme alametlerinden bir tanesidir. Bu sebeple âşıklar, küçük yaşlardan itibaren saz çalmayı öğrenme eğilimine girerler. Âşık adaylarına çoğunlukla büyük ustalar tarafından saz çalma öğretilir. Ancak kimi âşıklar saz çalmayı deneme yanılma yoluyla kendi kendilerine öğrenmişlerdir. Günümüzde elektronik kültür ortamının eğitim amaçlı kullanım imkânı sayesinde bu kültür ortamında saz çalmayı öğrenen âşıklar da mevcuttur.

Âşıklar, düz konuşma şeklinde şiir söylemeyi “dilden söylemek”, saz eşliğinde şiir söylemeyi ise “telden söylemek” olarak adlandırmışlardır. (Artun, 2001:65)

Saz, irticalen şiir söylemede âşığın en büyük yardımcısı, arkadaşı ve manevi hazinesidir. Âşık, atışma esnasında saz ile ezgisini çalarken kendisine verilen ayak ile aynı kafiyede şiir söylemek için kısa da olsa vakit kazanır. Gelenekte âşık atışmalarında kaybeden âşığın ceza olarak kendisini yenen rakibine sazını vermek durumunda kaldığı görülmüştür.¹

---

¹ Atışma sonrasında kaybeden âşığın rakibine sazını vermek durumunda kalma örneği, Terekeme yöresi âşıklarından Âşık Şenlik’in Âşık İzani ile yaptığı muamma atışması sonrasında görülmüştür. İlgili atışmaya ve hikâyesine <https://asiksenlik.com/kurumsal/baba-senlik-asik-izani-atismasi/32> internet adresi üzerinden ulaşılabilir.

2.2.4. Çıraklık Eğitimi

Usta çırak ilişkisi ile eğitim görme, âşıklık geleneğinin geleceğe aktarımını sağlama, âşıklığın inceliklerini ve edep erkânını öğrenme açısından için en önemli geleneklerden biridir. Usta âşık, saza ve söze kabiliyeti olan ve âşıklığı gönülden isteyen aday âşığı yanına çırak olarak alır. Aday âşık, ustasının kendisine rehber edinerek âşıklık tekniğini, teorisini ve pratiğini öğrenir. Usta âşık, gittiği hemen her yere çırağını da götürür. Çırak, âşık fasıllarında ustasını dinleyerek söz söylemeyi, saz çalma tekniğini, edep erkânı ve âşıklığın diğer vecibelerini öğrenir. Usta âşık, çırağının belli bir seviyeye geldiğine kanaat getirdiğinde onu atışmalara dâhil eder. Kimi zaman da ustalar fasıl için hazırlık yaparken çıraklar dinleyicilere “hoş geldiniz” redifli karşılama şiirleri okur.

Usta çırak ilişkisi, usta âşığın şiirlerinin ve sanatının yaşatılması bakımından da önemlidir. Çıraklar, katıldıkları âşık fasıllarında ve atışmalarda usta malı şiirler okuyarak hem ahde vefa gösterirler hem de ustalarını yaşatırlar.

Doğan Kaya (1994), Sivas'ta âşıklık geleneğini araştırdığı çalışmada Sivaslı âşıklar üzerinden usta çırak ilişkisine dair şu tespitlerde bulunmuştur:

- a. “Âşık, kendi yerini tutması, izinden gitmesi, eserlerini ve adını yaşatması için yetenekli bir genci çırak olarak seçer. Âşıklığın vecibelerini öğretmek âşık olmasını sağlar.
- b. Ustanın yetiştirdiği çırak, dışardan biri olabileceği gibi veya usta âşığın kendi aile fertlerinden biri de olabilir. (Oğlu, kızı, torunu v.d.)
- c. Yetiştirilen çırak bazen çok genç olmayıp usta âşıktan birkaç yaş küçük de olabilir.
- d. Birkaç farklı ustadan eğitim alan çıraklar da mevcuttur.
- e. Bazı âşıklar, kendilerinden önce yaşamış ve vefat etmiş bir usta âşığı manevi usta seçer ve onun izinden giderler. Usta âşığın şiirleri ve türküleri ışığında kendilerini yetiştirirler.
- f. Bazı ustalar aynı anda birden fazla çırak yetiştirebilir.
- g. Bazı âşıklar ise bir pirin meclisine katılarak âşıklık mertebesine ulaşır” (Kaya, 1994: 32-33).

2.3. Âşık Kolları

Usta çırak ilişkisi çerçevesinde varlığını devam ettiren âşıklık geleneğinde büyük ustalar, yetiştirdikleri çırakların âşıklık sanatında ustalaşmasını sağlamışlar; onlar da kendi çıraklarını yetiştirip ustalık kazandırmış ve geleneğin devamına katkıda bulunmuşlardır. Âşık edebiyatında bir ustadan yetişen çırakların uzun bir süreci kapsayan

şekilde kendi çıraklarını yetiştirme silsilesine “âşık kolu” adı verilmiştir. Doğan Kaya (2007), âşıklık kolunu bir mektep olarak adlandırarak “Çıraklık geleneği içinde, birbiri ardınca yetişen âşıklar tarafından, odak hüviyetindeki usta âşığa bağlılık duyarak, ona ait üslup, dil, ayak, ezgi, konu, hatıralar ve hikâyelerin devam ettirildiği mekteptir.” (Kaya, 1997:500) şeklinde tanımlamıştır.

Türk edebiyatında âşık kollarından bahseden ilk araştırmacı Eflatun Cem Güney’dir: “Her usta âşığın çırak yetiştirmesi, halk edebiyatımızda eski bir ananedir. Bu şifahi edebiyatımızın bugüne kadar sürüp gelmesini daha çok bu geleneğe borçluyuz. Ben otuz beş yıl önce halk şairlerini araştırırken (Kangal) taraflarında köylü bir âşık kolu buldum. Bu kolun asıl temel direği Âşık Ruhsatî’dir.” (Güney, 1953: 65)

Gelenek içerisinde usta çırak ilişkisi ile birbiri ardınca yetişen âşıklar, usta kabul edilen âşığı dil, üslup, söz dağarcığı, yaşam felsefesi, hikâye anlatma, konu, saz çalma, âşıklık beceriler vb. bakımdan örnek alırlar. Katıldıkları âşık fasıllarında usta malı eserlere de yer verirler. Böylece usta âşığa ahde vefa gösterilmiş ve usta vefat etmiş olsa dahi sanatı yaşatılmaya devam eder. Âşık kolu geleneğin sürekliliğini sağlama bakımından çok önemlidir.

Doğan Kaya (2000), bir âşık kolunun ortaya çıkması ve varlığını devam ettirebilmesi için aşağıda yer alan 7 şartın yerine getirilmesi gerektiğini belirttiği belirtmiştir:

1. Odak hüviyetindeki usta âşığın dili ve üslubu,
2. İşlediği konular,
3. Usta âşığın başından geçen ve hafızalardan silinmeyecek izler bırakan çeşitli olaylar,
4. Usta âşığın karşılaşmaları,
5. Usta âşığın tasnif ettiği hikâyeler,
6. Usta âşığın kendisine ait ezgiler,
7. Usta âşığa ait ayaklar. (Kaya, 2000: 15)

“Bir kol içerisinde yer alan âşık, yukarıda saydığımız faktörlere riayet eder, sanatını bu çerçevede icra eder. Saz meclisine ustaya ait bir divanla başlar. Fırsatına getirip ustasına ait bir veya birkaç hatırayı yad eder. Sık sık, yaptığı karşılaşmalardan örnekler verir. Âşık şiirinde, her ne kadar işlenen konular müşterek ise de ustanın temayül gösterdiği konulara daha fazla ağırlık verir. Şiirlerinde ustaya ait yahut onun kullandığı ezgiler ve kullandığı ayaklara benzer ayaklar açıkça kendilerini hissettirirler. Şayet usta âşık, hikâyeler tasnif etmişse çeşitli vesilelerle o hikâyeleri yahut hikâyelerden bir bölümü anlatır. Kendisini bir kol içinde gören âşığın bunları yerine getirmesi, kolun icaplarındandır” (Kaya, 2000: 15).

Âşık edebiyatında yukarıda belirtilen şartların yerine getirilmesi, usta çırak ilişkisinin uzun bir süreci kapsayan şekilde devamlılık göstermesi neticesinde, 19. yüzyıldan itibaren önemli kollar olarak zikredebileceğimiz Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Ruhsatî, Dertli, Sümmanî, Derviş Muhammed, Huzurî, Şenlik kolları oluşmuştur (Düzgün, 2008: 259).

2.4. Âşıklık Geleneğinde İcra Ortamları

Âşıklık geleneğinin temsilcileri, eserlerini çeşitli şartlar altında yaratma imkânına sahip olmuşlar ve bunları değişik icra ortamlarında halka sunmuşlardır. Geleneğe yaratma ve icra çoğunlukla sözlü olarak gerçekleşmiş; okuma yazma bilen âşıkların sayısının artmasına paralel olarak yazılı icrada önemli bir artış olmuştur. Günümüzde elektronik kültür ortamının gelişmesi ve bu konudaki imkânların artması ile elektronik ortamda icra oldukça yaygındır.

2.4.1. Sözlü Ortam

Âşık edebiyatı temsilcileri, serbest vakitlerde şiirlerini veya hikâyelerini oluşturarak kimi zaman yazıya aktarma yoluyla, kimi zaman da hafızalarında tutarak halka sunmaktadırlar (Düzgün, 2008:259). Özellikle elektronik imkânların bugünkü derecede yaygın olmadığı dönemlerde diyar diyar gezen âşıklar, kahvehanelerde, düğünlerde, cem ayinlerinde, köy odalarında, âşık fasıllarında, şenlik ve panayırarda halkı eğlendirme ve bilgilendirme noktasında önemli bir değere sahiptir. Geleneğe âşık, bahsi geçen ortamların kitleleri tarafından ilk aranan kişidir.

2.4.1.1. Kahvehaneler (Âşık Kahveleri)

Doğaçlama şairlik yeteneğine sahip saz şairleri için kahvehaneler, en önemli ve en yaygın icra mekânıdır. Âşıklar başka bir şehre gittiklerinde ilk olarak o şehrin âşık icralarına ev sahipliği yapan kahvehanelerini bulurlar. Bu yönüyle kahvehanelerin âşıklar arasında birleştirici ve bütünleştirici bir mahiyete sahip olduğu söylenebilir.

Kahvehaneler, Osmanlı'nın modernleşme dönemi öncesinde sözlü kültürün tesisi ve sürekliliği açısından önemli bir vasfa sahiptir. Toplumun aydın ve seçkin sınıfına mensup bireyleri, kahvehaneyi okuma, gruplar hâlinde buluşma, âdâb-ı muaşeret yazıları yazma, tavlâ, satranç gibi oyunlar oynama, edebi tartışmalar gerçekleştirme maksadıyla kullanılmıştır (Yaşar, 2016: 3-4).

Kahvehanelerin en belirgin toplumsal özelliği, mahalle ölçeğinde sivil ve dini mekânlar arasında yer alarak geleneksel hayat tarzının kültürel bir yapılanma sürecine

dâhil olmalarıdır. Kahvehaneler, mahalle sakinlerinin sivil ve dini mekânlardan bağımsız olarak sokak kültürünü tanıtmalarını, toplumsal paylaşımlarda bulunmalarını ve sosyal birliktelikleri yaşamalarını sağlayan toplum merkezleri işlevi görür (Aktaş, 2011: 61)

Âşık kahvehanelerinin ortaya çıkış zamanına yönelik net bir kesinlik olmamakla birlikte yaygın kanaat 16. yüzyılın ikinci yarısı ile 17. yüzyılın ilk çeyreğidir. Âşık kahvehanelerinin yaygınlaşması, âşıklık geleneğinin gelişimini olumlu yönde etkilemiştir (Balkaya, 2013: 884). Âşık fasılları, geleneğin en önemli icra mekânı olan kahvehanelerin temel yapısını oluşturmaktadır. Gündüz saatlerinde diğer kahvehaneler gibi faaliyetini sürdüren ve âşıkların toplanma yeri olan âşık kahvehanelerinde genel olarak akşamları yapılan fasıllarda hikâye anlatma, muamma çözme, çeşitli deyişler söyleme gibi etkinlikler mevcuttur. (Durmaz, 2020: 114).

Âşık kahvehaneleri gelenekteki kadar rağbet görmese de günümüzde varlığını sürdürmektedir. Van, Kars, Kayseri, Erzincan, Erzurum, Bursa, Sivas, Çorum v.d. kentlerde âşıklar kahvesi geleneğinin yaşatılmakta olduğu bilinmektedir.

2.4.1.2. Dügünler

Dügünler, âşıklar için hem geçim kaynağı sağlama hem de toplumdaki saygınlığı sürdürme açısından önemli bir halk etkinliğidir. Özellikle Anadolu'nun kırsal kesimlerinde evlilik kurumunun oluşturulması için gerçekleştirilen dügün merasimlerinde âşıklar en çok aranan kişilerdir. Hatta gelenekte evlilik ritüellerinin ilki olan 'kız isteme' merasimlerinde gelin adaylarının aileleri, damada bir âşığın referans olmasını ve referans olan bu âşığın isteme merasimine gelmesini talep ettiği de bilinmektedir.

Zengin dügün sahipleri, çocuklarının sünnetinde veya dügününde yörenin tanınmış âşıklarını da çağırarak davetlilerin eğlenmesini sağlar. Âşıklar, çeşitli halk şiiri türlerini söyle fırsatına sahip oldukları gibi çağrılan diğer âşıklarla atışma ve deyişme imkânı da kazanırlar. Davetli âşıklardan şöhreti fazla olan âşık atışma sırasında diğerleri tarafından köşeye sıkıştırılır. Seyirciler daha ziyade dügünlerdeki bu tür atışmalardan haz alır (Kaya, 2007: 78). İlhan Başgöz, hikâyeci âşıkların icrayı sanat ettikleri yerlerin en önemlisinin dügünler olduğunu, ayrıca âşıkların hikâyelerini en fazla dügünlerde sattığını belirtmiştir. (Başgöz, 1947: 110)

2.4.1.3. Cem Ayinleri (Ayin-i Cem)

Âşıklığın icra ortamlarından bir tanesi de cem ayinleridir. Ayin, sözlükte "tören, adet, töre" manalarına gelen Farsça kökenli bir sözcüktür (Kanar, 1993: 30). Cem ise

“bir araya gelmek, toparlanmak” anlamı taşıyan Arapça kökenli bir sözcüktür (TDK, 211: 451). Bir tasavvuf kavramı olarak ayin-i cem, “kulun ontolojik manada olmaksızın Allah'ta eriyip, kendini kaybederek onunla bir olması” (Cebecioğlu,1997:175) ve “zikir meclisi, zikir halkası, müşhidin irşad toplantısı” (Pala, 1992: 106) gibi manalara gelmektedir (Cengil, 2003:127).

“Alevîlerin tarikata birinin yeni girmesi veya bir ulu kişinin anılması vesilesi ile düzenledikleri törene ‘cem’ denir. Cemlerde kurbanlar kesilir, içki içilir, sazla deyişler, nefesler söylenir ve sema (semah) yapılır. Töreni, ‘yol, süre, töre’ denilen kurallar çerçevesinde pir veya müşhit diye bilinen ‘Dede’ler yürütür” (Kaya 2007: 126).

Cem ayinlerinde müzik de yer almaktadır. Cem ayini başlamadan önce âşıklar, “muhabbet” adı verilen saz eşliğinde hem kendi deyişlerini hem de eski âşıkların deyişlerini okurlar. Bunların yanında Bektaşî geleneğinde “yedi ulu ozan” olarak nitelendirilen “Pir Sultan Abdal, Nesimi, Kul Himmet, Sıtkı Baba, Sadık Baba, Şah İsmail Hatayi, Kaygusuz Abdal” gibi Bektaşî önderlerinin deyişlerine de yer verilmektedir (Cengil, 2003:129).

2.4.1.4. Festivaller, Şenlikler ve Törenler

Şenlik, festival ve törenler, gelenekte âşıklık sanatının en çok icra edildiği ortamlardandır. Âşıklar, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde yapılan bu etkinliklere katılarak sanatlarını icra edip maddi bir kazanç elde etmekle birlikte hem geleneği yaşatmaya devam ederler hem de halkı eğlendirme ve bilgilendirme işlevini yerine getirirler. Kaya (2007)'ya göre çeşitli sebeplerle yurdun dört bucağında yapılan festivallere, anma toplantılarına ve şenliklere davet edilen âşıklar, yaptıkları karşılaşmalarla, lebdeğmez şiir söyleme yetenekleri ile katılımcıları etkilemektedir. (Kaya, 2007: 78).

Âşıklar, yetiştikleri yörenin sosyal, kültürel ve toplumsal olaylarını sanat icralarına yansıtırlar. Bu sebeple çeşitli kamu kurumları, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen etkinliklere yöre âşıklarının katılımı, etkinliklere kültürel anlamda büyük bir katkı sağlamaktadır.

2.4.2. Yazılı Ortam

Saz şairlerine ait şiirlerin ilk yazılı örnekleri el yazması cönklerde ve mecmualarda dağınık şekilde yer almaktadır. Önceki yüzyıllarda da görülmekle birlikte bu yazılı kaynakların en fazla yazıldığı dönem 19. yüzyıldır. Yine bu yüzyılda âşıkların şiirlerini yer aldığı müstakil divanlar da yazılmıştır (Düzgün, 2008:273).

Gerek âşık edebiyatı için gerekse önceki dönem sözlü ürünleri için en değerli yazılı kaynak cönklerdir. Okuma yazma bilen âşıklar şiirlerini cönk adı verilen defterlere

kaydetme suretiyle kalıcılığı sağlama ve kültürün nesiller arası aktarıcılığına katkı sağlama görevini yerine getirmişlerdir.

Yirminci yüzyıldan itibaren okuma yazma bilen saz şairlerinin sayısı artması, basılı yayınlar için matbaa, basımevi vb. imkânların çoğalması ile âşık edebiyatının yazılı kaynaklarının artışı arasında paralellik vardır.

Âşık edebiyatı ürünleri bazen âşıkların kendileri tarafından, bazen de şirketler, sivil toplum kuruluşları, dernekler veya kamu kurumları tarafından gerçekleştirilen sponsorluklarla kitap olarak bastırılmaktadır. Üniversitelerin konuyla ilgili programlarında yapılan akademik çalışmalar da âşık ürünlerinin yazılı kültür ortamına aktarılması bakımından önemlidir.

2.4.3. Elektronik Ortam

Âşık edebiyatı ürünlerinin zaman ve maliyeti verimli şekilde kullanarak en geniş kitlelere ulaştırıldığı ortam türü elektronik ortamdır. Gelenekte âşıklar, seslerini geniş halk kitlelerine ulaştırmak amacıyla diyar diyar gezmek durumunda kalmışlardır. Bunun yanında âşıkların yetiştirdiği çıraklar veya katıldıkları âşık fasıllarında bulunan diğer âşıklar da ürünlerin farklı coğrafyalara yayılmasında etkili olmuştur. Ancak bu yayılım, âşıkların gitme imkânı buldukları coğrafyalarla sınırlı kalmıştır. Elektronik kültür ortamının gelişmesi ve yaygınlaşması ile âşıklar, sanat ürünlerini dünyanın her yerine ulaştırma fırsatı elde etmişlerdir.

Âşıklık geleneği elektronik ortamla 20. yüzyılda tanışmıştır. Önceleri gramfon aracılığıyla yapılan elektronik icralar, özellikle radyonun devreye girmesiyle daha etkin hale gelmiştir. Radyo yayınlarında halk müziği ve âşık tarzı ürünlere yer verilmesiyle birlikte bu gelenek, geniş kitleler tarafından tanınmasını sağlamıştır. Sonraki süreçte plak ve kaset yapımı gelmiştir. Belli bir zaman ve mekâna bağlı olmaksızın dinlenebilme kolaylığı sağlayan özellikle bant kayıtları ve kasetçalar kullanımı, geleneğe yeni bir boyut kazandırmıştır. Daha sonraki yıllarda televizyon, âşık edebiyatı ürünlerine yeni bir icra zemini olmuştur. Bütün bu elektronik ortamlarda âşık tarzının tüm ürünlerine rastlanabilir. Bağımsız manzum söyleyişler, halk hikâyeleri ve hatta doğaçlama karşılaşmalar bu ortamda dinleyicilere ulaşmıştır. Askı ve muamma geleneği bile canlı olarak sunulmasa da geçmiş dönemlerde yaşamış âşıkların biyografilerinin bir kesiti olarak günümüz dinleyicisine sunulmakta ve dinleyici, artık işlerliğini yitirmiş bir gelenek hakkında bilgilendirilmektedir. (Düzgün, 2008: 273-274)

Düzgün (2008), Türkiye’de âşık destanları üzerine çalışmalar yapan Özkul Çobanoğlu’nun (2000: 152-158) konuyla ilgili araştırmalarından hareketle elektronik ortamın âşık edebiyatı alanına getirdiği yenilikleri şu şekilde özetlemiştir:

a) 1960’lı yıllardan itibaren Türk işçilerinin Avrupa’ya gidişleriyle birlikte gurbet olgusu ekseninde bir âşık tarzı şiir hareketliliği yaşanmıştır. Bu gelişme, âşık edebiyatının tematik olarak zenginleşmesini sağladığı gibi, âşık tarzı için ideal bir pazar oluşmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca Türkiye’de radyo, pikap ve kasetçalar gibi elektronik araçların kullanımını hızlandırmıştır.

b) 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı, milli heyecanların öne çıkarıldığı âşık tarzı ürünlerin plak veya kaset yoluyla çoğaltılarak geniş kitlelere ulaşmasında etkili bir gelişme olmuştur.

c) Önceleri bir sayfa halinde basılmak ve şehirlerde seslendirilerek meraklılarına satılmak suretiyle yaşatılan âşık tarzı destancılık, kasetçalar ve kasetler aracılığıyla elektronik ortama kaymıştır.

ç) Geleneğin büyük ölçüde elektronik ortama kaymasıyla birlikte mahalli nitelikteki âşık ezgileri, yurdun dört bir yanında, hatta Türkiye dışında tanınır hale gelmiştir. Böylece âşık tarzı açısından bir sirkülasyon ortaya çıkmış, farklı toplum katmanlarının konuya ilgisi sonucunda dinleyici ve icracı sayısının arttığı görülmüştür.

d) Elektronik ortamla temasa geçen yetenek sahibi gençler, usta-çırak ilişkisine ihtiyaç duymaksızın, kendilerini yetiştirme yolunu seçmişlerdir. (Çobanoğlu 2000’den aktaran Düzgün, 2008: 274)

Günümüzde âşıklar, sanat icralarını sözlü ortam, yazılı ortam ve elektronik ortamın her üçünde de gerçekleştirmektedir. Elektronik kültür ortamında yayımlanan eserlere ulaşmanın hemen herkes için çok kolay olduğu çağda, âşıklar en çok bu kanalı tercih etmektedir. Özellikle sosyal paylaşım siteleri âşıkların geniş halk kitlelerine ulaşmasında çokça tercih edilen bir kültür ortamıdır. Bazı âşıklar, elektronik kültür ortamı vasıtasıyla yaptıkları paylaşımların halk tarafından izlenmesi ile gelir elde etmektedir.

2.5. Âşık Şiirinin Temel Özellikleri

Âşık şiiri kendi içerisinde birtakım kural ve kaidelere sahiptir. Yazılı olmayan ve edebiyat araştırmacıları arasında kesin net bir şekilde bir temele dayandırılmayan, çeşitli tartışmalara konu olan bu kural ve kaideler, genel kabul görmesi itibarıyla yazılı eserlerde yer almıştır.

2.5.1. Nazım Birimi

Âşık tarzı şiir geleneğinin nazım birimi dördlüktür. Gelenek içerisinde dörtten az ya da fazla dizeye sahip ürünlere rastlamak da mümkündür. Ancak bu ürünler dördlükten dize çıkarmak veya dördlüğe dize eklemek suretiyle meydana getirilmiştir.

2.5.2. Ölçü

Âşık şiirinde ölçü, Türk halk şiirinin genelinde olduğu gibi hece ölçüsüdür. Ancak hecenin yanında aruzlu kalıpları kullanarak sanat icrasında bulunan âşıklar da mevcuttur.

“Halk şairlerinin “parmak hesabı” olarak adlandırdıkları hece ölçüsü, dizelerdeki hece sayısının eşit olmasıdır. Bu eşitlik, dizenin kalıbını gösterir. Her şiirin belli bir kalıbı vardır. Tekdüzeliliği gidermek, şiirde belli bir ses uyumu oluşturmak amacıyla kalıplar/dizeler belli parçalara ayrılır; ki dizelerin bu ayrılma yerlerine “durak” adı verilir. Dizeler duraklara ayrılırken sözcükler bölünmez. Âşıklar en çok yedili, sekizli ve on birli kalıpları kullanmışlardır; ancak halk şiirimizde 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16 heceli kalıplar da kullanılmıştır. Her kalıpta durak yapılmayabilir. Sözelimi beşli, altılı yedili ve sekizli kalıplarda genellikle durak yapılmaz. Genellikle çift heceli kalıplar, ortada bir durakla iki eşit parçaya bölünür. Tek heceli kalıplar ise, kimi zaman bir durakla, kimi zaman da birkaç durakla parçalara ayrılabilir.” (Sever, 2013:57)

2.5.3. Uyak

Âşık şiirinde uyak, âşıklar tarafından “ayak” olarak da adlandırılır ve “kulak için uyak” ilkesine uymaya çalışarak uyaklı seslerin birbirine benzeri yakın ve uyumlu olmasına özen gösterirler(Sever, 2013:57). Âşık şiirinde koşma tipi uyak ve mâni tipi uyak olmak üzere iki çeşit uyak düzeni bulunmaktadır. Koşma tipi, 8’li ve 11’li hece ölçüsünde, “abab-cccb-dddb” veya “abcb-dddb-eeeb” düzeniyle görülür. Mani tipi uyak düzeni ise 7’li ve 8’li hece ölçüsünde aaba- ccdb- eefe düzeninde görülmektedir (Umurbek & Daşdemir, 2017:60). Âşık şiirinde divan şiirinden alınan gazel vb. nazım şekillerinde uyak düzenine aynı şekilde uyulmuştur.

İrticalen şiir söylemenin yaygın olduğu geleneğe, söyleyiş kolaylığı sağlaması bakımından genellikle yarım uyak kullanılmıştır. Bunun yanında karşılaşma esnasında âşıklar rakiplerini zorlamak üzere diğer uyak çeşitlerini de kullanmışlardır:

Yarım Uyak: Kelimeler arasındaki tek ünsüz harf benzeşmesidir. Çıkış yerleri birbirine yakın kimi sessiz harflerin benzeşmesi de yarım uyak olarak kabul edilir.

Tam uyak: Dize sonlarındaki bir ünlü, bir ünsüz harf benzeşmesidir.

Zengin uyak: Dize sonlarındaki ikiden fazla ses benzerliğidir.

Tunç uyak: Uyağı meydana getiren seslerin diğer kelime veya kelimelerde aynen var olmasıdır. Aslında tunç uyak, zengin uyağın bir çeşididir.

Cinashlı uyak: Söylenişleri aynı, anlamları farklı olan sözlerden meydana gelen uyaklardır (Sever, 2013:57).

2.5.4. Âşık Şiirinde Tür ve Şekil

Âşık şiirinde tür ve şekil konusu hem geçmişte hem de günümüzde araştırmacılar tarafından çeşitli görüşlerin sunulduğu bir problem hâline gelmiştir. Ahmet Talat Onay, “Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i” adlı eserinin “Halk Şiirlerinin Şekilleri” başlığı altında, âşık şiirinin hece ölçülü şiirlerini “koşma” olarak adlandırmış; koşmaları ise “şarkı, musammat koşma, yedekli / ayaklı koşma, zincirli koşma, musammat zincirli koşma, zincirli yedekli musammat koşma, Acem koşması, tecnis, dasitan” olmak üzere dokuz alt başlıkta incelemiştir (Onay, 1996: 92-206).

Halk şiirinde, belirli kurallara bağlı nazım biçimlerinin olmadığını, halk şiirinin türleri olduğunu savunan Dizdaroğlu (1969) ise bütün şekilleri “halk şiiri” başlığı altında toplamıştır. Dizdaroğlu’na göre heceli türler “koşma, mani, varsağı, semai destan, türkü” olarak; aruzlu şiirleri ise “divan, selis, semai, kalenderi, satranç ve vezn-i âher” şeklinde tasnif etmiştir (Dizdaroğlu, 1969: 145-146).

Cem Dilçin (2013), âşık şiiri nazım şekillerini “koşma, semai, varsağı ve destan” olmak üzere dört grupta incelemiş; âşık şiiri nazım türlerini ise “güzelleme, taşlama, koçaklama ve ağıt” başlıkları altında toplamıştır. Aruzla yazılan nazım şekilleri ise “divan, selis, kalenderi, satranç ve vezn-i âher”dir (Dilçin, 2013: 305-366).

Türk halk edebiyatının önemli araştırmacılarından Saim Sakaoğlu, âşık şiirinin yegâne nazım şeklinin “koşma” olduğunu vurgulayarak ondan başka şekil olmadığını, “semai, varsağı, destan” gibi ürünlerin ise koşmanın özel şekilleri olduğunu kabul eder. Koşmanın ayrıca “güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt” grubundan oluşan ayrı özel şekilleri de vardır. Koşmanın kendi yapısı üzerinde yapılan süslemelerle oluşturulan ve ayrı bir bölümü oluşturan ayaklı koşma, yedekli koşma ve musammat koşma gibi türleri de bulunmaktadır (Sakaoğlu, 2002: 636).

2.6. İcra Töresi Bağlamında Âşık Karşılaşmaları

Âşıklık geleneğinin toplum nezdinde en fazla kabul görmesini ve ilgi çekmesini sağlayan unsurlardan bir tanesi de âşık karşılaşmalarıdır. Kendi içinde bir sisteme sahip olan ve birtakım ritüeller barındıran karşılaşmalar, âşıklık kültürü için oldukça önemli bir gelenektir. Âşıkların belli bir sistem ve icra töresi dâhilinde karşılıklı şiir söylemelerine dayanan icralar, halk nezdinde atışma, karşılaşma, deyişme, tekellüm, müşaare, muamma çözme vb. isimlerle anılmaktadır.

Âşıklar, dinleyiciler huzurunda yaptıkları atışmada mizahi bir üslupla iğneleyici bir şekilde söyleşirler. Karşılaşmada ise saza ve söz ustalıkları ile birbirlerine üstün gelmeye, deyiş sırasında soru cevap sorma yoluyla birbirlerini susturmayı amaçlarlar. Soru cevap sırasında “dar ayak” kullanan âşıklar, rakiplerinin zorlanarak soruya yanıt vermesini güçleştirirler (Sever, 2013:32). Elbette burada amaç rakip âşığı küçük düşürmek değil, rakibin âşıklık sanatının sınırlarını zorlayarak dinleyicilerin memnuniyetini sağlamaktır. Deyişme ise “saz şairlerinin, yarışma niteliği taşımayan, karşılıklı şiir söylemeleridir.” (Dizdaroğlu, 1969:33) Burada dikkati çeken husus, kavramlara ait açıklamaların benzer tanımlara sahip olmalarıdır. Âşıklık geleneğinde bu kavramlar, ‘âşık karşılaşmaları/tekellüm’ adı altında genel bir ifade ile adlandırılmıştır.

“Âşık karşılaşmaları, âşıkların birikişiler önünde veya seyirciler karşısında sazlı, sözlü diyaloglarla karşılaşmaları demektir. Geleneğe göre imtihanın usulü şöyledir: Söze yaşlı ve usta kabul edilen veya misafir olan âşık, yarıştıricılardan birinin veya topluluğun verdiği ayak (kafiye) üzerinde veya kendisinin seçtiği herhangi bir konuda söylemeye başlar. Sonra aynı ayakla öteki âşıklar gelir; o da yeni bir ayakla şiirine başlar; karşılaşma aynı usul ile devam eder” (Elçin, 1998: 401-402).

Umay Günay, âşık karşılaşmalarını ‘sistemli deyişler’ olarak adlandırmış ve Doğu Anadolu Bölgesi âşık atışmalarından hareketle karşılaşma düzenini şu şekilde tasnif etmiştir:

1. Hoşlama, Merhabalaşma
2. Hatırlatma, Canlandırma
3. Tekellüm
  - a. Ayak Açma
  - b. Öğütleme
  - c. Bağlama (Muamma)
  - ç. Sicilleme
  - d. Yalanlama
  - e. Taşlama-Takılma
  - f. Tüketmece-Daraltma
  - g. Uğurlama- Methiye (Günay, 2018:84-97)

Mustafa Sever, Türk Halk Şiiri adlı eserinde âşık karşılaşmalarının tasnifini Umay Günay ile aynı başlıklar altında incelemiştir (Sever, 2013: 33-45). Mehmet Yardımcı ise bu iki halkbilimciden farklı olarak günümüz âşık fasıllarının düzenini şu şekilde tasnif etmiştir:

1. Hoş geldiniz
2. Canlandırma

3. Atışma
  - a. Ayak açma
  - b. Taşlama – takılma
  - c. Soru – cevap (Atışmalı çözümlü muamma)
  - ç. Lebdeğmez (Dudak değmez)
  - d. Barışma – Övme ve uğurlama (Yardımcı, 2021: 183)

Bu çalışmada âşık karşılaşmalarının gelenek içerisindeki düzenini daha ayrıntılı bir şekilde işlemesi ve halk bilimciler içerisinde genel kabul görmesi bakımından Umay Günay'ın tasnifine yer verilmiştir.

2.6.1. Hoşlama, Merhabalaşma

Hoşlama, merhabalaşma bölümü âşık karşılaşmalarının ilk bölümüdür. Bu bölümde âşıkların “hoş geldiniz”, “safa geldiniz” ve “merhaba” gibi rediflere bağlı ayaklarla karşılıklı söyledikleri çeşitli koşmalar veya birbirlerinden ayrı şekilde söyledikleri divânîler yer almaktadır. (Günay, 2018: 84) Bu bölümde amaç dinleyicilere selam vermek, onları âşık karşılaşmasına hazırlamak ve karşılaşma öncesinde onların ilgilerini çekmektir. Bunun yanında toplanma amacı, karşılaşmanın yapıldığı şehir veya mekânın özelliklerine dair deyişler de yer alabilmektedir.

2.6.2. Hatırlatma, Canlandırma

Âşık karşılaşmalarının ikinci bölümünü oluşturan hatırlatma-canlandırma bölümünde önceki dönemlerde yaşamış veya hâlâ hayatta olan usta âşıkların deyişlerine yer verilmektedir. Usta malı deyişler karşılaşmanın yalnızca bu bölümünde yer almaz. Kimi âşıklar karşılaşmanın diğer bölümlerinde usta malı şiir söyleyebilmektedir.

2.6.3. Tekellüm

Tekellüm, âşık fasıllarının en geniş kapsamlı ve en maharet isteyen bölümüdür. Bu bölümde âşıklar, yarışma psikolojisi içerisinde, sırayla, çeşitli konularda ve verilen ayağa uyum sağlayarak koşma dörtlüklerini paylaşırlar (Günay, 2018: 87). Umay Günay, tekellüm bölümünü sekiz alt başlıkta incelemiştir. Âşık karşılaşmalarında bu sekiz alt başlıktan tamamının yer alması zorunlu değildir.

2.6.3.1. Ayak Açma

Saz şairlerinin yaptıkları karşılaşmalarda bir hâne söyleyerek karşı tarafın aynı kafiyeyle cevap vermesini istemeleri “ayak açmak” veya “ayak vermek” şeklinde adlandırılmaktadır (Yetiş, 1991: 192). Geleneğe göre karşılaşma yapan âşıklar içerisinde en yaşlı ve en tecrübeli âşık veya karşılaşmanın yapıldığı yörede yetişip ev sahibi konumunda olan âşık, kafiyeyi sağlamak üzere ayak vererek deyişmeyi başlatır. Bu bölümde konu ve kıta sınırlaması bulunmamaktadır. Âşıklar karşılaşmanın sebebine yer verebildikleri gibi herhangi bir konuda açılan ayağa uyum sağlamak suretiyle sohbet tarzında söyleşirler (Günay, 2018: 87).

Âşık tarzı şiir geleneğinde karşılıklı deyişmelerde, söze sonradan katılan âşık, deyişmeyi başlatan âşığın verdiği ayağa uymak zorundadır. Ayağa uygun kafiye bulamayan âşıklar başarısız sayılır. Ayak, bazen bir sözcük bazen de bir dize olabilir. Hüner gerektiren ayak çeşitleri şunlardır: Dar ayak, kafiyesi az olan kelimelerle oluşturulan ayaktır ve bu tür deyişmelerde en az altı kafiye kelimesi gereklidir. Kapalı ayakta, ilk kafiye kelimesindeki ünlü, sonraki ayak mısralarında da devam ettirilmelidir. Kapalı ayak hangi ünlü ile başlamışsa, deyişin sonuna kadar bu ünlü ile devam eder. İkili ayak, daha çok dikkat ve hüner gerektirir. Bu tür ayakta, ilk ayak mısraındaki iki ayrı kelimeye anlam bütünlüğüne de dikkat edilerek sonraki mısralarda kafiye yapılır. Üçlü ayakta ise, kıta içinde ayağı sağlayan mısra veya mısralarda anlam bütünlüğü içinde sıralanan üç ayrı kelimeye yer geldikçe kafiye yapılarak deyiş sürdürülür. (Günay, 2018: 91).

2.6.3.2. Öğütleme

Tekellümün ikinci bölümü olan öğütlemeye âşıklar, düz ayakla birbirlerine nasihatlerde bulunur, yol gösterir ve geçmişe dair tecrübelerini paylaşırlar (Günay, 2018: 90). Boratav (2016)’a göre âşıklar, dinleyicilere öğüt vermek, çeşitli bilgileri öğretmek, yaşama dair kazanılmış tecrübelerini anlatmak ve ders çıkarmalarını sağlamak üzere şiir söylemektedirler (Boratav, 2016:32).

2.6.3.3. Bağlama (Muamma)

Bağlama (muamma) bölümü, âşıkların birbirlerini din, tasavvuf, İslam gibi çeşitli konularda imtihan ettikleri bölümdür. Bağlamada âşıklar zor ayaklara başvurarak karşılarındaki âşığı bilgi ve sanat icrası bakımından zorlarlar. Âşık karşılaşmaları için

oldukça önemli bir bölümdür. Bağlama bölümünde âşık, rakibine sorular sorarak onu zorlar.

Bağlama, çok kere muamma adıyla anılan bur tür deyişmelerde âşıkların biri diğerine soru sorar, ikinci âşık birinci âşığın açtığı ayağa bağlı olarak sorulan sorunun cevabını taşıyan bir dörtlük söyler. Dörtlük sayısı kısıtlı olmadığı gibi ikinci âşık birinci âşığın sorusuna cevap verdiği dörtlük içinde karşısındakine soru da yöneltebilir. Birinci âşığın soruları bitip hepsi doğu olarak cevaplanmışsa o zaman ikinci âşık yeni bir ayak açarak kendisini sorguya çekmiş olan âşığı imtihan eder. Soru-cevap şeklinde diyaloga dayanan bu bölüm çok kere muamma adıyla da amlandığı için âşık tarzı şiir geleneğinde yer alan askı-muamma ile karıştırılmaktadır. Askı şeklindeki muammalar daha çok anonim bilmece karakterindedir. Soruların cevapları canlı veya cansız cisimlerdir. Bağlama gubuna giren muammalar ise iki âşığın birbirinin, bilgisini ve sanattaki hünerini yoklama esasına dayanmaktadır. Klasik edebiyatta da ömekleri bulunan "ol nedir kim" İbaresine benzer ibarelerle başlayan lügazlarla âşık tarzı şiirdeki "ol nedir ki" İbarelerinin kullanıldığı muammalar arasındaki münasebet ayrı bir araştırma gerektirmektedir. (Günay, 2018: 91)

2.6.3.4. Sicilleme

Sicilleme veya gelenek içerisindeki bir diğer adıyla "şeki", bağlama bölümünde iddialı sayılan ancak deyişme neticesinde rakibine yenilen âşığın, kendisini yenen âşık tarafından soyu, ailesi, kişiliği vb. konularda hicvedilmesidir. Sicilleme âşıkların karşılıklı deyişmelerine dayanmaz, tek yönlüdür.

2.6.3.5. Yalanlama

Tekellümün beşinci bölümü olan yalanlama, karşılıklı söylenen koşma dörtlüklerinden oluşmaktadır. Günümüz âşık fasıllarında sıkça rastlanmayan bu bölümde âşıklar, inanılması güç yalanlar üreterek hem rakibi şaşırtma hem de dinleyicilerin dikkatini çekmeyi amaçlarlar. Âşıkların kelime hazinelerindeki zenginliği ve sanat becerilerini ortaya koymaları bakımından dikkate değer bir bölümdür (Günay, 2018: 94).

2.6.3.6. Taşlama, Takılma

Taşlama veya takılma adı verilen bölümde âşıklar bağımsız olarak veya koşma dörtlüklerini karşılıklı olarak söyleme suretiyle birbirlerinin kusurlarını, toplumun aksayan yönlerini ve herhangi bir konuda gariptedikleri olayları dile getirirler. Bu bölümde âşıklar birbirlerine takılarak mizahî bir hava yaratırlar. Bölüm sonunda taşlamalar konunun tatlıya bağlanmasıyla sona erer (Günay, 2018: 94).

2.6.3.7. Tüketmece - Daraltma

Tekellümün önceki bölümlerinde birbirlerine üstünlük sağlayamayan âşıklar, bu bölümde lebdeğmez gibi zor ayaklarla deyişme yaparak birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışırlar. Gelenek içerisinde önemli bir değere sahip olan lebdeğmez, içerisinde b, m, f,

v, p, v gibi dudak ünsüzlerini barındırmayan şiirlerdir. Âşıklar, ne kadar hünlerli olduklarını göstermek, dinleyicilerin coşku ve heyecanını artırmak üzere alt ve üst dudakları arasında bir iğne tutma suretiyle lebedeğmez tarzı şiirler okumuşlardır. Şiiri içerisinde sehve dudak ünsüzüne yer veren âşığın dudağı iğnenin batmasıyla kanar, böylece âşığı rakibi tarafından üstünlük sağlanır.

2.6.3.8. Uğurlama- Methiye

Tekellümün uğurlama-methiye adı verilen son bölümünde, adından da anlaşılacağı üzere âşıklar, birbirlerine karşı beraberliği kabul etmek üzere ‘güzelleme’ olarak adlandırılan birer koşma söylerler. Ardından birer müstakil koşma paylaşarak birbirlerini övme suretiyle karşılaşmanın neticesini tatlıya bağlarlar(Günay, 2018: 97).

2.7. Âşıklık Geleneğinin Tarihi Süreci

Âşık tarzı şiir geleneği, temel dinamiklerini Orta Asya Türk medeniyetinde ortaya çıkan ‘ozan-baskı’ geleneğinden almaktadır. Gelenek, 16. yüzyıldan itibaren Anadolu ve Azerbaycan sahasında kendine has kurallar oluşturarak Osmanlı coğrafyasının bütün bölgelerinde varlığını sürdürmüştür (Düzgün, 2009: 42).

Türkler, 10. yüzyıldan itibaren geniş kitleler hâlinde İslamiyet’i kabul etmeye başlamışlardır. 10. ve 16. yüzyıllar arasındaki dönem bir geçiş devresidir. Türklerin İslamiyet’i kabulünden önceki halk şairi tipi olan “ozan”, Azerbaycan ve Anadolu sahasında yerini “âşık”a bırakmıştır. Altı yüzyıllık bu geçiş döneminde halk şairleri için “ozan, dede, ağsakkal, varsag, yanşag, varsağı-gü” gibi çeşitli adlandırmalar da kullanılmıştır (Oğuz, 1994: 424).

Düzgün (2008)’e göre âşık edebiyatının Anadolu sahasındaki gelişim aşamaları 16. yüzyıldan günümüze kadar olan dönemde izlenebilmektedir. 16. yüzyıl öncesi dönemlere ait gelişim çizgisini belirlemek ise oldukça güçtür. Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya göç ederek burada yeni bir yerleşik medeniyet kurmaları, yeni bir dini benimsemeleri, şiir ve müzik alanlarında birtakım değişiklikleri kabullenmeleri bu güçlüğü oluşturan etkenlerin başında gelmektedir. Âşıklığın tarihsel seyrini izlemeyi güçleştiren bir başka etken de geleneğin sözlü kültür ürünü olmasıdır. Âşık ürünleri çoğunlukla yazıya geçirilememiş, ilk dönemlerde yazıya geçirilen bazı ürünler de günümüze ulaşmamıştır (Düzgün, 2008:235). Aslan (2009) ise geleneksel kültürümüzün ve edebiyatımızın en önemli dallarından olan âşıklık geleneğinin, 15 ve 16. yüzyıllardan itibaren şekillenmeye başlamış olmasına rağmen edebi oluşum kaynağının Şamanizm’e dayandığını belirtmektedir (Aslan, 2009:17).

Araştırmacılar genel kanaatte 16. yüzyıl öncesi âşıklık geleneği hakkında az bilgi sahibi olmayı yazılı belge olmayışına bağlasalar da Özkul Çobanoğlu ve Öcal Oğuz konuya farklı bir bakış açısıyla yaklaşmışlardır. Çobanoğlu (2000), 16. yüzyıldan önceki dönemlere ait bilgi sahibi olamamayı dönemin yazılı kaynaklarının ve cönklerin bulunamayışına bağlamanın hayıflanmaktan başka bir şey olmadığını ifade ederek âşık tarzının kesinlikle 16. yüzyılda teşekkül edip 17. yüzyılda oluşumunu tamamladığını savunur (Çobanoğlu, 2000: 129). Oğuz (1995) ise 16. yüzyıl öncesinde âşık edebiyatını güçlü isimlerine rastlamamanın sebebini yazılı belge eksikliğinden ziyade İslami kültür çevresindeki teşekkülünü tamamlamamasına savunur. Bu yüzyıl âşıklık geleneğinin İslam kültürü çevresinde teşekkülünü tamamladığı bir yüzyıl da değildir. Şehirde yetişen bazı âşıkların haricindeki âşıklar “ozanlık geleneğine” dönüktür. Âşıkların kendilerine İslami kültür çevresinde yer edinmeleri bu geçiş yüzyılından sonra gerçekleşmiştir. Oğuz (1995), Kompleks rüya motifindeki İslami unsurlar ve âşıkların “âşık” tabiri ile yetinmeyip bunun yanında “hak âşığı” tabirini kullanmaları vb. örnekleri sonraki yüzyıllarda bu arayışın devam ettiğinin delili olarak saymıştır (Oğuz, 1995: 424).

Âşıklık geleneği üzerine yapılan araştırma ve değerlendirmeler neticesinde, şairliğin yanı sıra hekimlik, sihirbazlık, müzisyenlik, dansçılık ve din adamlığı gibi meslekleri de içeren ozan-baksı geleneğini oluşturan zümrelerin, zaman içerisinde değişen kültürel ve sosyal tercihler doğrultusunda diğer özelliklerinden sıyrılarak yalnızca şair olarak ortaya çıktıklarını göstermektedir. Bu sanatçılar, eserlerini, tanıştıkları yeni dinin etkisi altında ve özellikle o dönemlerde Türk topluluklarının yaşam biçimini derinden etkileyen tasavvuf kültürü çerçevesinde yaratmışlardır. Bu eserlerde ozanlık geleneğinin dil ve üslubuna, duyuş tarzına bağlı kalınmıştır. Üst düzey eğitim görenek Arapça ve Farsçanın etkisinde kalan şairler ise “divan edebiyatı” adı verilen geleneğin temelini atmışlardır. Dini-tasavvufi şiirin yanında dindışı konuları ozan-baksı üslubuyla sürdürenler olsa da bu tür eserler pek yaygın ve etkin olmadıkları için fazla dikkat çekmemişlerdir. Ancak, XV. yüzyılda belirginleşerek kendini gösteren dindışı konularda eser yaratma ihtiyacı, âşık tarzı denilen yeni bir geleneğin doğmasına neden olmuştur. Bu yeni gelenek, bir yandan köken aldığı ozan-baksı geleneğinin formunu ve üslubunu korurken, diğer yandan da kısmen dini-tasavvufi halk edebiyatının tematik yaklaşımını sürdürmüştür (Düzgün, 2008: 237).

2.7.1. XVI. Yüzyıl

Âşık edebiyatı temsilcileri ve ortaya koydukları eserler bakımından bilgi sahibi olduğumuz en eski dönem 16. yüzyıldır. Osmanlı Devleti, 16. yüzyılda siyasi ve kültürel

açından dünyanın en büyük devletlerinden biri hâline gelmiştir. Bu yüzyılda âşıklar, Anadolu ve Rumeli bölgelerinin haricinde Suriye, Mısır ve Garp Ocakları olarak adlandırılan Cezayir, Fas ve Trablusgarp gibi geniş bir coğrafyada varlık göstermişlerdir. Bu dönemde yetişen âşıklar büyük oranda ordu mensubudur. Anadolu ve Rumeli’de sanat icra eden âşıklar halka dönüktür. Bu âşıklar köylerde, kasabalarda ve şehirlerde sazlarıyla din dışı konularda eserler ortaya koymuşlardır. Ordu mensubu âşıklar ise kara ve deniz savaşlarını, fetihleri şiirlerine konu ederek bir tarihi vesikalara kaynaklık etmişlerdir (Sever, 2013: 26-27).

Yüzyılın ilk yarısında halk dilinin sade bir şekilde kullanıldığı, mahalli söyleyişlere çokça yer verildiği, halk türküleri ve Dede Korkut hikâyelerinin özelliklerini yansıtan edebi ürünler ortaya konmuştur. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren klasik şiir ve tasavvuf şiiri etkisini hissettirmiştir. Bu sebeple yüzyılın ikinci yarısından sonra âşık ürünlerinde Arapça ve Farsça kelime ve söyleyişler kendisini göstermektedir. Şiir tekniği olarak aruza yönelen âşıklar bunda başarılı olamamış; asıl güçlerini hece vezniyle söyledikleri şiirlerde göstermişlerdir. Kırsal kesimden şehre gelen âşıklar şehir insanı tarafından irdelenmeleri sebebiyle mutluluğu dağ, dere, göl, köy gibi kırsal kesimlerde bulmuşlardır (Kaya, 2003: 3).

Köprülü (2004), bu yüzyılda Kul Mehmet, Öksüz Dede, Koroğlu, Hayali, Ozan, Bahşi, Oğuz Ali, Geda Muslu, Çırpanlı, Armudu, Kul Çulha adlı 11 saz şairi varlığı hakkında bilgi verir (Köprülü, 2004: 8-13). Sakaoğlu (1989) ise Köprülü’nün bu listesine Karacaoğlan ve Kul Piri’yi de ekleyerek 16. yüzyıl şairlerinin sayısını 13 olarak gösterir (Sakaoğlu, 1989: 115-135).

2.7.2. XVII. Yüzyıl

17. yüzyılda Osmanlı, Celâlî isyanlarıyla merkezi otoritenin zayıflaması, ordu, donanma, eğitim ve ekonominin bozulması, devletin doğal sınırlara ulaşması vb. sebeplerle duraklama dönemine girmiştir. Siyasal anlamda duraklamanın yaşandığı bu yüzyılda âşık edebiyatı en parlak dönemini yaşamıştır. Bu yüzyılda âşıklık, bir gelenek anlamında kendine özgü kurallara sahip olmuş hem nicelik hem de nitelik açısından yüksek bir olgunluğa ulaşmıştır. 17. yüzyıl, halk dilinin sade örneklerini veren Kayıkçı Kul Mustafa ve Ercişli Emrah ile klasik edebiyattaki yetkinliği sayesinde aruzlu örnekler veren Âşık Ömer ve Gevheri’yi barındıran yüksek bir zenginliğe sahiptir.

“Bu dönemin bir başka özelliği de yeniçeriler, sipahiler veya leventler arasında yetişen âşıkların sayısındaki artıştır. Bu âşıklar adlarının önünde genel olarak “âşık, kul, öksüz, gazi” gibi sıfatları kullanmışlardır. “Ocak âşıkları” olarak adlandırılan bu âşıklar, katıldıkları savaşları, bu savaşlarda yaşadıkları zaferleri veya yenilgileri destanlaştırmışlardır” (Sever, 2013: 28)

17. yüzyılda yetişen önemli âşıklar: Âşık Ömer, Gevherî, Ercişli Emrah, Kayıkçı Kul Mustafa, Âşık, Âşık Halil, Benli Ali, Temaşvarlı Gazi Âşık Hasan, Kuloğlu, Öksüz Âşık, Sun'î, Köroğlu, Şahinoğlu, Üsküdarî, Yazıcı, Katibî, Dedemoğlu, Âhû Dede, Bursalı Halil, Kuloğlu, Âşık Nev'î, Âşık Yusuf, Berberoğlu, Haliloğlu, Kamilî, Kâtip Osman, Kul Süleyman, Mahmutoğlu, Kırımî, Kul Muslu, Taşbaz Ali.

2.7.3. XVIII. Yüzyıl

18. yüzyılda nicelik bakımından birçok âşık yetişmiştir. Ancak nitelik bakımından bir önceki ve bir sonraki yüzyıllara nazaran güçlü temsilcilere ve ileri bir düzeye rastlanmamaktadır. 17. yüzyılda başlayan klasik şiire yönelme eğilimi, 18. yüzyılda artarak devam etmiştir. Dönem âşıklarının büyük bir kısmının sahip olduğu bu eğilim, kendilerinin âşık tarzından uzaklaşmalarına sebep olmuştur. Yani âşıklar, kendi tarzlarının dışına çıktıkları için yetkin olamamışlar; etkilendikleri yahut özendikleri klasik şiirde de tam manasıyla bir varlık gösterememişlerdir (Düzgün, 2008:243).

Bu yüzyılda, âşıklar aruz ölçüsüyle şiirler yazmaya devam etmiş ve aruz bir moda hâline gelmiştir. Ancak, zamanla divan şiirlerinin özellikle içerik bakımından etkisi azaldı ve âşıklar, şiirlerinde daha hayati ve sosyal temalara yer vermeye başlamışlardır. Bunun yanında âşıklar sürekli olarak tekke şairlerinin etkisi altında kaldılar. Kahvehanelerde, bozahanelerde, meyhanelerde ve panayırlarda ellerinde sazları ve dillerinde sözleriyle âşıklar, kendilerini daha fazla göstermişlerdir (Kaya, 2005: 5).

18. yüzyılda yetişen âşıklar: Kâtipî, Derviş Mûsa, Levnî, Vartan, Nuri, Abdî, Âşık Sadık, Civan Ağa, Mecnûni, Kâmil, Âşık Halil, Âşık Said, Güzide Ana, Âşık Bağdadî, Âşık Budala, Hasan Dede, Derviş Mehmed, Kütahyalı Sırrı, Azbi, Şükri, Tamburî, Kabasakal Mehmet, Mustafa Çavuş, Şam'î, Nakdî, Seferlioğlu, Mağribioğlu, Kara Hamza, Âgah, Âgahî, Âşık Ahmed, Âşık Nuri, Âşık Ravzî, Âşık Sadık, Hocaoğlu Kuymetî, Mahdûmî, Rıza Şermî, Talibî, Derûni, Samîmi, Reisoğlu, Âşık Ali, Âşık Nigarî, Ravzî, Âli, Hoca oğlu, Hükmî, Âşık Kürşâdi, Âşık Süleyman, v.d.

2.7.4. IX. Yüzyıl

19. yüzyıl, önceki yüzyıla nazaran âşık şiirinin yeniden yükselişe geçtiği dönemdir. Nicelik ve nitelik bakımından önemli âşık şiiri temsilcilerinin yetiştiği bu yüzyılda âşık şiiri büyük bir ivme kazanmıştır. Dönem temsilcilerinin kimlik bilgileri ve sahip oldukları sanat gücü, yazılan cönkler sayesinde objektif bir biçimde kayda geçirilmiştir.

Bu yüzyılda âşıklar sayıca artmış, büyük şehirlerde, özellikle İstanbul'da düzenli teşkilatlar kurmuş ve kahvehanelerde fasıllar yapmışlardır. İstanbul'da sarayın, diğer

illerde ise şehrin ileri gelenlerinin desteğini ve himayesini görmüşlerdir. Bu yüzyılın şairlerinden Emrah, Dertli ve Seyrani'nin şöhreti, İstanbul'un edebi çevrelerinde de duyulmuştur. Bu yüzyılın âşıkları genellikle bir tarikata mensuptur. Bu âşıklar tam anlamıyla tekke şairi olmasalar da zaman zaman eserlerinde bir dervişlik havası görülür. Güneydeki Türkmen aşiretleri arasında yetişen Dadaloğlu, Deli Boran ve Gündeşlioğlu gibi şairler, Karacaoğlan geleneğini sürdürmüşlerdir. Gerçek halk zevkine ve halk edebiyatına daha yakındırlar ve klasik edebiyatın etkisinden uzaktırlar. (Düzgün, 2008: 244)

Bu yüzyılda âşıklar, başta İstanbul olmak üzere büyük şehirlerde lonca ve kahvehanelerde toplanmışlardır. Bu mekânlar, bir yandan âşıkların saz ve söz fasıllarına ev sahipliği yaparken bir yandan da genç âşıkların yetişmesi bakımından bir okul işlevi görmüştür. Âşıkların kendi aralarından seçtikleri bir âşık, dönemin yönetim erki tarafından diğer âşıklara “âşıkbaşı”, “âşıklar kâhyası”, veya “loncabası” unvanıyla yöneticilik de yapmıştır. Bu yüzyılda âşık şiirinin büyük ustaları yetişmiştir (Sever, 2013: 30).

19. yüzyılda yetişen âşıklar: Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî, Develili Seyrânî, Tokatlı Nuri, Ruhsati, Minhaci, Âşık Şenlik, Konyalı Şem’î, Âşık Gedaî, Sivaslı Veli, Zileli Ceyhunî, Âşık Serdarî, Deli Boran, Âşık Meslekî, Âşık Hüseyin, Zileli Kamilî, Âşık Gufranî, Âşık Sümmanî, Silleli Sürürî, Âşık Zülâlî, İspartalı Seyranî, Bey Oğlu, Gündeşlioğlu, Tıflî, Devamî, Meydanî, Sivaslı Sıtkı, Fedaî, Sivaslı Kusrî, v.d.

2.7.5. XX. Yüzyıl

20. yüzyıl, Osmanlı'nın son dönemlerine denk gelen, siyasal, toplumsal ve ekonomik vb. birçok sıkıntının yaşandığı bir dönemdir. Devletin ve toplumun içinde bulunduğu bu çalkantılı dönem âşıklık geleneğini de olumsuz manada etkilemiştir. Âşıklık geleneği yüzyılın başlarında bir önceki yüzyıla göre zayıflamıştır. Âşıkların şehirde aradıkları ilgiyi bulamadıkları için taşrada hayatlarını idame ettirme gayesi uğruna âşıklık dışında mesleki uğraşlara girişmişlerdir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra ulusal sorunların nihayete ermesiyle birlikte âşıklık geleneği yeniden canlanmaya başlamıştır. Âşıklar toplumsal eğlence programlarının, festivallerin, panayırların, düğünlerin aranan kişileri olmuşlardır. Halk âşık fasıllarını dinlemek üzere özellikle âşık kahvehanelerinin müdavimi hâline gelmiştir. Çeşitli kentlerde düzenlenen âşık bayramları ve radyo programları sayesinde âşıkların popülaritesi artmıştır. Âşık şiirleri bu dönemde kaset, plak vb. teknoloji araçları sayesinde

sazlı ve sözlü kayıt altına alınmıştır. Televizyon kanallarının yayın hayatına başlamasıyla bu kayıtlara görüntü de eklenmiştir. Yüzyıl geleneğinin büyük ustalarına ait eserler bu kayıtlar sayesinde günümüze ulaşmıştır.

20. yüzyılın önemli âşıkları: Âşık Veysel, Posoflu Müdamî, Âşık Reyhanî, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Nuri Çırağı, Âşık Mevlüt İhsani, Âşık Mustafa Ruhani, Âşık Sümmanî, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Mahzunî Şerif, Âşık İsmetî, Kul Gazi, Bayburtlu Hicranî, Davut Sularî, Âşık Efkari, Âşık Gufranî, Kağızmanlı Hıfzı, Bayburlu Celalî, Yusufelili Huzurî, Habib Karaaslan, İlhamî, Ali İzzet Özkan, Âşık Ferrahî, Posoflu Zülalî, Racap Hıfzı, Nevcihan Özmerih, Sarıca Kız, Döne Sultan, Şah Turna, Âşık Nurşah, Âşık Talibî, Âşık Meslekî, Âşık Emsalî, Sefil Selimî v.d.

2.7.6. XXI. Yüzyıl

21. yüzyıl, âşıklık geleneğinin toplumsal anlamda saygınlığını sürdürdüğü ancak özellikle genç neslin geleneğe ilgisinin neredeyse olmadığı bir yüzyıldır. İki binli yılların başından itibaren televizyon, bilgisayar, cep telefonu ve internet gibi kitle iletişim araçlarının artması, toplumsal ilginin bu alanlara kaymasına sebep olmuştur. Halkın eğlence ve sanat tercihlerinin değişmesiyle âşıklar gerek geçim sıkıntısından gerekse toplumda karşılık bulamamaktan başka alanlara yönelmeye başlamışlardır. Elbette bu durum âşıklık geleneğinin yok olması anlamına gelmemektedir. Âşıklık geleneğinin günümüzdeki temsilcileri, üniversitelerin kürsülerinde, halk festivallerinde, şenliklerde kendilerine yer bulabilmektedir. Yine 19. yüzyılda başlayan âşık bayramları günümüzde varlığını sürdürmektedir.

21. yüzyıl âşıklık geleneğine olan yönelimin azalması vb. olumsuz sonuçlar doğurduğu gibi geleneğin yaşatılmasına dair birtakım olumlu gelişmelere de vesile olmuştur. Günümüzde âşıklar eserlerini elektronik kültür ortamında yayınlama yoluyla geniş kitlelere hitap edebilme imkânına sahiptir. Bunun yanında çırak yetiştirme maliyetinin artması ve yetiştirecek çırak bulamama gibi sorunlara karşılık âşık adayları elektronik kültür ortamında yer alan usta âşık eserlerini dinleme ve onları örnek alma yoluyla “modern çıraklık” da sayabileceğimiz bir tür yetiştirme imkânı bulmuşlardır.

Âşıklık geleneği bu yüzyılda üniversitelerin halk bilimi kürsülerinde akademik çalışmalara konu olan önemli bir bilim dalı hâline gelmiştir. Günümüzde âşıklık sanatı gelişen ve değişen şartlar dâhilinde gelenekten farklı alanlarda icra edilmektedir. Âşık kahvehaneleri yok denecek kadar azalmıştır. Âşıklar davet edildikleri festival ve şenliklerde, televizyon programlarında, radyolarda ve elektronik kültür ortamında sanat icrasına devam etmektedir.

2.8. Somut Olmayan Kültürel Miras: Âşıklık Geleneği

Âşıklık geleneği için 21. yüzyıldaki en önemli gelişmelerden biri âşıklığın UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne dâhil edilmesidir. Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından 17 Ekim 2003 tarihinde Paris'te gerçekleştirilen 32.Genel Konferansı'nda "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" kabul edilmiştir. Sözleşmenin amacı, somut olmayan kültürel mirası korumak, ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek, somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak, uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamaktır (UNESCO, 2003).

Sözleşme, 2006 yılında TBMM tarafından çıkarılan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun" ile kanunlaşmış ve Türkiye Cumhuriyeti Sözleşme'ye taraf olmuştur. Âşıklık geleneği 2009 yılında "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi"ne dâhil edilmiştir.

"Somut olmayan kültürel miras" toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekanlar anlamına gelir. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu somut olmayan kültürel miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur (UNESCO, 2003).

Somut olmayan kültürel miras "somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar", "gösteri sanatları", "toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler", "doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar" ve "el sanatları geleneği" olmak üzere beş temel alanda belirmektedir. Türkiye'de âşıklığın somut olmayan kültürel mirasa dâhil edilmesi ve kültür aktarıcılığı noktasında ilk ve önemli çalışmalara imza atan Öcal Oğuz, âşıklık geleneğinin bu beş temel alandan en az üçü ile ilişkili olduğunu belirtmektedir. Gelenek halk şiirine kaynaklık etmesi itibarıyla "somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar" alanında yer edinmektedir. Bununla birlikte âşıkların saz eşliğinde şiirlerini, hikâyelerini ve türkülerini icra etmesi performatif bir yapıya sahiptir ve bu "gösteri sanatları" ile ilişkilidir. Toplumun farklı kuşaklarını bir araya getirmesi ve eğlence işlevi de âşıklığın "toplumsal uygulamalar, ritüeller ve

şölenler” ile ilişkilidir. Bu yönüyle âşıklık geleneği Sözleşme’nin vurgu yaptığı koruma alanlarına dâhildir. (Oğuz, 2011: VII).

Türkiye’de âşıklık geleneğinin UNESCO “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi”ne dâhil edildiği 2009 yılından itibaren, Sözleşme koruma yaklaşımları doğrultusunda çeşitli faaliyetler gerçekleştirilmektedir. 2010 yılında Âşık Şeref Taşlıova ve Neşet Ertaş Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından “Yaşayan İnsan Hazinesi” olarak ilan edilmişlerdir. Bununla birlikte 2011 yılında Kars’ta “Doğu Anadolu’da Kültür Turizmi İçin İttifaklar Birleşmiş Milletler Ortak Programı” Âşık Kültür Evi kurulmuş, Âşıklardan Halk Hikâyeleri adlı bir kitap ve CD yayımlanmıştır. Daha önce gerçekleştirilen âşıklar bayramı ve âşıklar şöleni gibi faaliyetler UNESCO anılarında sürdürülmektedir. Üniversitelerde UNESCO yaklaşımları dikkate alınarak âşıklıkla alakalı bilgi şölenleri düzenlenmiştir. Yaşayan insan hazinelerinin tespit edilmesi ve “Anadolu’da İcra Edilen Uzun Havalılar” projesi doğrultusunda Ankara Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğünden Folklor Uzmanları tarafından video kayıtları yapılmıştır. Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi’nde düzenli olarak âşık atışmaları, hikâye anlatma günleri ve âşık şölenleri tarzı programlar gerçekleştirilmeye başlanmıştır (Özünel, 2019: 44) Ayrıca İsmail Nar, Ali Rıza Ezgi ve Maksut Koca, âşıklık geleneği alanında “Yaşayan İnsan Hazinesi Ulusal Envanteri” listesine dâhil edilmişlerdir.

2.9. Erzurum İli Âşıklık Geleneği

Erzurum ili, âşıklık geleneğinin en önemli merkezlerinden biridir. Âşıklık geleneğine Âşık Sümmanî, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Nihanî, Âşık Ruhanî, Âşık Mevlüt İhsanî gibi büyük ustalarla birlikte yüzlerce sanatçı kazandıran Erzurum, âşıklık geleneği açısından kültür tarihimize büyük katkılar sağlamıştır.

Erzurum âşıklık geleneği hakkında yapılan en önemli ve kapsamlı çalışma Metin Özarlan’ın *Erzurum Âşıklık Geleneği* adlı eseridir. Erzurum’da yetişen yüzlerce âşık hakkında bilgi veren Özarlan (2001), âşık edebiyatının ilk kaynaklarında Erzurum adının sıkça yer aldığını, âşık şiirinin başlangıç dönemi olarak kabul edilen 16. yüzyıla aynı dönemde teşekkül ettiği bilinen Âşık Garip, Kerem ile Aslı, Emrah ile Selvi Han gibi büyük halk hikâyelerinde Erzurum ilinin mekân olarak kendisini gösterdiğini belirtmektedir. Bu hikâyelerde kahramanlar Erzurum’da bulunan kahvehanelerde veya civar ilçe ve köylerdeki bey odalarında başka âşıklarla karşılaşmalar gerçekleştirerek bir anlamda âşıklıklarını ispat etmektedirler. Kahramanların yaşayıp yaşamadıkları kesin

olmasa da bu hikâyeler, âşıklık geleneğinin Erzurum ilindeki tarihi derinliğini gösterme açısından büyük önem arz etmektedir (Özarslan, 2001: 56).

Erzurum âşıklık geleneği diğer yörelerde olduğu gibi önceleri kırsal alanlarda ve köy odalarında icra edilmeye başlamıştır. Erzurum âşıklık geleneği, temsilcilerinin köylü olmaları itibarıyla köy kaynaklı olarak ortaya çıkmıştır. Âşıklık, şehir merkeziyle irtibat hâlinde olan bu âşıklar tarafından şehre taşınmış ve burada da temsil edilmeye başlanmıştır. Böylece köy ve kent kültürüne ait kısımları bünyesinde toplayarak bir gelişim çizgisi oluşturmuştur (Özarslan, 2001: 61) Âşıklık köylerde köy odalarında ve çeşitli dost meclislerinde icra edilirken şehir merkezinde belli başlı âşık kahvelerinde icra edilmiştir (Düzgün, 1994: 15).

Erzurum'da şehir merkezinden ziyade köy ve kırsal çevrelere dayalı olarak gelişim gösteren âşıklık geleneği mahalli düzeyde kalmış ve 19. Yüzyıla kadar Erzurum sınırlarını aşacak güçte bir âşık yetişmemiştir. Bunda sözlü gelenek içinde âşıkların dar bir çevrede yetişmesi sebebiyle şöhrete ulaşamamış olmaları kuvvetle muhtemeldir. (Özarslan, 2001: 61-62)

Erzurum âşıklık geleneğinin başlangıcında hakkında bilgi sahibi olduğumuz ilk kişi Noksani'dir. 18. yüzyılın sonları veya 19. yüzyılın başlarında Erzurum'da doğmuş olan tekke şairi Noksani, geleneğe göre ismi belirlenebilen ilk âşık olarak kabul edilir. Dindar bir kişi olan İsmail, 30 yaşına geldiğinde Sâdık Dede'nin rehberliği ile manevi bir uyanış yaşamıştır. Eşinin neden olduğu itibar kaybı nedeniyle, şeyhi ona "Noksani" mahlasını vermiştir. Doğu, Orta ve Güney Anadolu'da Alevi-Bektaşî toplulukları arasında tanınan Noksani, Endek köyüne yaptığı bir ziyaret sırasında öleceğini belirtmiş ve evine döndükten sonra vefat etmiştir (Özarslan, 2001: 63).

Erzurum'un 19. yüzyılda yetiştirdiği bir diğer sanatçı ise Erzurumlu Emrah'tır. 19. yüzyılın ünlü saz şairi Emrah, saz şairleri içinde klasik edebiyatı en iyi bilenlerdendir. Her türlü güzelliğe tutkun biridir. Uçarı bir hayat anlayışına sahiptir. Emrah'ın şiirlerinde temel konular aşk, gurbet, ayrılık olmakla birlikte, dini ve tasavvufi düşüncelere de yer verilmiştir. Tasavvufi yönü fazla derin olmadığından, bu vadideki şiirleri sıradandır. Ayrıca dönemin diğer halk şairlerinde görüldüğü gibi bazı şiirlerinde sosyal problemlere de değinmiştir (Sezen, 2010:54).

Erzurum âşıklık geleneğinin geçmişten bugüne en önemli temsilcisi ise Âşık Sümmanî'dir. Asıl adı Hüseyin olan Âşık Sümmanî, 1861 yılında Erzurum'un Narman ilçesine bağlı Samikale köyünde dünyaya gelmiştir. Hem yaşadığı dönemde hem de sonraki dönemlerde büyük bir saygınlığa sahip olan Sümmanî, geleneğe sağladığı

katkılarla kendi adını taşıyan bir âşıklık kolunun ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Erzurum âşıklık geleneğinin temsilcisi olan hemen hemen tüm âşıklar Âşık Sümmanî koluna mensup âşıklara doğrudan veya dolaylı çıraklık yapmışlardır. Ayrıca söyleyişte ‘Sümmânî Makamı’ olarak adlandırılan bir müzik makamının da sahibidir. Bu makam Erzurum ve çevresinde sanat icrasını devam ettiren âşıklar tarafından bugün bile büyük bir ilgiyle kullanılmaktadır.

Erzurum’un âşıklık geleneğine kazandırdığı bir diğer âşık ise Yaşar Reyhanî’dir. Reyhanî 1934 yılında Erzurum’un Pasinler ilçesine bağlı Avlar Köyü’nde dünyaya gelmiştir. On üç yaşındayken bir rüyada eline boncuk bırakılmış, uyandıktan sonra gördüğü Hatun isimli kızın aşkı da onun âşıklık sanatının tuzu biberi olmuştur. Âşık Hicranî’ye çıraklık yaparak âşıklığı usta çırak ilişkisi içerisinde öğrenmiştir. Kendisi de birçok âşık yetiştirmiştir. Ailesinde de âşıklar bulunmaktadır. Reyhanî sanatıyla ve eserleriyle âşık edebiyatımızın en önemli temsilcileri arasında yer almaktadır.

Erzurum, âşık edebiyatına Sümmânî, Reyhanî, Cemal Divanî, Nuri Çırağı, Erol Erganî, Mevlüt İhsanî ve ismini burada zikredemeyeceğimiz yüzlerce sanatçı kazandıran bir şehirdir. Günümüzde Erzurum’da onlarca âşık sözlü ortamda, yazılı ortamda ve elektronik kültür ortamında âşıklık icrasını devam ettirmekte ve kaybolmaya yüz tutmuş âşıklık geleneğine sahip çıkmaktadır.

3. BULGULAR

Toplumların var oluşunda en önemli değerler sistemlerinden biri olan kültür için birçok tanımlama yapılmıştır. Örnek (1971), kültürü; *bir halkın ya da bir toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü; yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel ihtiyaçların elde edilmesi için kullanılan her türlü araç- gereç, uygulanan teknik; fikirler, bilgiler, inançlar; geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum tüm davranış biçimleri; yaşama tarzıdır*” şeklinde tanımlar (Örnek, 1971: 148). Mehmet Kaplan (1976) ise “*dili, mûsikiyi, mimâriyi, dağı, taşı her şeyden önce insanı işlemek, bunları ulaşabilecekleri en yüksek, en güzel, en ince noktaya kadar ulaştırmak*” olarak tanımlamaktadır.

Âşıklık geleneğinin temsilcisi konumundaki âşıklar, toplumun kültürel belleğini yansıtmaya ve yaşatmaya bakımından önemli bir misyona sahiptirler. Âşıklar, özelde yaşadıkları coğrafyanın, genelde ise ülkenin tüm sınırları içerisinde yaşanan olayları sanatlarında işleme noktasında kayıtsız kalmazlar. Bu durum toplumsal hafızayı canlı tutmaya işlevini yerine getirme noktasında bir fayda sağladığı gibi kültür kodlarının halk belleğinde yer edinmesi bakımından da oldukça önemlidir.

Özellikle teknoloji ve haberleşme imkânının günümüz şartlarından uzak olduğu dönemlerde âşıklar, eserleriyle kültür taşıyıcılığı vazifesini yerine getirmişlerdir. Bu taşıyıcılık âşığın yaşadığı yörede yaşanmış tarihi - beşeri olaylar, doğal afetler olabileceği gibi yörenin ağız özelliklerinin eserlere yansması, yörenin gelenek ve görenekleri, yemek kültürü, deyim ve atasözleri, giyim kuşam kültürü vb. konular da olabilmektedir. Âşıklık geleneği, Anadolu'nun kültürel çeşitliliğinin ve zenginliğinin saz ile söz bağlamında en güzel ifadesi olmuştur. Söz gelimi kültürel bellek Karacaoğlan'ın şiirlerinde hafıza Çukurova'nın güzelliği, Çıldırli Âşık Şenlik'in şiirlerinde ise Rus işgallerinin işlenmesi şeklinde tezahür eder.

Bardızlı Âşık Serdar Alyakut, âşıklık geleneğinin günümüzdeki icracılarından biri olarak yaşadığı coğrafyanın ve milli kültürümüzün önemli bir bellek taşıyıcısı konumundadır. Âşığı kültür taşıyıcılığı noktasında bütün yönleriyle ele almak, geleneğin günümüz şartları içerisindeki yerini belirlemek, gelenekle olan bağını ortaya koyarak içinde yetiştiği toplumu tanıyabilmek ve şiirleri üzerinde detaylı incelemeler yapmak amacıyla şiirleri muhteva, üslup, şekil ve İşlevsel Kuram bakımından incelenmiştir. Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirler, Şenkaya Kaymakamlığının “Değerlerimizin Tanıtılması Projesi” kapsamında destekleriyle Temel Vural

editörlüğünde yayımlanan “Vuslatımı Aradım” isimli eserden yer almaktadır.

3.1. Âşık Serdar Alyakut’un Hayatı ve Sanatı

Âşık Serdar Alyakut’un şiirlerini inceleyerek âşıklık geleneği içerisindeki yerini tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada şiir incelemesine geçmeden önce âşığın hayatı ve sanatı hakkında bilgi sahibi olmak, âşığı anlama, kültürel ve sanatsal bağlamını kavranması açısından faydalı olacaktır.

3.1.1. Âşık Serdar Alyakut’un Hayatı

Âşık Serdar Alyakut, 1976 yılında Erzurum ilinin Şenkaya ilçesine bağlı Bardız (Gaziler) köyünde dünyaya gelmiştir. Ailesinin kendisinden iki yaş büyük olan ablası ile ikiz nüfus kaydı yaptırması sebebiyle âşığın doğum tarihi resmi kayıtlara 05 Nisan 1974 olarak kaydedilmiştir.

Âşık Serdar Alyakut’un babasının ismi Selahaddin, annesinin ismi Sebahat’tır. Üç kız, üç erkek olmak üzere altı tane kardeşi vardır. Kendisi ailenin ikinci çocuğudur.

Âşık Alyakut çocukluğunda dedesinden Kur’an-ı Kerim ve manevi değerler dersleri almıştır. İlkokul ve ortaokul tahsilini 1990 yılında Bardız köyünde tamamlamıştır. Lise tahsiline 1990 yılında Erzurum’un Şenkaya ilçesinde başlamış ve lise birinci sınıfı burada tamamlamıştır. Lise ikinci sınıfı Erzurum Cumhuriyet Lisesinde, üçüncü sınıfı ise İzmit Derince Lisesinde okuyarak buradan mezun olmuştur.

24 Kasım 1996 tarihinde acemi birliğini tamamlamak üzere Diyarbakır Silvan’daki askeri birliğine katılmıştır. Burada acemi eğitimini tamamlayan Âşık Serdar Alyakut, usta birliği dağıtımıyla Çanakkale Özel Eğitim Komutanlığı’ndaki birliğine katılmıştır. Çanakkale’deki askerlik vazifesi sırasında sanatçı kimliği göz önünde bulundurularak askeri programlarda “Türk Halk Müziği” sanatçısı olarak değerlendirilmiştir. Askerlik vazifesinin son üç ayını ise Tokat’ın Zile ilçesinde tamamlayarak 16 Mayıs 1988 tarihinde teskere almıştır.

Âşık Serdar Alyakut askerlik vazifesini tamamladıktan sonra yedi yıl İstanbul’da yaşamış ve burada çeşitli iş kollarında çalışmıştır. Daha sonra İzmit’e göç ederek burada da beş yıl yaşamıştır. Gurbet yaşamının getirdiği zorluklar ve çeşitli sebeplerle 2009 yılında köyüne kesin dönüş yapmıştır.

Âşık Serdar Alyakut günümüzde Bardız köyünde çiftçilik ve arıcılık yaparak geçimini sağlamaktadır. Âşık, belediyelerin, kamu kurumlarının, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının ve üniversitelerin düzenlemiş olduğu faaliyetlere aktif olarak katılım sağlamakta ve âşıklığı aktif olarak icra etmektedir.

3.1.2. Âşık Serdar Alyakut'un Sanatı

Bardız, âşıklık geleneğine birçok sanatçı kazandırmıştır. Bardız coğrafyasında yetişen Âşık Nihanî, Âşık Mevlüt İhsanî, Âşık Nuri Çırağı, Âşık Erol Erganî, Âşık Ümit Coşkunî ve Oltulu Âşık İhsan Yavuzer gibi âşıklar Âşık Serdar Alyakut'un sanatında önemli bir yere sahiptir. Çevresinde âşıklık geleneğini layıkıyla yerine getiren sanatçıların fazla oluşu, Alyakut'un çocukluğundan itibaren âşıklık geleneğine ilgi duymasına ve bu alana yönelmesine vesile olmuştur. Âşığın şiire yönelmesi hüznü bir şekilde sona eren bir aşk hikâyesiyle başlamıştır. Sevdiği kızın vefat etmesi sonucu yazdığı şiirler, sanata başlamasının miladı olmuştur.

Serdar Alyakut küçük yaşlardan itibaren birçok âşık meclisinde bulunmuş ve dinlediği âşıklardan etkilenmiştir. Âşıklık geleneklerine geleneğin doğal ortamı içerisinde aşına olmuştur. Gurbette yaşadığı dönemde Âşık Mevlüt İhsanî'nin çıraklığını yapan âşık, aynı zamanda Mevlüt İhsanî'nin son çırağıdır. Ustasından saz çalmayı ve âşıklık geleneğinin kaidelerini öğrenmiştir. Bunun yanında TRT Erzurum Radyosu halk türküsü sanatçısı Nimet Karagöl'den de bağlama dersleri almıştır. Sanat icrasında bağlama ve divan sazı çalabilmektedir.

Âşık, ustası Mevlüt İhsanî'nin tavsiyesi olarak "Alyakut" mahlasını kullanmaktadır. Kimi şiirlerinde ise adı ve soyadını mahlas olarak kullanmayı tercih etmektedir.

Âşık Serdar Alyakut, sanatını zengin bir söz varlığı birikimiyle icra etmektedir. Şiirlerinde genellikle İstanbul Türkçesi kullanır. Bunun yanında kimi şiirlerinde Erzurum yöresel ağzına mahsus sözcüklere ve yalnızca belli bir yaş grubunun üstündeki insanların kullandığı, unutulmuş veya unutulmaya yüz tutmuş sözcüklere yer vermesi de dikkat çekmektedir. Özellikle din ve tasavvuf konulu şiirlerinde Arapça ve Farsçadan dilimize girmiş kelimeleri, ayet ve hadisleri, İslami terimleri sıkça kullandığı görülmektedir. Âşığın şiirin konusuna göre kullandığı kimi sözcükler mana bakımından anlaşılammakta ancak bahsi geçen konuyu ifade etmek üzere doğru kullanım görülmektedir. Bu durum âşığın alelade bir şiir diline sahip olmadığını kanıtlar niteliktedir. Tarihi ve dini olayları işlediği şiirlerinde coşkulu ve heyecanlı bir anlatımı dikkat çekmektedir. Hemen hemen bütün söz ve anlam sanatlarını ustalıklarla kullanmaktadır. Şiirlerinin şekil disiplini ve mana bakımından sağlam bir yapısı vardır.

Âşığın şiirleri muhteva bakımından geniş bir konu perspektifine sahiptir. Konu bakımından tasavvufî, dini ve milli, vatan millet, bayrak, istiklâl, gurbet, tabiat, ölüm Türk tarihi, İslam tarihi vb. konularda; güzelleme, divan, taşlama, ağıt vb. birçok dalda şiirler yazmaktadır. Ancak şiirlerinin büyük çoğunluğunun dini ve milli konuları işlediği

görülmektedir. Bunda çocukluk yaşta aldığı din ve değerler eğitiminin yanı sıra tarihte büyük bir bağımsızlık mücadelesine tanıklık etmiş bir coğrafyada yaşamının büyük bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Bu konular dışında güncel meselelere de kayıtsız kalmamaktadır.

Âşık, şiirlerinde hece ölçüsünün sekiz, on bir, on dört ve on beşli ölçülerini ve halk şiirinin nazım şekillerini kullanmaktadır. Âşık şiirinin gerekliliklerinden olan doğaçlama şiir söyleme ve atışma yapma konularında mahirdir. Katıldığı âşık fasıllarında ve çeşitli programlarda atışmanın başarılı örneklerini sunmuştur. Şiirlerini kimi zaman irticalen söyleyip daha sonra kayıt altına almakta kimi zaman da yazıp kaydettiği şiirlerini icra ortamlarında okumaktadır.

Âşık Serdar Alyakut, yetişme tarzı olarak âşıklık geleneğinin icaplarına uygun bir sanatsal yapıya sahiptir. Dili kullanmadaki mahareti, üslubu, irticalen şiir söylemedeki ustalığı, atışmanın güzel örneklerini vermesi, kullandığı nazım şekillerinin çeşitliliği bakımından geleneğin önemli bir temsilcisidir. Altı yüzden fazla şiiri bulunmaktadır. Bunun yanında ustası Âşık Mevlüt İhsanî'den dinleyerek öğrendiği "Hünkâr Sultan", "Bedri Sinan ile Mahperi" isimli halk hikâyelerini de türküleriyle birlikte anlatabilmektedir.

Âşık Serdar Alyakut, 2017 yılından bu yana Bardızlı Nihanî, Âşık Mevlüt İhsanî, Âşık Reyhanî, Âşık Sümmanî gibi usta âşıkları anma programlarına, âşık fasıllarına, Erzurum'un düşman işgalinden kurtuluş programlarına, İzmit, İstanbul, Ankara, Bursa, Antalya ve Türkiye'nin çeşitli kentlerinde yapılan âşık programlarına katılmıştır. Halk şenliklerine, festivallere, önemli gecelerde gerçekleştirilen programlara da davet edilmektedir. Âşık Serdar Alyakut, TGRT, TRT 2, Kafkas Ajans, TV 5, Kocaeli TV, Kardelen TV, Çay TV gibi birçok televizyon kanalında yayınlanan programlara katılım sağlamıştır. Sosyal medyayı etkin bir şekilde kullanan âşık, şiirlerinin önemli bir bölümünü elektronik kültür ortamına kendine ait bir hesapta paylaşmaktadır. Şiirlerinin bir kısmı da Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin yayınları ve bazı yerel yayın organlarında yayımlanmıştır.

3.2. Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Muhtevası

Âşıklar toplumun yaşadığı doğal, kültürel ve beşerî olayları anlama ve sonraki nesillere aktarma noktasında topluma ışık tutarlar. Toplumun içinde bulunduğu olumlu veya olumsuz durum, tarihi olaylar, savaşlar, gelenek ve görenekler, tabiat, aşk, yöresel ve ulusal bağlamdaki olgular v.d. âşık şiirine konu olmuştur.

Âşıkların toplumsal olgulara bir bütün hâlinde yaklaşımı toplumla iç içe bir yaşam sergilemelerinden kaynaklanmaktadır. Âşık, ürettiği ürün vesilesiyle bir sanatçı konumunda olmasına rağmen halktan kopuk değil bilakis halkın aynasıdır.

Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirlerin çoğunluğunu milli/kahramanlık ve dini/tasavvufi konulu şiirler oluşturmaktadır. Bunun yanında ölüm, aşk/sevgi, tabiat, aile, hasret, güncel meseleler, memleket sevgisi gibi birçok konuyu şiirlerinde işlemektedir. Şiirlerinin muhtevası, âşığın bireysel yönelişlerine, içinde yaşadığı kültüre, doğaya ve topluma karşı aldığı tavrın çeşitliliğini göstermektedir.

3.2.1. Milli ve Kahramanlık Konulu Şiirleri

Âşık Serdar Alyakut'un şiir muhtevasında milli ve kahramanlık konulu şiirler yoğun şekilde yer almaktadır. Bunda âşığın yaşadığı doğup büyüdüğü ve halen yaşamını sürdürdüğü coğrafyanın işgal yıllarındaki konumu ve yaşantıları oldukça etkilidir. Bu bakımdan âşığın milli ve kahramanlık konulu şiirlerine yer vermeden önce Bardız (Gaziler) köyü ve tarihi ehemmiyeti hakkında bilgi sahibi olmak daha işlevsel olacaktır. Çünkü Erzurum ve Bardız coğrafyası, Osmanlı'nın son döneminde birçok savaşın ve felaketin yaşandığı bir coğrafyadır. Bu da orada yaşayan halk üzerinde derin izler bırakmıştır.

Bardız sözcüğünün anlamı, Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan Dîvân-u Lugâti't-Türk adlı sözlükte "*bahçe ve bostan*" olarak geçmektedir (Atalay, 1985: 457). Erzurum il merkezinin kuzeydoğusunda, Şenkaya ilçe merkezinin güneyinde bulunan Bardız, Erzurum'a 151, Şenkaya'ya 36 kilometre uzaklıktadır. Bardız, 1942 yılı idari yapılanmasında Kars ilinin Sarıkamış ilçesine bağlı bir nahiye merkeziyken 1946 yılında Erzurum ilinin Şenkaya ilçesine bağlı bağlanmıştır (Solmaz & Altuğ, 2017: 158).

Bardız, 93 Harbi olarak da bilinen 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi esnasında Rus işgaline girmiştir. Rus orduları, Bardız çayının güney kısmında kalan ve daha sonraları savaş tazminatı olarak ele geçirdikleri köylere gelmişlerdir. Bölge halkının bir kısmı Rus işgali sebebiyle devletin kendilerine gösterdiği ve Osmanlı sınırları içinde kalan başka bölgelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Yerlerini terk etmek istemeyenler ise Rus işgaline rağmen bu coğrafyada yaşamaya razı olmuşlardır (Şenol, 2019: 32).

Yörede gerçekleşen Osmanlı-Rus savaşlarında daima önemini muhafaza eden Bardız ve yöresi 1915 yılında Rus esaretinden kurtarılmıştır. Fakat Sarıkamış Harekâtı sırasında yeniden Rus işgaliyle karşı karşıya kalmış, Rusya'da gerçekleşen 1917 Bolşevik İhtilâli neticesinde Rusların bölgeden çekilmesiyle Rus işgalinden yeniden kurtulmuştur.

Rusların bu çekilişi sonrasında ise Ermeni mezalimlerinin yaşandığı yerlerden biri olmuştur (Solmaz & Altuğ, 2017: 166).

Bardız halkı, o tarihlerde yaşanan Rus ve Ermeni mezalimleri neticesinde birçok sıkıntı yaşamıştır. Rus ve Ermenilere karşı Türk ordusunun yanında savaşa katılan Bardız halkının bu kahramanca duruşları sebebiyle Bardız'a Gaziler adı verilmiştir. Bardız (Gaziler) halkı vatan için şehit düşen vatan evlatlarını hiçbir zaman unutmamışlardır. Savaşlarda ölen ve esir alınan genç yiğitler, muradına varamayan kızlar, yakılıp yıkılan köyler hakta derin yaralar bırakmıştır. Bardız coğrafyasında yaşanan tüm bu felaketler aradan bir asır geçmesine rağmen hâlâ halk üzerindeki etkisini devam ettirmektedir. Âşık Alyakut, doğup büyüdüğü Bardız'ın işgal yıllarındaki durumu ve konumunu şu şekilde dile getirmiştir:

*Dizildik Hende'nin Han'dan ileri
Öğle bir an geldi andan ileri
Mesele vatandı candan ileri
Kâbe'de şulem var Bardız'dır adım
Doksan bin şehittir benim feryadım*

*Bilinmez kim idi bu cengin celbi
Burada atmıştı savaşın kalbi
Adını koydular "Doksan Üç Harbi"
Nicesi elem var Bardız'dır adım
Burayı yurt tuttu şanlı ecdadım*

*Burada can ile bedel öderim
Zemheri aydır benim kederim
Kudrette yazılmış böyle kaderim
Mahvuz'da kalem var Bardız'dır adım
Bir yanım Dadaş'tır, bir yan Serhad'im*

*Sanma ki **Alyakut** senden vaz olur
Senede yalnızca bir ay yaz olur
Burada güllerin ömrü az olur
Hünkâr'da lalem var, Bardız'dır adım
Ben ki bu dağları yaran Ferhad'im
(Alyakut, 2020: 101)*

Âşık Alyakut, yukarıdaki şiirde ana tema olarak vatan sevgisi ve milli kimliğe odaklanmıştır. Âşık, köyünde bölgede yaşanan savaşları köyünde yaşana çetin kış ayları ve köyün doğasının mevsim şartları karşısında yaşadığı zorluklarla sembolize etmiştir. Şiirde işgal yıllarında kahraman Türk ordusuna karargâh olan Bardız köyünün yalnızca bir coğrafi lokasyon olarak değil, aynı zamanda kurtuluş mücadelesinin milli simgesi ve kahramanlık hikâyesinin merkezi olarak anlaşılması gerektiği vurgulanmaktadır.

I. Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı Ordusu, Alman ve Avusturya cephelerinde rahatlama sağlamak amacıyla Kafkas cephesinde Sarıkamış Harekâtı'nı başlatmıştır. 22

Aralık 1914 - 4 Ocak 1915 tarihleri arasında gerçekleşen bu harekât, sadece askeri yönüyle değil, yaşanan büyük kayıplar nedeniyle manevi açıdan da kamuoyunda derin bir etki bırakmıştır. Harekât, Rusların 1 Kasım 1914 tarihinden itibaren saldırıya geçerek Erzurum istikametine ilerlediği süreçte gerçekleşen çarpışmalar içinde ayrı bir yere sahiptir (Öğün, 2019: 470) Bu harekât sırasında Allahuekber ve Soğanlı Dağları'nda on binlerce yiğit vatan uğruna canlarını ortaya koyarak şehit olmuştur. Âşık Serdar Alyakut, milli konulu ve kahramanlık temalı şiirlerinde bu dağlara yer vermiş ve Sarıkamış Harekâtı konusunu sık sık işlemiştir. Erzurum'un soğuk iklimi dağlarda kendisi daha belirgin şekilde hissettirmektedir. Âşık, şiirinde askerlerin yaşadığı fiziksel zorlukları ve çetin koşulları, kar, soğuk ve dağların yalıtılmışlığı gibi betimlemelerle vurgulamış ve bu zorluklar karşısında askerlerin hiç tereddüt etmeden ve sorgulamadan görevlerini yerine getirdiklerini ifade etmiştir. Âşığa göre askerlerin cesareti ve inancı, onları vatanları için her türlü fedakârlığı yapmaya sevk etmektedir:

*Bu dağlarda kanımızla toprak kardık biz oğul
Allah derken yüreğimiz, Arş'ı yardık biz oğul
Düşünmedik bir an bile candan öte can vardı
Şehadeti düşler iken dosta vardık biz oğul*

*Kar döşekti, yorgan ayaz baş koyduğum taş yastık
Allahuekber, Soğanlı'ya ebedi bayrak astık
Zemheride zirvelere, ilk kez biz ayak bastık
Donar iken hayalde bir Turan kurduk biz oğul*

*Kop Dağı'ndan Sarıkamış'a serpilmiştik dağlara
Sanki kardelenler gibi ekilmiştik dağlara
Hiç bir sual düşünmedik dökülmüştük dağlara
Ne kumandan cevap verdi ne de sorduk biz oğul
(Alyakut, 2020: 195)*

Erzurum ve çevresi yaz mevsiminin en sıcak günlerini bile serin geçirmektedir. Âşık Alyakut'un memleketi olan Bardız'ı çevreleyen dağların üzerinde yılın her mevsiminde kar görmek mümkündür. Sarıkamış Harekâtının aralık ayında başladığı düşünüldüğünde kahraman ordumuzun çektiği çileler ve yaşadığı zorluklar bölge insanının aklına gelmektedir. Âşık, aşağıda yer alan şiirinde kış mevsiminin zorluklarını bölgede geçmişte yaşanan savaşlarda yaşanan zorluklarla ilişkilendirerek mevsimsel koşulların kendisine şehitleri hatırlattığını anlatmaktadır:

*Ne zaman üstünü bürüse beyaz
Nice yiğitleri hatırlıyorum
Gündüzünde rüzgâr, gecende ayaz
"Doksan Bin Şehid"i hatırlıyorum*

Neyi aşıkârdır, ne gizlidir

*Kimse bilmez sonsuzluğu nicedir
İsmi doksan dokuz şanı yücedir
Bir olan şahidi hatırlıyorum*

***Alyakut** gönümün karlı siperi
Burda çetin geçer burda zemheri
Ağustosta bile ezelden beri
Bir yanın kar idi hatırlıyorum
(Alyakut, 2020: 155)*

Âşık Serdar Alyakut'un milli ve kahramanlık konulu şiirlerinde dikkat çeken bir diğer unsur da şehitlerdir. Türk geleneğinde savaşlarda şehit olan için kişiler şehit oldukları yere gömülür. Dolayısıyla 93 Harbi ve Sarıkamış Harekâtı'nın gerçekleştiği topraklar altında on binlerce şehit barınmaktadır. Kanla sulanmış toprakların ferdi olan bir âşığın şiirlerinde şehitlere yer vermemesi düşünülemez. Âşık Alyakut da birçok şiirinde tek gayeleri vatanın selameti olan aziz şehitlerimizi yâd etmektedir.

*Rızâyı İlahi bütün meramı
Kendini dağlara vurmuş bu şehit
"Doksan Üç Harbi"dir onun dramı
Düşmanın önünde durmuş bu şehit*

*Allah'ın adı var son lehçesinde
Zannettim yatıyor gül bahçesinde
Son cenkten nişane sağ pençesinde
Yayını yağıya germiş bu şehit*

*Uhut'ta, Bedir'de Hamza izinde
Sargısı kıpkızıl bağlı dizinde
Soğanlı Dağı'nda, Hünkâr Düzü'nde
Severek canını vermiş bu şehit*

*Sanırsın ki açık gözü izanı
Yarabbi gözetmiş senin rızanı
Sessizce bekliyor ulu Mizan'ı
Ölmeden Cennet'i görmüş bu şehit*

*Tepeden tırnağa kan deryasında
Nurlu yol görünür göz aynasında
Bir kuru ekmek var kumanyasında
Bilinmez kaç cenge girmiş bu şehit*

*Neferdi bir kutlu davada idi
Ağzında tekbiri duada idi
Şehadet parmağı havada idi
Belli ki vuslata ermiş bu şehit*

*Bir Yasin, bir İhlas, Nur tilaveti
Fatıha bekliyor kutlu daveti
Arzusu maksutta murat saati
Huzuri Mahşer'e kurmuş bu şehit*

*Sırtında çantası, bozuk sürgüsü
Yarinden hatıra bir saç örgüsü
Mermisiz silahı, kırık süngüsü*

Düşman zincirini kırmış bu şehit

*Bir isimsiz taşta bütün dünyası
Vurulmuş devrilmiş zayıf bünyesi
Kimliği belirsiz paslı künyesi
En son cephesine varmış bu şehit*

*Beyaz gül misali harın altında
Kefensiz yatıyor yarın altında
Toprağı uyanmış karın altında
Yeşil örtüsünü sarmış bu şehit*

*Yıllar var bir selam veren olmamış
Bu ıssız mezarı gören olmamış
Bozulmuş taşları ören olmamış
Ahde-i vefayı sormuş bu şehit*

*Onlar ki Mevla'nın himayesinde
Vatanı selamet tek gayesinde
Ne yazar şehidin hikâyesinde
Alyakut dağları yarmış bu şehit
(Alyakut, 2020:106)*

Âşık yukarıda yer alan örnekte köyünün bulunduğu coğrafyada vatanı kurtarma gayesiyle şehit olan askerlerin düşman karşısındaki dik duruşunu anlatmaktadır. Şehitlerin son nefeslerinde Allah'ın adını anması bir iman ve sadakat göstergesidir. Âşık, kahramanlık konulu bu şiirde İslâm tarihinde önemli yere sahip olan Uhud ve Bedir gibi savaşlara telmihte bulunarak 93 Harbi'nde şehit olan askerlerin Hz. Hamza'nın izinde olduklarını ve vatan için hiç tereddüt etmeden canlarından vazgeçtiklerini ifade etmektedir. Türk askerini çok soğuk bir iklimde, mermisi olmayan silah ve kırık süngülerle savaşarak zafere ulaşmayı amaçlamıştır. Askerlerin bütün bu zorluklara ve kıt imkânlarla rağmen ölümden korkmayışı, gayelerinin dünyevi değil uhrevi olmasından kaynaklanmaktadır. Âşık Alyakut şiirde ayrıca şehitlerin mezarlarının ziyaret edilerek ahde vefa gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Türkler tarihin her safhasında bağımsızlığa önem vermişlerdir. Esaret altında yaşama Türk tabiatına uygun bir durum değildir. Bu sebeple tarihi sahnede birçok Türk devleti kurulmuştur. Türk geleneğinde kendinden önceki Türk devletlerine saygı duyma ve o devletlerin şanını yüceltme önemlidir. Bu sayede hem eski çağlardaki Türk devletlerinin adı yaşamaya devam etmekte, hem de kültürel anlamda bir mirasa sahip çıkılmaktadır. Âşık serdar Alyakut'un milli ve kahramanlık konulu şiirlerinde dikkat çeken bir diğer husus ise Türk boylarıdır. Vuslatımı Aradım isimli eserde âşığın Türk tarihinin önemli olaylarına telmihte bulunduğu birçok şiire rastlanmaktadır.

Âşık aşağıda yer alan şiirin ilk dördlüğünde "Ötüken yurdundan geldim" dizesiyle Türk milletinin Orta Asya'nın bozkır ve dağlık coğrafyasında yaşayan tarihî ve coğrafi kökenlerine atıfta bulunmaktadır. Ötüken, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan

ormanlarla kaplı bir dağdır. Türklerin Orta Asya'daki başkenti olarak kabul edilir. Aynı dörtlükte yer alan “*Demir Dağlar'ını deldim*” dizesi ise Ergenekon Destanı'na telmihtir. Türkleri atalarını Orta Asya'nın bozkır ve dağlık bölgelerine dayandıran destana göre Moğol istilalarından kurtulmak üzere dağlık alanda yer alan bir geçitten geçerek Ergenekon adı verilen vadiye sığınan Türkler, burada yaklaşık dört yüz yıl yaşamış ve zaman içerisinde çoğalarak vadiye sığmaz hâle gelmişlerdir. Aradan geçen zamanın uzun olması sebebiyle vadiye girdikleri geçidi bulamayan Türkler, bir demirci ustanın tavsiyesi üzerinde dağdaki demir madenini körükle eriterek dış dünyaya yayılmış ve atalarının intikamını almışlardır. Bu destan, Türklerin birlik ve direncini, bağımsızlık arzusunu simgeleyen önemli kültür hazinelerindedir. Şiirde yer alan bir diğer telmih de Malazgirt Savaşı'dır. Türk tarihinde büyük bir öneme sahip olan ve Anadolu'nun kapılarının Türkler tarafından açılmasına olanak sağlayan bu savaş, Selçuklu Sultanı Alparslan ile Bizans İmparatoru Romanos Diogenes arasında gerçekleşmiş ve Türklerin zaferiyle sonuçlanmıştır. Şiirde ayrıca Dede Korkut'ta geçen toy adı verilen geleneğe, Anadolu Türklerinin tarihi kolu olan ve Oğuz Kağan Destanı ile Kaşgarlı Mahmud'un Divân-ı Lügati't-Türk adlı eserinde de geçen Kayı Boyu'na yer verilmiştir. Türk tarihi ve kültürü açısından öneme sahip olay ve olguların tek bir şiirde işlenmesi, âşığın Türk tarihine ve Türk kültürüne bir bütün hâlinde değer verdiğini göstermektedir:

*Ötüken yurdundan geldim
Ben Yafes'in oğlu Türk'üm
Demir Dağlar'ını deldim
Ural Altay dağlı Türk'üm
(...)
Mazim dolu şeref şanla
Bayrağım boyalı kanla
Malazgirt'te Alparslan'la
Nanı yedi tuğlu Türk'üm*

*Çok geçtim Hazar suyundan
Dedem Korkut'un toyundan
Oğuz'un Kayı Boyu'ndan
Kurt başlı, otağlı Türk'üm*

*Alyakut kıtalar aşım
Sığmadım, setlerden taşım
Yedi düvelle savaştım
Ben yüreği dağlı Türk'üm
(Alyakut, 2020: 26)*

Âşık Alyakut'un Türk boyları hakkında yazdığı milli ve kahramanlık konulu şiirlerinde dikkat çeken husus, âşığın bu konudaki bilgi birikiminin fazla oluşudur. Türk töresine ait kavramları şiirlerinde başarıyla işleyen âşık, aynı zamanda tarihi sahnede yer alan savaşlara, olaylara ve destanlara dair telmihlere de yer vermektedir. Aşağıda yer alan

örnekte Türk milletinin tarihi, kültürel kimliği ve gücü tarihi referanslarla vurgulanmıştır. Âşık, Türklerin geçmişte elde ettiği büyük başarıları, Türk kültürünü, bağımsızlık anlayışını, Türk milletinin destansı geçmişini ve İslâm'a olan bağlılığını öne çıkararak Türk milletinin gücünü ve direncini işaret etmektedir:

*Sorarsan Oğuz'dur benim kimliğim
Destanlar yazarak geldim bugüne
Batılı yıkmaktır bütün kemliğim
Oyunlar bozarak geldim bugüne*

*Adaletin kılıcında tav idim
Zalimlerin yüreğinde rav idim
Demir Dağ'da volkan idim lav idim
Altay'dan sızarak geldim bugüne*

*Atam Türk'ten tam yirmi dört boy aldım
Sancağıma üç hilalli ay aldım
Yedi kıtanın üçünden pay aldım
Hazar'dan yüzerek geldim bugüne*

*Adım yazar tarihin en önün
Ben var idim bugününde dününde
Otağ kurdum Viyana'nın önünde
Üç kuta gezerek geldim bugüne*

*Hilal ile Haç'a hesap sordurdum
Her asıra hükmü devlet kurdurdum
Ayn Calut'ta Moğolları durdurdum
Ne başlar ezerek geldim bugüne*

*Candan oldu beni yıkmak isteyen
Değil bir dal bir tek yaprak isteyen
Toprak oldu benden toprak isteyen
Mezarlar kazarak geldim bugüne*

***Alyakut'um** hak davamda izhardım
Peygamberin övgüsüne mazhardım
Kutlu yolda yıkılmayan hisardım
Ne sırlar çözerek geldim bugüne
(Alyakut, 2020: 73)*

Âşık Serdar Alyakut'un aşağıda yer alan şiiri, bir önceki paragraftaki görüşü destekler niteliktedir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan Kehf Suresi'nde anlatılan Zülkarneyn kıssası, bazı kaynaklarca Oğuz Kağan ile özdeşleştirilmiştir. "Bu kıssada takvâ ve adalet sahibi bir hükümdar olan Zülkarneyn'in batıya ve doğuya yaptığı seferlerle Ye'cûc ve Me'cûc'ün yeryüzüne yayılmasını önlemek için yaptığı set anlatılmaktadır. Sûrede ahlâk

eğitimine yönelik temsili anlatımlar da yer almaktadır.”¹ Orhun Orhun Kitâbeleri'nde yer alan Bilge Kağan Anıtı'nda “*Ben, Türk Bilge Kağan, doğuda gün doğusuna, güneyde gün ortasına doğru, kuzeyde gece ortasına kadar... bu sınırlar içindeki (bütün) halklar hep bana tabidir....*” (Tekin, 1998:57) ifadeleri ve devamında anlatılanlar, Zülkarneyn kıssasında bahsedilen kişinin Oğuz Kağan olduğuna kanıt olarak sunulmuştur. Âşık Alyakut aşığıdaki şiirde Zülkarneyn, İstanbul'un fethi, kavimler göçü, Ergenekon'dan çıkış gibi tarihi olaylara telmihte bulunmuştur. Şiirde ayrıca Türk kültüründe ve mitolojisinde yeri olan ‘bozkurt, Yesüken, kırk, ocak, oba, batur, toy, bozkır, at, acun, Erlik’ ve sair kavramlara yönelik atıflar bulunmaktadır:

*Ben Türk soylu, bir Hun boylu bozkurdum
Zülkarneynle Yesüken'e and içtim
Kırk obadan, kırk baturla toy kurdum
Vatan için nice beden ser biçtim*

*Oğuz törem buyruk oldu Acun'da
Yemin ettim ölüm olsa ucunda
Sancağım var tüm cihanın burcunda
Hazar geçtim, Tuna geçtim, Nil geçtim*

*Ocak yaktım, oba kurdum her dağa
Anadolu'm benziyordu uçmağa
Kanım ile mühür vurdum toprağa
Hak yolunda şehadeti nur seçtim*

*Erlіđimi tarih bilir, dün bilir
Kızıl Meydan şanımlı niçin bilir?
Adım sorun Moğol bilir, Çin bilir
Akınlara set yapılan son güçüm*

*Dizgin vurdum bozkırlarda atlara
Can verdim de yurt vermedim yadlara
Bulut oldum, su taşıdım odlara
Fırat idim, Dicle idim, Meriç'tim*

*Tekbir dedi, Fatihlerin Fatih'i
Bir düş idi İstanbul'un fetihi
Benim idi ol sultanın metihi
Hilal için zincir kıran Haliç'tim*

***Alyakut'um** meydanları yakarken
Diz kırmadım kanım yere akarken
Yemim ettim Demir Dağ'dan çıkarken
Ya Oğuz'un torunuydum ya hiçtim
(Alyakut, 2020:80)*

---

¹ <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/sure/18-kehf-suresi> Erişim: 20 Kasım 2023

Edebiyat yazarları, üsluplarını, dil ve anlatım tarzlarını, fikirlerini, toplumsal olaylara karşı duruşlarını, bakış açılarını ve sahip oldukları ideolojileri iletmek üzere edebi türlerin her türlüünü kullanmışlardır (Turan, 2019: 66). Âşık Serdar Alyakut da milli ve manevi değerlere önem veren, şiirlerini büyük ölçüde bu değerler üzerine söyleyen bir âşıktır. Âşık, dünya görüşü olarak değer verdiği “turan” mefkûresini eserlerine yansıtmaktadır. Turan/Turancılık mefkûresi, kısaca bütün Türklerin birleşerek tek bir devlet ve idare altında toplanması fikridir. Âşık Alyakut, örnekte yer alan şiirinde Türk kültürünün önemli unsurlarına değinerek Turan altında birlik arzusunu dile getirmektedir:

*Şu zulmün kılıcını karmak için bismillah
Kürşad gibi sedleri yarmak için bismillah
Kara hilal bıyıklı Ötüken'in kurtları
Yeniden üç kıtaya varmak için bismillah*

*Gök kubbeyi yararken dervişlerin hu'ları
Bulanmadan durulmaz Tunaların suları
Toy kursun buyruk versin boyumun uluları
Cihanı baştanbaşa sarmak için bismillah*

*Zirvelere takmalı üç hilalli taçları
Alp sinesinde ateş eritmeli tuçları
Türk'ten sancak bekliyor kalelerin burçları
Kanımızı toprağa karmak için bismillah*

*Alyakut'um bilmeli Oğuz mefkûresini
Cenk meydanları bekler mehteranın sesini
Orhun Taşları okur bana Türk töresini
Şu cihanda bir **Turan** kurmak için bismillah
(Alyakut, 2020: 188)*

Âşık, birçok şiirinde turan mefkûresine yer vermiştir. Aşağıda yer alan şiir de bunlardan biridir. Şiirde geçen “Kızılelma” kavramı ise “turan” ile paralel doğrultuda bir anlayıştır. Kızıl Elma, Türklerin tarih boyunca ulaşmak istediği bir hedefi veya ideal bir durumu temsil eder. Bu hedef, genellikle Türk birliği, kudreti, büyüklüğü veya Türk kültürünün yayılması gibi geniş kapsamlı kavramlar olabilir.

“Kızılelma’yla ilgili yapılan tanımlamaların geneline bakıldığında bir fikri düşünceyi veya muhayyel bir yeri belirttiğini söylemek mümkündür. Kızılelma üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmı onu bir siyasi düşüncenin ürünü olarak anlatmaya çalışmışlardır. Orhan Şaik Gökyay ve Necati Gültepe Kızılelma’nın serüvenini geçmişten günümüze kadar farklı medeniyet ve toplumlarla karşılaştırarak anlatmaya çalışmışlardır. Ziya Gökalp ve Nihal Atsız gibi edebiyatçılarımızda Kızılelma’yı Türk’ün siyasi bir düşüncesi olarak dile getirmişlerdir.” (Şentürk, 2019:131)

*Kaç asır bekledin "Bin Yetmiş Bir"’i?
Mustularla gelen Oğuz Türk’üdür
İslâm'ın kılıcı, Hakk'ın neferi
Ölümü korkutur, cengi ürkütür*

*Kırklar meclisinde, sır masasında
Orhun'da yazılan Türk yasasında
Meşrik'tan Mağrib'e Hak rızasında
Menzil, Kızıl Elma, "Turan" ülküdür*

*Hindikuş, Hazar'dan, Kırım, Kafkas'tan
Alyakut birleşsin "Büyük Türkistan"
Şanlı ecdadımın yazdığı destan
Ne roman, ne masal, ne de öyküdür
(Alyakut, 2020: 86)*

Âşık Serdar Alyakut, milli ve kahramanlık konulu şiirlerini büyük ölçüde Türk-İslâm mefkûresi üzerine temellendirmiştir. Âşık, aşağıda yer alan şiirinde Türk tarihini ve töresini Türk-İslam mefkûresi ile bütünleştirerek ele almaktadır. Türk-İslam mefkûresi, Türk milletinin tarih boyunca İslam'la olan ilişkisini ve İslam'ın Türk kültürü ve medeniyeti üzerindeki etkisini vurgular. Şiirdeki ifadeler ve telmihler, bu mefkûreye olan bağlılığı ve derin duyguları yansıtmaktadır:

*Ecdadın Oğuz'dur, ünvanın Dadaş
Türk'ün töresini yazan var oğul
Vasiyet dikildi nice bengü taş
Kırklar meclisinde rızan var oğul*

*Ötüken yurdunda, bozkır düzündü
Hilal sancağında, Kur'an izinde
Şeref ve şan dolu kutsal mazinde
İslam çizgisinden hizan var oğul*

*Rahimi Rahman'ın nur himayesi
İnsanın âlemde nedir payesi?
Cümle mahlûkatın tek bir gayesi
Allah'ın koyduğu düzen var oğul
(...)
(Alyakut, 2020: 110)*

Âşık Serdar Alyakut'un milli ve kahramanlık konulu şiirleri, onun Türk tarihine dönem gözetmeksizin önem verdiğini göstermektedir. Türk tarihi için önemli bir dönem de Osmanlı Devleti'dir. Osmanlı, 1299 yılında Söğüt, Domaniç ve Bilecik yöresinde kurulmuş, 624 yıllık devlet yönetiminde üç kıtanın topraklarında hüküm kuran bir imparatorluk hâlini almıştır. Âşık Alyakut, bu şiirinde Türklerin özüne dönmesi ile Osmanlı'nın yeniden dirilip şaha kalkacağına dair temennisini dile getirmiştir:

*Yiğitsiz sanmayın bu meydanları
Türkler bir özüne dönsün de görün
Kalkacak tarihin aç aslanları
Fatihler, Yavuzlar gelsin de görün
Bozkırın yiğidi yedi tuğluyum
Talas'tan beridir Hakk'a bağlıyım
Şehit torunuyum şehit oğluyum*

Gökteki ordular insinde görün

*Vuruştuk düşmanın her türlüleriyle
Pusat bilenecek şer kellesiyle
Dünya uyanacak Türk'ün sesiyle
Şanlı tarihini bilsin de görün*

*Hak gelip batılı yıktığı vakit
Ruhum bedenimi sıktığı vakit
Zülfikâr kınından çıktığı vakit
Alpler küheylana binsin de görün*

*Alyakut kayılar ölmedi daha
Osmanlı yeniden kalkacak şaha
Her gecenin sonu çıkar sabaha
Şafak karanlığı delsin de görün
(Alyakut, 2020: 152)*

Âşığın milli ve kahramanlık konulu şiirlerinde işlediği bir diğer konu ise Çanakkale'dir. 1. Dünya Savaşı sırasında İtilaf Devletleri'nin büyük bir stratejik konuma sahip Çanakkale Boğazı'nı ele geçirmek üzere başlattığı saldırılar, kahraman Türk ordusu tarafından büyük bir başarıyla püskürtülmüş ve Çanakkale'de düşmana karşı tarihi bir zafer elde edilmiştir. Çanakkale'de elde edilen bu zafer, milli bağımsızlık yolunda çok önemli bir adım olmuştur. İstiklâl Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un "... Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş, asker! / Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alını değer. / Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd'i... / Bedr'in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi... / Sana dar gelmeyecek makberî kimler kazsın? / "Gömelim gel seni târîhe" desem, sığmazsın./ Herc ü merc ettiğin edvâra da yetmez o kitâb.../ Seni ancak ebedîyyetler eder istîâb ..."(Ersoy, 2018:450) dizeleriyle anlattığı bu şanlı zafer, Âşik Serdar Alyakut nazarında şu şekilde işlenmiştir:

*Tarihin gördüğü en kanlı savaş
Bir destanı gördük Çanakkale'de
Titredi yağız yer, ağladı gök arş
Çelik duvar ördük Çanakkale'de*

*Mecidiye, Seddülbahir boyunda
Arıburnu Tabya, Anzak Koyu'nda
Düşman dize geldi kanlı oyunda
Dünyaya ders verdik Çanakkale'de*

*Ayaklandı, uyuyan dev uyandı
Dar boğazlar kızıl renge boyandı
Tekbir sesi Arş'a kadar dayandı
Şehadete erdik Çanakkale'de*

*Gökten ecdat indi çifte kanatlı
Koca Seyit, Fatih, bin Ulubatlı
Kimisi piyade, kimisi atlı
Kabardık, köpürdük Çanakkale'de*

*Akını durmuştu şu kansızların
Planı bozuldu mayasızların
Bize kurşun atan hayasızların
Yüzüne tükürdük Çanakkale'de*

*Kıyamet yaşandı gördük Mahşer'i
Aslan yürekliydi her bir neferi
Medeniyet denen şu Haçlı şeri
Denize süpürdük Çanakkale'de*

*Alyakut doğuştan ozan milletiz
Üç deniz, üç kuta gezen milletiz
Âlemde tarihi yazan milletiz
Bir devir bitirdik Çanakkale'de
(Alyakut, 2020:109)*

3.2.2. Din ve Tasavvuf Konulu Şiirleri

Türklerin İslamiyet’i kabulünden önceki dönemde yaygın olan ozan-baksı geleneği, İslamiyet’in kabulünden sonra dini ve tasavvufi düşünce ile harmanlanarak âşıklık geleneğine dönüşmüştür. Anadolu’da 12. yüzyıldan sonra yayılım sağlayan tekke ve tasavvuf anlayışı hiç kuşkusuz âşık şiirini de etkilenmiştir. Âşıklık gelenekleri incelendiğinde Anadolu tasavvuf anlayışından gelen motifleri içerdiği görülecektir. Bu sebeple âşıklar, şiirlerinde din ve tasavvuf öğelerini sıkça işlemişlerdir. Gelenekte âşıklar, rüyada bâde içme yoluyla sade kişilikten sanatçı kişiliğe geçmişlerdir. Rüyada ilahi yolla kazanılan bu özellik sayesinde toplum tarafından “hak âşığı” olarak da adlandırılmışlardır.

Âşık Serdar Alyakut için din ve tasavvuf konuları oldukça önemlidir. Küçüklüğünde dedesinde temel dini bilgiler ve Kur’an-ı Kerim eğitimi alan âşık, bir süre de köyünde vekil imamlık görevi yürütmüştür. İslâm dininin kurallarını kendisine rehber edinen ve bu doğrultuda bir yaşam sürdüren âşık, şiirlerinde dini ve mistik motifleri, İslâm’a özgü kavram ve sembolleri sıkça kullanmaktadır. Âşık Alyakut, aşağıda yer alan şiirde bu tür kavram ve sembolleri, dini ve mistik motifleri kullanmıştır. “*Mümin mümine aynadır*” dizesiyle bir insanın başka bir insanı görerek kendi ahlaki tutumlarını ve imanını değerlendireceğini ifade etmiştir. Şiirde ölüm ve ahiret konularına değinilmektedir. Ölüm insanın kaçınılmaz nihayetidir ve gerçek yaşam ahiret hayatıdır. Âşık, “*Hak yoluna girememiş / Hakikate erememiş / Sevmek nedir bilememiş / Nice kalbi kinde gördüm*” dizeleriyle insanların Hakk yoluna girerek sevgiye, hakikate ve hoşgörüyeye ulaşabileceklerini vurgulamaktadır:

*Mümin mümine aynadır
Ben kendimi sende gördüm
Ölüm mü her bir canadır
Toprağımı tende gördüm*

*Veren almış nice canı
Toprak etmiş çok insanı
Seyreyledim kabristanı
Yarınımı dün de gördüm*

*Hak yoluna girememiş
Hakikate erememiş
Sevmek nedir bilememiş
Nice kalbi kinde gördüm*

*Atalım nefreti kini
Bizden öncekiler hani?
Tüm kâinatın kalbini
Sureyi Yasin 'de gördüm*

*Bu dünyaya kanıklar var
Ameline tanıklar var
Nice bağı yanıklar var
Hakk'ı sinesinde gördüm*

*Alyakut 'um tut safını
Sakin etme dil gafını
Katmer gülün insafını
Bülbül çilesinde gördüm
(Alyakut, 2020:32)*

Tekke ve âşık tarzı şiir geleneğinde sıkça rastlanan, samimi bir üslupla Allah'a yönelme, yakarma ve isteklerini dile getirme amacıyla yazılan münacaat tarzı şiirin örnekleri Âşık Alyakut şiirlerinde de görülmektedir. Âşık, aşağıda yer alan örnekte Allah'a olan güvenini ve O'na olan bağlılığını ifade etmek suretiyle huzur ve güven bulma yakarışı sergilemiştir:

*Beni sen yarattın Rab 'bim
Senden başka yar sevdirme
Bir garip ateşte kalbim
Senden başka yar sevdirme*

*Sen darda olana yarsın
Sen ki kulunu sınarsın
Sığınacak bir sen varsın
Senden başka yar sevdirme*

*Kırgın düştüm özlerime
Döndüm baktım izlerime
Perde indir gözlerime
Senden başka yar sevdirme
(...)
(Alyakut, 2020: 33)*

Kıyamet kelimesi “kalkmak, dikilip ayakta durmak” anlamına gelen kıyâm kökünden isim veya mastar olup “dirilip mezarından kalkma, Allah'ın huzurunda durma” yahut “bu olayın başlangıcını teşkil eden kozmik değişikliğin vuku bulması” anlamına gelmektedir. İslâm inancı, evrenin ve insan hayatının fani oluşunu kabul etmektedir. İslâm'ın üç temel esasından biri olan

kıyamet veya ahiret konusu, yüzlerce farklı ve etkileyici üsluba sahip ayetlerde ve müstakil surelerde ele alınmıştır.” (Topaloğlu, 2022: 516-517).

İslâm dinine göre dünya yaşamı kıyamet ile nihayete erecektir. Âşık Serdar Alyakut, ibadetle dünyanın mutlak sonuna hazırlanmanın gerekliliğini ifade ettiği şiirinde kıyametin gerçekleşme şekline, sonuçlarına ve insanların kıyamet esnasındaki hâlini aşağıdaki şiirinde ele almıştır. Âşık Alyakut’a göre insan, dünyadaki eylemlerinin cezasını yahut mükâfatını kıyamet sonrasında mutlaka yaşayacaktır. Kıyamet insan için kaçınılmaz sondur:

*Yeryüzü şiddetle sarsıldığında
Gökyüzünden Duhan asıldığında
Korkudan nefesler kısıldığında
Tekvirde söylenen güne hazırlan*

*Endişe, telaşe sıklaştığında
Benzler kararır aklaştığında
Güneş beyinlere yaklaştığında
Mizan’a sürülen yöne hazırlan*

*Üçüncü kez Sur’a üfürüldüğünde
Cennet’le Cehennem görüldüğünde
Ölüler topraktan dirildiğinde
Yeniden “Künfe ye kün”e hazırlan*

*Yıldızlar, güneş, ay dürüldüğünde
Günahlar önlere serildiğinde
Ameller ellere verildiğinde
Geri döneceğin düne hazırlan*

***Alyakut** değişti dünyanın seyri
Yan yana gelecek doğruyla eğri
Sevaplar, günahlar tartılır ayrı
Ya felaha, ya da üne hazırlan
(Alyakut, 2020: 72)*

Âşığın aşağıda yer alan dizeleri de yine kıyamet anlayışıyla alakalıdır. İslâm inancına göre, Kıyamet günü Sur'a üflemeyle görevli olan melek Hz. İsrâfil'dir. İslâmî literatürde bu konuda kesin bir bilgi verilmemekle birlikte, çoğu hadis ve yorumlar Hz. İsrâfil'in Sur'a üç kez üfleyeceğini belirtir. İlk üflemede yaşam sona erecek, ikinci üflemede insanlar dirilip kıyametin kopacağı güne hazırlanacak, üçüncü üflemede ise tekrar diriltilerek mahşer yerinde toplanacaklardır. Bu, genel kabul görmüş İslâm inanışıdır ve Kur'an'da net bir üfleme sayısı belirtilmemiştir. Âşık Alyakut'a ait şiirden alınan örnekte kıyametin yaklaştığının işaretleri olan gökyüzünün kararması, güneşin, ayın ve yıldızların bir araya gelmesi, insanların içine korku düşmesi gibi olaylar gerçekleştiğinde, Sur'a üç kez üfürüleceği belirtilmiştir ve kıyametin kopacağı ve insanların yeniden diriltilip mahşer yerine toplanacakları zamanın yaklaştığının bir işareti

olarak sunulmuştur. Bu dörtlük, kıyamet gününün yaklaştığını ve insanların bu büyük gün için hazırlıklı olmaları gerektiğini vurgulamaktadır:

*Gökyüzü karayla kaplandığında
Güneş ay yıldızlar toplandığında
İnsana bir korku saplandığında
Üç kez üflenecek Sûr var ufukta
(Alyakut, 2020: 78)*

Milattan sonra 610 ile 632 yılları arasındaki yaklaşık 23 yıllık süreçte Allah tarafından Hz. Cebrail aracılığıyla Hz. Muhammed'e gönderilen vahiylerin yazılı hâle getirilerek kitaplaştırılması ile ortaya çıkan Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber'in en büyük ve en önemli mucizesidir. Âşık Serdar Alyakut'a göre Kur'an-ı Kerim, kâinatın her zerresinde bulunmaktadır ve dünyanın sırrı, evrenin mucizesi Kur'an içerisinde gizlidir. Evrenin düzeni Allah tarafından belirlenir ve her şey bir nizam içerisinde. Yeryüzünden gökyüzüne kadar olan her şey Allah'ın hükümlerine ve kudreti altındır. Kur'an'ın varlığı, zerreten küreye olan tüm varlıkların özündedir:

*Otuz cüzü idrak ettim okudum
Semavatın zirvesinde Kur'an var
Sırlar gizli nice ilme dokundum
Arzın, Arş'in çevresinde Kur'an var*

*Nizam koymuş feleklere, uzaya
Yıldızları sokan kudret hizaya
Yeryüzünden asumana, fezaya
Zerrenin her evresinde Kur'an var*

*Salih kullar her lahzayı hayreder
Cahil olan şu faniye meyleder
Hakk'ı bilen hakikati seyreder
Kalp gözünün sürmesinde Kur'an var*

*Beşer derler, şaşar derler, kul döner
Derviş semahında kalp, akıl döner
Ay tutulur, gün tutulur, yıl döner
Halden hale girmesinde Kur'an var*

*Mahlûkata bin kere bak akıl kur
Neden Hira, niye Zahir, niçin Tur?
Serv önünde kıldan kale, nurdan sur
Gözlere ağ örmesinde Kur'an var*

*Geçti ömür, zaman denen zeminde
Alyakut ne yüklü iman geminde?
Ölüm Hakk'a kavuşmaktır müminde
Hakk'ı vuslat görmesinde Kur'an var
(Alyakut, 2020:102)*

Âşık Serdar Alyakut'un din ve tasavvuf konulu şiirlerinde değindiği bir başka husus da Berat Gecesi'dir. "İki şey arasında ilişki olmaması; kişinin bir yükümlülüğün

kurtulması veya yükümlülüğünün bulunmaması” manası taşıyan Berat, hicri takvime göre Şaban ayının on beşinci gecesidir. Müslümanlar bu geceyi günahlarının bağışlanmasını umarak Allah’tan af dilemekle geçirirler (Ünal, 1992: 475). Âşık, aşağıda yer alan şiiriyle bu gecede insanların amellerinin ve kaderlerinin bu gece Allah'a arz edildiğini, iyilikte bulunanlara cennetin vaat edildiğini ve kurtuluş yolunun engelleri olan sıratların çözüldüğünü, doğum, rızık ve ömürlerin Allah'ın takdiriyle belirlendiğini ifade etmektedir. Âşığa göre Berat gecesi, insanların Allah'ın kapısında gerçek sığınaklar bulduğu, tövbe ederek günahlarını temizlediği ve arındığı kutsal ve bereketli bir gecedir:

*Ameller Allah'a arz edilince
Kaderler yazılır Berat gecesi
Saidlere Cennet farz edilince
Sıratlar çözülür Berat gecesi*

*Levh-i Mahvuz'unda yazınca Rahman
Dünya semasına inmişti Kur'an
Akşamdan fecre dek nurlu bir zaman
Melekler dizilir Berat gecesi*

*Doğumlar, rızıklar, ömür ne vaktir
Bu gece yazılan hak hakikattir
İlahi emirle gelince takdir
Tebdiller bozulur Berat gecesi*

*Yeryüzü şükreder, gökler ferahlar
Hakk'ın kapısında gerçek penahlar
Tövbeyle yıkanır cümle günahlar
Arınır süzülür Berat gecesi*

*Alyakut günlerden “On Dokuz Nisan”
Álemde Rahmet var düşünse insan
Bir kez Allah dese kalp ile lisan
Rahmette yüzülür Berat gecesi (108/60)
(Alyakut, 2020: 108)*

İnsanın vuslatının Allah'a olması, manevi ve ruhani bir yükselişi ifade eder. İnsan, yaratılışının özünde Allah'a yönelmiş bir şekilde var olur. Gerçek vuslat, insanın yaratıcısıyla olan derin ve samimi bağını yeniden keşfetmesi, O'na olan sevgi ve saygısını derinleştirilmesi ve O'nun rızasını arayarak O'na yaklaşmasıdır. Bu vuslat, dünya hayatının geçiciliğini ve hayal kırıklıklarını aşarak, kalbinin huzura ermesini ve manevi doyumu bulmasını sağlar. İnsanın Allah'a olan vuslatı, hayatın anlamını ve hedefini bulması, iç huzurunu ve mutluluğunu artırması bakımından son derece önemlidir. Bu vuslat, insanın ruhunu besler, onu yüceltir ve hayatını anlamlı kılar. Âşık Serdar Alyakut, insanın vuslatının Allah’a olacağını ve insana O’ndan başka yâr olmayacağını belirtmektedir:

*Gönül neden duramazsın bu yerde?
Uzarlarda beklediğin yar mı var?
Dediler derman yok düştüğün derde
Çekilmeyen çile ahu zar mı var?*

*Ben ki bu hayatta sevdaya naçar
Bahar benden uzak, yaz benden kaçar
Ne bağım yeşerir ne gülüm açar
Gönül ikliminde boran kar mı var?*

Serdar Alyakut 'um düşmüşüm aha
Şu yalan dünyaya gelmem bir daha
Allah'tan gelenler döner Allah'a
Vuslatım Mevla'dır, başka yar mı var?
(Alyakut, 2020: 143)

Âşık, aşağıda yer alan şiirinde de dünya hayatının geçici ve gelip geçici olduğunu anlatarak, ölümlü yüzleşmenin kaçınılmazlığını vurgulamaktadır. Dünya malına olan düşkünlük ve geçici zevklere olan bağlılık insanı esir alır. Ancak, insanın asıl amacının manevi bir yükseliş ve Allah'a yakınlaşmaktır. Âşığın bu şiiri, insanın dünyevi sınırlarını aşarak manevi bir yükseliş ve Allah'a yönelişine işaret etmektedir:

*İçimde bir ses var dünyadan değil
Yankısı bağrımı yarmak üzere
Ayıl der ey fani gafletten ayıl
Uyandım nefesim durmak üzere*

*Gönümde pas tuttu çile süngüsü
Ömrümü yontarken zaman törpüsü
Geçtiğim tüm yollar Sırat Köprüsü
İsrafil Sur'unu vurmak üzere*

*Her gelen beklemiş ulu divanı
Yenememiş dünya denen şervanı
Kırk yıldır yol gider ömür kervanı
O da menziline varmak üzere*

*Mülk eyledik yığdık nice keranı
Ne çok sevdik dünya denen viranı
Malik zor zapteder yedi nıranı
Sanki zincirini kırmak üzere*

*Bir kutlu davetti geldi Hira'dan
Kaç kuşak kaç nesil geçti aradan
Topraktan yarattı bizi Yaradan
Yeniden toprağa karmak üzere*

*Umutlarım ne yeşerir ne kurur
Beni diriltmedi bendeki gurur
Bir dert ki içimde kıvrılır durur
Her demi en başa sarmak üzere*

Serdar Alyakut 'un Hak'tan dileği
Affettim der mi bu nefse köleyi?
Can kapıma gelmiş ölüm meleği
Vuslat saatini kurmak üzere
(Alyakut, 2020: 179)

Âşık, manevi duygularını dile getirdiği bir başka şiirinde günümüz İslâm dünyasının hâline eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. Âşık, şiirinde insanların Allah'a

olan bağıllığını ifade ederken zayıflıklarını ve günahlarını kabul etmeleri gerektiğini dile getirmektedir. Kur'an'a el uzatma ve münafıklık gibi kötü eylemlerin varlığına rağmen insanların sadece seyirci kaldığını ve sorumluluk almaktan kaçındığını vurgulayarak bu zayıflıklardan kurtulmak için Allah'tan af dilemektedir. Çağdaşlık adı altında topluma dayatılan batıl kültürlerin ve faizin insanlara ve topluma zarar vermektedir. Âşığa göre insanın gerçek kurtuluşu Allah'a samimi yönelişle ve O'nun emirleri doğrultusunda bir yaşam ile mümkün olabilecektir:

*Utaniyorum ya Rab ben kulunum demeye
Kur'an'a el uzandı, sustuk affeyle bizi
Rol yapıyor münafık, Müslüman görünmeye
Seyre daldık sadece, pustuk affeyle bizi*

*Çağdaş olun dediler, düştük her tür zillete
Nice Batıl kültürü, dayattılar millete
Bulaşmayan kalmadı, faiz denen illete
Rahatça yedik, içtik, kustuk affeyle bizi*

*Kıldığımız bir Cuma, sığındık gölgesine
Kimi nefse çalıştı, kimisi kesesine
Kulağımız tıkanı, ezanların sesine
İlahi her çağrıyla, kıstık affeyle bizi*

*Her işin başı sonu, danışıldı cahile
Eskileri düşledik, hasret ile ah ile
Bayramlar tatil oldu, herkes koştu sahile
Kurban'ı mangal için, kestik affeyle bizi*

*Koptuk ecdadımızdan, örülen bir duvarla
Gayrı işimiz yoktur, ne edeple ne arla
Hiç farkımız kalmadı, ümmet olmayanlarla
Yahudi'ye, Haçlı'ya, dostuz affeyle bizi*

*Amaç İslâm içinde yeni oyun hadise
Kim vermiş bu yetkiyi, prens denen iblise?
Muhammed'in şehrine yapılacak kilise
Günahkâr ayaklarla bastık affeyle bizi*

*Bu nasıl bir liderlik, bu nasıl bir hamiye?
Müslüman değerleri atan sefil ramiye
Haçlı razı gelir mi Vatikan'da camiye?
Yazık, Haç'ı Kible'ye astık affeyle bizi*

*Alyakut'un ne çıkar bilmem bunun sonunda?
Çoğusu maşa olur pislik varsa kanında
Nice bedel ödedik, kâfirin oyununda
Bölük bölük ayrıldık, küstük affeyle bizi
(Alyakut, 2020: 190)*

Kadir (kadr) sözcüğü, sözlükte “hüküm, şeref, güç, yücelik” gibi anlamlara gelmektedir. Din terminolojisinde ise “leyletü'l-Kadr” Kur'ân-ı Kerîm'in indirildiği gece olarak kullanılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'in 97. sûresi aynı ismi taşımakta olup bu gecenin fazileti hakkında indirilmiştir. Sûrede, Kur'an'ın Kadir Gecesi'nde indirildiği ve bu

gecenin bin aydan daha hayırlı olduğu belirtilmektedir. (Özevarlı, 2001: 124). Âşık Alyakut, İslâm inancında bin aydan hayırlı gece için yazdığı şiirde gafletten uyanmanın ve manevi olarak yenilenmenin önemini vurgulayarak layık olduğumuz her şeyden daha hayırlı olan bu özel gecede Allah'tan rahmet dilemeye ve günahlar için tövbe etmeye çağrı yapmaktadır. Âşığa göre bu gece rahmete ve mağfirete ulaşmanın anahtarıdır:

*Bin aydan hayırlıdır uyan gönül gafletten
El aç yalvar Mevla'ya, rahmet yağar bu gece
Tövbe et günahına, payın al bu davetten
Semadan yağın rahmet ner'ye sığar bu gece?*

*Kapanalım secdeye od duvarı delinsin
Hakk'a giden tüm yollar aşıkâre bilinsin
Yıkansın temizlensin, tüm günahlar silinsin
Nurlansın yüzü sima tekrar ağar bu gece*

*Rasul'e ümmet olan kalmaz Mahşer'de garip
Cehennem dehşetlidir, sana Cennet münasip
Ey **Alyakut** boş durma, bir dahaki ya nasip
Akli olan Ahret'e servet yağar bu gece (192/7)
(Alyakut, 2020: 192)*

Kadir gecesi, Âşık Serdar Alyakut'un bir başka şiirinde aşağıda yer alan dizelerle işlenmiştir. Âşık, rahmeti bol bu gece hürmetine kulların duada Allah'a yönelmesini gerektiğini ifade etmektedir. Şiirde ramazan ayının değeri ve içerisinde bulunan Kadir Gecesi'nin önemi, bu gecenin bin aydan daha hayırlı olduğu, gökyüzünden yeryüzüne kadar bir nurun indiği ve bu gece boyunca rahmet kapılarının açıldığı, değerini kavramak ve bu gecenin sırlarını araştırmak için son on günün önemi vurgulanmaktadır:

*On bir aya sultan geldi içinde var bir gece
Bin aydan daha hayırlı Arz'dan Arş'a nur gece
Rahmet kapıların açar nur âleme gark olur
Kadri son on günde ara, anı vakti sır gece*

*Hesap günü şefaatin Habib-i Allah olsun
Dertli kulların derdine, tabibi Allah olsun
Öyle bir dua eyle ki sahibi Allah olsun
Bugün bire bin verdiği rahmeti bol pür gece*

*Ey **Alyakut** gel toparlan, aklını al serine
İdrak yetmez çıkamazsın girer isen derine
Bu gecede indi Kur'an, âlemler üzerine
Abdestin al huzura dur, her lahzası kâr gece
(Alyakut, 2020: 199)*

İslâm dininin son peygamberi olan Hz. Muhammed, hicri takvime göre Rebülevvel ayının 12. gününde ve gündüz dünyaya gelmiştir. Türk edebiyatında bu kutlu dünyaya geliş için sayısız eser üretilmiştir. Mevlid tarzı adı verilen bu eserler özellikle Osmanlı döneminde oldukça fazla sayıda üretilmiştir. Bu eserlerde genellikle Hz. Muhammed'in

doğumu, mucizeleri, ahlaki özellikleri ve İslam'ın yayılması gibi konular işlenir. Mevlid tarzı eserler genellikle dini törenlerde okunur ve dinleyicilere manevi bir atmosfer sunar. Bugün hala Türk edebiyatında Mevlid tarzında eserler yazılmakta ve bu geleneğin devam ettiği görülmektedir. Bu tarzda yazılan eserler, İslam kültürünün önemli bir parçası olan peygamber sevgisini ve saygısını yansıtmaktadır. Âşık Serdar Alyakut âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber'in doğumunu ele alan “sefa geldin bu gece” redifli şiiri yazmıştır:

*Amine'nin bir tanesi, sefa geldin bu gece
İlim şehrinin hanesi, sefa geldin bu gece
Âlemler bekledi nurun hasret-i sevda ile
Ey güllerin en ranası, sefa geldin bu gece*

*Senle Hak yoluna girdik, sığındık Yaradan'a
İkra ile müjde verdin, yeniden geldik cana
“Ümmetim” de, şefaet et, Ulu Divan'da bana
Hak nurunun nişanesi, sefa geldin bu gece*

*Senin aşkınla kavuştum, Elif'in nimetine
Alyakut ne yazsa azdır, senin ismi methine
Melekler safa dizildi, Mim aşkı hürmetine
İnsanlığın zişanesi, sefa geldin bu gece
(Alyakut, 2020: 196)*

Şiirinin konusu ve teması ne olursa olsun çoğunlukla içerisinde bir manevi unsur bulunduran Âşık Alyakut, Peygamberimiz Hz. Muhammed'e olan sevgisini ve duygularını dile getirdiği şiirde Hz. Muhammed'in yarattığı evrensel etkiyi vurgulayarak, O'nun doğumu ve hayatıyla ilgili mucizeleri ve Allah'ın yarattığı kâinatı örneklerle anlatmaktadır. Ayrıca, insanların ve varlıkların Hz. Muhammed'e olan sevgi ve hürmetini ifade ederek, onun İslam'ın merkezindeki önemini ele almaktadır:

*On Sekiz Bin Âlem, daha yarattığın nicesi
Her bir canlı bir emekte, Muhammed hürmetine
Şaşmaz zaman, şaşmaz mevsim, gündüz ile gecesi
Döner durur bir felekte, Muhammed hürmetine*

*Yedi kat gök sema ile sıvamıştır dünyayı
Sonsuz bir boşluk içine, dayamıştır dünyayı
Düşündün mü hangi ressam boyamıştır dünyayı?
Her bir eşya ayrı renkte, Muhammed hürmetine*

*Rasul'u Miraç eyledi, tüm zamanı izledi
Bir tohumdan kara yerde, rızıklar filizledi
Bir damla suyun içinde, yedi rengi gizledi
Her birisi bir ahenkte, Muhammed hürmetine*

*Ay yarıldı iki oldu, nuru değdi güneşe
Ümmetim ümmetim dedi, yakma ya Rab ateşe
İki doğu, iki batı, yedi iklim, dört köşe
Yer rahmete bürünmekte, Muhammed hürmetine*

*Gönül gözü olan görür, zerrede eserini
“Şah damarından yakınım”, söylemişti yerini
Yerinde durur zannetme, Arş'in direklerini
Dağlar bile yürümekte, Muhammed hürmetine*

*Gel Alyakut bel bağlama, yalan olur bu dünya
“Kul ya Abdallah” diyerler uyanırsın bir rüya
Yüz yirmi dört bin peygamber, nice nebi, enbiya
Bir zamanı beklemekte, Muhammed hürmetine
(Alyakut, 2020: 208)*

Âşık milli ve kahramanlık konulu şiirlerinde örneklerine rastlandığı gibi din ve tasavvuf konulu şiirlerinde de aynı şiir içinde birden fazla olaya telmihte bulunmaktadır. Aşağıda yer alan şiirde dünyanın yaratılışı, Kâbe'nin yapılışı ve Fil olayı esnasında Allah tarafından korunması, Hz. Nuh döneminde yaşanan tufan hadisesi, Hz. İbrahim'in ateşe atılması, Hz. Eyyüb'un sabrı, Hz. Yusuf'un Mısır'a sultan oluşu, ashab-ı kehf olayı, Hz. Davut, Hz. Süleyman, Hz. Yunus ve Hz. Ebubekir döneminde yaşananlar, Hz. Muhammed'in çile dolu hayatı gibi birçok olaya telmihte bulunmuştur:

*Altı günde halk eyledin, bu düzeni doğayı
Bütün canlı mahlukatı, var eyledin Allah'im
Bir yörüngeye oturtun, yıldız, güneşi ayı
Yedi iklim, dört mevsimle pür eyledin Allah'im*

*Âdem taş koydu, İbrahim inşa etti Kible'yi
Ebrehe'nin fil ordusu, yıkacaktı Kâbe'yi
Bir Ebabil sürüsüydü, kapattı gök kubbeyi
Zalimlere ateş saldın, kor eyledin Allah'im*

*Nuh'a gemiler yaptırdı, deryalarda yürüttü
Firavun'un döşeğinde, Musa'sını büyüttü
Duydun mu Ashab-ı Kefh'i, üç yüz sene uyuttu?
Sonra bir vakte uyardın, sır eyledin Allah'im*

*Nemrut'un yaktığı ateş, İbrahim'i yakmadı
Eyüb'ün çektiği çile, imanını yıkmadı
Yakup, Yusuf'a ağladı, kimselere bakmadı
Yusuf'u Mısır'a sultan, ser eyledin Allah'im*

*Davut'a sanat öğrettin, zırhlar yapsın korunsun
Rüzgârı emrine verdin, Süleyman'la yürüsün
Balığın karnında duydu, tövbesini Yunus'un
Çıkardın kıyıya attın, hür eyledin Allah'im*

*Firavun'la savaştırdın, Harun ile Musa'yı
Kızıl Deniz'i ayırdı, yere vurdu asayı
Lütfyledin, göğe çektin, Meryem Oğlu İsa'yı
Zalimlerin gözlerini, kör eyledin Allah'im
Mecusi ateşi söndü, âlem durdu divana
Kisra'nın surları düştü, her birisi bir yana
Muhammed'in gelişini, müjdeledi cihana
Amine'nin ak alnında, nur eyledin Allah'im*

*“Korkma Ebubekir” dedi, ölümün korkusuna
Allah bizimle beraber, götürür doğrusuna*

*Bir güvercin karşı durdu, müşrikler ordusuna
Bir örümceğin ağını, sur eyledin Allah'ım*

*Gör **Alyakut** çile dolu peygamberler hayatı
Hangi amelle geçecen kıldan ince Sırat'ı?
Dünyaya bel bağlayana hatırlattın mematı
Her nefisi bir mezara, yar eyledin Allah'ım
(Alyakut, 2020: 210)*

3.2.3. Aşk ve Sevgi Konulu Şiirleri

Aşk ve sevgi, âşık şiirinde en yaygın ve en çok işlenen konulardan biridir. Aşk ve sevgi konusu, âşıklar tarafından derin duygularla samimi ve içten bir üslupla ele alınır. Gelenekte hemen her sanatçı sevgiliye duyduğu aşk ve sevgi duygularını şiirlerine yansıtmıştır. Aşk konusu kimi âşıklar tarafından ilahi aşkın işlendiği tasavvuf bir yaklaşımla işlenirken kimi âşıklar tarafından da beşerî manada sevgiliye duyulan aşk şeklinde işlenmiştir.

Âşıklık geleneğinde önemli bir kabul unsuru olan rüya görme motifinde âşık, rüyasında gördüğü güzelin sevdasına tutularak diyar diyar gezer ve ulaşılmaz olan sevgiliyi arar. Şiirlerini de kim olduğu bilinmeyen güzele duyulan sevda duyguları üzerine oluşturur. Sevgili kimi zaman somut ve anlaşılır özellikleriyle tasvir edilmekteyken kimi zaman da soyut ve ulaşılmaz bir hâldedir.

Aşk ve sevgi konusu Âşık Serdar Alyakut'un şiir muhtevasında yer almaktadır. Âşık Alyakut şiirlerinin muhtevasında yer alan aşk, derin bir duygu yoğunluğu, samimi üslup ve hem beşeri hem de ilahi boyutlarıyla geniş bir anlatım yelpazesine sahiptir.

Âşık Alyakut, aşağıda yer alan şiirde sevgiliye duyduğu hasreti ve bu hasretin kendisinde bıraktığı duyguları, yaşadığı zorlukları ve bu zorlukların getirdiği duygusal yorgunluğu, ayrılığın getirdiği kırgınlıkları ve sevgisinin ölene kadar devam edeceğini dile getirmiştir:

*Dinmedi mi sevdiceğim fırtınan?
Gözyaşımınla sabah ettim bu gece
Yüreğimi yaktım anılarınan
Gözyaşımınla sabah ettim bu gece*

*Sevdam yüreğinde ne kadar yükü?
Kırgınlık nedenin çok mu büyüktü?
Güvendiğim dağlar yıkıldı çöktü
Gözyaşımınla sabah ettim bu gece*

*Dilim ne dedi ki ben bile şaştım
Dağ bayır demeden gezdim dolaştım
Didemde gözyaşı bendini aştım
Gözyaşımınla sabah ettim bu gece*

***Alyakut** sevdiğim bilene kadar
Ben onu sevmişim ölene kadar*

*Kaç mendil ıslandı silene kadar
Gözyaşımla sabah ettim bu gece
(Alyakut, 2020: 144)*

Geleneksel şiir anlayışında sevgili için çizilen portreler çeşitli benzetmelerle oluşturulmaktadır. Şiirlerde genel olarak sevgilinin kirpikleri ok, kaşları ise yay olarak tasvir edilmiştir. Sevgilini güzelliği ise huri, peri vb. çeşitli doğaüstü varlıklara benzetilmek suretiyle ifade edilmiştir. Âşık Serdar Alyakut da aşk ve sevgi konulu şiirlerinde çeşitli söz sanatlarıyla sevgilinin tasvirini oluşturmaktadır. Âşık, sevgiliyi huriden güzel, ok kirpikli, yay kaşlı olarak tasvir etmiştir. Şiirde aşkın geçici ve acı dolu yanlarına odaklanılarak giden sevgilinin ardından duyulan özlem ve onun geri gelmeyeceği gerçeğiyle yüzleşme temaları işlenmektedir. Âşık Alyakut, bu şiirde aşkın acı veren yönlerinin altını çizmiş ve aşkın aslında geçici bir düş gibi olduğunu ima etmiştir:

*Dün akşam bir kapı sesine kalktım
Huriden güzeldi, peri zannettim
Hasrettim uzunca yüzüne baktım
Sahi ölmüş müydüm, diri zannettim*

*Bilmem hakikat mi yoksa düş müydü?
Kipriği ok muydu yayda kaş mıydı?
İçimde bir cenk mi bir savaş mıydı?
Ben onu yenilmez biri zannettim*

*Anladım derinden derindi derdim
Çıkardım ona bir emanet verdim
Uzatsam elimi tutulur derdim
Sevdayı bir kemik deri zannettim*

*Sevenler vuslata yetti dediler
Uyan ey **Alyakut** gitti dediler
Keremler, Aslılar bitti dediler
Bu düşü bir pazar yeri zannettim
(Alyakut, 2020: 118)*

Âşık Alyakut aşağıdaki şiirinde sevilen kişiyi zarif ve detaylı güzelliklerle betimlenmiştir. Âşık sevileni peri, huri ve yıldızla benzeterek dişlerinin inci ve yıldız gibi parladığını ifade etmiştir. Âşığın sevilen kişiyi sembolik kavramlara benzetmesi, sevilen kişiye yönelik duygu yoğunluğunun büyüklüğünü ve sevilen kişinin ulaşılmaz düzeyde niteliklere sahip olduğunu göstermektedir:

*Çözemedim peri miydi huri mi?
Bugün Zebur gözlü bir Sündüz gördüm
Dolunaydan ayrı dedim, "Zühre mi?"
Şulesi peşinde bir yıldız gördüm*

*Bir ince tığ vardı yumak üstünde
Oturmuş örüyor hamak üstünde*

*Zannettin inci var damak üstünde
Gülünce parlayan bir yıldız gördüm*

*Çözülmez sır gibi bir nazı vardı
Elinde kınadan al yazı vardı
Alyakut nur gibi beyazı vardı
Gecedan ayrılmış bir gündüz gördüm
(Alyakut, 2020: 97)*

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde sevgili, kimi zaman ulaşılması zor kişi olarak ifade edilmiştir. Aşağıdaki şiirde sevgiliye ulaştırılan yolların umman, menzilin Ağrı'ya (Ağrı Dağı) olarak geçmesi hedefe ulaşmanın zorluğunu belirtmektedir. Şiirde sevmenin kolay olmadığı, sevginin gam sahibi ettiği dile getirilmiştir:

*Uçun kuşlar uçun Mağrib'e doğru
Benim oralarda bekleyenim var
Yollarım ummandır, menzirim Ağrı
Yüreğime hasret yükleyenim var*

*Dedi bendeki gam âleme yeter
Yüreğimde yanar, burnumda tüter
Ben yararı açtım, o benden beter
Derdimi derdine ekleyenim var*

*Bilmeden sevmeyi kolaydır sandım
Zannetim ki Arz'dan Arş'a uzandım
Ne yardan vaz geçtim ne de usandım
Sanki beni bende saklayanım var*

***Alyakut** vuruldum bir hilal kaşa
Âşık-ı Yunuslar yanmamış boşa
Sevdama nefsimle bakmadım haşa
Yetmiş kez kalbimi yoklayanım var
(Alyakut, 2020: 128)*

Âşık, vuslata ermenin bir vakti olduğunu ve ancak bu vakit geldiğinde kavuşmanın gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. İnsan sevgiliye kavuşunca baharı yaşar ve huzura kavuşur. Sevgiliden ayrı kalma ise âşığa dert veren ve onu ölüme sürükleyen, gönül bahçesinin güllerini solduran hüznün fırtınasıdır:

*Bahar gelip başımdaki dumanı
Elbet bir gün kaldıracak sevdiğim
Sabır ile beklediğim zamanı
Vuslat ile dolduracak sevdiğim*

*Yol kavuşmaz gelmemişse vaktimiz
Beyhudedir çırpınmamız, ahdımız
Bunca yıldır güldürmeyen bahtımız
Elbet bir gün güldürecek sevdiğim*

*Gözümde hasret var, gönlümde yanma
Ben sade sabrettim, unuttum sanma*

*Nice dert taşıdı yüreğim amma
Senin derdin öldürecek sevdiğim*

*Irağı da ey **Alyakut** iracı
Kim koydu gönlüne derdi merağı
Gönül bahçesine düştü kırağı
Güllerimi solduracak sevdiğim
(Alyakut, 2020: 141)*

Âşık Alyakut, sevda konulu bir başka şiirinde de sevgiliyi umutla beklemektedir ve yaşadığı şehri dahi içinde sevilen kişiyi barındırması sebebiyle sevmektedir. Şiirde sevilen kişiye olan duygularını açıklanmak istemesine rağmen, ayrılık düşüncesiyle edilen mücadele ve vedalaşma sürecine girmenin zorluğu ifade edilmiştir.

*Gayrı bundan sonra sorma ahvalim
Bir şehir sevmiştim sen varsın diye
Hoşça kal demeye varmadı dilim
Silip yüreğinden kovarsın diye*

*Sen de benim gibi yalnız gibisin
Sebe Melikesi Belkıs gibisin
Bende erişilmez yıldız gibisin
Bir umut bekledim seversin diye*

*Vurduğun hançerin derin yeri var
Aç bak yüreğimi kaç eseri var
Anladım gönlünde başka biri var
Soramam yanımda översin diye*

*Bıraktım sevmeyi söz sana kalsın
Gayrı bu şehirde güz sana kalsın
Sır dolu yüreğim çöz sana kalsın
Yeniden sev demem söversin diye*

***Serdar Alyakut**'a son kez bak güzel
İN gönül tahtımdan haydi kalk güzel
Sende benim gibi sabır yok güzel
Korkarım gitmeye eversin diye
(Alyakut, 2020: 70)*

Âşık, aşağıdaki şiirinde ise sevdayı anlaşılmayan dipsiz bir kuyuya benzeterek aşkın getirdiği acıları ve sıkıntıları işlemiştir. Âşığa göre sevda kuyusunun derinliklerine dalındığında, çıkış yolunu bulmak zor olabilir ve çekilen acılar ömür boyu sürebilir:

*Sevda dedikleri bir dipsiz kuyu
Ne için düştüğün anlayamazsın
Acıyı çekersin bir ömür boyu
Yaranı deştığın anlayamazsın
Zehir sayar kelâmını, dilini
Deremezsin hayatının gülünü
El atarsın kan doldurur elini
Dikeni seçtiğin anlayamazsın*

*Öz canını yük sayarlar insana
Arzu halin dökemezsin lisana*

*Kılı kırk yardırır inanmaz sana
Sırat'tan geçtiğin anlayamazsın*

*Yem eder takarlar gam oltasına
Atarlarlar deryanın tam ortasına
Gözyaşın döktürür arzu tasına
Çileyi içtiğin anlayamazsın*

***Alyakut** umuda boş kanat çırpın
Hayır mı şer midir sana göz kırpan?
Bir elin oraktır, öteki turpan
Kendini biçtiğin anlayamazsın
(Alyakut, 2020: 111)*

Aşk, âşığın gönlünde derin bir yaradır. Ona göre sevda, kolay olmayan, gülü soldurup bülbülü figan ettiren bir olgudur. Âşığa göre ayrılık yaşarken ölümü tatmak gibidir:

*Bir rüya misali girdin düşüme
Sevdama bir mezar kazdın da gittin
Bu derin yarayı açtın döşüme
Adını hançerle kazdın da gittin*

*Aldığın değdi mi kıydığın cana?
Gayrı bundan sonra dön demem bana
Madem ki ayrılık vuslattı sana
Niye düzenimi bozdun da gittin*

*Kolay olsa idi sevda olmazdı
Bülbül figan etmez, gül de solmazdı
Mecnun çölde, Leyla saçın yolmazdı
Bir ceylan misali tezdin de gittin*

*Gayrı bundan sonra rahat ol rahat
Bedenim yıkıldı, ruhumda memat
Zaten benim için zor idi hayat
Derdimi sıraya dizdin de gittin*

*Bak işte ayrıyız değdi çabana
Serdar Alyakut'u attın yabana
Belki Kaf Dağı'ndan gelmişdin bana
Ay yüzlüm gözyaşım süzdün de gittin
(Alyakut, 2020: 119)*

3.2.4. Ölüm Konulu Şiirleri

Dünya yaşamının sona ermesi anlamına gelen ölüm, dünyadaki bütün insanların tartışmasız bir şekilde kabul ettiği ve ortak paydada bulunduğu tek konudur. Türk halk kültüründe ölüm ve sonrasına dair inanışlar edebi ürünlere de yansımıştır. İslam öncesi Türk edebiyatında ölen kişilerin ardından “sagu” adı verilen şiirler yazılmıştır. Divan şiirinde bu tür şiirlere “mersiye” adı verilmektedir. Halk şiirinde ise ölüm karşısında ağlayış ve yakarışların bir ifadesi olan “ağıt” adı verilen şiirler yazılmıştır. Ağıtlar, âşıklar tarafından başta sevgiliye olmak üzere, aile fertlerinin, toplumda saygınlık sahibi olan kişilerin ölümü üzerine yazılmıştır. “Halk şairi, kaderin en büyük gerçeği olan ölüm

karşısında uysal, teslimkâr, az isyancı, fakat alabildiğine üzüntülüdür” (Kabaklı, 2008: 29)

Âşık Serdar Alyakut, ölümü Kur’an-ı Kerim’de "Külli nefsin zâikatü'l-mevt", yani "Her nefis ölümü tadacaktır."¹ meâlindeki ayette buyurulduğu üzere her nefsin mutlak gerçeği olarak görmekte ve insana kaşı ile gözü kadar yakın olduğunu ifade etmektedir. Âşığa göre ölüm Mevla’ya varılan nurdur. Bu sebeple insan, yaşamını iman ve iyilikler üzerine kurmalıdır. Ölüm, nihai gerçekliktir, Allah'a ulaşmanın bir vesilesidir ve insan ancak iman ile ölüm karşısında güçlü durabilir:

“Külli nefsin zâikatü'l mevt”

Dedim, “Ölüm nerde beklersin beni?”

Dedi ki, “Kaşla göz arasındayım”

Dedim ki, “Nerede bulurum seni?”

Dedi ki, “Her günün srasındayım”

Dedim, “Sen Mevla’ya varılan nursun”

Dedi ki, “Saatın iy’likler kursun

İmanın yoldaş et yanında dursun

Belki de bir nefes sorasındayım”

Dünyanın yittiği yerde ben varım

Ruhların gittiği yerde ben varım

Ömrün bittiği yerde ben varım

Her iki âlemin darasındayım

*Dedi ki **Alyakut** hakikat bekler*

Bir aslan heybeti başında kükrer

Adımı duydu mu her nefis titrer

İsrafil Sur’unun narasındayım

(Alyakut, 2020: 92)

Âşığın manevi değerler üzerine kurulu bir dünya görüşüne sahip olması, ölüm konulu şiirlerinin de bu manevi değerlerle örülü olmasının sebeplerindendir. Âşık Alyakut, ölüm konulu bir başka şiirinde insana imanının yoldaş olması gerektiğini belirtmektedir. Dünya hayatına ve dünya zevklerine bağlılığın bir sonu vardır. İnsan nihayetinde dünyanın cazibesinden ve dünya malından vazgeçmek zorunda kalıp çaresizce ölüme doğru ilerleyecektir. İman, insanın ölümle başa çıkmasında ona güç veren ve manevi hazırlık sağlayan önemli bir destektir. Ölümün ardından, insanın bedeninin toprağa dönüşecek ve maddi dünya zevkleri önemsiz hale gelecektir:

Şöyle bir derine kulak ver de bak

¹ Bu âyet Kur’ân’da üç surede geçmektedir. (bk. Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 21/35; Ankebut, 29/57)

*Dağları baş eğmiş görürsün birgün
Senden evvelkiler hani nerde bak?
Çaresiz bu yolda yürürsün bir gün*

*Bırakıp bu devri kolaçanını
Yitirirsin dünya heyecanını
Terk eder mülkünü, tatlı canını
Çırpına çırpına verirsin bir gün*

***Alyakut** olmazsa imanın yoldaş
Varmadan harlanır mekâni ataş
Yorganın topraktır, yastığında taş
Atar da bedeni çürürsün bir gün
(Alyakut, 2020: 103)*

Mezar insan hayatının son menzildir. Türk-İslam kültüründe ölen kişilerin mezarlarının baş kısmında bulunan taşlarda ölen kişinin adı, mensubu olduğu aile, doğum ve ölüm yılı, mesleği çeşitli ayet ve hadisler, vb. bilgiler yer almaktadır. Mezarlar insanlar için ibret veren ve onlara ölüm gerçekliğini hatırlatan bir yapı mahiyetindedir. Bu sebeple Türk-İslam kültüründe mezarlara önem verilmiştir. Dünya, yaşayan insanlar için bir misafir gibi geçici olarak konakladıkları handan ibarettir. İnsanın dünya yaşamında sahip olduğu düzen, mal varlığı ve gücü ölüme çare olamamaktadır. Âşık Serdar Alyakut bu durumu şiirinde şu şekilde ifade etmiştir:

*Hakikat gözüyle bakınca sana
İsmi bir taşa yazdıran gitmiş
Misafir sayılmış gelen bu hana
Akibet bir mezar kazdıran gitmiş*

*Neden ki tersine dönmüş her devran?
Geçmişe bakınca açılır yaran
Evleri harabe, bağları viran
Kurduğu düzeni bozduran gitmiş*

***Alyakut** dünyada bitince rüya
Ahiri âlemden görünür ziya
Kimisi atlanmış, kimisi yaya
Çileli yolları tozduran gitmiş
(Alyakut, 2020: 104)*

Âşık Alyakut insanın dünya güzelliklerinin ve refahının insana kalmayacağını, kimsenin baki olmadığını; zenginliğin, malın ve mülkün ölüm gerçeğine çare olamayacağını savunur:

*Böyledir şu yalan dünyanın işi
O eski günleri düşe dönderir
Ölümü aklına getirmez kişi
Felek baharını kışa dönderir*

*Bir cansız resimde durur yüzleri
Çileli hayattan kalan izleri
Dünyaya gülerken mahzun gözleri
Bir gün damla damla yaşa dönderir*

*Alyakut dünyanın oduna yanma
Şu fani dünyada bakıyım sanma
Âlemde ölüm var, mülküne kanma
Birgün emeklerin boşa dönderir
(Alyakut, 2020: 151)*

İslâm inancında insanın yaşamının sona ermesi belli bir vakit dâhilindedir. Her kulun alacağı nefes, atacağı adım ve yaşayacağı günün bir hesabı vardır. Sırası ve vakti gelen kişi son nefesini verecek, bundan sonraki durağı ilelebet kabristan olacaktır. “Doğan her insanın vakti geldiğinde öleceği herkesçe bilinen bir gerçektir. Ancak doğum kadar tabii olan ölüm, çoğu insan için korkulan, kaçınılan ve engellenmek istenen bir durum olmuştur.” (Şimşek, 2017: 299) Âşık Serdar Alyakut, ölümün vakti geldiğinde hiçbir şeyin ona çare olamayacağını vurgular:

*Geri gelmeyecek baharın yazın
Gönül dağın puslanacak vaktinde
Sahipsiz kalacak mızrabın sazın
Gamlı teller paslanacak vaktinde*

*Yılların ardından solacak tenin
Kalmak için olmayacak nedenin
Kara toprak isteyecek bedenin
Yılan çiyen beslenecek vaktinde*

*Sarılacan kefen denen ipege
Evim diyeceksin karanlık pege
İlk kez kafan vuracaksın merteye
Sırtın yere yaslanacak vaktinde*

*Hayalinde canlanacak her demin
Gözlerinde yaş olacak sitemin
Üç beş dostun tutacaktır matem
Sevdiklerin yas'lanacak vaktinde*

*Dünya ile Ahret'teki ara yer
Alyakut'u merhametle sara yer
Haber gönderecek bir gün kara yer
Bir kabristan seslenecek vaktinde
(Alyakut, 2020: 172)*

Dünya hayatı, insanın yaşamında bir geçiş dönemi olarak kabul edilmelidir. Bu dünya, geçici zevklerin, süregelen değişimlerin ve sınavların yeridir. İnsanın bu dünyada sürekli hatalar yapma potansiyeli, onun faniliğinin ve kusurlarının bir göstergesidir. Ancak çoğu zaman, insan bu hatalarının farkında olmayabilir veya onları kabul etmekte zorlanabilir.

Âşık Serdar Alyakut'un aşağıda yer alan şiirinde ölüm konusu ele alınmış ve insanın asıl gayesinin dünya malını biriktirmek değil, Allah'a yakınlaşmak ve O'na kulluk etmek olduğu üzerinde durulmuştur. İnsan, yaratılışının amacını gerçekleştirmek için bu

dünya hayatında çeşitli imtihanlarla karşılaşır. Bu imtihanlar, insanın Allah'a yaklaşmasını ve O'na itaat etmesini sağlamak için bir fırsattır. İnsan, bu imtihanları geçerek Allah'a kulluk etme sorumluluğunu yerine getirmelidir. Dünya hayatının geçiciliği, insanın hataları ve dünya malının geçici doğası, insanı asıl gayesine odaklanmaya davet eder. İnsanın amacı, bu dünya hayatında Allah'a kulluk etmek ve ahiret hayatında ebedi saadete ulaşmaktır. Bu bilinçle yaşayan kişiler, dünya hayatının sınırlılıklarını aşarak asıl hedeflerine ulaşırlar:

*Hayat gemisi yol alır, çizerek rotasını
Yazık, tövbeye geç kalır, kul görmez hatasını
Ecel aldı, yer gizledi, bunca gelen insanı
Birgün sen de bırakırsın dünya safsatasını*

*En zor veda, sevdiğinin gözlerine bakarsın
Her iki âlem görünür, gözlerine bakarsın
Geri döner, koca ömrün izlerine bakarsın
Hüvelbaki, der eloğlu, vurur baş tahtasını*

***Alyakut** bahtım rüzgârı, tersten esti diyersin
Dünya malı boş bir gaye, bir hevesti diyersin
Sorarlarsa kaç yaşadın, bir nefesti diyersin
Kuru bir taşta görürsün, ömrünün yaftasını
(Alyakut, 2020: 197)*

Türk kültüründe kişi defnedildikten sonra naaşın üzerinde “mertek” adı verilen tahtalar konulmaktadır. İnanışa göre defin işlemi gerçekleştikten sonra dualar edilir, ölen kişinin yakınları ve din görevlileri kabrin başından ayrıldıktan sonra mevta da kalkmak ister ve başını mertek adı verilen bu tahtaya vurur. Böylece öldüğünü kendisi de anlar. Âşık Alyakut’un ölüm konulu birçok şiirinde “mertek” kavramı vurgulanmaktadır. Bu, dünya malının kimseye kalmayacağına bir göndermedir. Aşağıda yer alan şiirde de insanın öldükten sonra defnedileceği kabri dünyanın sarayı olarak nitelendirerek tavanları mertekten oluşan, penceresiz boş bir odaya benzetmiştir:

*İşte dünyanın sarayı
Penceresiz bu tek oda
Demez zengin fukarayı
Tavanları mertek oda*

*Çok sultanlar, nice hanlar
Yenik düşmüş pehlivanlar
İhtiyarlar, nevcivanlar
Toprağında yitek oda*

*Götürür Hak divanına
Düşersin kendi canına
Yatırırlar sağ yanına
Yar dibine itek oda*

Gerek yok sergi, hasıra

*Gidenler varır bu sırra
Dizilmişler sıra sıra
Sanki petek petek oda*

*Alyakut'u yıkmuş gibi
Tek bir anlık bakmış gibi
Bu dünyada yokmuş gibi
Derler ötek ötek oda
(Alyakut, 2020: 22)*

3.2.5. Eleştiri / Sitem Konulu Şiirler

Halk şairleri, tarihsel seyir içerisinde halkın içerisinde doğup büyüyen, yetiştiği coğrafyanın doğal, beşeri, ekonomik ve siyasal olaylarına reaksiyon gösteren, toplumun içinde bulunduğu durumu sanatına işleyen, zamana içerisinde meydana gelen bozulmaları ve aksaklıkları dile getirmekten ve eleştirmekten çekinmeyen bir tutum sergilemişlerdir. Âşıkları, haksızlığa karşı doğruyu savunma ve halkı bilinçlendirme fonksiyonu sayesinde topluma sözcülük ederek saygınlık kazanmışlardır.

Âşık Serdar Alyakut, eleştiri konulu şiirlerinde bireysel anlamda yaşadığı üzüntü, dargınlık, kırgınlık vb. duyguları sitemkâr bir üslupla dile getirmektedir. Bunun yanında güncel meseleler, sosyal adaletsizlikler, eğitim eksikliği ve cehalet vb. konulara yönelik eleştiri içeren şiirleri de mevcuttur.

Âşık Alyakut, aşağıdaki şiirde çağdaş toplumun içinde bulunduğu durum irdelemekte ve toplumsal değerlerin bozulmasını eleştirmektedir. Şiirde liyakatsiz kişilerin hak etmedikleri konulara gelmesini, haksız yere adam kayırmayı, güçlülerin zayıflara zulmetmesini ve zayıfların korunması gerekirken daha fazla sürüldüğünü, artan ikiyüzlülüğü ve güçlülerin zayıflara zulmetmesini, güçsüzlerin sömürülmesini, dünyanın boş ve fani olmasına rağmen Allah'a yönelmemeyi eleştirmektedir. Âşığa göre insanlık değer yitirmiş ve insanların vicdanları kararmıştır. Dünya ise çalkantılı bir deniz gibi, belirsizlik ve karmaşa içindedir:

*Çakallar kurt olmuş, sırtlanlar aslan
Kayırırız onca hoş oğlu hoştu
Fatih'in kılıcı kınında paslan
Çıksan yaşatmazdın bu kadar puştı*

*Ummanlar bağrından ateş saçılır
Karanın karnında kara seçilir
Planlar içinde plan açılır
Yokuşlar mı düzdü, düz mü yokuştu?*

*Tanda bir tehir var doğmuyor ışık
Kan nefse sevdalı, ölüme âşık
Meşrik'tan, Mağrib'e dünya karışık
Hiç kimse bulmuyor nurani rüşti*

İnsanlık kaybolmuş, vicdanlar kara

*Yürekte mertlik yok, iman fukara
Denizler kabarmış, görünmez kara
Yiğidin payına şehadet düştü*

***Alyakut** esrarı bilinmez bu han
Beşere aşikâr olmayan nihan
Kaç kere boşaldı, doldu bu cihan
Biz mi fani idik dünya mı boştu?
(Alyakut, 2020: 53)*

Âşık Alyakut gençlik döneminde köyünde yaşadığı birtakım olaylar neticesinde gurbete göç etmek durumunda bir süre gurbette yaşamak durumunda kalmıştır. Âşık sanatına ve duygularına verilen değerin azlığına, kendisiyle alay edilmesine, kıymet ve itibar görmemesine yönelik duygularını eleştirel ve sitemkâr bir üslupla şiirinde işlemektedir:

*Ne bir kıymet gördük ne de itibar
Gayrı ben de göçüyorum bu köyden
Gönümde kırgınlık, kalpte ahu zar
Siz de deyin kaçıyorum bu köyden*

*Öz yurdu insana olunca yad el
Yol almak olurmuş bize de edel
Hasretin babından ömrüme bedel
Hüzün ile biçiyorum bu köyden*

*Yüreğimi parçaladı böldüler
O yetmedi iğne ile deldiler
Sanatıma hor baktılar güldüler
Hayâl gibi geçiyorum bu köyden*

*Âşıkların gitti bir bir sırayla
İçindeki sarılmamış yarayla
Yavaş yavaş uzaklaştım karayla
Derde yelken açıyorum bu köyden*

*Üzerime duman çöktü, is tuttum
İşlemeyen demir gibi pas tuttum
Yüreğimde ölenlere yas tuttum
Yıllarımı seçiyorum bu köyden*

*Ey **Serdar Alyakut** bitmedi har'ın
Kimbilir ne olur, bilinmez yarın
Belki de bu güzün, belki baharın
Kuş misali uçuyorum bu köyden
(Alyakut, 2020: 87)*

Âşık Alyakut, adaletsizliğe ve haksızlığa karşı eleştirel bir duruş sergilediği şiirinde ise mahşer günü gerçek adaletin yaşanacağını, kötülerden hesap sorulacağını ve haksızlığa sebep olan kişilerden hakkını alacağını ifade etmektedir. Âşık, toplumda bilgisi veya ahlaki erdemi olmayan kişilerin, bilgili veya ahlaklı kişilerin yerine geçmesini, bilgi sahibi insanların ise toplumda kıymet ve itibar görmediklerini eleştirmektedir:

Bilirim incek gökten adalet

*O günü beklerim, işte o günü
İnsanın gözünden kalkacak gaflet
O günü beklerim, işte o günü*

*Ne zalimler gördüm ben bu beşerde
Elleri haramda, dilleri şerde
Hakkımı alacam ulu Mahşer'de
O günü beklerim, işte o günü*

*Ölüler dirilip doğrulduğunda
Denizler kaynayıp yoğrulduğunda
Kötünün hesabı sorulduğunda
O günü beklerim, işte o günü*

Alyakut *Allah'a ayandır halim
Ayaklar baş oldu, cahiller âlim
Yaka(n)za yapışır her iki elim
O günü beklerim, işte o günü
(Alyakut, 2020: 91)*

Âşık Serdar Alyakut, insanlara olan kırgınlığını ve onlardan uzaklaşma isteğine karşı tabiatı bir alternatif olarak görmektedir. Duygusal anlamda yaralanmış ve incinmiş ve yaralanmış hisseden âşık, insanların gerçek yüzlerini görmesine rağmen, barışçıl yaklaşımlarına karşı düşmanca davranmalarını eleştirerek doğa unsurlarını dost tutmanın kendisine daha fazla fayda sağlayacağını savunmaktadır:

*Öyle kırgınım ki insanoğluna
Dağları, taşları dost tuttum artık
Ferhat gibi düştüm Şirin yoluna
Kurtları, kuşları dost tuttum artık*

*Bağrımdaki sazdan, telden incindim
Dosttan, akrabadan, elden incindim
Bülbülden incindim, gülden incindim
Karaca kışları dost tuttum artık*

*Kin ile nefretle kucakladılar
Gerçek yüzlerini hep sakladılar
Barışta sırtımdan bıçakladılar
Çetin savaşları dost tuttum artık*

Alyakut *yüreğim kederli zarlı
Gönül pazarından çıkmadım kârlı
Dört mevsim tepesi boranlı karlı
Dumanlı başları dost tuttum artık
(Alyakut, 2020: 130)*

Âşığın eleştirel yaklaşım sergilediği konulardan biri de İsrail'in Filistin'e yaptığı işgal ve zulümlerdir. Âşık, aşağıda yer alan kargış içerikli şiiriyle İsrail'in zulümlerine karşı bir duruş sergilemektedir. Şiirdeki sert dil, âşığın Filistin'in yaşadığı zorluklara karşı duyduğu derin acı ve öfkeyi yansıtmaktadır. Bu aynı zamanda toplumu bilinçlendirme ve harekete geçirme başkaldırısıdır:

Allah'ın laneti üstüne olsun

*Zulmün ile boğulasın İsrail
Ebu Lehep gibi elin kurusun
İçten içe soğulasın israil*

*Kanın oluk oluk aksın nehrine
Rasgel Hakk'ın celaline, kahrına
Ebabiller ateş salsın şehrine
Helak ola dağulasın israil*

*Unutasın baharını yazını
Sen de yitir oğlun ile kızını
Nehl kuyuları açsın ağzını
Boz yılanlar ağulasın israil*

*Alyakut'un huzurunuz olmasın
Allah sizi kulluğuna almasın
Soyun bitsin, tek bir kişinin kalmasın
Ceset ceset yağulasın İsrail
(Alyakut, 2020: 134)*

3.2.6. Tabiat Konulu Şiirleri

Tabiatın şiire konu edilmesi Türk edebiyatının hemen her dalında sıklıkla görülmektedir. Tabiat, Türk kültür yaşamının en önemli unsurlarından bir tanesidir. Halk şairleri, yaşadıkları ve gezip gördükleri coğrafyaların doğasını, bitki örtüsünü, iklimini, yeryüzü şekillerini ve hayvanları şiirlerinde işleyerek tabiata estetik bir yaklaşım sergilemişlerdir. "Tabiat konusu, şiirde, dünya görüşü, dış âlem ve insanın mevkii ve ayrıca estetikle, kültür tarihi ile ilgili muhtelif problemlerin bir arada bulunduğu bir düğüm noktası teşkil eder." (Akün, 1953: 193). Bu sebeple âşıklar, tabiatı sanatlarıyla işlerken tarihi, kültürü, doğanın kendisini ve özelliklerini de göz ardı etmezler. Tabiatın insanda uyandırdığı haz ve duygular, âşık şiirinin saf ve sade anlatımıyla ayrı bir güzelliğe bürünmüştür.

Anadolu kültürü, doğanın insan yaşamında merkezi bir rol oynadığına sıkça vurgu yapar. Bu kültürde, tabiat insanı kucaklayan bir ana gibi görülür. Dağlar, ovalar, nehirler ve ormanlar gibi doğal unsurlar, insanların hayatlarında önemli bir yer işgal eder ve onlarla iç içe yaşamak, Anadolu insanının geleneksel yaşam tarzının bir parçasıdır.

Şairler, tabiatın güzelliklerini ve zenginliğini yansıtan eserler yazarak bu kültüre katkıda bulunmuşlardır. Onlar, çiçeklerin, ağaçların, kuşların ve diğer doğal unsurların güzelliğini ve canlılığını dile getirerek duygularını ifade etmişlerdir. Bu şiirler, sadece doğanın fiziksel güzelliklerine değil, aynı zamanda insanın ruhsal derinliklerine de dokunmuştur.

Tabiat, Anadolu kültüründe sadece bir fiziksel çevre olarak değil, aynı zamanda insanın ruhunu besleyen ve onunla şekillenen bir varlık olarak görülür. Bu nedenle, şairler

tabiatı insanın duygusal ve ruhsal deneyimlerinin bir yansıması olarak görürler ve eserlerinde tabiatı bir tema olarak sıkça işlerler.

Anadolu'nun zengin tabiatı, insanların yaşamlarını şekillendiren ve onlara ilham veren bir kaynak olarak kabul edilir. Doğa ile iç içe yaşayan insanlar, çevrelerine saygı duyarlar ve doğanın güzelliklerini korumak için çaba gösterirler. Bu nedenle, Anadolu kültüründe tabiat, insanların hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Âşık Serdar Alyakut Erzurum'un Şenkaya İlçesine bağlı Bardız (Gaziler) köyünde yaşamını sürdürmektedir. Bu köy, bitki ve hayvan popülasyonunun oldukça fazla olduğu, Soğanlı ve Allahuekber Dağları'nın bulunduğu coğrafyanın doğal güzeleğe sahip önemli lokasyonlarından bir tanesidir. Köyün tabiat güzelliği tarihi belgelerde de dile getirilmektedir. Önal (2005), işgal yıllarında bölgede görev yapan Tuğgeneral Zeki Yergök'ün hatıralarından şunları nakleder: “24 Aralık 1915 de öğle ile ikindi arasında Bardız'a vardık. Bardız şimdiye kadar gördüğümüz köylerin en büyüğü, en mamuru, en güzeli idi. Düzenli yapıları ve tek minareli bir cami vardı.”(Önal, 2005: 86-120).

Bir asırlık tarihi vesikalarda dahi güzel bir tabiata sahip olduğu dile getirilen Bardız, Âşık Alyakut şiirlerinde de kendisine yer bulmaktadır. Âşık, Bardız'ın doğa özelliklerine yer verirken daha çok dağları işlemiş ve bu dağların sadece fiziksel bir varlık olmanın ötesinde, insanlığın tarihinde derin izler taşıdığını ifade ederek tarihte yaşanan savaşlarda Türk askerinin kefensiz mezarı oluşuna ve Bardız coğrafyasında yetişen âşıklara kucak açışına dikkat çekmiştir:

*Asırlardır insanlığa yurt olmuş
Ne hanlar gizlidir bizim dağlarda
Ne âşıklar esrarında kaybolmuş
Ne canlar gizlidir bizim dağlarda*

*Bu dağlarda rüzgâr bile yorulmuş
Düzlüğünde kar suları durulmuş
Yavuzlara otağlar kurulmuş
Destanlar gizlidir bizim dağlarda*

*Bu dağların mazisi var çok acı
Kimi gurbet elde, kimi silacı
Her çiçeği ayrı derdin ilacı
Dermanlar gizlidir bizim dağlarda*

*Bu dağlardan kuş misali geçen var
Şehit olup şehadeti seçen var
Pir elinde dolu bâde içen var
Nihan'lar gizlidir bizim dağlarda*

*Serdar Alyakut'um çekerim zarı
Onlara lütfetmiş Hakk'ın nazarı
Her taraflı dolu şehit mezarı
Civanlar gizlidir bizim dağlarda
(Alyakut, 2020: 153)*

Dağlar, âşık şiirinde tabiatın bir parçası olarak güzellik ve huzurun, hasretin ve gurbetin, özgürlüğün ve bağımsızlığın simgesi olarak yer almaktadır. Mecazi anlamda ise engelleri ve aşılması gereken güçlükleri ifade etmektedir. Âşık Serdar Alyakut, dağları güzelliğe, huzura ve sağlığa kavuşturan bir tabiat unsuru olarak görmektedir. Ayrıca dağlar birlikte tarihi tanıklık eden, ozanlara kucak açan, yüceliği ve heybetiyle ölümü dahi korkutan, şehitleri toprağında barındıran, yaşamın çeşitliliğini ve derinliğini üzerinde barındıran varlıklardır:

*Bu dağlarda çabuk gelir hazanlar
Bu dağlarda asrın güzünü gördüm
Bu dağlarda dertli olur ozanlar
Bu dağlarda yarin yüzünü gördüm*

*Bu dağlarda tarih sessizce bakar
Bu dağlarda ölüm insandan korkar
Bu dağlarda her yer şehadet kokar
Bu dağlarda şehit izini gördüm*

*Bu dağlarda kurmuş idim obamı
Bu dağlarda verdim hayat çabamı
Bu dağlarda kayıp ettim babamı
Bu dağlarda derdi hüznünü gördüm*

*Bu dağlarda adı âşık kalandım
Bu dağlarda fani denen yalandım
Bu dağlarda yalın ayak dolandım
Bu dağlarda Hüinkâr Düzü 'nü gördüm*

*Bu dağlarda susuz kaldı göllerim
Bu dağlarda erken soldu güllerim
Bu dağlarda nasır tuttu ellerim
Bu dağlarda yazın azını gördüm*

*Bu dağlarda çetin cengler görüldü
Bu dağlarda kardan setler örüldü
Bu dağlarda gök ağladı, yer güldü
Bu dağlarda sisin hızını gördüm*

*Bu dağlarda **Alyakut**'u desene
Bu dağlarda yandı tutuştu sine
Bu dağlarda sevda çektim kaç sene
Bu dağlarda aşkın gizini gördüm
(Alyakut, 2020: 175)*

Anadolu kültüründe tabiat, insan için bir ana kucağıdır. Tabiatın en önemli unsurları olan dağlar, nehirler, ormanlar, ovalar ve bitkiler gibi doğal unsurlar, Anadolu insanının yaşamında merkezi bir rol oynamış ve Anadolu âşıkları için eşsiz birer ilham kaynağı olmuşlardır. Tabiatla iç içe yaşayan âşıklar tabiatın ruhunu ve güzelliklerini estetik bir şekilde eserlerine yansıtılmışlardır. Âşık Serdar Alyakut, köyünün tabiatını hem tarihi manada hem de doğa güzelliği bağlamında ruhunda taşıyan bir şairdir. Âşık, aşağıda yer

alan şiirde insanlardan uzaklaşma isteği neticesinde tabiata sığınma isteğini ve tabiat unsurlarına derdini anlatacak kadar güvendiğini belirtmektedir:

*Lâl ettim dilimi, sözüm var yara
Suskunum bu günler çoban çiçeği
Kapkara bir bulut çökmüş dağlara
Puskunum bu günler çoban çiçeği*

*Bir gün yetim oldum, bir gün öksüzüm
İçimde endişe gülmüyor yüzüm
İnan belli değil gecem gündüzüm
Durgunum bu günler çoban çiçeği*

*Geri döndüm daldım geçen çağlara
Bülbülüm konmuyor başka bağlara
Derdimi demeye çıktım dağlara
Yorgunum bu günler çoban çiçeği*

***Alyakut** müddetin dolsun istedim
Gizlensin içimde kalsın istedim
Âlem benden uzak olsun istedim
Kırgınım bu günler çoban çiçeği
(Alyakut, 2020: 139)*

Âşık Alyakut, doğa ile insan arasındaki bağı bir parçası olarak kendi deneyimlerini ve duygularını da şiirine yansıtır. Baharın âşıkta bıraktığı izlenim bir coşkunluk hâli yoğun lirizm içermektedir. Âşığın bir başka şiirinde baharın gelmesiyle birlikte doğanın uyanışı, tabiat güzelliklerinin ve yaşamın çeşitliliğinin artması betimlenmektedir. Baharın gelişiyile insanların harekete geçmesi, tabiatla insanın etkileşiminin bir göstergesidir. Âşık, tabiatın doğal unsurlarıyla insanın iç içe geçmiş bir ilişkisi olduğunu vurgulayarak insanın doğayla olan uyumunu yansıtmaktadır:

*Bahar geldi, çimen çiçek бүрүдү
Yaylalara yürümenin zamanı
Bulut kalktı, dağlar başı göründü
Tüter oldu çobanların dumanı*

*Yaylaları Soğanlı'nın zirvesi
Sorarsanız bizim eli neresi?
Hünkârın Düzlüğü, Bardız Deresi
At oynatan yiyitlerin harmanı*

*Kimisini bülbül eder, kuş eder
Hasret kalan sılasını düş eder
Sular akar derelerden coş eder
Çiçek açar binbir derdin dermanı*

*Nasırlı el toprağıyla buluşur
Koyun kuzu yaylaklara alışır
Her bir canlı rızka için çalışır
Böyle olur bizim elin fermanı*

***Alyakut**'um anlatırım özümden
Alan alır hisse bulur sözümden
Sular kaynar gözelerin gözünden
Kuşlar sarar sarı çamlı ormanı*

(Alyakut, 2020: 189)

Âşık Alyakut'un dağlara olan yoğun sevgisi ve muhabbeti, tabiat konulu şiirlerini çoğunlukla dağlar üzerine yazmasında etkilidir. Ona göre dağlar insana kucak açtığı gibi bitkiye ve hayvanlara da kucak açmaktadır:

*Kulak verdim tabiatın sesine
Bir uğultu geldi yelinden dağlar
Sanki devran dönmüş idi tersine
Nice yol vurulmuş belinden dağlar*

*Zannettim ki taşlar bile uyanmış
Uyanmış da birbirine dayanmış
Alli yeşil türlü renge boyanmış
Çok yürüdüm çimen halından dağlar*

*Boş koymadım yine tuttun sözünü
Pınar ettim gözelerin gözünü
Kılav kılav las eyledim yüzünü
Yeşilini aldım elinden dağlar*

*Bu dağlarda çetin kışın kavgası
Bu dağlarda kurdun kuşun yuvası
Bu dağlarda **Alyakut**'un sevdası
Bülbülün uçurdum gülünden dağlar (125/77)*

Bardız köyü, kış aylarını oldukça soğuk geçiren bir iklime sahiptir. Yörede zorluklarla geçen kış ayları, baharın müjdecisi olan cemrenin düşmesiyle sona erer. Bahar doğayı canlandırır ve hayatı değiştirir. Âşık Alyakut baharın gelişinin doğadaki etkilerini ise aşağıdaki şiirle ifade etmiştir. Âşığa göre bahar tabiat unsurları ve insanlar için bir rızık kapısıdır. Bahar, tabiatı türlü renklere bürümekte ve eşsiz güzelliğe kavuşturmaktadır:

*Gel övünme üstündeki karınan
Cemre düşer iki günde eritir
Bahar gelir telli turnalarınan
Sürüleri yaylalara yürütür*

*Telaşlıdır Bardız'da bahar ayı
Herkes eker rızıkına düşen payı
Erir karlar, köpürür Bardız Çayı
Kayaları derelerde sürütür*

*Kalkar canlı bir zamana varınca
Rızık için taşı deler karınca
Soğanlı'dan beyaz örtü kalkınca
Üzerini çimen çiçek bürütür*

*Var git **Serdar** koyma başın belaya
Zoru başar, kaçma işin kolayla
Birgün giden geri döner sılaya
Sakin deme gurbet beni çürütür
(Alyakut, 2020: 145)*

3.2.7. Güncel Konulu Şiirler

Âşıklar, milli, dini, aşk, ölüm, tabiat, eleştiri vb. konuların yanında topluma mal olmuş güncel meselelerle de yakından ilgilenerak güncel konulu şiirler de yazmışlardır. Âşıkların güncel olaylara esinlenerek yarattıkları şiirler, toplumda olaylara dair bilgi ve bilincin artmasını sağlamıştır.

Toplumsal yaşantıların sürekli değişmesi ve gelişmesi birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Âşıklar da değişen toplumsal meselelere değinme yoluyla âşıklık geleneğinin canlılığını ve devamlılığını sağlamaktadır. Gündelik yaşamın akışı içinde yaşanan anın geçtiğinin farkında olma ve bu anın geleceğe aktarılma gerekliliği noktasında bilincine sahip olmak tarihselliğin işlevleri arasındadır (Çankaya, 2013:589-590). Bu bakımdan bir âşığın şiirlerinde güncel meselelere yönelmesi, sadece geçmişe değil, aynı zamanda günümüzde yaşanan olaylara ve toplumsal sorunlara da dikkat çekmesi, kültürel kimliğe sahip çıkma açısından önemlidir.

Türk Silahlı Kuvvetleri, 20 Ocak 2018 tarihinde Suriye'nin Halep ilinin Afrin ilçesi ile Azez ilçesine bağlı Tel Rıf'at kentine yönelik bir askeri harekât başlatmıştır. Ülkemize tehdit unsuru olan terör örgütlerini bölgeden uzaklaştırıp sınır hattıyla bölgedeki halkın can güvenliğini sağlamak ve bölgeyi kontrol altına almayı amaçlayan bu harekât başarıyla neticelenmiştir. Âşık Serdar Alyakut kamuoyunda “Zeytin Dalı Harekâtı”, “Afrin Operasyonu” veya “Afrin Harekâtı” olarak adlandırılan bu harekâta dair duygularını aşağıda yer alan şiirle ifade etmiştir:

*Bir yiğide sordum oğul, ner'ye gider yolumuz?
Gülümsedi, menzilimiz, dedi Kızıl Elma'ya
Oğuz atamızdır bizim, Bozoklar'dır kolumuz
Seferimiz İslâm için tüm Cihan'ı almaya*

*Gaza ettik asırlardır, rızay-ı rahmet için
Mazlumlara yardım için, huzur merhamet için
Meşrik'tan Mağrib'e kadar İslam-ı ümmet için
Niyet eyledik Kudüs'te namazımız kılmaya*

*Bugün bize vurmak düştü, dalaletin başına
Gök kubbeyi yıkmak düştü, cehaletin başına
Kâfir ile oyun kuran ihanetin başına
Yemin ettik kılıcımız Zülfikârı çalmaya*

*Göz odur ki tehlikeyi evvelinden görmektir
Yiğitlik, meydandan evvel gönüllere girmektir
Vuslatımız, emaneti sahibine vermektir
Hedefimiz, tüm terördür, Afrin ile kalmaya*

*Niyet belli, kâfirlerin sorunudur bu ordu
Fatihlerin, Yavuzların torunudur bu ordu
Tüm ümmetin umududur, yarınıdır bu ordu*

Allah'im sen yardım eyle, güllerimiz solmaya

*Birgün kâfire dönecek, atıkları bumerank
At oynağız olmayacak ne Suriye, ne Irak
Üstümüzde ebet-müddet, dalgalansın al bayrak
Fırsat yetirme kâfire, umduğunu bulmaya*

***Alyakut**'um kutlu yolda, vuslata koşan vardır
Ay yıldızdır al bayrağım, kutsal üç nişan vardır
Elde Kur'an, önümüzde Resul-i Zîşan vardır
Nasip gerek, kısmet gerek, bu rahmete dalmaya
(Alyakut, 2020: 207)*

Aşağıda yer alan şiir Âşık Serdar Alyakut'un yine aynı askeri harekâta dair duygularını içermektedir:

*Bunu da not düşün haydi alçaklar
Burseya Dağı'na bayrak dikildi
Hilali özlemiş kadim topraklar
Aslanlar girince çakal çekildi*

*Nihayet açıldı Afrin'e kapı
Ellerinde kaldı Coni'nin sapı
Amerikan silah cesaret hâpı
İşe yaramadan yere döküldü*

***Alyakut** yeniden destan yazıldı
Suriye'de büyük oyun bozuldu
Nice hainlere mezar kazıldı
Türk namlusu tam Afrin'e büküldü
(Alyakut, 2020: 149)*

Âşık Serdar Alyakut'un sanatıyla ele aldığı bir diğer güncel konu da terör olaylardır. Türkiye Cumhuriyeti, yaklaşık elli yıllık geçmişe uzanan bir süreçte çeşitli terör örgütleri ile mücadele etmektedir. On binlerce kolluk görevlisinin ve sivil vatandaşın terör tarafından şehit edilmesi, âşığın şiirlerinde kendisine yer bulmuştur:

*Şu güzelim ülkeyi kan gölüne çevirdiz
Müslüman'ın kanıyla beslendiğimiz gün biter
Kalleşçe ve sinsice ne civanlar devirdiz
Sirtınızı teröre yasladığımız gün biter*

*Haçlılar'ın elinden Müslüman'lar iniler
Yerde, gökte savaşır, güvercinler, şahinler
Ermeni'nin eline maşa olan hainler
Şeytanızı yanıza seslediğimiz gün biter*

*Beslediğimiz yılanlar bir gün otağınızda
Sizi zehirleyecek kendi yatağınızda
Bogulacaksınız elbet kendi batağınızda
Müslüman'ın evini pislediğimiz gün biter*

*Ecdad-ı Osmanlı'dan kanayan yaraları
Bize soykırım diyor, tarih yüz karaları
İnsanlığa ders verir, vicdan fukaraları
Yüzünüzü maskeyle süslediğimiz gün biter*

***Alyakut**'um canımdan nice canlar aldılar*

*Onarılmaz bir daha yürekteki yapılar
Size de kapanacak kapattığımız kapılar
Müslüman'ı hor görüp terslediğimiz gün biter
(Alyakut, 2020: 193)*

Mısır'da 1881-2011 yılları arasını kapsayan otuz yıllık Hüsnü Mübarek rejiminin son bulmasıyla Hürriyet ve Adalet Partisinin cumhurbaşkanı adayı Muhammed Mursi, önceki rejimin temsilcisi olarak kabul edilen Ahmet Şefik (Mübarek döneminin başbakanı) ile yarıştığı seçimi kazanarak Mısır'ın seçimle devlet başkanlığı ünvanı kazanan ilk cumhurbaşkanı olmuştur. Abdulfettah El Sisi liderliğindeki Mısır ordusu tarafından 2013 yılında gerçekleştirilen askeri darbe neticesinde görevinden indirilerek tutuklanmış ve idam cezası ile yargılanmıştır. Cumhurbaşkanı seçilmesinden yaklaşık yedi yıl sonra, 2019 yılında, gerçekleştirilen bir duruşma sırasında bir sağlık problemi yaşaması sonucu hayatını kaybetmiştir. Âşık Serdar Alyakut, Müslüman Kardeşler grubunun temsilcisi ve lideri olan Muhammed Mursi'nin ölümü üzerine aşağıda yer alan şiiri yazmıştır:

*Yolun hakikatti, davan Hak idi
Yusuf'tun zindanda Muhammed Mursi
Bu dünya menzilen bir durak idi
Haklydın davanda Muhammed Mursi*

*Yılmadan dik durdun, şahitiz şahit
Makamın şehadet, rütbense şehit
Gelir mi bir daha sen gibi yiğit?
Olur mu cihanda Muhammed Mursi?*

*Dilinde Allah'tı halis bir niyet
Rahman'a götürdü bu samimiyet
İtikat imanla son teslimiyet
Yürüdü Kenan'da Muhammed Mursi*

*Mesele ümmetti, aziz vatandı
Senin feryadına dünya utandı
Zulme sessiz kalan dilsiz şeytandı
Vicdanlar viranda Muhammed Mursi*

***Alyakut** selamın sana bin kere
Boynunu eğmedin şeytani, şere
Hesabın bıraktın ulu Mahşer'e
Görülür divanda Muhammed Mursi
(Alyakut, 2020: 95)*

Âşık Serdar Alyakut'un değindiği güncel meselelerden bir tanesi de Çin'in Doğu Türkistan halkına uyguladığı sert ve acımasız asimilasyon politikalarıdır. 1955 yılında Çin Halk Cumhuriyeti yönetimini ele geçiren Komünist rejim, resmi kaynaklarda “Şincan” (Xīnjiāng) olarak geçen, ülkemizde de Doğu Türkistan olarak adlandırılan bölgede yaşayan Uygur Türklerine karşı acımasız eylemlerde bulunmuştur. Ancak konu uluslararası arenada yeterince ilgi görmemiş, Doğu Türkistan halkı adeta kaderine terk

edilmiştir(Sayın & Koçak, 2017: 11). Âşık Serdar Alyakut gelenekte âşıkların dile getirilmekten korkulan meseleleri korkusuzca söyleme anlayışına paralel olarak Doğu Türkistan soykırımını sanatında ele almıştır:

*Bu nasıl mezalim, bu nasıl zulüm?
Sessizce yanıyor Doğu Türkistan
Soydaşım yurdunda kol gezen ölüm
Derinden kanyıyor Doğu Türkistan*

*Kan kusan nehirler dönerken Nil'e
Dünyaya baş olan olur mu köle?
Altaylar titriyor feryadı ile
Zamanda donuyor Doğu Türkistan*

*Bedenler üstüne kazılan Matsu
İşkenceler Firavun'su Nemrut'su
Metehan'dan oç istiyor Kao-Tsu
Ateşe konuyor Doğu Türkistan*

*Tarihten hesaplar kalınca yarı
Bozulmuş kalplerin insan ayarı
Çinli insafında Türk'ün diyarı
Kanla yıkanyor Doğu Türkistan*

*Bu zulüm sığmıyor akla izana
Mahşer'de muhtacım senin rızana
Hakkını helal et **Serdar Ozan**'a
Senden utanyor Doğu Türkistan
(Alyakut, 2020: 75)*

Âşık, güncel konulu şiirinde Türkiye'ye düşmanlık eden bazı terör örgütlerinin İsrail menşeli olduğuna belirterek Orta Doğu'daki karmaşık ilişkilere ve güç dinamiklerine değinmektedir. Aynı zamanda, Haçlıların çıkarları için özgürlük ve hakikat gibi kavramların nasıl manipüle edildiğine de dikkat çekerek Suriye ve Kudüs gibi bölgesel sorunları ele almaktadır:

*Firavun Nemrut'a ne deyim daha
Eşfel-i sâfilin mahlûkat gördüm
Şeytan'dan daha çok batmış günaha
Deccal'in kanından tâlukat gördüm*

*Samir'in yoluna sapan bunlarmış
Altın Buzağı'ya tapan bunlarmış
YPG, İŞİD'i yapan bunlarmış
İsrail menşeli tarikat gördüm*

*Haçlıların menfaati çıkınca
Oraya özgürlük gider aklınca
Riyalara ters açıdan bakınca
Yalanlar içinde hakikat gördüm*

***Alyakut** yıllardır zulüm gördüğüm
Yetmez mi şehide mezar ördüğüm?
Suriye muamma, Kudüs kördüğüm*

*Huzurun önünde barikat gördüm
(Alyakut, 2020: 59)*

Âşık Alyakut, Güneydoğu Asya’da günümüzde Myanmar olarak bilinen ülkenin uzun süredir Arakanlı Müslümanlara uyguladığı acımasız politika ve uygulamalara da sanatında yer vermiştir. Aşağıda yer alan şiirde Arakan'daki zulme ve Müslümanların sessizliğine vurgu yapan Âşık Alyakut, Arakan'daki acı ile zulmü dile getirirken, Müslümanların bu acıya duyarsız kalmalarını ve Müslümanların kendi içindeki sapmaları da eleştirmektedir. Âşık, Müslümanların uyanması, zulme karşı durması ve birlik olması çağrısında bulunmaktadır:

*Nerdesin Ümmet-i Muhammed nerde?
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Kalkmaz mı gözünden gaflet-i perde?
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde*

*Artma zulüm, şu gök kubbeyi delme
Uyan ey Müslüman oyuna gelme
Dünya kör sağırdır yapılan zulme
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde*

*Çoğalıyor yanlış yola sapanlar
Müslüman avlıyor tuzak kapanlar
Çocuk boğazlıyor puta tapanlar
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde*

Alyakut içinde dert oymak oymak
Var mıdır dünyada baharsız solmak?
Vahşetin sebebi Müslüman olmak
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde
(Alyakut, 2020: 163)

Âşığın sanatında işlediği güncel konulu meselelerden bir tanesi de Türk halkının kanayan yarası Kerkük’tür. Âşık, Kerkük’ü “Oğuz toprağı” ve “Türk yurdu” olarak nitelendirerek üzerindeki kara bulutların bir gün dağılacağını ifade etmiştir:

*Türk kimseye çakıl vermez üzülme
Türkmenden gayrıya yar olmaz Kerkük
Bin yıllık Türk şehri baş eğmez zulme
Kâfir alverine kâr olmaz Kerkük
Bu atılan Arz-ı Mevud temeli
Belli oldu Mossat’ların emeli
Bütün bunlar İsrail’in hayali
Safsataya tarumar olmaz Kerkük*

*Aç gözünü gör kâfirin zorunu
Maşa olmaz Eyyübî’nin torunu
Söndüren yok Ortadoğu korunu
Zalim ocağına kor olmaz Kerkük*

*Oğuz'un toprağı olmaz yadeli
Orası Türk yurdu, ora Türk eli
Gözü olan canla öder bedeli
Kimseye ucuza yer olmaz Kerkük*

*Bismillah başlarız Allah adıyla
Doyanlar kan kumar kâfir aşıyla
Bir sabah kalkarsın Mehter Marşı'yla
Sana kavuşması zor olmaz Kerkük*

***Alyakut** bir olsun Müslüman yurtlar
Yeşersin dünyada yeni umutlar
Üzerinden kalkar kara bulutlar
Çiçekli dağların kar olmaz Kerkük
(Alyakut, 2020: 159)*

Âşık Serdar Alyakut, uzun yıllardır devam eden ve günümüzde de şiddetle etkisini devam ettiren İsrail'in Kudüs işgaline karşı dair görüşlerine yer verdiği şiirinde Müslümanların Kudüs'e sahip çıkması gerektiğini ve onun kutsallığını koruması gerektiğini ve Mescid-i Aksa'da oluşabilecek herhangi bir tahribatın hesabının mahşerde verilemeyeceğini belirtmektedir. Şiirde ayrıca Haçlıların Kudüs'ü ele geçirme çabalarına ve Müslümanların bu duruma duyarsızlığına da dikkat çekilerek Kudüs'ün Müslümanlar için bir emanet olduğu ve onların bu emaneti koruması gerektiği vurgulanmaktadır:

*Uyan eyy Müslüman bu nasıl gaflet?
Kudüs'te oynanan oyun büyüktür
Şayet kirlenirse o yüce mabet
Mahşer'de hesabı verilmez yüktür*

*Göklere yol çıkar kubbeyi taçtan
Haçlı kutsal sayar İsa'yı Haç'tan
Rasulu Zişan'dan, Hakk'ı Miraç'tan
Bize emaneti Şehr-i Kudüs'tür*

***Alyakut** boyunlar bükülür bize
Semadan sitemler dökülür bize
Eyyübî uyansa tükürür bize
İmanlar zayıftır, kalpler çürüktür (154/105)*

Âşık Alyakut, Kudüs'ün işgaline yönelik yazdığı bir başka şiirde Kudüs için yapılan mücadeleye katılma arzusunun ve İslam'ın kutsal topraklarını koruma isteğini ifade etmektedir. Âşık, şiirde dünyadaki zulmün sona ermesini ve İsrail'in yeryüzünden silinmesini, Müslümanların üzerinde çöken ölüm ve zulüm havasının dağılarak İsrail'in insan hayatını ucuz görmesinin ortaya çıkmasını temenni etmektedir. Ayrıca, Türk ve İslâm tarihindeki Zülkarneyn, Selahattin ve Fatih gibi figürlere telmihte bulunarak, İslam'ın zaferine olan inancını ve duasını dile getirmektedir:

*Ya Rab! Bana Kudüs için sefer, gaza nasip et
Bir elime Yesüken ver, bir elime Zülfikâr*

*Kalksın artık yeryüzünden, şerifinden şu lanet
Silinsin dünya yüzünden, ağzı kanlı şu şikâr*

*Gitsin müminin üstünden, ölüm kokan şu hava
Gösterilsin İsrail'e, can ne kadar bedava
Öz Oğuz'un öz toyunda, konuşulsun bu dava
Gelsin Zülkarneyn ordusu, her şey olsun aşıkâr*

*Ey **Alyakut** vicdanında, bu davanın sorgusu
Ayyuka çıkmış kâfirden, pis niyetin kokusu
Gelsin Selahattinlerin, Fatihlerin ordusu
Girelim cenk meydanına, kime zarar, kime kâr
(Alyakut, 2020: 201)*

3.3. Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Üslûp Özellikleri

Âşıklar sanat icrasında geleneğin kendi ritüellerine riayet ederken bir yandan da kendilerine mahsus üslûpla birbirlerinden ayrılırlar. Âşıkların sahip oldukları üslûpların farklı birbirinden farklı oluşunda mahalli söyleyişler, eğitim durumu, yetiştiği sosyal çevre, yetiştirme tarzı gibi faktörler etkilidir.

“Bir âşığın yaradılışı, kültür yapısı, şiiri söylediği andaki ruhsal durumu, söyleme nedeni, seslendiği kitleyle ilişkisi ve dilin sunduğu olanaklar arasında yaptığı seçim, üslubunu belirler. Her şiirin bir içeriği, bir de şekli vardır. Şekil ve içeriğe ait öğelerin bir terkip halinde birleşmesi sonucunda şiir ortaya çıkar. Konu ile içerik aynı şeyler değildir. Aynı konuda birçok eser yazılabilir; ama bunların içeriği birbirinden farklıdır. Üslûp, âşığın şiire yansımadır. Âşıklar, şiirlerinde dil ve anlam birlikteliğini sağlarlar.” (Artun, 2011: 17)

Âşık şiirinde üslûp, anlatımın canlılığı ve ilgi çekiciliği için oldukça önemlidir. Artun (2011)'un da belirttiği üzere üslûp âşığın şiire yansımadır. Âşık, sahip olduğu özgün üslûp ile şiirde ahenk sağlanır; etkileycilik ve sanat kalitesi artar.

Âşık şiirinde üslup, genellikle duygusal ve içten bir dille işlenir. Bu şiirlerde, âşıkların iç dünyalarını ve duygularını yansıtan bir samimiyet ve derinlik vardır. Üslup, âşığın duygularını ifade etme (anlatım) biçimi, dilin kullanımı, söz sanatları, ölçü, kafiye ve redif gibi unsurları içerir.

Âşık şiirinde sıklıkla kullanılan üslup öğelerinden biri, doğal ve samimi bir dille duyguların ifade edilmesidir. Âşıklar, genellikle kendilerini doğaya, güzelliklere veya sevdiklerine benzeterek duygularını dile getirirler. Bu, şiirin içeriğine doğallık ve içtenlik kazandırır.

3.3.1. Anlatım Biçimleri

Türk halk şiirinde duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde çeşitli anlatım biçimlerine başvurulmaktadır. Çobanoğlu (2000), anlatım biçimlerini şairin dinleyici kitlesinde uyandırmayı amaçladığı duygu ve düşüncelere yönelik, konuya karşı takındığı

tavır şeklinde ifade etmektedir. Bunlar şikâyet, öğüt verme, yas tutma, bilgilendirme, didaktik, eğlendirme, güldürme, ağlama gibi geleneksel tavırlar olabilir (Çobanoğlu, 2000: 13).

İcracının şiirinde seçtiği konu ve bu doğrultuda geliştirdiği amaç anlatım biçiminin belirlenmesinde temel etkindir. İcracı, herhangi bir olayı anlatacaksa tahkiyeli (hikâye etme) anlatımı, yaşama dair bilgi ve deneyimlerini aktarmak üzere nasihat yoluyla anlatımı, somut ve soyut bir unsurun tarifinde tasvir yoluyla anlatımı, sohbet havasında dinleyicilere düşüncelerin aktarımında ise soru-cevap yoluyla anlatımı tercih etmek durumundadır (Güzel, 2004: 232).

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde duygularını ifade etmek üzere çeşitli anlatım şekillerini kullanmaktadır. Âşığın benimsediği anlatım biçimi, şiirin şiirin konusu ve yazılış amacı doğrultusunda değişkenlik göstermektedir.

3.3.1.1. Tahkiyeli Anlatım (Hikâye Etme)

Bir olayı, bir durumu hikâyeleştirerek anlatma şekline tahkiyeli anlatım adı verilmektedir. İcracıların en çok başvurdukları anlatım şekillerinden biridir. Âşık Serdar Alyakut da birçok şiirinde anlatımı kuvvetlendirmek üzere bu anlatım biçimini benimsemiştir. Aşağıda yer alan örnekte de Osmanlı'nın en önemli padişahlarından Yavuz Sultan Selim döneminde yaşanan Mısır seferi ve bu sefer sonrasında kutsal emanetlerin himaye altına alınışı, Sina Çölü'nde yaşananlar, Yavuz'un en yakın adamı olan Hasan Can'ın padişahın sırtındaki çibanı temizlemesi ve Yavuz Sultan Selim döneminde yaşanan diğer olaylar tahkiyeli bir anlatım ile ele alınmıştır:

*Fatihler yolunda bir ulu hakan
Hak için titrettin cihanı Yavuz
Tek sancak uğruna devletler yıkan
Çaldıran cenginin şah hanı Yavuz*

*Üsküdar önünde yedi tuğ diktin
Seferin Şark'aydı öğle hükmettin
Ali bilekliydin, Hamza yürektin
Değişti tarihin devranı Yavuz
Gözlerini Şark'a dikmiştin bir kez
Susmuştu ardında günlerce herkes
Gel diyordu "Emanet-i mukaddes"
Karmıştın imanla dehanı Yavuz
Sin, şın'a gelecek diyen Arab'ı
O zaman belirir kabrim türabı
Şam'da görünmüştü aşkın serabı
Hasan Can bağladı yararı Yavuz*

*Ümmetin içinden çıkmıştı riya
Düşüne gelmişti "Rasul-i Kibriya"
Bir kutlu davetti gördüğün rüya*

Sahray-ı Sina'nın aslanı Yavuz

*On üç gün sürmüştü Sina'da fasıl
Atından inmiştin sessiz ve usul
Ordunun önünde yürüdü Resul
Görmüştün o Fahr-i Zîşan'ı Yavuz*

*Haremeyn şehrinde hizmete talip
Çok defa gelmiştin küfüre galip
Hilafet mührünü Memlûk'ten alıp
Toprağa vermiştin Sinan'ı Yavuz*

*Şeriat-ı Ahmed davası için
Ümmet-i Muhammed duası için
İslam'ın sancağı livası için
Rehberin kılmiştin Kuran'ı Yavuz*

*Ridanye, Çaldıran, Mercidabık'ta
Cihangir sultana etmişti gıpta
Şark'ta sevinç idin, korkuydun
Garp'ta İdrak edemedik davanı Yavuz*

*Alyakut ne yazsın kalemim dedi?
Yazarken az geldi ilimim dedi
Habibullah sana Selim'im dedi
Sultanlar cevvali civanı Yavuz
(Alyakut, 2020: 68-69)*

Âşık Alyakut bir başka şiirinde de bir şehit babasının oğlunun şehadet haberini almasını hikâyeleştirmiş ve tahkiyeli anlatım benimsemiştir:

*Bir baba var evladı şehit düşmüş
Oğul dedi gözlerinden yaş geldi
Ağlayarak gözlerine pus çökmüş
Dedi artık hayat bana boş geldi*

*Görmemiştin yeni doğan kuzunu
Irak'ta mı kaybettiler izini?
Göremedim son bir defa yüzünü
Bilemedim başan nasıl iş geldi*

*Şehitliği çok zikretti dillerin
Şehadete uzandı mı ellerin?
Açmamıştı tomurcuktaki güllerin
Baharına karlar yağdı kış geldi*

*Çok söyletme dedi haydi ben oğul
Kemirdi, tüketti yedi ben oğul
Çok çileler çektim dedi ben oğul
Bunun derdi hepisine baş geldi*

*Dağlar şaştı feryadıma ünüme
Çok dert koydum geçmişime dünüme
Bir tabutta getirdiler önüme
Al bayrağa sarılı bir goş geldi*

*Serdar Alyakut'mu derdim anlatan?
Dedi yiğidimdir toprakta yatan
Ben bi kurban verdim sağolsun vatan
Gelen Hak'tan sefa geldi hoş geldi
(Alyakut, 2020: 150)*

3.3.1.2. Tasvir Yoluyla Anlatım

Tasvir yoluyla anlatım, canlı veya cansız varlıkların dış görünüşleri ile içerik özelliklerinin tuvale çizilen resim gibi resmedilmesidir. Âşık şiirinde sevgilinin dış ve iç güzelliği, tabiat unsurları, mekân gibi unsurlar tasvir yoluyla anlatılmaktadır. Âşık Serdar Alyakut, aşağıda yer alan şiirinde memleketi olan Bardız'ı tabiat özellikleri üzerinden tasvir etme tutumunu benimsemiştir:

*Düzlüğü Hünkâr'dır, zirve Soğanlı
Yiğitliğin yoğrulduğu dağdanım
Tarihte adın var, serefli şanlı
Türkün kalkıp doğrulduğu dağdanım*

*Dik yamaçlar yollarını kestiği
Gözesinden doldururlar testiği
Belli olmaz ne taraftan estiği
Ülüzgârın yorulduğu dağdanım*

*Tarihin her sayfasında var idin
Her karış yerinde yatar şehidin
Kurt kuş yedi nice gencin yiğidin
Hesabının sorulduğu dağdanım*

*Çetin geçer kışı, yamandır yaman
Dağların başından ayrılmaz duman
Yamacında rüzgâr estiği zaman
Çaşırların savrulduğu dağdanım*

*Gözler bu dağlarda bir ahenk gördü
Açtı lale, sümbül nice renk gördü
Nice savaş gördü, nice cenk gördü
Yüreklerin kavrulduğu dağdanım*

*Ağmezar, Çil Horoz zirvelerinde
İnersen Ay Dere hayli derinde
Yeşil yamacında, eteklerinde
Yaylaların kurulduğu dağdanım*

***Alyakut** içimde saklı dizeler
Beklerim sılaya gelip gezeler
Köpürür dereler, kaynar gözeler
Kar suyunun durulduğu dağdanım
(Alyakut, 2020: 162)*

Âşığın aşağıda yer alan dizelerinde de yine memleketi Bardız'da bahar ayının tasviri dile getirilmiştir:

*Telaşlıdır Bardız'da bahar ayı
Herkes eker rızıkına düşen payı
Erir karlar, köpürür Bardız Çayı
Kayaları derelerde sürütür*

*Kalkar canlı bir zamana varınca
Rızık için taşı deler karınca
Soğanlı'dan beyaz örtü kalkınca
Üzerini çimen çiçek бүrütür (145/96)*

(Alyakut, 2020: 145)

3.3.1.3. Nasihat Yoluyla Anlatım

Nasihat yoluyla anlatım, âşık tarzı şiir temsilcilerinin en çok kullandıkları anlatım şekillerinden biridir. “Başkasının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen çaba; iyiliği teşvik, kötülükten sakındırmak üzere verilen öğüt; başkasının faydasına ya da zararına olan hususlarda bir kimsenin onu aydınlatması ve bu yönde gösterdiği gayret.”(Çağrı, 2008:408) olarak tanımlanan “nasihat” âşıkların toplumu doğru yola sevk etmek üzere kullandıkları bir anlatım şeklidir.

Âşık Serdar Alyakut aşağıda yer alan şiirde insanları iyiye, güzele ve doğru yola sevk etmek üzere nasihat etme tutumu sergilemiştir:

*Kusursuz olmayı istersen eğer
Evvla kusuru örtmeyi öğren
Bir aşkı şeydayı bülbülün eğer
Allah Allah diye ötmeyi öğren*

*Sen sen ol kimseye çalma bir kara
Yoksa dostum dersin nice ağıyara
Varmak istiyorsan hakiki yara
Doğruca hak yolda gitmeyi öğren*

*Kâmil olan yanar gönül narında
Yıkanır, arınır nur pınarında
Her türlü gül açar su kenarında
Kıraç topraklarda bitmeyi öğren*

*Hu dersin vururmuş nur içeriye
Seherde bu gizden var içeriye
İlim kapısından gir içeriye
Hakikat sırrına yetmeyi öğren*

*Alyakut ne gördün bir bucağında?
Güneşi yakacak nur sıcağında
Ateşsiz, odunsuz aşk ocağında
Yanmadan pişip de tütmeyle öğren
(Alyakut, 2020: 122)*

Türk geleneklerinde ebeveynler tarafından verilen nasihatler, çocuğun iyi insan olması ve hem kendine hem de topluma faydalı bir birey olarak yetişmesini amaçlamaktadır. Âşık Serdar Alyakut bu şiirinde çocuğu üzerinden tüm topluma nasihat yoluyla anlatım gerçekleştirmiştir:

*Ahlâkın sünnettir, rehberin Kur'an
Allah'ın yolundan ayrılma oğul
Gençliğin, eline geçmez her zaman
Hedefsiz, menzilsiz yorulma oğul*

*Kılıçtan keskindir namerdin sözü
Gizden de gizlidir düşmanın izi*

*Yurt için bulandır koca denizi
Düşmanın yenmeden durulma oğul*

*Gezdirme namerdi asla yanında
Fırsatın(ı) bulunca satar anında
Göğsünü parçalat er meydanında
Sakin ha sırtından vurulma oğul*

*Dostunu iyi seç, dön bak dününe
Bıçağımı biler en zor gününe
Zehrini bal yapar koyar önüne
Namert sofrasına kurulma oğul*

*Bin düşün, bir konuş sözünde mana
Bismillahsız gezme sığın Rahman'a
Serdar Alyakut'tan nasihat sana
Hisse al sözümden darılma oğul
(Alyakut, 2020: 140)*

3.3.1.4. Soru Yoluyla Anlatım

Soru yoluyla anlatım, icracının hitap ettiği kitlede doğruyu seçme, analiz etme, merak uyandırma, tamamlama, hatırlatma, sentez yaptırma, karşılaştırma, karar verme gibi etkiler yarattığı anlatım biçimidir. Temeli soru yöneltmeye dayanan bu anlatım şekli Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde de görülmektedir. Âşık, aşağıda örnek olarak verilen şiirde her kıtanın son mısraında soru sorma tutumu benimseyerek anlatımı güçlendirmiştir:

*Ne evvelim, ne ahirim
Bendeki kök maya nedir?
Mademki bir misafirim
Fanideki gaye nedir?*

*Kefen ise son elbise
Buna bakan alsın hisse
Hayat siyah beyaz ise
Şu toz pembe boya nedir?*

*Dünya malı viranlıksa
Can dediğin bir anlıksa
Sonu sonsuz karanlıksa
Mekke'deki ziya nedir?
Hak yolunda olan serler
Secde eden alın terler
Kalp sevdanın sesi derler
Şu dildeki şaya nedir?*

*Âdemoğlu zulmediyor
Yazık kirlenip gidiyor
Şeytan da temizim diyor
Şu günahtan taya nedir?*

*Bir dervişe veliye sor
İstersen bir deliye sor
Gel **Alyakut** öliye sor*

Gördüğün son rüya nedir?

(Alyakut, 2020: 27)

Âşık Serdar Alyakut soru yoluyla anlatımı cevap almak üzere değil anlatımı kuvvetlendirmek ve daha çarpıcı hâle getirmek üzere kullanmaktadır. Zira aşağıda farklı şiirlerden alınan örneklerde soruların yanıtı bellidir. Burada amaç, hedef kitle için anlatımı zenginleştirmektir:

*Solmazdı sanmıştım ömür çiçeği
Bir hazan yetmişti anladığımda
Zaman mı sakladı bütün gerçeği?
Gençliğim bitmişti anladığımda
(Alyakut, 2020: 47)*

***Asır-ı saadet döner mi başa?**
Alyakut çareler çıkacak boşa
Meşrıkta mağribe ta Arz'dan Arş'a
İslam'ın nuruyla örülmedikçe
(Alyakut, 2020: 51)*

***Adın mı sevdandı, derdin mi sevda?**
Her nereye baksam orda sen vardın
Buzullar erirdi sinem-i tavda
Yüreğimde yanan korda sen vardın
(Alyakut, 2020: 66)*

Âşığın aşağıda yer alan şiiri de soru sorma yoluyla anlatım biçimine dair en güzel örneklerdendir. Âşık, bu şiirin her dördlüğünde ayrı bir sorular sorarak dinleyicilerin zihnini canlı tutmuştur:

*Şu fani âlemde beyhude insan
Bakıp kabristandan hisse almaz mı?
Hep dünya kelamı eyleyen lisan
Sessizce yatandan hisse almaz mı?*

*Zeminin üstünde direksiz tavan
Çiçekten ne alır arızsız kovan?
Tâ, Kal-u Bela'dan ne idi davan?
Alanlar satandan hisse almaz mı?*

*Allah'ın emriyle yürüten dağlar
Emanet inince ne için ağlar?
Sırası gelince devrolan çağlar
Zamanı yutandan hisse almaz mı?*

*Günde yetmiş kere kalpler yoklayan
Amelde sen değil seni aklayan
Yüreğinde kara sırlar saklayan
Defterler tutandan hisse almaz mı?*

*Hayâdan yoksun var edepte ayıp
Ruhunu yitirmiş vicdanı kayıp
Abdest ile iman zırhını giyip
Batıla çatandan hisse almaz mı?*

*Ey Serdar Alyakut olursun yalan
Takdirle bozular tebdil-i plan
Gündüzü geceden sıyrıp alan
Ufuktaki tandan hisse almaz mı?
(Alyakut, 2020: 71)*

3.3.2. Edebî Sanatlar

Âşıklar söze estetik kazandırma, anlama derinlik katma ve daha etkili hâle getirme, az sözle daha fazla şey anlatmak üzere şiiirlerde edebî sanatları kullanmışlardır. Edebî sanat kavramı Türkçe sözlükte “*edebiyatta anlatımı zenginleştirmek, renklendirmek ve daha çarpıcı bir duruma getirmek için temelde benzetme esasına dayalı söz ve manaya bağlı anlatım inceliği ve özelliği*”¹ olarak tanımlanmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere edebî sanatta temel amaç anlatıma zenginlik katmak, renklilik kazandırmak ve anlatımı daha çarpıcı hâle getirmektir. Bu sebeple şiiirde edebî sanatlarla yer verilmesi şiiirin kalitesini artırıcı bir durumdur.

Âşık Serdar Alyakut, şiiirlerinde sanat kaygısı taşımadan duygularını dile getirmek ve sözde tasarruf sağlayıp doğal ve samimi bir üslûpla anlamı güçlü kılmak üzere çeşitli edebî sanatlarla başvurmuştur. Âşık, şiiirlerinde telmih, teşbih, istiare, mecaz-ı mürsel, teşhis, tenasüp, tezat, tecâhül-i ârif, hüsn-i ta'lil, tekrar, nida, iktibas, istifham v.d. birçok edebî sanata yer vermektedir.

3.3.2.1. Teşbih (Benzetme)

Teşbih (benzetme), aralarında en az bir benzerlik bulunan iki unsurdan birini ötekine benzetmektir. Bu iki unsur benzetmenin tarafları olarak benzeyen ve kendisine benzetilen şeklinde adlandırılır. Bu iki unsurun ortak vasıflarına benzetme yönü adı verilir. Teşbihin diğer unsuru da benzetme edatıdır (Saraç 2007, 129).

Âşık Alyakut, aşağıda yer alan dörtlükte Sarıkamış Harekâtı'na katılan askerlerimizi dağlara ekilen kardelenlere benzetmiştir. Benzetme sanatının yapıldığı dizelerde teşbih unsurları; askerler (benzeyen), kardelenler (kendisine benzetilen), ekilmek (benzetme yönü), gibi (benzetme edatı) şeklindedir:

*Kop Dağı'ndan Sarıkamış'a serpilmişik dağlara
Sanki kardelenler gibi ekilmişik dağlara*

¹ TDK (2011). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları. s.754

*Hiçbir sual düşünmedik dökülmüştük dağlara
Ne kumandan cevap verdi ne de sorduk biz oğul
(Alyakut, 2020: 195)*

Âşık aşağıda yer alan örnekte de baharın gelişini ve güzelliklerini bir gelinin süslenişine benzeterek teşbih sanatı yapmıştır.

Bahar gelir gelin gibi süslenir
*Nice âşık duygulanır hislenir
Kimler sana türkü yazar seslenir
Alyakut 'u kocaltın da ne oldu?*

Âşık, bu örnekte ise sevgilinin nazını çözülmüş bir sıra benzeterek teşbihte bulunmuştur:

Çözülmüş sır gibi bir nazı vardı
*Elinde kınadan al yazı vardı
Alyakut nur gibi beyazı vardı
Gecedan ayrılmış bir gündüz gördüm*

Âşık, bir başka şiirinin son dördlüğünde dört mevsimi kendisi gibi allı beyazlı olarak ifade ederek bir teşbihte bulunmuştur:

*Alyakut gelirsin baharlı yazlı
Ceylandan ürkeksin güllerden nazlı
Dört mevsim sen gibi allı beyazlı
Ne giyse üstüne yakışa dağlar*

Âşık Alyakut, aşağıda yer alan teşbih örneğinde yaşadığı hayal kırıklarını koca bir çınarın devrilmesine benzetmektedir:

*Alyakut 'um vuslatımdan çevrildim
Parçalandım dört bir yana savruldum
Koca çınar gibi çabuk devrildim
Yaprak ağır geldi kök ağır geldi*

3.3.2.2. İstiare (Eğretileme)

Dilçin (2013)'e göre istiare, bir şeyi kendi adının dışında türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anmaktır (Dilçin, 2013: 412). Saraç (2007) ise teşbihin iki temel unsurundan “benzeyen” ve “kendisine benzetilen” kavramlarından yalnızca birinin kullanılması ile istiare meydana gelmektedir. Diğer bir ifade ile istiare kısaltılmış teşbihtir(Saraç, 2007: 118).

“İstiare ile mücerret şeyler, duygu ve düşünceler somutlaştırılır. Lafızların manaları zenginleşir, konuşana az sözle çok mana ifade etme imkanı sağlar ve söze icâz özelliğini kazandırır. İstiare aralarında anlam açısından ilişki bulunan -veya öyle kabul edilen- iki kelime veya cümlenin birini diğeri yerine kullanmaktan oluşan bir dil hadisesidir” (Saraç, 2007: 119).

İstiare kendi içinde açık istiare ve kapalı istiare olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Açık istiare teşbihte “benzeyen” unsuruna yer verilmeyip “kendisine benzetilenin” belirtildiği istiare çeşididir. Kapalı istiarede ise “kendisine benzetilen” unsurun söylenmez, yalnızca “benzeyen” unsuru yer alır.

Âşık Serdar Alyakut, aşağıda yer alan şiir örneğinin üçüncü mısraında “bir ceylan gözlü” ifadesiyle sevgilinin gözlerini ceylanın gözlerine benzetmiş ancak sevgiliye yani benzeyen unsuruna yer vermemiştir. Bu mısrada açık istiare bulunmaktadır:

*Şöyle dön geçmişe nazar et nazar
Gayrı bundan sonra gelsen ne yazar
Bir ceylan gözlüye gönlüme mezar
Eştikçe kaybettim ben bu savaşı
(Alyakut, 2020: 52)*

3.3.2.3. Tecâhül-i Ârif (Bilmezden Gelme)

Tecâhül-i ârif, bilinen bir gerçeği bir noktaya dayanarak bilmiyormuş gibi söylemeye verilen addır. Yani tecâhül-i ârif ne hiç bilmemektir ne de bildiğini saklamaktır(Dilçin, 2013: 441). Âşık Alyakut aşağıda yer alan örnekte “Şu Noel ağacı mı ışıklı boncukları?” dizesiyle tecâhül-i ârif sanatı yapmıştır. Âşık, burada boncukları ışıklı olan nesnenin Noel ağacı olduğunu bilmektedir. Ancak anlamı pekiştirmek ve şiirin estetik değerini artırmak üzere bunu bilmezden gelmiştir:

*Şu Noel ağacı mı ışıklı boncukları?
Dallarına asmışlar Müslüman çocukları
Oyunlar oynadılar şu Güney Küresi'nde
Dost etme der kâfiri, Maide Süresi'nde (189/5)
(Alyakut, 2020: 189)*

Âşık, başka bir şiirinde de “Haçlı razı gelir mi Vatikan'da camiye?” sorusuyla tecâhül-i ârif sanatı yapmıştır. Âşık burada sorduğu sorunun yanıtın bilmekte ve bildiğini saklamaktadır:

*Bu nasıl bir liderlik, bu nasıl bir hamiye?
Müslüman değerleri atan sefil ramîye
Haçlı razı gelir mi Vatikan'da camiye?
Yazık, Haç'ı Kible'ye astık affeyle bizi
(Alyakut, 2020: 190)*

Âşık Alyakut, bu şiirin ilk dizesinde de gözlerde olan nem olarak kastettiği şeyin aslında gözyaşı olduğunu bilmekte ancak anlatımı güçlü kılmak üzere bu durumu bilmezden gelmektedir:

*Ela gözlerinde nedir bu nemlik?
İstesem de sana edemem kemlik
Bir kuru ekmeğim, bir hisli demlik
Derdimi dağlarla bölüşüyorum*

3.3.2.4. Hüsn-i Talil

Hüsn-i talil, şiirde söze güzellik katmak amacıyla herhangi bir konuyu asıl sebebi dışında gerçek olmayan, hayali ve güzel bir nedene bağlama sanatıdır. Âşık şiirinde sözün etkisini ve vurgusunu artırmak üzere sıkça kullanılan bu edebî sanat, Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirlerde de görülmektedir. Âşık, aşağıda yer alan örnekte yerin rahmete bürünmesinin sebebini İslâm peygamberi Hz. Muhammed hürmetine olduğunu vurgulayarak hüsn-i talil sanatı yapmıştır:

*Ay yarıldı iki oldu, nuru değdi güneşe
Ümmetim ümmetim dedi, yakma ya Rab ateşe
İki doğu, iki batı, yedi iklim, dört köşe
Yer rahmete bürünmekte, Muhammed hürmetine
(Alyakut, 2020: 208)*

Âşık, bu şiirinde de dünyada yaşanan bazı durumların savaşta zulüm gören bir çocuğun Allah'a olan şikâyetinden kaynaklandığını belirterek hüsn-i talil yapmıştır:

*Allah'a şikâyet ettin ya bizi
Çıkıyor dünyadan bak ahın çocuk
Ruhunda var zulmün her türlü izi
Bilmem ki ne idi günahın çocuk
(Alyakut, 2020: 50)*

Âşığın şiirlerinde yer alan hüsn-i talil örneklerinden bir diğeri de Türk devletlerinde asırlardır gerçekleşen savaşların amacının Allah'ın rızasını kazanmak olduğudur. Aynı dörtlüğün diğer dizelerinde yer alan Kudüs'te namaz kılmaya edile doğudan batıya İslam'ın ulaştığı her yerde bulunan İslâm ümmetini huzura ve refaha kavuşturmak, mazlumlara yardım ulaştırmak olduğu ifade edilmiştir. Bu dörtlükte birden fazla hüsn-i talil sanatı yer almaktadır:

*Gaza ettik asırlardır, rızay-ı rahmet için
Mazlumlara yardım için, huzur merhamet için
Meşrik'tan Mağrib'e kadar İslam-ı ümmet için
Niyet eyledik Kudüs'te namazımız kılmaya
(Alyakut, 2020: 207)*

Âşığın şiirlerinde tespit edilen bir başka hüsn-i talil sanatında ise şehitlerin Allah için canlarını ortaya koydukları vurgulanmıştır:

*İlahi sırlara olanlar düçar
Ölürken şahadet şerbeti içer
Yiğitler Hakk için serinden geçer
Dünyayı mümine viran yazdılar*

(Alyakut, 2020: 62)

3.3.2.5. Teşhis (Kişileştirme)

Teşhis, insan dışındaki bitki, hayvan v.d. varlıkları insan kişiliği verme, onları insan gibi duygulandırma ve düşündürme sanatıdır (Gözler, 1980: 583). Âşık Serdar Alayakut'un özellikle tabiat konulu şiirlerinde sıklıkla teşhis sanatı örneklerine rastlanmaktadır. Âşık, aşağıda yer alan örnekte Bardız'ın bahar ayını insana özgü bir eylem olan telaşlanma ifadesiyle işleyerek teşhis sanatı yapmıştır.

*Telaşlıdır Bardız'da bahar ayı
Herkes eker rızıkına düşen payı
Erir karlar, köpürür Bardız Çayı
Kayaları derelerde sürütür
(Alyakut, 2020: 145)*

Aşağıda yer alan dörtlükte bulutların insana özgü telaşlı olma davranışında gösterilmesi, köyünde bulunan ve yörede Gelin Taşı olarak adlandırılan yerin insana özgü hırslı olma davranışıyla teşhis sanatına örnektir:

*Neydi bulutun telaşı?
Korktu kuşlar, baktı şaşı
Beyazladı Gelin Taşı
Hırsı biraz dindi sanki
(Alyakut, 2020: 40)*

Âşık, aşağıda yer alan şiir dördülüğünde ise Hz. Cebrail'in Hz. Muhammed'e getirdiği vahiy ile dağların bu durumdan çekindiğini ifade etme yoluyla teşhis yapmıştır:

*Cibril ile indin şu nergis gökten
Dağlar ki çekindi bu çetin yükten
Emanet gelmiştin sahibü'l mülkten
Kenan'da canlandı, Yusuf Kuyusu
(Alyakut, 2020: 81)*

Aşağıda yer alan şiir örneğinde ise dağların başını kaldırıp doğrulması teşhis sanatına örnektir:

*Kar'ını eritip ilkbaharınan
Kaldırıp başını doğrulan dağlar
Kaç asır geçirdin savaşlarınan?
Şehit kanlarıyla yoğrulan dağlar
(Alyakut, 2020: 89)*

3.3.2.6. Telmih (Hatırlatma)

"Telmih, klasik dönem edebiyatımızın heyecandan doğan ve çağrışımlara dayanan söz sanatlarından. Söz arasında bilinen bir olaya, isme, kıssaya, kavrama, fıkraya, atasözüne, şiire ya da söze gönderme yapmak anlamına gelir" (Şimşek, 2021: 1). Bir şairin şiirinde telmih sanatına yer verebilmesi için konuyla alakalı bilgi birikimine ve

genel kültüre sahip olması gerekmektedir. Âşık şiiri, kendine mahsus tarihi bir bilgi ve kültür birikimine sahip bir geleneğe sahiptir. Bu nedenle âşık şiirinin temsilcisi konumundaki âşıklar, şiirlerinde milli, tarihi, dini ve beşerî birçok konuda telmihlere yer vermeyi önemsemektedir.

Âşık Serdar Alyakut, dini ve milli bilinç anlamında bilgi ve kültür birikimine sahip bir şairdir. Bu sebeple âşığın şiirlerinde en çok yer alan edebî sanatlardan biri telmihtir. Âşığın dini ve milli anlamdaki temel kaynaklara bağlılığı, telmih sanatını kullanma yoluyla şiirin anlamını güçlendirme ve ifadeye estetik değer katma tercihinin sıkça başvurmasını sağlamıştır.

Ebülgazi Bahadır Han'ın Şecere-i Türk'ünde de kayıtlı olan Ergenekon Destanı'na göre Göktürkler düşmanlarla savaşır ve sonrasında yenilirler. Düşman büyükleri öldürür, küçükleri esir alarak yanlarında götürür. İl Han'ın oğlu Kıyan ile yeğeni Negüz, hanımları ile birlikte geride kalan hayvanlar ile kalan malları alarak etrafı sarp kayalıklarla çevrili bir dağa sığınır ve yıllarca burada yaşarlar. Yeniden toparlanıp çoğaldıklarında artık buraya sığamaz hâle gelirler. Ergenekon adını verdikleri bu yerden nasıl çıkacaklarının çaresini arayan Türkler, dağdaki sarp kayaların arasında bulunan demir damarını eriterek kendilerini buradan kurtarırlar (Yetiş, 1994: 234). Âşık Alyakut, aşağıda yer alan örnekte Göktürk dönemi edebî kaynaklarından Ergenekon Destanı'na telmihte bulunmuştur:

*Ötüken yurdundan geldim
Ben Yafes'in oğlu Türk'üm
Demir Dağlar'ımı deldim
Ural Altay dağlı Türk'üm
(Alyakut, 2020: 26)*

Âşık, aşağıda yer alan örnekte de Osmanlı'nın yedinci padişahı olan Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethine telmihte bulunmuştur. Osmanlı Ordusu'nda Doğu Roma olarak da bilinen Bizans'ı kuşatma hazırlıkları 1451 yılında başlamış ve 27 Mayıs 1453 tarihinde Osmanlı'nın zaferiyle sonuçlanmıştır. İstanbul'un fethedilmesi Orta Çağ'ın sonu ve Yeni Çağ'ın başlangıcı olarak kabul edilmektedir:

*Ok oldum cenklerde yağdım
Hak için batılı boğdum
Fatih'in fethinde doğdum
Çağ kapatan çağlı Türk'üm
(Alyakut, 2020: 26)*

Kur'an-ı Kerim'in Sâffât Suresi'nde geçen hadiseye göre Hz. İbrahim bir erkek çocuğu olması hâlinde onu Allah'a kurban etmek üzere dua eder. Bunun üzerine kendisine akıllı ve iyi huylu bir erkek çocuğu olacağını müjdelendir. Hz. İbrahim, oğlu

İsmail'i Allah'a kurban edeceğini belirtir. Hz. İsmail Allah'a kurban olma yolunda teslimiyet gösterir. Bunun üzerine Allah, Hz. İbrahim'e bir koç ihsan ederek oğlu İsmail yerine koçu kurban etmesini buyurur.¹ Âşık, Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i Allah'a kurban etmek istemesi ve Hz. İsmail'in teslimiyetine telmihte bulunmuştur:

*Vakt erişti sırlar çıktı açığa
Bu davanın mührü vurdu her çağa
Hak yolunda boyun koydu bıçağa
Kimi yattı İsmail'ce koç dedi
(Alyakut, 2020: 56)*

Âşık Serdar Alyakut'a ait aşağıda yer alan şiir, bir bütün hâlinde telmih örneğidir. Âşık, şiirde Hz. Âdem'den Hz. Muhammed'e kadar birçok peygamber döneminde yaşanan olaylara telmihte bulunmuştur. İslâm tarihinin en önemli olaylarının sanatsal bir dille aynı şiirde işlenişi, âşığın bu husustaki bilgi ve birikiminin ne denli fazla olduğunu kanıtlar niteliktedir:

*Altı günde halk eyledin, bu düzeni doğayı
Bütün canlı mahlukatı, var eyledin Allah'ım
Bir yörüngeye oturttun, yıldız, güneşi ayı
Yedi iklim, dört mevsimle pür eyledin Allah'ım*

*Âdem taş koydu, İbrahim inşa etti Kible'yi
Ebrehe'nin fil ordusu, yıkacaktı Kâbe'yi
Bir Ebabil sürüsüydü, kapattı gök kubbeyi
Zalimlere ateş saldın, kor eyledin Allah'ım*

*Nuh'a gemiler yaptırdı, deryalarda yürüttü
Firavun'un döşeğinde, Musa'sını büyüüttü
Duydun mu Ashab-ı Kehf'i, üç yüz sene uyuttu?
Sonra bir vakte uyardın, sır eyledin Allah'ım*

*Nemrut'un yaktığı ateş, İbrahim'i yakmadı
Eyüb'ün çektiği çile, imanını yıkmadı
Yakup, Yusuf'a ağladı, kimselere bakmadı
Yusuf'u Mısır'a sultan, ser eyledin Allah'ım*

*Davut'a sanat öğrettin, zırhlar yapsın korunsun
Rüzgârı emrine verdin, Süleyman'la yürüstün
Balığın karnında duydun, tövbesini Yunus'un
Çıkardın kıyıya attın, hür eyledin Allah'ım*

*Firavun'la savaştırdın, Harun ile Musa'yı
Kızıl Deniz'i ayırdı, yere vurdu asayı
Lütfyledin, göğe çektin, Meryem Oğlu İsa'yı
Zalimlerin gözlerini, kör eyledin Allah'ım*

Mecusi ateşi söndü, âlem durdu divana

¹ <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/S%C3%A2ff%C3%A2t-suresi/3889/101-103-ayet-tefsiri> Erişim: 08 Nisan 2023

*Kisra'nın surları düştü, her birisi bir yana
Muhammed'in gelişini, müjdeledi cihana
Amine'nin ak alnında, nur eyledin Allah'im*

*“Korkma Ebubekir” dedi, ölümün korkusuna
Allah bizimle beraber, götürür doğrusuna
Bir güvercin karşı durdu, müşrikler ordusuna
Bir örümceğin ağını, sur eyledin Allah'im*

*Gör **Alyakut** çile dolu peygamberler hayatı
Hangi amelle geçecen kıldan ince Sırat'ı?
Dünyaya bel bağlayana hatırlattın mematı
Her nefisi bir mezara, yar eyledin Allah'im*

*Firavun'la savaştırdın, Harun ile Musa'yı
Kızıl Deniz'i ayırdı, yere vurdu asayı
Lütfeyledin, göğe çektin, Meryem Oğlu İsa'yı
Zalimlerin gözlerini, kör eyledin Allah'im*

*Mecusi ateşi söndü, âlem durdu divana
Kisra'nın surları düştü, her birisi bir yana
Muhammed'in gelişini, müjdeledi cihana
Amine'nin ak alnında, nur eyledin Allah'im*

*“Korkma Ebubekir” dedi, ölümün korkusuna
Allah bizimle beraber, götürür doğrusuna
Bir güvercin karşı durdu, müşrikler ordusuna
Bir örümceğin ağını, sur eyledin Allah'im*

*Gör **Alyakut** çile dolu peygamberler hayatı
Hangi amelle geçecen kıldan ince Sırat'ı?
Dünyaya bel bağlayana hatırlattın mematı
Her nefisi bir mezara, yar eyledin Allah'im
(Alyakut, 2020: 210)*

3.3.2.7. İktibas

Sözlükte “ateş yakmak üzere bir yerden kor almak, ödünç alma, faydalanma, bir kelimeyi, cümleyi veya bunların manalarını olduğu gibi alma, aktarma”(Develioğlu, 2000: 424) gibi anlamlara gelen iktibas, düz yazı ve şiirde ifadeye canlılık kazandırmak, sözü güzelleştirip pekiştirmek üzere Kur'an-ı Kerim'den ayetlere ve Hz. Peygamber'in hadislerine yer vermektir.

Âşık Serdar Alyakut, İslâmî değerlere ehemmiyet gösteren bir sanatçı olarak şiirlerinde çeşitli dini terimlere, ayet ve hadislerden örneklere yer vermektedir. Âşığın şiirinden alınan dörtlükte Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresi'nin 21. ayetinde yer alan “Allah, her işinde galiptir, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.”¹ meâlindeki ayeti “Lâ

¹ <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Y%C3%BBsuf-suresi/1617/21-ayet-tefsiri> Erişim: 10 Nisan 2023

Galibe İllâllah” yani “Allah’tan başka galip yoktur.” anlamıyla kullanması iktibas sanatıdır:

*Bismillah Hak yolunda sefer düştü bahtıza
Varın ey aslanlarım “Lâ Galibe İllallah”
Siddik Ömer misali sadıksınız ahtıza
Vurun ey aslanlarım “Lâ Galibe İllallah”*

*Yağmur olun da yağın zulüm denen ataşa
Türk töresini yazın Kültigin gibi taşa
Yedi tuğlu sancakla cihanı baştanbaşa
Sarı ey aslanlarım “Lâ Galibe İllallah” (187/3)*

*Esmail Hüsna’n için, doksan dokuz bismillah
Müminlere rahmet et, ol Rahimü ol İlah
Hakim odur, hüküm o “Lâ Galibe İllallah”
Hak batula zail olur ne istesin beşerden
(Alyakut, 2020: 187)*

Kur'an-ı Kerim'de adı geçen tek gece olarak yer alan Kadir Gecesi, Kadir Suresi'nin üçüncü ayetinde “Kadir gecesi bin aydan hayırlıdır.” şeklinde geçmektedir.¹ Aşağıda yer alan dörtlüğün ikinci mısraında yer alan bu ayet iktibastır. Hz. Ayşe'nin bildirdiği üzere Hz. Peygamber: “Kadir gecesini Ramazan ayının son on günündeki tekli (yirmi bir, yirmi üç, yirmi beş, yirmi yedi, yirmi dokuzuncu) gecelerde arayınız.”² buyurmuştur. Âşık Serdar Alyakut da bahsi geçen hadise şiirinde yer vererek iktibas yapılmıştır:

*On bir aya sultan geldi içinde var bir gece
Bin aydan daha hayırlı Arz'dan Arş'a nur gece
Rahmet kapıların açar nur âleme gark olur
Kadri son on günde ara, anı vakti sır gece
(Alyakut, 2020: 199)*

Âşığın şiirlerinde yer alan bir başka iktibas örneği de “Küllî Nefsin Zaikatül Mevt” ayetidir. Kur'an-ı Kerim'deki üç farklı sûrede³ yer alan bu ayet, “Her nefis ölümü tadacaktır.” meâlinedir.

*“Küllî Nefsin Zaikatül Mevt” ile nazilidim
Ahir alem kapısında, tokmak idim, zil idim
Bunca gelen bana vardı, hakikat menzil idim
Bacası iki taş olan ıssız bir yuva idim
(Alyakut, 2020: 204)*

¹ <https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Kadir-suresi/6126/1-3-ayet-tefsiri> Erişim: 10 Nisan 2023

² Buhârî, Fadlu Leyletü'l-Kadr 3, İtikâf 1,14; Müslim, İtikaf 5, (1172); Muvatta, İtikaf 7; Tirmizî, Savm 71; Nesâî, Mesâcid 18; Ebu Dâvud, Sıyâm 77; İbnu Mâce, Sıyâm 59

³ bk. Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 21/35; Ankebut, 29/57

Kur'an-ı Kerim'de yer alan Mâide Suresi'nin 56. ayetinde “*Ey iman edenler! Sizden önce kendilerine kitap verilenlerden dininizi alay ve eğlence konusu edinenleri ve kâfirleri dost edinmeyin.*”¹ emri yer almaktadır. Âşık Serdar Alyakut bu ayete şiirinin bir dizisinde yer vermiştir:

*Şu Noel ağacı mı ışıklı boncukları?
Dallarına asmışlar Müslüman çocukları
Oyunlar oynadılar şu Güney Küresi'nde
Dost etme der kâfiri, Maide Sûresi'nde*

3.3.2.8. İstifham (Soru Sorma)

İstifham, “sorma, anlama, sorup anlama; anlamak için sorma” anlamlarını taşıyan Arapça kökenli bir sözcüktür (Develioğlu, 2000: 455). Diğer edebî sanatlarda olduğu gibi âşıkların sözü daha etkili kılabilmeyi amaçlayan istifham, âşığın için cevabını bildiği bir konuyu şiirinde soru şeklinde sormasıdır. “Sorular cevap almak için değil duygu ve heyecanların daha açık, daha şiddetli ve daha etkili biçimde ortaya konulması bakımından doğmuştur” (Küleççi, 2016: 120).

Âşık Serdar Alyakut, aşağıda farklı şiirlerinden alınmış dörtlük örneklerinde duygularını daha etkili ve dikkat çekici bir şekilde dile getirmek için soru sorma yoluyla istifham sanatından yararlanmıştı:

*Müminin Mirac'ı namaz, bilmez misin ey gönül?
Huşu ile namazını, kılmaz mısın ey gönül?
On sekiz bin âlem bekler, bu geceyi hasretle
Nasibini Yaradan'dan almaz mısın ey gönül?
(Alyakut, 2020:203)*

*Sevdam yüreğinde ne kadar yükü?
Kırgınlık nedenin çok mu büyüktü?
Güvendiğim dağlar yıkıldı çöktü
Gözyaşımla sabah ettim bu gece
(Alyakut, 2020: 144)*

*Dilimin yetmeyen nesiri miydin?
Saplanan her okun tesiri miydin?
Alyakut bu cengin esiri miydin?
Kanıyordum amma sen fark etmedin
(Alyakut, 2020: 115)*

*Ne evvelim ne ahirim
Bendeki kök maya nedir?
Mademki bir misafirim*

¹ <https://kuran.diyinet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/maide-suresi-5/ayet-51/kuran-yolu-meali-5> Erişim: 15 Nisan 2023

Fanideki gaye nedir?

(Alyakut, 2020: 27)

Alyakut'un nedir akti?

Acaba kaç gönül yıktı?

Salih kullar seher vakti

Her nimete şükre durmuş

(Alyakut, 2020: 31)

3.3.2.9. Tenasüp (Uygunluk)

“Tenasüp, tezatlı olanlar dışında anlama, birbirleriyle ilgili kelimeleri bir arada – en az iki kelimeyi- kullanmak sanatıdır.” (Kocakaplan, 2007: 154). Aşağıda yer alan dizelerde yol, menzil, kervan ve han sözcükleri, yolculuk merkezi etrafında birbirleriyle ilişkilidir. Bu sözcüklerin bir arada kullanılma suretiyle tenasüp sanatı yapılmıştır:

*Yol bitti **menzil** göründü*

***Kervan hanına** yaklaştı*

Beden toprağa büründü

Can cananına yaklaştı

(Alyakut, 2020: 34)

Âşık Serdar Alyakut, bir başka şiir örneğinde gök ile kamer, felek ile çark, çember sözcüklerinin birbirine uyumu ile tenasüp sanatı yapmıştır:

*Dürülür **göklerin** bir gün **kameri***

Ne ağası kalır, ne de kamberi

*Yıkılır **feleğin çarkı çemberi***

Sur ile dişlisi düzlendiğinde

(Alyakut, 2020: 49)

Âşık, aşağıda yer alan örneklerde birbirleriyle ilgili olan bülbül-gül, Mecnun-çöl-Leyla, şehit-şehadet sözcüklerini kullanmak suretiyle tenasüp sanatı yapmıştır:

Kolay olsa idi sevda olmazdı

***Bülbül** figan etmez, **gül** de solmazdı*

***Mecnun çölde, Leyla** saçın yolmazdı*

Bir ceylan misali tezdin de gittin

(Alyakut, 2020: 119)

Alyakut 'um tut safını

Sakin etme dil gafını

*Katmer **gülün** insafını*

***Bülbül** çilesinde gördüm*

(Alyakut, 2020: 32)

***Şehitliği** çok zikretti dillerin*

***Şehadete** uzandı mı ellerin?*

Açmamıştı tomurcuktan güllerin

Baharına karlar yağdı kış geldi (150/101)

(Alyakut, 2020: 150)

3.3.2.10. Tezat (Karşıtlık)

Tezat, bir edebi üründe birbirinin karşıt olan, zıt anlam taşıyan duygu ve düşüncelerin aynı tümce içerisinde, aynı dizede, aynı beyitte veya aynı dörtlükte bir arada kullanılmasıdır.

Âşık Alyakut aşağıda yer alan örnek dörtlüklerde birbirinin zıddı olan “gece” ve “gündüz”, “siyah” ve “ak”, “doğru” ve “eğri”, “günah” ve “sevap”, “doğru” ve yanlış” kavramlarını aynı dizelerde kullanarak tezat sanatı oluşturmuştur:

*Çözülmez sır gibi bir nazı vardı
Elinde kınadan al yazı vardı
Alyakut nur gibi beyazı vardı
Geceden ayrılmış bir **gündüz** gördüm
(Alyakut, 2020: 51)*

*Kuşburnu, alıçlar soldu gül açtı
Göçmen kuşlar kaç kez geldi de göçtü
Benden ay istedin seneler geçti
Simsiyah saçlarım **aklaşır** gibi
(Alyakut, 2020: 126)*

*Alyakut değişti dünyanın seyri
Yan yana gelecek **doğruyla eğri**
Sevaplar, günahlar tartılır ayrı
Ya felaha, ya da üne hazırlan
(Alyakut, 2020: 27)*

***Doğruya** canın ver, **yanlıştan** sakın
Sahibi Rahman'dır bu dönen çarkın
Şah damarın kadar yakındır yakın
Yaptığın aşikâr sezen var oğul
(Alyakut, 2020: 62)*

*Gönül neden duramazsın bu yerde?
Uzarlarda beklediğin yar mı var?
Dediler **derman** yok düştüğün **derde**
Çekilmeyen çile ahu zar mı var?
(Alyakut, 2020: 143)*

3.3.2.11. Tekrar (Yineleme)

Tekrar, şiirde anlatımı güçlü kılmak üzere aynı manaya gelen sözcüklerin veya söz gruplarının tekrarlanmasıdır. Sözcüğün veya söz grubunun tekrarı aynı dizede olabileceği gibi farklı dizelerde tekrar edilmek suretiyle bu söz sanatı oluşturulabilir.

Âşık Alyakut, aşağıda yer alan örnek dörtlüklerde aynı sözcüklerin veya aynı sözcük grupların yinelenmesi suretiyle tekrar sanatı yapmıştır:

*Gördüğüm rüyalar biterse bitsin
Vefasız olana sitem ne etsin*

*Aldırma gidene veda et gitsin
Ne ara **gözlerim**, ne bul **gözlerim**
(Alyakut, 2020: 58)*

*Çıkamadım esrarından, gizinden
Adım adım takip ettim izinden
Alamadım gözlerimi yüzünden
Bir ceylan bakışın kaşına düştü
(Alyakut, 2020: 123)*

***Bu dağlarda** çetin kışın kavgası
Bu dağlarda kurdun kuşun yuvası
Bu dağlarda Alyakut'un sevdası
Bülbülün uçurdum gülünden dağlar
(Alyakut, 2020: 125)*

*Ey Alyakut söyle kimden kaçarsın?
Gelen göklerdenidir, gayrı naçarsın
Yavaş yavaş son kapıyı açarsın
Kapanır gönlünde dünya yarası
(Alyakut, 2020: 136)*

3.3.2.12. Nidâ

Nidâ, şiirde genel olarak ey, hey, vah, ah, eyvah gibi heyecanı ve duyguları güçlü bir şekilde dile getiren ünlem edatlarıyla yapılan sanattır. Nida, tekrar ve teşhis sanatlarıyla bir arada kullanılabilmektedir (Dilçin, 2013: 453). Aşağıda Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirlerde tespit edilen nidâ sanatı örneklerine yer verilmiştir:

*Uyan **eyy** Müslüman bu nasıl gaflet?
Kudüs'te oynanan oyun büyüktür
Şayet kirlenirse o yüce mabet
Mahşer'de hesabı verilmez yüküdür
(Alyakut, 2020: 154)*

*Artma zulüm, şu gök kubbeyi delme
Uyan **ey** Müslüman oyuna gelme
Dünya kör sağırdır yapılan zulme
Arakan ağlıyor kanlar içinde
(Alyakut, 2020: 163)*

*Alyakut bir yıkık gönül var bende
Her gelen gam ekti benden gidende
Ey dünya! Muradım kalmadı sende
Ben bahara düşen çiğ misalimim
(Alyakut, 2020: 180)*

***Eyy** Acun! Devranın tersine dönsün
Garibandık belki amma mutluyduk
Gelen mi ağlasın, giden mi gülsün?
Bir çobandık belki amma mutluyduk
(Alyakut, 2020: 86)*

*Soyunuz kurusun **eyy** emperyaller
Müslüman yurdunda kirli emeller
Maşaları tutan şu kanlı eller*

Ne biri, ne üçü, ne beşi bitti
(Alyakut, 2020: 156)

3.3.3. Vezin (Ölçü) ve Durak

Sözlükte “bir şeyi ölçmek, tartmak; ölçü, tartı, ölçek” anlamlarında kullanılan vezin, hecelerin belirli miktarda yinelenmesine dayanan, müzikal ve fonetik ahengi sağlayan kalıplar dizisidir (Durmuş, 2013: 77). Klasik şiirde “aruz ölçüsü” esas alınırken halk şiirinde “hece” esas alınmıştır. Hece ölçüsü, şiirin dizelerinde hece sayılarının birbirleriyle eşit olmasına dayanmaktadır. Şiirin ilk dizesindeki Halk şiirinde çoğunlukla hecenin 7’li, 8’li, 11’li ve 14’lü kalıpları kullanılmaktadır.

Âşık şiirinde genellikle milli ölçümüz olan hece ölçüsü kullanılmıştır. Bunun yanında medrese eğitimi alan kimi âşıklar aruz ölçüsünü de şiirlerinde kullanmışlardır (Bakırcı, 2010: 33).

Durak, âşık şiirinde ritim ve vurguyla birleşerek dinleyici ya da okuyucuların dikkatini çekmeye yarayan ses kesimi veya nefes payına verilen ahenk unsurudur. Duraklar kelimeleri bölmeden şiirin musikisiyle uyumlu hâlde oluşturulmaktadır. Âşık şiirinde genel olarak çift hece sayılı kalıplarda durak dizinin ortasındayken (4+4) tek hece sayılı kalıplarda durak hece sayısının fazla olduğu fazla olduğu kısımdadır (6+5).

Âşık Serdar Alyakut, şiirlerinde -geleneksel âşık şiirinde olduğu gibi- hecenin 8’li, 11’li, 14’lü ve 15’li kalıplarını kullanmıştır. Şiirlerini yayımladığı “Vuslatımı Aradım” isimli eserde 18 adet 8’li, 131 adet 11’li, 8 adet 14’lü ve 19 adet 15’li hece kalıbıyla yazılmış şiir bulunmaktadır. Âşığın ilgili eserde yer almayan şiirlerinde de çoğunlukla 11’li hece kalıbının kullanıldığı tespit edilmiştir. Âşığa ait şiirlerin vezin ve durak yapısına dair örnekler aşağıda yer almaktadır:

Yüce dağlar / dürülecek (4+4)
Hak divana / sürülecek (4+4)
Büyük hesap / görülecek (4+4)
Her bir canda / bir korku var (4+4)
(Alyakut, 2020: 29)

Çok sultanlar / nice hanlar (4+4)
Yenik düşmüş / pehlivanlar (4+4)
İhtiyarlar / nevcivanlar (4+4)
Toprağında / yitek oda (4+4)
(Alyakut, 2020: 22)

Bir sevda yüklüydü / göçümde benim (6+5)
Kaç kalem kırıldı / suçumda benim (6+5)
Yarasız yer yoktur / içimde benim (6+5)
Devler ordusunu / yenmişim gibi (6+5)
(Alyakut, 2020: 44)

Kâmil olan yanar / gönül narında (6+5)
Yıkanır, arınır / nur pınarında (6+5)
Her türlü gül açar / su kenarında (6+5)
Kıraç topraklarda / bitmeyi öğren (6+5)
(Alyakut, 2020: 122)

Türk boyları / Turan için / biatta (4+4+3)
Alperenler / Hak yolunda / cihatta (4+4+3)
Aksakallar / hu derlerken / Ahlat'ta (4+4+3)
Yunus ile / öz getirdim / bu yurda (4+4+3)
(Alyakut, 2020: 76)

Mazlum huzur bulmadı / zalimlerin çağında (7+7)
Kesilecek çok baş var / adalet bıçağında (7+7)
Toplanmazsa müminler / İslâm'ın sancağında (7+7)
Girecek aramıza / nice nifak gelecek (7+7)
(Alyakut, 2020: 185)

Yine geldi yılbaşı / size mutlu Noeller (7+7)
Nedir sizdeki telaş / Müslümanım diyenler? (7+7)
Şu Haçlı kültürünü / soktular gözümüze (7+7)
Yarab bize yardım et / dönelim özümüze (7+7)
(Alyakut, 2020: 189)

Âşık Serdar Alyakut 8'li hece kalıbıyla yazdığı şiirlerin büyük çoğunluğunu 4+4 duraklı yazmıştır. Âşık, bazı şiirlerinde ise farklı durak kalıplarını birlikte kullanmaktadır:

Ok oldum / cenklerde yağdım (3+5)
Hak için / batılı boğdum (3+5)
Fatih'in / fethinde doğdum (3+5)
Çağ kapatan / çağlı Türk'üm (4+4)
(Alyakut, 2020: 26)

Âşık Alyakut, kimi şiirlerde ahengi sağlamak ve hece sayısını tutturmak sözcükleri yöresel ağızla kullanmıştır:

***Hasretizle** / yüreğimi (4+4) (hasretinizle)*
Dağlayarak / kocalandım (4+4)
Kimse bilmez / çektiğimi (4+4)
Ağlayarak / kocalandım (4+4)
(Alyakut, 2020: 30)

Menziline / ermemişken (4+4)
***Saçan** aklar / düşmemişken (4+4) (saçına)*
Hele bahar / bitmemişken (4+4)
Yaprağını / döktün Fırat (4+4)
(Alyakut, 2020: 36)

Âşık Serdar Alyakut dizede hece sayısını tutturmak için kimi zaman ses türemesi olayına başvurmuştur. Bu aynı zamanda yöresel ağız kullanımına örnektir:

*Kar'ını eritip / **ilkbaharınan** (6+5) (ilkbaharla)*
Kaldırıp başını / doğrulan dağlar (6+5)
*Kaç asır geçirdin / **savaşlarınan?** (6+5) (savaşlarla)*
Şehit kanlarıyla / yoğrulan dağlar (6+5)

(Alyakut, 2020: 89)

3.3.4. Kafiye

Âşık şiirinin ahenk sağlama ögelerinden biri olan ve genel olarak uyak, ayak olarak da adlandırılan kafiye, “Manzum yazılarda mısra sonlarında, yapı, görev ve anlam bakımından farklı olmakla birlikte ses bakımından benzerlik oluşturan birimler; uyak; ayak”(Çağbayır, 2017: 2915) şeklinde tanımlanmaktadır.

Âşıklıkta temel yapı taşlarından biri olan kafiye, mısra sonlarında benzerlik gösteren seslerin birlikte kullanılması ile şiirin estetiğini güçlendirmektedir. Aynı zamanda sözlü kültürün ürünü olan şiirlerin akılda kalması ve hatırlanabilmesi için de çok önemli bir unsurdur.

Kafiye âşıkların yaratıcılıklarını artırmak ve kendilerini geliştirmek suretiyle kendileri has bir şiir tarzı oluşturmalarını sağlayan âşık şiirinin ana unsurudur. Gelenekte irticalen söyleme yaygın olduğu için çoğunlukla redif ve yarım kafiye kullanılmıştır. Bunun yanında bu konu başlığı altında işlenecek kafiye türlerine de sıkça rastlanmıştır. Kafiye

Âşık Serdar Alyakut hem geleneksel kafiye tarzlarını hem de kendine özgü kafiye tarzlarını kullanarak kültür taşıyıcılığı vazifesini ahenk unsurunda da yerine getirmektedir. Âşık Alyakut şiirlerinde tespit edilen kafiye türleri ise şunlardır:

3.3.4.1. Yarım Kafiye

Yarım kafiye, redif haricinde mısra sonlarında yer alan kelime ve eklerin son hecelerinde **tek bir sesin** benzeşmesidir.

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde tespit edilen yarım kafiyeye sahip dize örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

*Ömrünü yarı et gel benim gibi
Kazancın parçala böl benim gibi
Yüreğin ağlarken gül benim gibi
Ruhunda başlasın bir derin çöküş
(Alyakut, 2020: 64)*

Yukarıdaki dörtlükte “benim gibi” kelime grubu rediftir. Gel, böl ve gül sözcüklerinin sonunda yer alan “-I” sesleri ise yarım kafiyedir.

*Vuslata yaklaştı düşler bu gece
Dünyada değişti işler bu gece
Yeniden diriliş başlar bu gece
Tüm ümmet umuda baktı hamd olsun
(Alyakut, 2020: 126)*

Örnek dörtlükte “-ler bu gece” kelime grubu redif görevindedir. Düş, iş ve baş kelime köklerinin son sesi olan “-ş” sesi ise yarım kafiye görevinde kullanılmıştır.

*Alyakut yeniden destan yazıldı
Suriye’de büyük oyun bozuldu
Nice hainlere mezar kazıldı
Türk namlusu tam Afrin’e büküldü
(Alyakut, 2020: 149)*

Bu dörtlükte kelime sonlarındaki “-ıldı” sesleri rediftir. Yaz, boz ve kaz kelime köklerinin son sesi olan “-z” sesi yarım kafiye görevinde kullanılmıştır.

3.3.4.2. Tam Kafiye

Tam kafiye, bir ünlü ve bir ünsüz olmak üzere iki ses benzerliğine dayanan kafiye çeşididir. Türk edebiyatında daha çok Yeni Türk şiirinde kullanılan bu kafiye çeşidinde “â, î, û” ünlüleriyle biten ve ünsüz benzerliği bulunmayan sözcüklerle yapılan kafiyeler de tam kafiye kabul edilmektedir (Dilçin, 2013: 87).

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde tespit edilen tam kafiye örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

*Hak gelip batılı yıktığı vakit
Ruhum bedenimi sıktığı vakit
Zülfikâr kınından çıktığı vakit
Alpler küheylana binsin de görün
(Alyakut, 2020:152)*

Yukarıdaki dörtlükte dize sonlarında tekrarlanan “-tığı vakit” ek ve kelimeleri redif görevindedir. Yık, sık, çık köklerinin iki ses benzerliği olan “-ık” ise tam kafiye dir.

*Arab’i, Haçlısı, Yahudi birden
Hepsinin kaynağı kanlı nehir den
Kiyamet temizler bizi bu kir den
Ahiri zamandır çağımız bizim
(Alyakut, 2020: 63)*

Bu örnekte de “-den” ekleri redif görevindedir. Bir, nehir, kir sözcüklerinin iki ses benzerliği taşıyan “-ir” sesleri ise tam kafiye dir.

*Cıltz imanımız küfre zorlanmış
Öz düşmanın öz yurdunda korlanmış
Kültürün yok olmuş, dinin horlanmış
Düşmanın bayrağı surda bak hele
(Alyakut, 2020: 133)*

Yukarıdaki örnek dörtlüğün dize sonlarında yer alan “-lanmış” ekleri rediftir. Zor, kor, hor isim köklerindeki iki ses benzerliği olan “or” sesleri ise tam kafiye dir.

3.3.4.3. Zengin Kafiye

Zengin kafiye, mısra sonlarındaki üç veya daha fazla sayıda sesin benzerliği ile oluşturulan kafiye çeşididir. Zengin kafiyede birbirine benzeyen ünlü ve ünsüz seslerin sıralanış şeklinin bir önemi yoktur(Bakırcı, 2010: 38).

Âşık Serdar Alyakut, şiirlerinde tespit edilen zengin kafiyenin birçok örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

*Bir ince tığ vardı yumak üstünde
Oturmuş örüyor hamak üstünde
Zannettin inci var damak üstünde
Gülünce parlayan bir yaldız gördüm
(Alyakut, 2020:97)*

Bu dördüğüün dize sonlarında yer alan “üstünde” sözcükleri rediftir. Yumak, hamak ve damak sözcüklerinin sonundaki “-mak” ekleri ise zengin kafiye örneğidir.

*Zannettim ki taşlar bile uyanmış
Uyanmış da birbirine dayanmış
Alli yeşil türlü renge boyanmış
Çok yürüdüm çimen halından dağlar
(Alyakut, 2020: 125)*

Yukarıdaki dördüğüün dize sonlarında bulunan “-mış” ekleri redif görevindedir. Uyan, dayan ve boyan fiil köklerinin üçlü ses benzerliğine sahip “-yan” sesleri zengin kafiyedir.

*Kaç canlı yarattı kara çamurdan
Ruhlarla halk olduk biz bu hamurdan
Bir kapı açıldı Beytü'l Mamur'dan
Arzdan arşa çıkan yer var ufukta
(Alyakut, 2020: 78)*

Bu örnek dördüğüün dize sonlarında yer alan “-dan” ekleri redif görevindedir. Çamur, hamur ve mamur sözcüklerindeki üçlü ses benzerliği olan “mur” sesleri ise zengin kafiyedir.

3.3.4.4. Tunç Kafiye

Tunç kafiye, dize sonunda bulunan sözcüklerden birinin başka bir dize sonunda bulunan bir sözcüğün içinde yer almasıdır(Bakırcı, 2010: 38). Tunç kafiye aynı zamanda bir zengin kafiyedir.

Âşık Serdar Alyakut, şiirlerinde tunç kafiyenin birçok örneği görülmektedir:

Böyledir şu yalan dünyanın ışı
O eski günleri düşe dönderir
Ölümü aklına getirmez kişi
Felek baharını kışa dönderir
(Alyakut, 2020:151)

Âşık Serdar Alyakut'a ait bu dördlüğün birinci dizesinde yer alan “**ışı**” sözcüğü, üçüncü dizedeki “**kişi**” sözcüğünün içinde yer almaktadır. Bu sebeple bu iki sözcük kendi aralarında tunç kafiyelidir.

Sağ yanıma sıra dağlar koydular
Sol yanıma gelen yük ağır geldi
Yüreğimi lime lime oydular
O yarın ettiği dek ağır geldi

(Alyakut, 2020: 173)

Âşık Alyakut'un dördlüğünde birinci dizenin sonunda yer alan “**koydular**” sözcüğü, üçüncü dizenin sonundaki “**oydular**” sözcüğünü içinde barındırmaktadır. Bu iki sözcük kendi aralarında tunç kafiyelidir.

Seneler sonraydı bir Eylül ayı
Göz göze gelmiştik yabancı gibi
Bir an gerilmişti kaşımın yayı
Selamlar almıştk yabancı gibi

Bu örnekte de ilk dizedeki “**ayı**” sözcüğü, üçüncü dizedeki “**yayı**” sözcüğünün içinde yer almaktadır. Bu iki dize kendi aralarında tunç kafiyelidir.

3.3.4.5. Cinaslı Kafiye

Cinaslı kafiye, yazılışları aynı, anlamları farklı olan en az iki sözcükle yapılan kafiye çeşididir. Cinaslı kafiye farklı iki sözcüğün seslendirmede birleşimiyle de yapılabilir. Bu kafiye türü dize sonlarında yapılabileceği gibi dize içlerinde de yapılabilmektedir. Cinas, birden fazla gerçek manaya sahip olan bir sözcüğün yakın (herkesçe bilinen) değil de uzak anlamını kastederek kullanma sanatı olan tevriye sanatı ile karıştırılabilmektedir. Cinaslı kafiyenin tevriyeden farkı sesteş olan kelimenin iki farklı anlamda kullanılmasıdır.

Âşık Serdar Alyakut bu şiirlerinde cinaslı kafiyeyle rastlamak mümkündür:

Anladım derinden derindi derdim
Çıkardım ona bir emanet verdim
Uzatsam elimi tutulur derdim
Sevdayı bir kemik deri zannettim
(Alyakut, 2020: 118)

Âşık Alyakut, yukarıdaki örneğin birinci ve üçüncü dizelerinde yer alan “**derdim**” sözcükleri ile cinaslı kafiyeye yapmıştır. Birinci dizedeki “derdim” sözcüğü “sıkıntı, üzüntü, tasa” manasındayken üçüncü dizedeki “derdim” sözcüğü “demek, söylemek” manasında kullanılmıştır.

3.3.5. Redif

Sözlükte anlamı olarak “arkadan gelen, takip eden” anlamını taşıyan redif, kafiyeyi oluşturan ses veya seslerden sonra gelen, aynı söyleyiş, görev ve manaları taşıyan takı, söz veya söz gruplarıdır. Redif genel olarak kafiyeden sonra ek veya kelime hâlinde kullanılmaktadır (Bakırcı,2010: 39). Redifin ek veya sözcük hâlinde şiirin tüm dizelerinde hiç değişmeden kullanılması genel kuraldır.

“Redif, halk şiirinin en eski ve en önemli öğelerinden biridir. Halk şairleri redife uyaktan daha çok önem vermişlerdir. Bütün duygu ve düşünce ve benzetmeleri rediften doğar. Halk edebiyatı ürünlerinin çoğunluğu rediflidir” (Dilçin, 2013: 80). Redifler sadece eklerden, sadece kelimelerden ve ek ile kelimenin birlikte kullanımından olmak üzere üç şekilde oluşmaktadır.

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde bu üç redif türüne rastlamak mümkündür:

3.3.5.1. Sadece Eklerden Oluşan Redifler

Sadece eklerde oluşturulan redifler, sözcüklerin bağlanan ve eş göreve sahip olan eklerin birden fazla dizede aynı şekilde tekrarlanmasıyla oluşturulmaktadır.

*Çok değişmiş gönlündeki mahalın
Korkutuyor benden beni bu halin
Yavaş yavaş uzaklaşıyor hayalin
Hani beni bırakmazdın hani sen?
(Alyakut, 2020: 48)*

Âşık Alyakut, yukarıdaki örnekte redifi “-in” mahal, hal ve hayal sözcüklerine bağlamak suretiyle oluşturmuştur. Bu redif her üç dizede iyelik eki görevindedir.

*Sanırsın bakidir ölümü bilmez
Ansızın gelmeden aklına gelmez
Mazlumlar sevinmez, yetimler gülmez
Çürümüş vicdanlar dirilmedikçe
(Alyakut, 2020:51)*

Âşık, bu örnekte de “-mez” olumsuzluk ekini bil-, gel- gül- fiil köklerine bağlamak suretiyle redif oluşturmuştur.

*Bilmeden sevmeyi kolaydır sandım
Zannetim ki Arz'dan Arş'a uzandım
Ne yardan vaz geçtim ne de usandım*

*Sanki beni bende saklayanım var
(Alyakut, 2020:128)*

Yukarıdaki örnekte ise san-, uzan ve usan- fiil köklerine “**dım**” 1. Tekil şahıs görülen geçmiş zaman ekinin bağlanmasıyla oluşturulmuştur.

3.3.5.2. Sadece Kelimelerden Oluşturulan Redifler

Aynı anlamdaki kelimelerin tekrarlanmasıyla oluşturulan rediflerdir. Bu redif türü mısra sonunda bulunan tek bir sözcükte görülebileceği gibi birden fazla sözcükle veya dizelerin tekrarlanması suretiyle de oluşturulabilir.

*Türk kimseye çakıl vermez üzülmeye
Türkmenlerden gayrıya yar **olmaz Kerkük**
Bin yıllık Türk şehri baş eğmez zulme
Kâfir alverine kâr **olmaz Kerkük**
(Alyakut, 2020:159)*

Âşık Serdar Alyakut, yukarıdaki örneğin ikinci ve dördüncü dizisinde “**olmaz Kerkük**” kelimelerini redif olarak kullanmıştır.

*Gözler bu dağlarda bir ahenk **gördü**
Açtı lale, sümbül nice renk **gördü**
Nice savaş **gördü**, nice cenk **gördü**
Yüreğinin kavrulduğu dağdanım
(Alyakut, 2020:162)*

Âşık Alyakut, yukarıdaki örnek dördüncü dizilerdeki ise “**gördü**” sözcüklerini redif görevinde kullanmıştır.

*Dinmedi mi sevdiceğim fırtınan?
Gözyaşımla sabah ettim bu gece
Yüreğimi yaktım anılarınan
Gözyaşımla sabah ettim bu gece
(Alyakut, 2020:144)*

Bu örnekte de ikinci ve dördüncü dizilerdeki “**Gözyaşımla sabah ettim bu gece**” kelime grubu rediftir.

3.3.5.3. Ek ve Kelimelerin Birlikte Kullanımından Oluşturulan Redifler

Bu redif türü önceki iki başlıkta açıklanan ve örneklendirilen köklerle eklerin bir arada kullanılmasıyla oluşturulmaktadır.

*Düzlüğü Hünkâr'dır, zirve Soğanlı
Yiğitliğin yoğrulduğu dağdanım
Tarihte adın var, serefli şanlı*

*Türkün kalkıp doğrulduğu dağdanım
(Alyakut, 2020:162)*

Âşık Alyakut'un yukarıdaki dördlüğünde ikinci ve dördüncü dize sonlarında yer alan “-duğu dağdanım” ek ve kelimeleri birlikte oluşturulan rediftir.

*İçimde bir ses var dünyadan değil
Yankısı bağrımı yarmak üzere
Ayıl der ey fani gafletten ayıl
Uyandım nefesim durmak üzere
(Alyakut, 2020:179)*

Âşık, bu örnekte ise “-mak üzere” ek ve kelimelerini birlikte kullanarak redif oluşturmuştur.

*Bir dervişe veliye sor
İstersen bir deliye sor
Gel Alyakut ölüye sor
Gördüğün son rüya nedir?
(Alyakut, 2020:27)*

Yukarıdaki örnekte de “-ye sor” ek ve kelimelerinin birlikte kullanımıyla redif oluşturulmuştur. Tüm bu örneklerde ekler aynı görevde, kelimeler aynı anlamdadır.

3.4. Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Şekil Özellikleri

Bu başlık altında Âşık Serdar Alyakut'un şiirlerinde tespit edilen nazım birimi, nazım biçimi, kafiye şeması, kafiye türleri, redif, durak ve ölçü sistemi gibi alt başlıklar üzerinden şekil özellikleri ele alınacaktır. İncelenen konuların âşık şiirinin geleneksel formlarla benzerliği, farklı noktaları tartışılacak ve kültür taşıyıcılığı bağlamında sonuç bölümünde değerlendirilecektir.

3.4.1. Nazım Birimi

Türk halk şiirinin geleneksel nazım birimi dördlüktür. Âşıklar şiirlerini büyük oranda dördlüklerle meydana getirmişlerdir. Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirlerin büyük bölümünde nazım birimi olarak dördlüğün tercih edildiği görülmektedir. Şiirlerindeki dördlük sayısı 3 ile 12 arasında değişmektedir.

3.4.2. Nazım Şekilleri

Türk halk şiirinin nazım şekilleri, geçmişten günümüze kadar araştırmacıların üzerinde durduğu ve hakkında farklı görüşlerin olduğu bir konudur. Kimi araştırmacılar halk şiirinin hece ölçülü şekillerini koşma olarak nitelendirirken kimileri ise halk şiirinin belli kurallara bağlı nazım şekillerinin olmadığını ancak nazım türleri olduğunu savunur. Bunun yanında halk şiirinin hem nazım türlerinin hem de nazım şekillerinin olduğunu

savunan araştırmacılar da vardır.¹ Âşık Serdar Alyakut'un Şiirlerinde nazım Şekilleri konusu Saim Sakaoğlu'nun nazım Şekilleri tasnifi esas alınmıştır. Sakaoğlu (2002), âşık Şiirinin tek nazım Şeklinin "koşma" olduğunu vurgulayarak ondan başka Şekil olmadığını, diğer ürünlerin ise koşmanın özel Şekilleri olduğunu kabul eder. (Sakaoğlu, 2002: 636).

Koşmayı âşık Şiirinin yegâne nazım Şekli olarak kabul eden Sakaoğlu (2002), yapı, konu ve ezgilerine göre yaptığı koşma tasnifi Şu Őekildedir:

- I. Yapılarına göre koşma
  - a. Asıl koşma
  - b. Kelime oyunu ile kurulan koşmalar
    1. Dedim-Dedi'li koşmalar (karşılıklı konuşmaya dayanır.)
    2. Tecnisler (Hânelere cinaslı söyleyişler hâkimdir.)
    3. Koşma Őarkılar (Hânelerin son mısraları aynen tekrar edilir.)
    4. Musammat koşmalar (Ara kafiyeleri vardır.)
  - c. Ek Getirilerek Kurulan Koşmalar
    1. Ayaklı koşmalar (Hâne sonlarına yarım mısra eklenir.)
    2. Yedekli koşmalar (Hânelerin beyitleri arasına mani veya değişik sayıda mısra eklenir.)
  - d. Kelime Taşırması ile Kurulan Koşmalar
    1. Zincirbendler (Hâne sonlarındaki kafiye kelimesi bir sonraki hanenin başında yer alır.)
    2. Zincirlemeler (Mısra sonlarındaki kafiye kelimesi bir sonraki mısranın başında yer alır.)
  - e. Karışık Kurulan Koşmalar
    1. Zincirbend ayaklı koşmalar
    2. Musammat ayaklı koşmalar
    3. Musammat zincirbend koşmalar
    4. Musammat zincirleme ayaklı koşmalar
- II. Konuları Bakımından Koşmalar
  - a. Güzelleme
  - b. Koçaklama

---

¹ İlgili araştırmacılar ve ortaya koydukları görüşler bu çalışmanın 2.5.3. bölümünde yer almaktadır.

c. Taşlama

d. Ağıt

III.Ezgileri Bakımından Koşmalar

a. Varsağı

b. Semai

c. Destan (Sakaoğlu 2002: 637-638)

Çalışmada Saim Sakaoğlu'nun bu tasnifinden hareketle Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde tespit edilen koşma türleri incelenmiştir.

3.4.2.1. Yapılarına Göre Koşmalar

Cinaslı kafiye, yazılışları aynı, anlamları farklı olan en az iki sözcükle yapılan kafiye çeşididir. Cinaslı

3.4.2.1.1. Asıl Koşma

Koşma, Türk halk şiirinin en çok sevilen ve kullanılan nazım şeklidir. (Oğuz, 2001: 16). Koşmada ilk dördlüğün birinci ve üçüncü mısraları kendi içerisinde kafiyelidir. Bundan sonra gelen dörtlüklerin ilk üç mısraı da kendi içerisinde kafiyelidir. Kafiye düzeni şöyledir:

abab - cccb - çççb

xaxa - bbba - ccca

Dörtlük sayısı çoğunlukla üç ile beş arasında değişmektedir. Az sayıda olsa da beşten fazla dördlüğe sahip koşma örnekleri de mevcuttur. Koşma, genel olarak 6+5 veya 4+4+3 duraklı 11'li hece ölçüsüyle söylenmektedir. Aşk, gurbet, ayrılık, güzellik, tabiat güzellikleri, savaş, kahramanlık, yurt sevgisi vb. birçok konuda söylenebilir.

Âşık Serdar Alyakut'a ait aşağıda yer alan koşma örneği, hecenin 6+5 duraklı on birli kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye düzeni abab - cccb – çççb – dddb şeklindedir:

Bir şeyler gizlerken ceylan gözleri -a
Yutkundu yutkundu demeden gitti -b
Aşıkâr olmadı hiçbir gizleri -a
Bir ufak ipucu vermeden gitti -b

Çıkmaz bir sokağa doğru dalınca -c
Laflı geçiştirdi kendi aklınca -c
Bir an hüznünlendi sessiz kalınca -c
Son kez baktığımı görmeden gitti -b

Bütün acısını gözünde gördüm -ç
Her saat, her dakika hüznünde gördüm -ç
Ağlarken gülmeyi yüzünde gördüm -ç
Kaşının yayını germeden gitti -b

*Alyakut gözüme baktı da kaldı -d
O da benim ile derine daldı -d
Sus dedi, son lafı ağzımdan aldı -d
Bir daha konuya girmeden gitti -b
(Alyakut, 2020: 112)*

Âşık Alyakut aşağıda yer alan koşmayı yine 6+5 duraklı on birli hece kalıbıyla yazmıştır. Şiirin kafiye düzeni abab - cccb – çççb şeklindedir:

*Ey benim ay yüzlüm, zühre yıldızım -a
Girdin yüreğimde kal benim için -b
Sensiz yapayalnız, sensiz ıssızım -a
Gönül kapısını çal benim için -b
Söyle yalan dünya kime ne kaldı? -c
Herkes hissesinden nasibin aldı -c
Sen de biliyorsun vaktim azaldı -c
Arada bir selam sal benim için -b*

*Alyakut'un sensiz viran haldeyim -ç
Ay yüzün gülsün ki ben de güleyim -ç
Eğer hat' rım varsa senden dileğim -ç
Islatma kirpiğin gül benim için -b
(Alyakut, 2020: 121)*

3.4.2.1.2. Dedim Dedi'li Koşma

Âşık şiirinin kelime oyunu ile kurulan koşma türlerinden biri olan dedim-dedi'li şiirlerin örneği birçok âşık tarafından verilmiştir. Âşık Serdar Alyakut'un şiirleri arasında da dedim-dedi'li şiirler bulunmaktadır.

*Dedim, "Ölüm nerde beklersin beni?"
Dedi ki, "Kaşla göz arasındayım"
Dedim ki, "Nerede bulurum seni?"
Dedi ki, "Her günün sırasındayım"*

*Dedim, "Sen Mevla 'ya varılan nursun"
Dedi ki, "Saatin iy'likler kursun
İmanın yodaş et yanında dursun
Belki de bir nefes sorasındayım"
(Alyakut, 2020: 92)*

3.4.2.1.3. Koşma Şarkı

Âşık şiirinde hanelerin son dizesinin tekrarlanmasıyla oluşturulan koşma türüne "koşma şarkı" adı verilmektedir. Âşık Serdar Alyakut'un aşağıda yer alan şiiri "koşma şarkı" örneğidir:

*Döner mi tersine bu demi devran?
O eski günlerden bir gün olaydı
Çıkıp yaylaları edeydim seyran
O eski günlerden bir gün olaydı
Hasret kaldık koyun, kuzu sesine*

*Döndüm kulak verdim mazi sesine
Nal sesi uyardı mazi sesine
O eski günlerden bir gün olaydı*

*Belki hayat o gün çetindi çetin
Efkârı atardı bir sarım tütüün
Komşuluk var idi, herkes bir bütün
O eski günlerden bir gün olaydı*

*Hende'nin Göze'de yemekler yendi
Ben türkü söyledim o da can dedi
Al atın üstünde yaşım onyedi
O eski günlerden bir gün olaydı*

*Alyakut bendeki bu keder başka
Vallahi meylim yok saraya köşke
İçimde bin ukte, binlerce keşke
O eski günlerden bir gün olaydı
(Alyakut, 2020: 90)*

3.4.2.1.4. Musammat Koşma

Kelime oyunu ile kurulan koşma türlerinden olan musammat koşmada hem dize ortaları hem de dize sonları birbiriyle kafiyelidir. Diğer koşma türlerine göre ustalık gerektiren bir koşma türüdür. Âşık Alyakut'un aşağıdaki şiiri musammat örneğidir:

*Levh-i kalem boyasında mim oldu âdemoğlu
Toprağının mayasında dem oldu âdemoğlu
Yedi göğün ayasında cem oldu âdemoğlu
Bir melunun riyasında kem oldu âdemoğlu*

*Kabil, Habil sorgusunda öfke iken şer iken
Zülkarney'nin ordusunda nöker iken, er iken
Alper Tunga kargısında süzülen kan ter iken
Türk'ün bengü kayasında kam oldu âdemoğlu*

*Hak batılın davasında savaş gördü kan gördü
Nefsin heva hevesinde şöhret gördü şan gördü
Baktı kendi mevasında ebedi bir han gördü
Yalan dünya rüyasında yem oldu âdemoğlu*

*Kimi şeytana sarıldı, kimi dedi ya medet
Kaç destana yol yarıldı, çağ değişti kaç adet
Kabristana yurt kuruldu buldu ahir saadet
Hakk'ın rahim ziyasında ram oldu âdemoğlu*

*Alyakut'um elem cana bin âh ile karıştı
Kader talihle yan yana vuslat ile barıştı
On sekiz bin âlem ona hizmet için yarıştı
Yaradılış gayesinde nam oldu âdemoğlu
(Alyakut, 2020: 215)*

3.4.2.2. Konuları Bakımından Koşmalar

3.4.2.2.1. Güzelleme

Güzelleme, halk şiirinde insan, hayvan doğa vb. unsurları övmek ve onlara ait güzellikleri dile getirmek amacıyla söylenen şiirlere verilen isimdir. Âşıklık geleneğinde âşıklar, kendilerine rüyada pir tarafından gösterilen bir güzele aşık olurlar. Bu sevgili somut değil idealize edilmiş bir sevgilidir. Âşık, sevgiliye olan aşkı gerçeğin ötesindeki ifadelerle dile getirir. Sevgilinin güzelliği tasvir edilirken tabiata ait dağ, ağaç, akarsu, göl gibi unsurlar da övülür. İdealize edilmiş güzellik övülürken onu nesnel kılacak benzetmelere ve terkiplere de başvurulur. (Sever, 2013: 59)

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde de güzelleme türüne ait şiirlere rastlanmaktadır. Âşığa ait şiirlerde tespit edilen güzelleme örneğinde sevgili, ay yüzlü olarak nitelendirilmiş, melek ve güllere benzetilmiştir.

*Melekler bakıyor yüzüme sandım
Uykumu çok böldün ay yüzlü güzel
Taze kaldı yaram nasıl dayandım
İçimde bir güldün ay yüzlü güzel
(Alyakut, 2020: 131)*

Âşık, bu şiiri de güzelleme türüne örnektir. Şiirde sevgili, idealize edilmiş bir güzellikle tasvir edilmiş ve çeşitli övgülerle nitelendirilmiştir:

*Çözemedim peri miydi huri mi?
Bu gün Zebur gözlü bir Sündüz gördüm
Dolunaydan ayrı dedim, "Zühre mi?"
Şulesi peşinde bir yıldız gördüm*

*Bir ince tığ vardı yumak üstünde
Oturmuş örüyor hamak üstünde
Zannettin inci var damak üstünde
Gülünce parlayan bir yıldız gördüm*

*Çözülmez sır gibi bir nazı vardı
Elinde kınadan al yazı vardı
Alyakut nur gibi beyazı vardı
Gecedan ayrılmış bir gündüz gördüm
(Alyakut, 2020: 97)*

3.4.2.2.2. Koçaklama

Âşık şiirinde koşmanın kahramanlık, yiğitlik ve savaş konusunda söylenen türüne koçaklama adı verilmektedir(Artun, 2011: 190). Âşık Serdar Alyakut, milli ve kahramanlık konulu şiirlere ehemmiyet vermekte ve bu konuda birçok şiir yazmaktadır. Bu sebeple âşığa ait birçok koçaklama şiiri yer almaktadır.

Aşağıda yer alan şiir Âşık Alyakut'un koçaklama türünde yazdığı şiirlere örnektir. Şiirde yiğitlik ve kahramanlık kavramları, Türk tarihinin ve İslâm dininin temel değerleri

altında birleştirilmiştir. Âşığa göre yiğitlik, fiziksel cesarete sahip olmanın yanında ahlaki ve dini değerlere sahip olmayı da içermektedir:

*İslâm'ın davası kaderin senin
Şayet unutursan ziyan olasin
Orhun'da yazıldı yaşam düzenin
Muharibi nur gaziyan olasin*

*Kur'an'dan buyruklar verenin olsun
Ehli Beyt soyundan erenin olsun
Ordu-yu Süphan'dan yarenin olsun
Hak yolda Allah'a ayan olasin*

*Bayat'im, Kınığ'im, Döğ'er'im, Kayı'm
Bilensin kılıcım çekilsin yayım
Uyan ey Oğuz'um, yirmi dört boyum
Mazlumun sesini duyan olasin*

*El Adlın Ömer Bin Hattab'ı gerek
Her çağın, her asrın, her babı gerek
Her işin ehili, erbabı gerek
Hemi nefer, hem ahiyan olasin*

*Alyakut Oğuz'un ocağı sönmez
Zemini göklerdir, sancağı inmez
Yiğitler Allah'ın yolundan dönmez
Aldığın göreve şayan olasin
(Alyakut, 2020: 65)*

Âşık Alyakut, bir başka koçaklama örneğinde ise Türk tarihinde var olan kahramanlıkları referans göstererek bu kahramanlıkların gelecekte de devam edeceğini ifade etmektedir. Âşık, Türk milletinin birlik ve beraberlikle tarihine yönelmesi ve özüne dönmesi hâlinde kahramanlık hikâyelerinin yeniden yazılacağını, Osmanlı'nın şahlanacağını vurgulamaktadır:

*Yiğitsiz sanmayın bu meydanları
Türkler bir özüne dönsün de görün
Kalkacak tarihin aç aslanları
Fatihler, Yavuzlar gelsin de görün*

*Bozkırın yiğidi yedi tuğluyum
Talas'tan beridir Hakk'a bağluyum
Şehit torunuyum şehit oğluyum
Gökteki ordular insinde görün*

*Vuruştuk düşmanın her türlüleriyle
Pusat bilenecek şer kellesiyle
Dünya uyanacak Türk'ün sesiyle
Şanlı tarihini bilsin de görün*

*Hak gelip batılı yıktığı vakit
Ruhum bedenimi sıktığı vakit
Zülfikâr kınından çıktığı vakit
Alpler küheylana binsin de görün*

*Alyakut kayılar ölmedi daha
Osmanlı yeniden kalkacak şaha
Her gecenin sonu çıkar sabaha
Şafak karanlığı delsin de görün
(Alyakut, 2020: 152)*

3.4.2.2.3. Taşlama

Dilçin (2013), taşlamayı “*âşıkların bu şekilde bir kimseyi yermek ya da toplumun bozuk yönlerini eleştirmek amacıyla yazdığı şiirler*” şeklinde tanımlamıştır (Dilçin, 2013: 339). Çobanoğlu (2012) ise “*Toplumdaki haksızlıkların geriliklerin, ekonomik sorunların, yolsuzlukları, kişilerin beğenilmeyen yönlerinin alaya alınarak, güldürücü, iğneleyici bir biçimde eleştirerek yermeye ve güldürmeye yönelik anlatım tutumuyla oluşturulan ve bu türe has ezgilerle icra edilen şiirlere taşlama adı verilir.*” Şeklinde (Çobanoğlu, 2012:61). Taşlama, âşğın bireysel durumdan yola çıkarak topluma mal olmuş bir meseleyi işaret etme ve problem çözme noktasında topluma yol gösterici olmasını sağlayan bir türdür (Sever, 2013: 60).

Âşık Alyakut’un taşlama türünde birçok şiiri mevcuttur. Aşağıda şiirlerinde tespit edilen taşlama örneklerine yer verilmiştir:

*Çakallar kurt olmuş, sırtlanlar aslan
Kayırırız onca hoş oğlu hoştu
Fatih’in kılıcı kınında paslan
Çıksan yaşatmazdın bu kadar puştu*

*İnsanlık kaybolmuş, vicdanlar kara
Yürekte mertlik yok, iman fukara
Denizler kabarmış, görünmez kara
Yiğidin payına şehadet düştü
(Alyakut, 2020: 53)*

*Ne zalimler gördüm ben bu beşerde
Elleri haramda, dilleri şerde
Hakkımı alacam ulu Mahşer’de
O günü beklerim, işte o günü
(Alyakut, 2020: 91)*

3.4.2.2.4. Ağıt

Sever (2013), ağıtı “*ölen bir insanın ölümünden duyulan acıyı, üzüntüyü dile getiren şiirler*” şeklinde tanımlar (Sever, 2013: 60). Çobanoğlu (2012) ise ağıt için “*tanınan, bilinen fertlerin ölümü ve öldürülmesi başta olmak üzere yangın, deprem, sel baskını ve trafik kazaları, salgın hastalıklar gibi toplumsal ve doğal afetleri, gurbet, askerlik, kaybolma, gelin gitme gibi acıklı, hüüzünlü ve üzücü olayları konu edinen, törenlerde veya tören dışı zamanlarda ağlatmayı ve yas tutturmayı amaçlayan, buna*

yönelik bir anlatım tutumuyla oluşturulan ve bu türe has ezgilerle icra edilen şiirlere ağıt denilir” şeklinde daha geniş ve kapsamlı bir tanım yapmıştır (Çobanoğlu, 2012:61). Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere ağıt temelde ölüme karşı hissedilen üzüntünün şiirde dile gelmesidir.

Âşık Serdar Alyakut aşağıda yer alan örnekte şehitlik makamına ulaşan askerlerimizin ölümüne olan üzüntüsünü ve duygularını dile getirmiştir:

*Bayraklı tabutta geliyor şehit
Devriliyor sıra dağımız bizim
Uhud'un Hamza'sı şahit ol şahit
Yıllardır bitmiyor yuğumuz bizim
(Alyakut, 2020:63)*

Âşık Alyakut'un Mısır'da seçimle başa gelen ilk cumhurbaşkanı olan Muhammed Mursi'nin 2019 yılında ölümü üzerine yazdığı şiir ağıt özelliği taşımaktadır:

*Yolun hakikatti, davan Hak idi
Yusuftun zindanda Muhammed Mursi
Bu dünya menzilen bir durak idi
Haklıydın davanda Muhammed Mursi*

*Yılmadan dik durdun, şahitiz şahit
Makamın şehadet, rütbense şehit
Gelir mi bir daha sen gibi yiğit?
Olur mu cihanda Muhammed Mursi?*

*Dilinde Allah'tı halis bir niyet
Rahman'a götürdü bu samimiyet
İtikat imanla son teslimiyet
Yürüdü Kenan'da Muhammed Mursi*

*Mesele ümmetti, aziz vatandı
Senin feryadına dünya utandı
Zulme sessiz kalan dilsiz şeytandı
Vicdanlar viranda Muhammed Mursi*

*Alyakut selamın sana bin kere
Boynunu eğmedin şeytani, şere
Hesabın bıraktın ulu Maşher'e
Görülür divanda Muhammed Mursi
(Alyakut, 2020: 95)*

3.4.2.3. Ezgileri Bakımından Koşmalar

3.4.2.3.1. Semai

Semai, belli bir kurala bağlı olmadan, işitilerek öğrenilen anlamına gelmektedir. Heceyle ve aruzla yazılabilmektedir. Hece ile yazılan semailer şekil olarak asıl koşmaya benzerler ancak dizelerdeki hece sayısı bakımından asıl koşmadan ayrılırlar. Semai,

hecenin (4+4) sekizli kalıbıyla yazılmaktadır. Dörtlük sayısı koşmada olduğu gibi üç ile beş arasındadır. Kafiye şeması xaxa/abcb, dddb, eeeb, ... şeklindedir (Sever, 2013:120).

Âşık Serdar Alyakut, aşağıda yer alan semaiyi hecenin 4+4 duraklı sekizli kalıbıyla yazılmıştır. Kafiye düzeni xbx - cccb – çççb şeklindedir:

*Kulak verdim kâinata -x
Cümle âlem zikre durmuş -b
En nankörü insanoğlu -x
Türlü tevür fikre durmuş -b*

*Ağlar, yüzü gülmez adam -c
Hak huzura gelmez adam-c
İnşirahı bilmez adam -c
Her işinde nükre durmuş -b
Alyakut'un nedir akti? -ç
Acaba kaç gönül yıktı? -ç
Salih kullar seher vakti -ç
Her nimete şükre durmuş -b
(Alyakut, 2020: 31)*

Âşık Serdar Alyakut, bir diğer semai örneğinin kafiye düzeni ise abab - cccb – çççb şeklindedir:

*Ezel, ebet dini İslâm -a
Bu tevhidi inanç benim -b
Tahiyyat'ta "Hayru'l Kelâm" -a
Namaz gibi Miraç benim -b*

*Ecrim borcumu öderse -c
Rabbim şefaate ederse -c
Vedhuli Cennet'im derse -c
Burak gibi araç benim -b*

*Alyakut Hakk'a âşığı -ç
Hata, günah karışığım -ç
Karanlıkta nur ışığım -ç
Kuran gibi sıraç benim -b
(Alyakut, 2020: 21)*

3.4.2.3.2. Destan

Destan, Türk halk şiirinin hacim bakımından en uzun şiir şeklidir. Dörtlük sayısı dört ile yüzün üzerinde görülebilmektedir. Genel olarak hecenin on birli ve sekizli kalıbıyla yazılır ancak mani tip destanlarda yedili hece kalıbına da rastlanabilmektedir. Kafiyeleşimi koşmaya benzemektedir. Bir olayın, bir nesnenin veya bir kavramın hikâye edilmesini içermesi bakımından halk şiirinin diğer türlerinden ayırt edilir.

Âşık Serdar Alyakut'un birçok şiiri destanın yukarıda belirtilen özelliklerini taşımaktadır. Âşık, aşağıda yer alan destan örneğinde Çanakkale Zaferi'ni anlatmaktadır:

*Tarihin gördüğü en kanlı savaş -a
Bir destanı gördük Çanakkale'de -b
Titredi yağız yer, ağladı gök arş -a
Çelik duvar ördük Çanakkale'de -a*

*Mecidiye, Seddülbahir boyunda -c
Arıburnu Tabya, Anzak Koyu'nda -c
Düşman dize geldi kanlı oyunda -c
Dünyaya ders verdik Çanakkale'de -b*

*Ayaklandı, uyuyan dev uyandı -ç
Dar boğazlar kızıl renge boyandı -ç
Tekbir sesi Arş'a kadar dayandı -ç
Şehadete erdik Çanakkale'de -b*

*Gökten ecdat indi çifte kanatlı -d
Koca Seyit, Fatih, bin Ulubatlı -d
Kimisi piyade, kimisi atlı -d
Kabardık, köpürdük Çanakkale'de -b*

*Akını durmuştu şu kansızların -e
Planı bozuldu mayasızların -e
Bize kurşun atan hayasızların -e
Yüzüne tükürdük Çanakkale'de -b*

*Kıyamet yaşandı gördük Mahşer'i -f
Aslan yürekliydi her bir neferi -f
Medeniyet denen şu Haçlı şeri -f
Denize süpürdük Çanakkale'de -b*

*Alyakut doğuştan ozan milletiz -g
Üç deniz, üç kuta gezen milletiz-g
Âlemde tarihi yazan milletiz-g
Bir devir bitirdik Çanakkale'de -b
(Alyakut, 2020: 109)*

3.5. Âşık Serdar Alyakut Şiirlerinin Halk Biliminin İşlevsel Kuramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Halk bilimi, kültür çalışmalarının önemli bir koldur ve içerisine aldığı güç ilişkileri, söylem, sembol, sözlü ve yazılı edebiyat gibi bütün somut ve somut olmayan kültürel ifadeleri inceleyerek anlamaya çalışan bir disiplindir (Taşbaşı, 2023: 17). Halk biliminin inceleme alanına tüm bu konular, yaratım, icra ve aktarım, şekil ve yapı, içerik ve işlev gibi çeşitli kriterlerde incelenmek istenmiş ve bu da halk bilimi kuramlarını doğurmuştur. Halk bilimi ürünlerini kendi bağlamında inceleme ve değerlendirme kuramlarından bir tanesi de işlevsel kuramdır.

Halk biliminin işlevsel kuramı, sosyal antropolojinin kurucusu ve katılımcı gözlem yönteminin bilimsel ölçütlerde ilk uygulayıcısı olan Polonya asıllı İngiliz antropolog Bronislaw Kasper Malinowski tarafından geliştirilmiştir. Bu kuram, sosyal ve kültürel

olguların, toplumun ihtiyaçlarındaki işlevselliğini, toplumsal ve kültürel anlamdaki istikrarın nasıl sağlandığını anlamaya odaklanmaktadır.

İşlevsel kuram metinlerden ziyade bu metinlerin yaratıldıkları ve nakledildikleri bağlamı incelemektedir. Halk bilimi ürünlerinin anlatılma ve söylenmesindeki temel nedenler, dinleyicilerin bu ürünleri anlama, dinleme ve kullanma sebepleri bu kuramın temel sorunlarıdır: Bu yaratmalar kimler tarafından, nasıl, neden, nerede yaratılıp nakledilmektedir; kimler tarafından, neden, nasıl dinlenmektedir? Bu yaratmalar nasıl bir sosyal ilişkinin ürünüdür? (Ekici 2012: 83-85; Bascom 2005: 125-146). Buradan anlaşılacağı üzere işlevsel kuram, efsane, mit, türkü, atasözü, ninni gibi kültürel ürünleri anlatan ve dinleyen kişiler üzerinde oluşturduğu etkileri ve bu etkilerin niteliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

“Malinowski'nin işlevselci teorisine göre kültür, toplumda belirli işlevlere hizmet eden bir uygulamalar ve kurumlar sistemi olarak görülmektedir. Bu işlevler, beslenme ve barınma gibi temel insan ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra bireyler için sosyalleşme ve kimlik duygusu sağlamayı da içermektedir. Bu bakış açısıyla kültürel uygulamalar ve kurumların toplum üzerindeki işlevlerini anlamak için kültürün içerisinde olmayı gerektiren katılımcı gözlem kavramını ön plana çıkaran Malinowski, kültürü bir bütün içerisinde ele almaya çalışmaktadır. Ayrıca, antropologlar da çalıştıkları kültürleri anlamak için kendilerini kültürlere kaptırmaları gerektiğini savunarak alan araştırması ve katılımcı gözlemin önemini vurgulamaktadır.” (Taşbaşı, 2023: 19)

Yolcu (2011)'ya göre Malinowski, işlevsel kuramın genel aksiyonlarını şöyle sıralar:

1. *“Kültür özünde araç olan bir aygittir; insan çevresinde ve ihtiyaçlarının giderilmesi sürecinde karşılaştığı özel, somut problemleri onun sayesinde daha iyi çözüme durumunda olur.*
2. *Kültür bir nesnelere, eylemler ve zihniyetler sistemidir, bu sistem içerisinde her parça bir amaca hizmet eden bir araç olarak bulunur.*
3. *Kültür çeşitli unsurları karşılıklı birbirlerine bağlı olan bir bütündür.*
4. *Böyle eylemler, önemli yaşamsal ödevler çevresinde kurumlar halinde örgütlenmiştir, sözelimi aile, klan, köy, kabile gibi, ekonomik iş birliği için, politik, hukuksal veya eğitsel etkinlikler için örgütlenmiş birlikler gibi.*
5. *Dinamik açıdan, yani etkinliğin türüne göre kültürde bazı yanlar ayırt edilir, sözelimi eğitim, toplumsal denetim, ekonomi, bilgi sistemleri, inanç, yaratıcı ve sanatlı anlatım biçimleri gibi.” (Yolcu, 2011: 269; Malinowski, 1992: 21-22)*

Kültürün önemli bir bileşeni olan âşıklık geleneği, bir toplumun belleğini, değerlerini, mitlerini, tarihini ve kimliğini yansıtan önemli bir araçtır. Âşıklar, ortaya koydukları eserlerle geçmişin izini bugüne taşırlar, bu da âşıkları kültürel belleğin önemli aktarıcıları kılar. Âşıklık kültürünün tarihsel gelenekleriyle devamlılığı, toplumsal kimliğin ve kültürel sürekliliğin canlı tutulmasını, korunmasını ve sonraki kuşaklara

aktarılmasını sağlar. Bu gelenek toplumun dinamik belleği ve kültürel mirası olması itibarıyla kültürün önemli unsurlarından biri olarak kabul edilir.

Bu geleneğin devam etmesi, bir toplumun kimliğinin ve kültürel sürekliliğinin korunmasına katkıda bulunur. Âşıklık geleneği, bir toplumun hafızası ve kültürel mirasıdır, bu yüzden kültürün önemli bir parçası olarak kabul edilir.

Halk biliminin işlevsel yaklaşımı, âşıklık geleneği ve bu geleneğin ürünlerini inceleyerek toplumun kültür yapılarını, bu yapıların oluşum kaynağını ve sebebini, kültürün sürekliliğini anlamak üzere çeşitli çalışmalar yapmaya olanak sağlar. İşlevsel yaklaşım kültüre ait bileşenlerin belirli işlevlere sahip olduğunu ve bu bileşenlerin toplumsal yaşantı içerisinde önemli bir role sahip olduğunu savunur. Âşıklar ortaya koydukları ürünler ile toplumsal birlik ve dayanışmanın artmasını sağlar ve toplumsal kimliği güçlendirir. Bunun yanında âşıklık geleneği üzerine yapılan çalışmalar sayesinde toplumun sosyal ve kültürel yapıları daha iyi anlaşılır. Bu da halk bilimi araştırmacılarının toplumun iç dinamiklerini daha iyi anlamalarına yardımcı olur.

Bu çalışmaya konu olan Âşık Serdar Alyakut, sanatçılığını âşıklık gelenekleriyle devam ettiren bir sanatçıdır. Âşığın şiirleri incelendiğinde toplumsal kültürün belleğini ve toplumun işlevsel gereksinimlerini ortaya koyan birçok unsura rastlanmıştır. Bu sebeple âşığa ait şiirler, Ekici (2011) tarafından W.R. Bascom'un çalışmaları esas alınarak açıklanan işlevsel yaklaşımın en çok kabul görmüş dört alt başlığı altında değerlendirilmiştir (Ekici, 2011: 124). İşlevsel Halkbilimi Kuramı'nın önde gelen temsilcilerinden W.R. Bascom, 1954 yılında "The Journal of American Folklore" dergisinde yayımladığı "Folklorun Dört İşlevi" başlıklı makalede folklorun sosyal bağlamı, folklorun kültürel bağlamı olarak adlandırabilecek kültürle folklorun ilişkisi, folklorun işlevleri gibi konuları ele almıştır. Bascom (1954), Malinowski'nin düşüncelerinden hareketle bir araştırma modeli ortaya koymuş ve folklorun dört işlevini şu başlıklar altında değerlendirmiştir:

1. Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi
2. Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme İşlevi
3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi
4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi (Bascom, 1954: 71-83)

Başgöz (1996), Bascom'un açıkladığı bu maddelere "protesto" işlevini de ekleyerek folklorun işlevlerini beş maddeye çıkarmıştır. Başgöz'e göre, folklor çatışmaları büyütme, başkaldırmalara destek olmak, kurulu düzene ve değerlere direnmeleri arkalamak, onları yıkmaya kalkışanlara güç vermek gibi bir işleve daha sahiptir (Başgöz, 1996: 2).

3.5.1. Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi

Âşıklık geleneğinin sazlı sözlü türkü dinletileri, halk hikâyeleri, atışmalar, çeşitli yarışmalar vb. çeşitli icralarla, düğünlerde, panayırarda, kahvehanelerde, köy odalarında, halk toplantılarında toplumun eğlence işlevini karşılama, toplumsal bağları ve birlikteliği güçlendirme ve kültürel mirasın devamlılığını sağlama gibi önemli bir işlevi olmuştur. Teknolojinin bu denli yaygın olmadığı dönemlerde âşıklık, toplumun eğlenme ve hoşça vakit geçirmelerini sağlama noktasında değerli ve özel bir yere sahiptir. Bu sebeple âşıklar icraları esnasında halkı eğlendirme işlevini oldukça önemsemiş ve bu türden ürünleri yaratmaya dikkat etmişlerdir.

Âşıklık geleneğinde eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevinin en fazla görüldüğü yer âşık kahvehaneleridir. Bu kahvehanelerde akşamüzeri başlayan ve yaklaşık dört beş saat süren, dinleyicilerin ilgisi doğrultusunda daha uzun ve kısa da sürebilen âşık fasılları, belirli gün ve geceler haricinde her gün devam etmiştir. Ramazan ayında teravih namazından sonra başlayıp sahura kadar devam eden programların temel amacı dinleyicileri eğlendirmek ve hoşça vakit geçirmelerini sağlamaktır (Düzgün, 1994: 17).

Âşık Serdar Alyakut, şiirlerini daha çok dini ve milli kimlik unsurları üzerinde temellendirmiştir. Bu tür konular, genellikle eğlendirici değil, daha ciddi ve derin anlamlara sahiptir. Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevi daha çok âşık karşılaşmalarında kendisini göstermektedir. Bu çalışmanın “Kavramsal Çerçeve” bölümünde detaylı olarak anlatılan karşılaşmalar, âşıkların verilen ayağa uyum sağlama, irticalen söyleme, hazır cevap olma, zamana karşı yarışma vb. özellikleri aynı anda şiire entegre etmeleri üzerine şekillenmektedir. Âşığın rakibinden aldığı ayağa uyum sağlamaya çalışması, aynı şekilde yanıt verip veremeyeceğinin merakı izleyicilere ve dinleyicilere keyifli ve eğlenceli bir zaman geçirme fırsatı sunar. Âşık Alyakut da katıldığı programlarda birçok atışma ve deyişme gerçekleştirmiş ve bunları irticalen icra etmiştir. Âşık Alyakut, Âşık Cemal Divanî ile katıldıkları programda irticalen deyişme gerçekleştirerek dinleyicilerin beğenisine sunmuştur. İrticalen atışma ve deyişmelerde ayağa uyum sağlama ve devamlılığı sağlama dinleyicilerde merak uyandırma, dikkati sağlama ve eğlenerek hoşça vakit geçirmeyi sağlamaktadır:

Cemal Divanî

*Akşam olup güneş dağı aşmadan
Günün kıymetini bilmeli Serdar
Siyah saça beyaz aklar düşmeden
Tenin kıymetini bilmeli Serdar*

Serdar Alyakut

*Doğru amel ile yaşarsa insan
Güntün kıymetini bilir Divanî
Beş vakit secdeye koşarsa insan
Tenin kıymetini bilir Divanî*

Cemal Divanî

*Mürşit o ki seni dosta götürür
Cahille oturan yolu yitirir
Bir gece misafir eder yatırır
Hanın kıymetini bilmeli Serdar*

Serdar Alyakut

*Salih kullar mürşidini bulanda
Gönül evi bir nur ile dolanda
Can dediğin canan ile kalanda
Hanın kıymetini bilir Divanî*

Cemal Divanî

*Vazgeçmek olur mu kutsal davadan
Sevdiklerin eksik etme duandan
Cennet istiyorsan yüce Mevla'dan
Dinin kıymetini bilmeli Serdar*

Serdar Alyakut

*Gönülden gönüle kursak binayı
Dualarla etsek hamdu senayı
Çözebilen Kur'an'daki manayı
Dinin kıymetini bilir Divanî*

Cemal Divanî

*Cemal Divanî'yim bitmez cezamız
Haksız babam olsa yoktur rızamız
Hakk'ın emrindedir cümle azamız
Canın kıymetini bilmeli Serdar*

Serdar Alyakut

*Alyakut'um nerde dostlar yarenler
Bize yol gösterebilir bilge erenler
Emaneti şehadetle verenler
Canın kıymetini bilir Divanî
(Alyakut, 2020: 221-222)*

Âşık Alyakut'un başka bir programda Âşık Hasan Kaya (Âşık Aslanoğlu) ile gerçekteşirdiği atışma da halk biliminin eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevi taşımaktadır:

Hasan Kaya

*Dinle sözlerimi Serdar Alyakut
Makas vurulmamış bez bana gönder
şimdi bizim elde kımı zamanı
Fazla istemirim az bana gönder*

Serdar Alyakut

*Her beden sarılır kefene birgün
Makas vurulmamış bez mi istersin?
Her insan olmuştur yurdundan sürgün
Arzuların çok mu, az mı istersin?*

Hasan Kaya

*Bu benim kaderim, bu benim suçum
Bu benim oyunum, bu benim maçım*

*Ciğerim yaralı, yanyor içim
Kadirin gözeden buz bana gönder*

Serdar Alyakut

*Anlamadım gönül neyin peşinde?
Kimin hayalinde, kimin düşünde?
Eşinden ayrılmış aşk ateşinde
Narin sönmeyecek buz mu istersin?*

Hasan Kaya

*Yanar sönmöz âşıkların çırası
Derindedir gizli olur yarası
Derler ölüm iki kaşın arası
Cemali nurlanmış yüz bana gönder*

Serdar Alyakut

*Hakk'ın ateşinde yanan âşıklar
Manada buluşur nice maşuklar
Birgün söner dünyadaki ışıklar
İmandan daha nur yüz mü istersin?*

Hasan Kaya

*Bir zaman bir şeyler sormuştun benden
Bekledim cevabı sabırla senden
Kuracağın cümle al ayetlerden
Manalı mantıklı söz bana gönder*

Serdar Alyakut

*Güvenme dünyaya sana dert olur
Akibeti kara toprak yurt olur
Küllü nefsin zaikatül mevt olur
Daha bundan öte söz mü istersin?*

Hasan Kaya

*Çelikten yapmışlar cam çerçeveyi
Gözlerinin nuru elin emeği
Gök yüzünden berrak denizden mavi
Sürmeler çekilmiş göz bana gönder*

Serdar Alyakut

*Dünyanın meyvesi tatlı ve acı
Birgün bırakırsın taht ile tacı
Secdeyle bulursun Hakk'ı Miracı
Gönül gözü varken göz mü istersin?*

Hasan Kaya

*Çakısı çelikten sopa gümüşten
Bilmiyorsan sorup öğren dervişten
Kars'tan Ardahan'dan Sarıkamış'tan
Çıldır'da meşhurdur kaz bana gönder*

Serdar Alyakut

*Nasıl geldi geçti dünyanın çağı
Çok can aldı Azrail'in bıçağı
Toprak etti çok yiğidi kolçağı
Ömür kuşun uçar kaz mı istersin?*

Hasan Kaya

*İç soğuk suyunu elin yüzün yu
Bu büyük bir sözdür doğrusu da bu
Her derde dermandır derler kuşburnu
Toplayıp kurutup az bana gönder*

Serdar Alyakut

*Ömrüm geldi geçti garip oyunda
Ok oldum çekildim felek yayında
Kaç kere yıkandım tövbe suyunda
Eğri mi, doğru mu, düz mü istersin?*

Hasan Kaya

*Aslanoğlu ben köyümü özledim
Hasret ile yar yolunu gözledim
Bazen beyan ettim bazen gizledim
Çöz bu muammayı tez bana gönder*

Serdar Alyakut

*Alyakut hasretin hiddeti vardır
Gönül ateşinin şiddeti vardır
Mevla'nın her cana müddeti vardır
O vade dolmadan tez mi istersin?
(Alyakut, 2020: 224-226)*

Âşık Alyakut'un yukarıda yer alan Âşık Divanî ve Âşık Aslanoğlu ile atışma örneklerinde de görüleceği üzere atışmalar, yarışma ve dayanışma ruhunu bir arada sergileyen eğlence araçlarıdır. Zira bu atışmalarda âşıklar bir yandan muhataplarına yanıt verirken bir yandan da dinleyicilere kültürel mesajlar iletmektedir. Yarışma ve yardımlaşma ruhu, toplumsal dayanışmayı da beraberinde getirdiği için bu tür eğlenceler toplumsal ve psikolojik sağaltım sağlamakta; millet olma ruhu aşılamaktadır (Ergun, 2014: 123)

3.5.2. Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme İşlevi

“Halk bilgisi yaratmalarının ikinci işlevi; kültürün onaylanması ve ritüelleri gözlemleyen ve icra edenlerin ritüellerinin ve kurumlarının doğrulanmasıdır.” (Ekici, 2011: 125) Bu işlev, toplumun geçmişten süregelen kurumsal yapılarını, ananelerini, yerleşik hâle gelmiş kültürel olgularını destekleme, koruma, devamlılığı sağlama ve güçlendirme amacı taşımaktadır. Toplumsal kurumlara ve törelere destek verme işlevi aynı zamanda toplumsal düzenin ve istikrarın korunmasına da katkı sağlar

Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirlerde toplumsal kurumlara ve törelere destek verme işlevi, İslamiyet'in kurallarına uyma, vatan, millet ve bağımsızlık kavramlarına ehemmiyet verme, hak ve adaletten ayrılmama vb. konulara ilişkin ilişkin mesajlarda kendisini göstermektedir.

*Gel serseri olma gönül, gir kubbenin altına
Bak huzur-i Rahman'dasın eğilsene be gönül
Rüku ile secde ile çık Mevla'nın katına
Dağlar, taşlar zikreledi kaç bin sene be gönül*

*Bırak bir kenara artık dünyevi meşakati
Her canlı bir gün ölecek, bu kadar kesin kati*

*Hayal mi zannettin gafil gördüğün hakikati?
Çıktığın yol Mevlaya'dır sevinsene be gönül*

*Yakub'un gözü kör oldu, bir ilahi rüyaya
Yusuf'a secde ettirdi, yıldız, güneşe aya
Mürşit olan canın verir, bir Kuranî sedaya
Sağırım'oldun, aptal mısın, dinlesene be gönül?*

*Ey **Alyakut** bu dünyada bir gaflete dalmışsın
Ahirete götüreceğ yanına ne almışsın?
Günahın deryaya dönmüş, tövbeye geç kalmışsın
Ağlanacak çok halin var, gülmesene be gönül
(Alyakut, 2020: 214)*

Âşık Alyakut'un yukarıda yer alan dizeleri halk biliminin toplumsal kurumlara ve törelere destek verme işlevine uygundur. Âşık, bu şiirde toplumun manevi değerlerini korumak ve güçlendirmek için insanların maneviyata ve Allah'a yakınlaşmalarına yönelik bir çağrıda bulunmakta; namaz kılma, zikir yapma, dünya meşakkatinden uzaklaşma, Kur'an-ı Kerim'in buyruklarına uyma, tövbe etme, ahirete hazırlık yapma gibi konularda toplumsal mesajlar vermiştir. Türk toplumu yaklaşık 1300 yıl önce İslâm'ı benimsemiş ve özümsemiştir. Süreç içerisinde İslam'ın sancaktarlığını yapan birçok Türk devleti kurulmuştur. Bu da Türk kültürünün İslâm dinine ait kurallarla harmanlanmasını ve dinin kurallarına uygun birçok unsurun toplumsal kültüre yerleşmesini sağlamıştır. Âşık Alyakut'un bu şiirinde yer alan vurgular ve mesajlar, Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan manevi ve dini mirasın bir yansımasıdır.

*Türk dünyaya baş olacak
Gök pusata yemin olsun
Batıl düzen yıkılacak
Haçlı buna emin olsun*

*Ay yıldız, tabut Burağım
Şehitlik nurlu durağım
Dalgalan şanlı bayrağım
Gökler sana zemin olsun*

*Bizim bu yurtlar, bölgeler
Kanım toprağı belgeler
Toplansın ulu bilgiler
Tarihinle cemin olsun*

*Oğuz tören amir eyle
Hak buyruğun emir eyle
Gönülleri tamir eyle
Cennet'te İrem'in olsun*

***Alyakut** ümmete zulüm
İşgal eder bölüm bölüm
Ya istiklâl ya da ölüm!
Hürriyet her demin olsun
(Alyakut, 2020: 23)*

Âşık Serdar Alyakut'un yukarıdaki şiiri milli mücadele ruhunu canlı tutma ve gelecek nesillere aktarma ruhunu taşımaktadır. Bağımsızlık Türk töresinin başkarakteridir. Âşık Alyakut “*Ya istiklâl ya da ölüm!*” dizesiyle bağımsızlık mücadelesine sahip çıkma çağrısında bulunmaktadır. “*Oğuz tören amir eyle*” dizesinde ise Türk törelerine ve geleneklerine bağlılığını ifade etmektedir. Bununla beraber Türklerin dünyaya lider bir konuma geleceğine yürekten inanmaktadır. Âşık, ay, yıldız, bayrak, istiklâl, hürriyet, yurt, toprak gibi milli kimliğimizin önemli simgelerini de Türk milletinin birlik ve beraberliğini dile getirmek için kullanmıştır. Şiir, âşığın Türk milletinin birlik ve beraberlik içinde hareket etmesi, bağımsızlık hedefi doğrultusunda kenetlenmesi ve toplumun geleneklerine bağlı kalması arzularını yansıtmaktadır.

Örnek şiirlerde geçen mitolojik unsurlar, kültürel ifadeler ve dini emir ve terimler âşığın kültürel ritüel ve normları gözlemlediğini, onayladığını ve sanatını bunları yaymada bir araç olarak kullandığını göstermektedir.

3.5.3. Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi

Âşıklık geleneği eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılmasında önemli bir işleve sahiptir. Kökeni İslâm öncesi çağlara dayanan âşıklık, sözlü ortamda icra edilen şiirler, halk hikâyeleri v.d. ürünler aracılığıyla kültürel mirası gelecek nesillere ve genç kuşaklara aktarılmasını ve genç neslin kültürel değerlere özümseyerek sahip çıkmasını sağlamaktadır. Âşıklar ortaya koydukları eserlerle genç kuşaklara çeşitli nasihat ve tavsiyelerde bulunurlar. Toplumsal değerler, ahlaki kurallar, yaşama dair yol gösterici prensipler bu eserler sayesinde genç kuşaklara aktarılır.

Âşıklıkta eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılma işlevinin yerine getirildiği en önemli noktalardan biri de âşıklığın saz çalma ve usta çırak yetiştirmedi. Bu çalışmanın “Âşık Edebiyatı Temsilcilerinin Yetiştirmeleri” başlığı altında ele alınan saz çalma ve çırak yetiştirme, âşık adaylarının müzikal yetenek kazanma, şiirin estetik yapısını ve dilin inceliklerini öğrenme gibi konularda beceri kazanmalarını sağlamıştır. Küçük yaşlardan itibaren usta âşıkların yanında eğitime başlayan âşık adayları, adab-ı muaşeret, söz söyleme, saz çalma ve âşıklığın diğer vecibelerini öğrenir.

Âşık Serdar Alyakut âşıklık geleneklerini doğal ortamı içerisinde öğrenen ve bu gelenekleri yaşatan bir sanatçıdır. Yetişme döneminde Âşık Mevlüt İhsanî'ye çıraklık eden âşık, günümüzde bir çırak yetiştirmektedir. Bunun yanında ürettiği eserlerde genç kuşakların kültürel değerleri özümsemesi, bu değerle sahip çıkması ve yaşatması gibi konularda çeşitli mesajlar vermektedir:

Başın kaldır, şu dağlara hakikatle bir kez bak
Yerde, gökte, şehedayı göreceksin sen oğul
Ehli beytten Zülfikâr al, Kur'an sıracını yak
Baş eğecek dağlar sana, düreceksin sen oğul!

Demir Dağ'dan Viyana'ya yanan senin ocağın
Sen ki hükmü devletiydin tarihteki her çağın
Hakkın emri peygamberin buyruğudur sancağın
Zülcenahı kıtalara süreceksin sen oğul!

Davan haktır Hak yolundur nurlu bir seferdesin
Küfrün önüne çekilen çelikten bir perdesin
Senki Allah'ın kılıcı, ebedi zaferdesin
Yeryüzünde muştuları, vereceksin sen oğul!

Bin aşkara, kıta kıta cenk meydanların yokla
Küfrün kellesini indir, pusatınla kan kokla
Oğuz atan yadigârı altın yayla, uç okla
Bengü taştan nice sırta ereceksin sen oğul!

Güştapeni, kalkanını bağla atın sağına
Keyyus'un süngüsünü çal şu Batıl'ın bağına
Doksan dokuz bin akıncı, biat etsin çağrına
Adaleti yeryüzüne, sereceksin sen oğul!

Kılıç çaldık kopuz çaldık Dedem Korkut'tan beri
Oğuzhan'a öngüç olan büyük bozkurttan beri
İslâm'ın neferi oldum, çıktığın yurttan beri
Nizam için her diyara, gireceksin sen oğul!

Dost düşmanın görmek için dön tarihen bak oğul
Tandan öce zor seçilir, kara ile ak oğul
Eşhedü'yle iman ettin, nurdan bir meşalen var
Bir kez Allah derse, dilin sana yardır Hak oğul

Yükün ağır, davan zordur, inançtır tek hacetin
Savaş senin düğünündür, sefer senin hicretin
Allah'ın kılıcı olmak, Türklük çetindir çetin
Bir mazlumun gözyaşına, bin zalimi yak oğul

Hak nurundan bir ateş yak, dünyanın sinesinde
Şeytanlar uyumaz olsun, tekbirlerin sesinde
Meydan yiğidini bekler, Elif'in gölgesinde
Her dağ Ergenekon ister, erit bağına çık oğul

Sen Kur'an yolunda akan en şerefli al kansın
Senin ile devr-i alem, günahından yıkansın
Sendeki aşkı sevdâyı, şu yeryüzü kiskansın
Cihanın ak gerdanına, ay yıldızı tak oğul

Alyakut Acun titredi, "tekbir" derken narana
Yesevi'nin dergâhında, and içmiştin Turan'a
Tarif eyle ecdadını, Türk kim diye sorana
Kızıl Elma'ya çekilmiş, ucu çelik ok oğul
(Alyakut, 2020: 213)

Âşık Serdar Alyakut, yukarıdaki şiirinde genç nesli sorumluluk almaya, tarihini, kimliğini ve köklerini kendi köklerini bilmeye, tarihi kahramanlıklarla gurur duymaya, imanın ve vatan sevgisinin, her türlü zorluğun üstesinden gelmede kilit bir rol oynadığına,

Türk milletinin destansı geçmişinden cesaret almaya, milli ve manevi değerlerine sahip çıkılmasına dair mesajlar iletmektedir. Âşığın “oğul” hitabı, kendi çocuğunun ötesinde Türk gençlerine yöneliktir. Âşığa göre genç neslin önünü görebilmesi ve yolunu bulabilmesi dinini, tarihini ve kültürünü bilmekten geçmektedir. Şiirde verilen mesajlar, âşıklığın milli ve manevi değerleri yaşatma ve gelecek nesillere aktarma ve genç nesilleri eğitime işlevini yerine getirdiğini göstermektedir.

*Ecdadın Oğuz'dur, ünvanın Dadaş
Türk'ün töresini yazan var oğul
Vasiyet dikildi nice bengü taş
Kırklar meclisinde rızan var oğul*

*Ötüken yurdunda, bozkır düzündü
Hilal sancağında, Kur'an izinde
Şeref ve şan dolu kutsal mazinde
İslam çizgisinden hizan var oğul*

*Rahimi Rahman'ın nur himayesi
İnsanın âlemde nedir payesi?
Cümle mahlûkatın tek bir gayesi
Allah'ın koyduğu düzen var oğul*

*Her cana iyilik et, gelse elinden
Kem sözü uzak tut, gönül dilinden
Kendine dost edin ilim ehlerinden
Manadan manaya gezen var oğul*

*Doğruya canın ver, yanlıştan sakın
Sahibi Rahman'dır bu dönen çarkın
Şah damarın kadar yakındır yakın
Yaptığın aşikâr sezen var oğul*

*Gazilik makamın, şehitlik rütben
Allah'ı zikretsün kalpteki şuben
Yağız yer mescidin, mavi gök kubben
Semaya ulaşan ezan var oğul*

*Alyakut gel yaşa İslâm üzere
Fanide ölüm var düşün bin kere
Öyle bir terazi tartacak zerre
Ahiri nihayet Mizan var oğul
(Alyakut, 2020: 110)*

Âşık Alyakut, yukarıdaki örnekte Türk kültürü ve İslâmî değerlere yer vererek sanatıyla genç kuşakları eğitime ve kültürü genç kuşaklara aktarma vazifesi üstlenmekte ve gençlerin bu değerleri benimsemesini teşvik etmektedir. Şiirde Türk kültürüne ve törelerine bağlılığın önemi, İslâmî çizgide yaşamının gerekliliği, iyilik etmenin, adaletli olmanın, kötü sözden uzak durmanın ve ilim sahipleriyle dostluk kurmanın ehemmiyeti, gazilik ve şehitlik gibi kutsal makamların değeri, ölüm gerçeğine hazırlık gibi konulara vurgu yapılmaktadır. Âşık, genç kuşakların bahse konu değerlere sahip çıkması hâlinde

geleceklerini şekillendirme ve kültürel mirasa sahip çıkma amacına ulaşacaklarını savunmaktadır.

Bu örnekler ışığında âşıklığın hem kendi içinde bir eğitim kültürüne sahip olduğu hem de üretilen eserler aracılığıyla kültürü genç nesillere aktarılması ve yaşatılması için önemli bir işleve sahip olduğu değerlendirilebilir. Âşıklık geleneği, taşıdığı eğitim ve kültürün genç kuşaklara aktarılması işleviyle kültürün devamlılığını ve toplumsal bütünlüğün korunmasını destekleyen önemli bir role sahiptir.

3.5.4. Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi

Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevi, toplumun yasakladığı bazı söz, davranış ve fikirlerin folklor ürünleri aracılığıyla üstü kapalı bir şekilde ifade edilmesidir. Psikanalist düşünce ile ortak noktada birleşen bu işlev, bireyin içinde yaşadığı toplum tarafından ayıp, günah veya suç kabul edilen fakat içgüdüsel olarak gerçekleştirmek istediği söz ve eylemleri ortaya koyduğu yaratmalar vasıtasıyla gün yüzüne çıkarması ve zihnini bu şekilde rahatlatması bu madde kapsamındadır (Ekici: 2011: 125).

“Sosyal hayattaki pek çok kısıtlayıcı, yasaklayıcı tutum, insan üzerinde ister istemez baskı oluşturmakta ve bu baskı da belli ölçüde enerji birikimine sebep olmaktadır. Cinsellikle ilgili yasaklar, günlük hayatta bireylerin istemeseler de yapmak zorunda oldukları davranışlar, uymak zorunda kaldıkları kurallar vb. daha pek çok husus, insanda tepkiyi ifade eden bir enerji birikimine yol açmaktadır. Uygun şartların oluşması neticesinde ortaya çıkan bu enerji de gülmeyi doğurmaktadır. Tabii ki bu gülmenin sonucunda da rahatlama gerçekleşir” (Şahin, 2010: 141)

Âşıklık geleneğinde toplum tarafından hoş görülmeyen eylemler, fıkralarda, halk hikâyelerinde ve mitlerde üstü kapalı şekilde ele alınmaktadır. Âşıklar, toplumda ayıp olarak görülen konuları anlatılarına yansıtırlarken ironiyi ve mizahı kullanırlar. Bu sayede toplumsal normlara ve baskılara yönelik eleştirilerini dinleyici kitleleri için kabul edilebilir hâle getirirler. Âşıklar cinsellik, ikiyüzlülük ya da adaletsizlik vb. konuları ironi ve mizah içeren bir üslupla veya ima yoluyla anlatarak toplumsal normlara karşı gelmeden istedikleri mesajı iletmiş olurlar. Şiirde ise toplumsal rahatlama tenkit ve eleştiri içeren bir anlatımla sağlanmaktadır.

Âşıklar, toplumdaki adaletsizlikleri, yolsuzlukları, toplumun aksayan yönlerini ve diğer ayıpları eleştirirken, bazen doğrudan, bazen de dolaylı bir üslup takınırlar. Bu eleştiriler şiire yansıtılırken dinleyicilerin duyarlılıkları da dikkate alınır. Toplumda ayıp olarak kabul edilen davranışların eleştirisi dinleyicilerde rahatlama sağlar.

Ergun (2014), âşıkların kendilerini toplumsal ve kişisel baskılardan soyutlanmasını “Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek Boyu” ve “93 Koçaklaması” örnekleri üzerinden

vermiştir: Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek Boyu'nda Yalancıoğlu Yaltacık, Bamsı Beyrek'in kanlı gömleğini getirerek onun ölüm haberini vermiştir. Bamsı Beyrek de önce esaretten kurtulmuş sonra da ozan kılığına girerek, Kazan Han'ın huzurunda ve onun da izniyle Yalancıoğlu Yaltacık'a hak ettiği cezayı vermiştir. Yiğitliğini, mertliğini, doğru sözlülüğünü çok beğenen Kazan Han, bir günlük beyliğini Deli Ozan'a vermiştir. Bu imtiyazla Deli Ozan, onaylamadığı bu düğünde yemek kazanlarını devirmiş; kadınların çadırında kendisini kandırmaya çalışan kadınların ayıplarını toplum içinde yüzlerine vurmuştur. Ozan kılığındaki Beyrek, ok atma yarışlarına katılmış; Yalancıoğlu Yaltacık'ın yüzüğünü okuyla parçalamıştır. Burada âşıkların saz çalma, türkü söyleme, atışma vb. gibi özelliklerinin yanında çeşitli müsabakalara katıldıkları da ortaya çıkmaktadır (Ergun, 2014: 124, 125).

Ergun (2014)'un konuya dair verdiği bir başka örnek “93 Koçaklaması”dır. 24 Nisan 1877 tarihinde Rus ordusunun sınırlarımızı geçerek Kars ve Ardahan çevresini işgaliyle 93 Harbi adı verilen Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır. Rus işgali sırasında karşılaştığı Rus komutanının “Bizi mi seviyorsun Al-i Osman'ı mı?” sorusuna verdiği cevap niteliğindeki 93 Koçaklaması göstermiştir ki Âşık Şenlik de toplumsal ve kişisel baskılardan öte esaret altındaki bir milletin göklere yükselen, bugün de yankılanan bir sesi olmuştur (Ergun, 2014: 125).

Yukarıdaki örneklerde âşıkların esarete karşı direnme, yalancılık, toplumda ayıp olarak kabul edilen davranışları kabullenmeme gibi konuları ele almak suretiyle toplumsal ve kişisel baskılara karşı çıktıkları görülmektedir.

Âşıklık geleneğinin günümüzdeki temsilcisi olan Âşık Serdar Alyakut şiirlerinde toplumsal ve kişisel baskıları karşı tavır takındığı anlatımlara rastlamak mümkündür. Âşık daha çok çağdaşlık adı altında gerçekleştirilen toplumun geleneklerine aykırı davranışlara, kültürel yozlaşmaya ve bireysel anlamdaki zorbalıklara eleştiri getirmektedir.

*Ne bir kıymet gördük ne de itibar
Gayrı ben de göçüyorum bu köyden
Gönümde kırgınlık, kalpte ahu zar
Siz de deyin kaçıyorum bu köyden*

*Öz yurdu insana olunca yad el
Yol almak olurmuş bize de edel
Hasretin babından ömrüme bedel
Hüzün ile biçiyorum bu köyden*

*Yüreğimi parçaladı böldüler
O yetmedi iğne ile deldiler
Sanatıma hor baktılar güldüler
Hayâl gibi geçiyorum bu köyden*

*Âşıkların gitti bir bir sırayla
İçindeki sarılmamış yarayla
Yavaş yavaş uzaklaştım karayla
Derde yelken açıyorum bu köyden*

*Üzerime duman çöktü, is tuttum
İşlemeyen demir gibi pas tuttum
Yüreğimde ölenlere yas tuttum
Yıllarımı seçiyorum bu köyden*

*Ey **Serdar Alyakut** bitmedi har'ın
Kim bilir ne olur, bilinmez yarın
Belki de bu güzün, belki baharın
Kuş misali uçuyorum bu köyden*

Âşık Alyakut, gençlik yıllarında köyünde yaşadığı kişisel baskılar ve zorbalıklar neticesinde gurbete göç etmek zorunda kalmış ve burada bir süre yaşadktan sonra köyüne geri dönmüştür. Yukarıda yer alan örnekte köyünde yaşadığı sıkıntıları, hor görülme duygularını ve iç dünyasındaki üzüntüyü dile getiren âşığın bu sebeplerde köyden ayrılışı, toplumsal veya kişisel baskılardan kaçarak kurtulma değildir. “Sanatıma hor baktılar güldüler” dizesinden de anlaşılacağı üzere köyündeki birtakım insanların sanatıyla dalga geçmesi gururunu incitmiştir. Âşık Alyakut’un köyden asıl gidiş sebebi “*Üzerime duman çöktü, is tuttum / İşlemeyen demir gibi pas tuttum*” dizelerinde yer almaktadır. Köyde yaşadığı hor görülme ve zorbalıklardan uzaklaşarak sanatına yönelmek üzere gurbete çıkmış ancak yine de toplumsal baskıları hicvetmekten geri durmamıştır. Âşığın baskılardan kurtulmak üzere gurbete çıkışı sanatı için oldukça faydalı olmuştur. Zira gurbette yaşadığı yıllarda ustası Âşık Mevlüt İhsanî’ye çıraklık ederek ustasından âşıklık geleneğinin inceliklerini ve saz çalmayı öğrenmiştir. Âşık Serdar Alyakut sonraki yıllarda sıla hasretine dayanamayarak köyüne dönmüş ve günümüzde bölgenin tanınan ve aranan halk ozanı hâline gelmiştir. Âşık Alyakut’un şiirde yer alan eleştirisi, hem âşık için hem de değerinin bilinmediğini düşünen ve âşıkla aynı görüşte olan dinleyici kitlesi için bir rahatlama sağlamaktadır.

*Şu güzelim ülkeyi kan gölüne çevirdiz
Müslüman'ın kanıyla beslendiğimiz gün biter
Kalleşçe ve sinsice ne civanlar devirdiz
Sırtınızı teröre yasladığımız gün biter*

*Haçlılar'ın elinden Müslüman'lar iniler
Yerde, gökte savaşır, güvercinler, şahinler
Ermeni'nin eline maşa olan hainler
Şeytanızı yanıza seslediğimiz gün biter*

*Beslediğimiz yılanlar bir gün otağımızda
Sizi zehirleyecek kendi yatağımızda
Bogulacaksınız elbet kendi batağımızda*

Müslüman 'ın evini pislediğimiz gün biter

*Ecdad-ı Osmanlı 'dan kanayan yaraları
Bize soykırım diyor, tarih yüz karaları
İnsanlığa ders verir, vicdan fukaraları
Yüzünüzü maskeyle süslediğimiz gün biter*

*Alyakut 'um canımdan nice canlar aldılar
Onarılmaz bir daha yürekteki yapılar
Size de kapanacak kapattığımız kapılar
Yüzünüzü maskeyle süslediğimiz gün biter*

Âşık Alyakut yukarıda yer alan örnek şiirinde ülkemize karşı toplumsal hâlde terörü, sözde Ermeni soykırımını, ihanetleri vb. zararlı unsurları destekleyerek baskı kurmaya çalışan odakları sanatıyla eleştirmek suretiyle bu toplumsal baskılara karşı çıkmaktadır. Âşık, bir yandan ülkemizin yaşadığı toplumsal baskıları dile getirirken öte yandan sanatının ulaştığı kitlelere tüm bu haksızlıkların ve baskıların sona ereceğine yönelik umut aşılar. Âşıkla aynı görüşte olan dinleyiciler de kendilerinin bu şekilde dile getiremediği üslup sayesinde rahatlama duygusu yaşarlar. Âşığın ülkemizin aleyhinde oynanan oyunlara karşı takındığı tavır ve sanatsal isyan, Bamsı Beyrek ve Âşık Şenlik örneklerinde olduğu üzere halk biliminin toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulma işlevine uygundur.

Toplumların kültürel mirasını, ananelerini, geleneksel ritüellerini yazılı ve sözlü folklorik ürünlerini inceleyen halk bilimi, bu kültürel miras ürünlerini koruma, belgeleme ve gelecek nesillere aktarma işlevini yerine getirir. Bu sayede toplumsal kimlikle kültürel değerlerin canlılığını ve devamlılığını, bireylerin birlik ve beraberliğini, toplumsal dayanışmayı sağlar.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Geleneksel kültürümüzün en köklü dallarından biri olan âşıklık, temeli milat öncesi çağların inanç sistemlerinden biri olan Şamanizm'e dayanan ve 16. yüzyıldan itibaren bugünkü varlığına doğru şekillenmeye başlayan önemli bir gelenektir. Geleneğin bugün "âşık" olarak adlandırılan temsilcileri, tarihin eski çağlarından itibaren "şaman, kam, bo, bugu, oyun, baksı, bahşı, ozan" gibi çeşitli şekillerde adlandırılmıştır. Bu adlandırmalar yüzyıllar içerisinde farklılık arz etse de Şamanizm inanç sisteminin temsilcisi olan "şaman" ile âşıklık geleneğinin temsilcisi olan "ozan, âşık" arasında toplumsal ihtiyaç, hazırlık dönemi, rüya, gaflet ve trans hâli, eğitim süreci v.d. birçok kriter açısından benzerlik bulunmaktadır. Tarihi dönemde şaman, kam, baksı vb. isimlerle adlandırılan tipler, sığır, yuğ ve şölen adı verilen toplantılarda müzik aleti eşliğinde şiirler söylemişlerdir. Bunun yanında halk hekimliği, rakkaslık ve sihirbazlık gibi birçok görevi yerine getirmeleri itibarıyla toplumda saygınlık kazanan bu tipler, Türklerin kitleler hâlinde Orta Asya'dan Anadolu'ya göçüyle birlikte ozan-baksı geleneğini Anadolu'ya taşımışlardır. Âşıklık geleneğinin bugünkü hâline dönüşümü bu göçlerle başlamıştır.

Anadolu'da 16. yüzyıldan itibaren gelişim aşamalarını takip edebildiğimiz âşıklık geleneği, hâlen devamlılığını sürdürmektedir. Âşıklık geleneği 16. yüzyıldan bu yana Anadolu'nun hemen her coğrafyasında varlık göstermiş ve geleneğin temsilcisi olan pek çok âşık yetişmiştir. "Alyakut" mahlası ile geleneğin günümüzdeki temsilcisi konumunda yer alan Âşık Serdar Alyakut da sanatını "âşıklık geleneği" çerçevesinde icra eden sanatçılardandır. "Yaşayan Kültürel Bellek Taşıyıcısı: Âşık Serdar Alyakut" adını taşıyan bu tez; Giriş, Kavramsal Çerçeve, Bulgular ve Sonuç olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde tez araştırmasının amacı ve önemi, araştırmanın konusu, materyal ve yöntem açıklanmıştır. Tezde Âşık Serdar Alyakut'un âşıklığını ve şiirlerini inceleyerek gelenek içindeki yerini ve kültürel bellek taşıyıcılığı noktasındaki değerini belirleme amaçlanmıştır. Bu açıdan âşığın şiirleri, âşıklık geleneği çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ön araştırma sürecinde çalışmanın konusu belirlenirken Âşık Serdar Alyakut'un saz çalmayı bilmesi, irticalen şiir söyleyebilmesi, usta âşığa çıraklık yapması, kendisi de hâlen bir çırak yetiştirmesi, maddi olanak yetersizliğine rağmen şehir şehir gezerek âşıklık sanatını icra etmeye devam etmesi, usta malı şiirler söylemesi, âşıklık geleneğini devam ettirmesi, Türk tarihini, kültürünü ve geleneklerini şiirlerine konu etmesi, hakkında daha önce akademik bir çalışma yapılmamış olması gibi tespitler, âşığın çalışmaya dahil edilmesinde büyük etken olmuştur.

Kavramsal çerçeve bölümünde âşıklık geleneğinin icracısı konumundaki “âşık” kavramına yer verilerek bu kavrama yönelik çeşitli tanımlara yer verilmiştir. Ayrıca âşıkların sınıflandırılması, âşıkların yetiştirme süreçleri, âşık kolları, âşıklığın icra ortamları, âşık şiirinin temel özellikleri, âşık karşılaşmaları ve âşıklık geleneğinin tarihi süreci gibi konular hakkında bilgi verilmiştir.

Âşık Serdar Alyakut şiirlerinin incelemesine geçmeden önce “Somut Olmayan Kültürel Miras: Âşıklık Geleneği” ve “Erzurum İli Âşıklık Geleneği” konularına değinilmiştir.

Âşıklık geleneği için 21. yüzyıldaki en önemli gelişmelerden biri âşıklığın UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi’ne dâhil edilmesidir. 2003 yılında somut olmayan kültürel mirası korumak, ilgili toplulukların, grupların ve bireylerin somut olmayan kültürel mirasına saygı göstermek, somut olmayan kültürel mirasın önemi konusunda yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde duyarlılığı arttırmak ve karşılıklı değerbilirliği sağlamak, uluslararası işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” kabul edilmiştir. Âşıklık geleneği 2009 yılında Sözleşme’ye dâhil edilmiştir. Somut olmayan kültürel miras “somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille birlikte sözlü gelenekler ve anlatımlar”, “gösteri sanatları”, “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler”, “doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar” ve “el sanatları geleneği” olmak üzere beş temel alanda belirmektedir. Âşıklık geleneği ilk üç alanla doğrudan ilişkilidir. Sözleşme kapsamında âşıklık geleneğinin korunması ve yaşatılması için âşıkların “Yaşayan İnsan Hazineleri” listelerine dâhil edilmesi, akademik sempozyumlar, âşıklar bayramı ve âşıklar şöleni ve benzeri uygulamaların devamlılığı, kültür müzeleri ve âşık kahvelerinin yeniden canlandırılması gibi âşıklık geleneğine canlılık katacak ve kültürel aktarımı sağlayacak faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Bu sözleşme ve alınan önlemler, teoride âşıklık geleneğini korumak ve yaşatmak için önemli adımlar olsa da pratikte bazı âşıklar için yetersiz kalmaktadır. Âşıkların geçimlerinin sağlamak üzere başka işlerde çalışmak zorunda olmaları âşıklık sanatını ikinci plana ötelemeyi zorunlu kılmaktadır. Âşık Serdar Alyakut geçimini çiftçilik ve arıcılık yaparak sağlayan biri olarak bu durumun canlı bir örneğidir. Geleneksel âşıklık sanatını icra eden birçok sanatçı gibi Âşık Serdar Alyakut da ekonomik zorluklar ve yeterli destek bulamama gibi sorunlarla karşı karşıyadır. UNESCO’nun bu mirası koruma altına almış olması, kültürel olarak değerli olsa da bu tür sanatçılara doğrudan ekonomik bir fayda sağlamamaktadır. Bu nedenle, âşıkların yaşam standartlarını iyileştirecek, onlara maddi destek sunacak ve sanatsal faaliyetlerini sürdürebilmelerini sağlayacak daha

somut adımlar atılması gerekmektedir. Aksi takdirde, sözleşmenin getirdiği koruma ve tanıtım, bu değerli geleneği sürdüren sanatçıların günlük yaşamında yeterince etkili olamamaktadır.

Kavramsal Çerçeve bölümünün son konusu “Erzurum İli Âşıklık Geleneği”dir. Erzurum ili, âşıklık geleneğinin en önemli merkezlerinden biridir. Âşıklık geleneğine Âşık Sümmanî, Âşık Yaşar Reyhanî, Âşık Nihanî, Âşık Ruhanî, Âşık Mevlüt İhsanî gibi büyük ustalarla birlikte yüzlerce sanatçı kazandıran Erzurum, âşıklık geleneği açısından kültür tarihimize büyük katkılar sağlamıştır. Erzurum’da âşıklık geleneğini günümüzde canlı olarak yaşatan birçok âşık bulunmaktadır. Erzurum âşıklık geleneği, düzenlenen programlara davet edilen âşiklarla, üniversitelerde gerçekleştirilen akademik seminerlerle, Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden hayata geçirilen ve haftanın belli günlerinde âşık programları gerçekleştirilen âşık kahvehanesi v.b. uygulamalarla sürdürülmektedir.

Âşıklık geleneği temsilcilerinin adaylıktan ustalığa geçiş süreçlerinde çeşitli faktörler söz konusudur. Gelenekte âşikların rüyada bade içerek âşıklık sanatına eriştiklerine inanılmış ve rüya görerek âşık olan sanatçılar toplumda daha fazla itibar görmüştür. Ancak günümüz âşiklerinde kompleks yapıya sahip rüya motifine nadiren rastlanmaktadır. Âşık Serdar Alyakut, âşıklığı geleneğin doğal ortamı içerisinde öğrenmiştir fakat rüyada bade içerek sanatçı kimliği kazanan âşiklerden değildir. Âşığın doğup büyüdüğü coğrafyada yetişen Âşık Sümmanî, Âşık Reyhanî, Âşık Nihanî ve Âşık Mevlüt İhsanî gibi büyük ustalar, Âşık Alyakut’un sanata yönelmesinde büyük etken olmuştur.

Âşıklık geleneğinde usta âşikların genç ve deneyimsiz âşık adaylarına rehberlik ederek onlara saz çalmayı, şiir söylemeyi ve geleneği yaşatmayı öğrettikleri verilen bir eğitim sistemi vardır. Usta çırak ilişkisi adı verilen bu eğitim sistemi, geleneğin devamlılığını sağlayan önemli bir unsurdur. Ustalık ve çıraklık süreci, yalnızca âşıklığın teknik bilgilerinin öğretilmesiyle sınırlı değildir. Usta âşikler çıraklarına âşıklığın geleneklerini, inceliklerini, toplumsal değerlerini ve davranış kurallarını aktarmaları da bu eğitim sürecine dâhildir. Âşıklık geleneğinde büyük âşikler tarafından yetiştirilen âşık adayları, belli bir mesleki ve sanatsal birikime sahip olduktan sonra kendi çıraklarını yetiştirmeye başlamış, bu da âşık kollarını meydana getirmiştir. Âşık Serdar Alyakut usta çırak ilişkisinin yoğun olarak görüldüğü bir ortamda yetişmiştir. Gurbette yaşadığı dönemde hemşehrisi Âşık Mevlüt İhsanî’ye çıraklık yapmış ve kendisinden âşıklık sanatının vecibeleri ile saz çalmayı öğrenmiştir. Âşık Alyakut, ustası Âşık Mevlüt İhsanî’nin yetiştirdiği son sanatçıdır. Ustasından dinlediği “Hünkâr Sultan”, “Bedri Sinan

ve Mahperi” isimli halk hikâyelerini de türkülerıyla birlikte anlatabilmektedir. Âşıklığa yönelik eğitim süreci, yetişme tarzı ve âşıklık sanatını icra şekli, geleneğin kültürel yapısını ve belleğini sonraki nesillere aktarma açısından önemlidir.

Gelenekte âşıklık, köy odalarında, âşık kahvehanelerinde, düğünlerde, festivallerde ve cem ayinleri gibi birçok ortamda icra edilmiştir. Âşık Serdar Alyakut bu geleneksel ortamlarındaki icralarına ilaveten belediyelerin, üniversitelerin, kamu kurum ve kuruluşlarının, çeşitli sivil toplum örgütlerinin davetlerinde ve elektronik kültür ortamında âşıklık icrasını gerçekleştirmektedir.

Oluşum temeli Şamanizm’e dayanan âşıklık geleneği, 16. yüzyıldan itibaren kendine mahsus birtakım kurallar geliştirmiştir. Bu kurallardan bir tanesi de usta malı şiir söyleme geleneğidir. Altı asırlık süreçte birçok büyük ustanın yetiştiği âşıklık geleneğinde usta malı şiir söyleme, geleneğin devamlılığını sağlama ve kültür aktarıcılığı bakımından oldukça önemlidir. Âşık Alyakut, katıldığı programlarda geçmişte yaşayan ve bugün hayatta olmayan büyük ustaların şiirlerine de yer vererek geleneğin zenginliklerini ve inceliklerini bugüne taşır. Âşığın usta malı şiir icrasına önem vermesi toplumsal tarihin ve kültürün korunmasını, sonraki nesillere aktarımını ve kültürel bağların güçlenmesini sağlar. Usta malı şiir okuma, yetiştirdiği âşık adayı için de kültürel aktarımın devamlılığı açısından örnek teşkil eder.

Âşık şiirinde nazım birimi dördlük, ölçü hece ölçüsüdür. Gelenekte “kulak için kafiye” ilkesine uyularak dize sonlarındaki seslerin birbirine uyumlu olmasına özen gösterilmiş ve irticalen söyleme esnasında söyleyiş kolaylığı sağlaması açısından genellikle yarım uyak kullanılmıştır. Âşık Serdar Alyakut’a ait şiirler gelenek şiirinin temel özellikleriyle örtüşmektedir. Âşık, şiirlerini hece ölçüsünün 8’li, 11’li, 14’lü ve 15’li kalıplarıyla ve dördlük nazım birimiyle oluşturmaktadır. Şiirlerinde yarım uyak, tam uyak, zengin uyak, tunç uyak ve cinaslı uyak türleri tespit edilmiştir. Bunun yanında çoğunlukla “abab-cccb-dddb” veya “abcb-dddb-eeeb” düzeniyle oluşturulan koşma tipini ve “aba- ccdb- eefe” düzeniyle oluşturulan mani tipini kafiye düzeni olarak kullanmaktadır.

Tezin “BULGULAR” bölümünde Âşık Serdar Alyakut’un âşıklık geleneği içerisindeki konumunu ve kültür taşıyıcılığı noktasındaki değerini belirlemek üzere âşığa ait şiirler, muhteva, üslup özellikleri, şekil özellikleri ve halk biliminin işlevsel yaklaşımı açısından ele alınmıştır.

Bulgular bölümünün ilk alt başlığı Âşık Serdar Alyakut şiirlerinin muhtevasıdır. Âşık Alyakut’a ait şiirlerin muhtevası, kültür taşıyıcılığı noktasındaki konumunu çok net bir şekilde göstermektedir. İncelenen 176 adet şiirden 36 tanesinin milli / kahramanlık,

34 tanesinin din ve tasavvuf, 24 tanesinin aşk ve sevgi, 18 tanesinin güncel konular, 25 tanesinin eleştiri-sitem, 13 tanesinin tabiat, 10 tanesinin ölüm konularını içerdiği tespit edilmiştir. Bunun yanında 16 şiirde de ortak konuların yer aldığı belirlenmiştir. Örneğin güncel konulu bir şiir aynı zamanda dini içeriğe sahip olabilmektedir. Tabiat konulu bir şiirde âşığın yaşadığı topraklarda geçmişte yaşanan savaflara ve kahramanlıklara yönelik göndermeler bulunabilmektedir. Bütün bu konu içeriklerinde kültürün izlerini görmek mümkündür.

Âşık Alyakut'un şiirlerinde en fazla milli ve kahramanlık konulu şiirlerin olduğu tespit edilmiştir. Âşıklık geleneğinde yaşanan çevrenin doğası, gelenekleri, tarihsel ve kültürel izleri, şiirlerin muhtevasını etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Âşık Serdar Alyakut işgal yılları döneminde çeşitli kurtuluş mücadelelerine ev sahipliği yapmış bir coğrafyanın ferdidir. Âşığın doğup büyüdüğü Bardız köyü çevresinde meydana gelen savaflar ve felaketler, bölge hakkında derin izler bırakmıştır. Âşık, tarihte köyünde ve civar bölgelerde yaşanan savafların etkilerini, halkın yaşadığı zorlukları ve kazanılan zaferleri şiirlerinde sıkça işlemektedir. Milli ve kahramanlık konulu şiirlerde Çanakkale Zaferi, İstanbul'un fethi, Sarıkamış Harekâtı, Oğuz Kağan Destanı, Ergenekon Destanı v.d. olaylara ve Metehan, Yavuz Sultan Selim, Enver Paşa, Fatih Sultan Mehmet gibi tarihi şahsiyetlere yönelik telmihler bulunmaktadır. Âşığın milli kimlik ve tarihi şuurla yoğrulmuş anlatım tarzı, Türklüğün kültürel mirasını gelecek nesillere aktarma çabasındandır. Âşık Alyakut, doğup büyüdüğü coğrafyada yaşanan savaflardan başlayıp Oğuz Kağan Destanı'na uzanan bu tarihi ve kültürel bağlamı şiirlerinde işleyerek kültürel belleği canlı tutma ve sonraki nesillere aktarma işlevine katkıda bulunmaktadır.

Âşık Alyakut'un din ve tasavvuf konulu şiirleri de dini kültürün simgeleriyle doludur. Uhrevi yaşam tarzını şiirlerine yansıtan âşık, İslâmî terimlere, ayetlere, hadislere, ahlaki yaşam tarzına, Müslüman olmanın gerekliliklerine, ahiret hayatına vb. birçok dini konuya atıflarda bulunarak hitap ettiği kitleyi İslâm kültürü üzere yaşamaya davet etmektedir. Âşık Alyakut, insanın manevi yolculuğunun ve içsel arayışlarının yalnızca Allah'a yönelik olması gerektiğine inanmaktadır. Din ve tasavvuf konulu şiirlerinde yer alan ayet ve hadisler, İslâm tarihindeki olaylara dair telmihler, dini kelime, kavram ve semboller âşığın bu konuda sahip olduğu bilgi birikimini göstermektedir. Zira konusu ne olursa olsun şiirlerinin büyük çoğunluğunda din ve tasavvufa dair izleri görmek mümkündür.

Âşık Serdar Alyakut, aşk ve sevgi, ölüm, eleştiri-sitem, tabiat ve güncel konulu şiirlerini de geleneksel anlayışla şekillendirmekte ve kültürel öğelerle zenginleştirmektedir. Örneğin aşk ve sevgi konulu bir şiirinde sevgilinin "kirpiği ok,

kaşları yay” şeklinde geleneksel bir imge kullanılmıştır. Bu tarz imgeler, geleneksel Türk şiirinde sevgilinin güzelliğine duyulan hayranlığı, aşkın gücünü ve derinliğini ifade etmek üzere yaygın olarak kullanılmaktadır. Ölüm ise geleneksel şiir anlayışında olduğu gibi Allah’a ulaşma ve gerçek saadete ulaşma kapısı olarak işlenmektedir. Ölüm konulu şiirlerinin manevi derinliğinde insanın ahiret için hazırlık yapması ve dünyanın faniliği gibi temalar yer almaktadır. Âşığın eleştiri ve sitem içeren şiirlerinde toplumsal ve bireysel karşı çıkışlar belirgindir. Âşıklık geleneğinde âşıklar toplumun aksayan yönlerini tenkit eden, insanları gelenek ve göreneklere bağlı kalmaya sevk eden bir anlatım tarzına sahiptir. Âşık Alyakut günümüzde yaşanan olayları şiir icrasına yansıtarak toplumun ancak kendi özüne dönmesi ve kendi kültüründe yaşaması hâlinde iyiye ve doğruya ulaşacağını savunmaktadır. Âşık Serdar Alyakut’un şiirlerindeki muhteva kapsamı, âşığın geleneksel, kültürel, toplumsal ve ahlaki bir sorumluluk üstlendiğini göstermektedir.

Tezin “Bulgular” bölümünün devamında Âşık Serdar Alyakut’a ait şiirlerin üslup özelliklerini belirlemek üzere anlatım biçimleri, edebî sanatlar, vezin ve durak, kafiye ve redif konuları ele alınmıştır.

Âşık Alyakut şiirlerinde duygularını ifade etmek üzere tahkiyeli anlatım, tasvir yoluyla anlatım, nasihat yoluyla anlatım ve soru yoluyla anlatım biçimlerini benimsediği tespit edilmiştir. Âşığın dört farklı anlatım biçimini benimsemesi şiirlerinin çeşitliliğini ve derinliğini ortaya koymaktadır.

Âşık Serdar Alyakut, duygu ve düşüncelerini etkili kılmak, şiirlerine estetik kazandırmak ve anlatımı güçlü kılmak üzere edebî sanatlara başvurmaktadır. Âşığın şiirlerinde teşbih, istiare, tecâhül-i ârif, hüsn-i talil, teşhis, telmih, iktibas, istifham, tenasüp, tezat, tekrar ve nida sanatları tespit edilmiştir. Âşığın şiirlerinde bu söz sanatları içerisinde en fazla telmih sanatının yer verdiği görülmektedir. Âşık Alyakut, “*Demir Dağlar yara yara gittiler*” örneğinde olduğu gibi hem anlatımı güçlü kılmak hem de tarihte iz bırakmış kültürel izleri, olay ve olguları hafızada canlı tutmak üzere telmih sanatına başvurmaktadır.

Bulgular bölümünün üçüncü alt başlığında Âşık Serdar Alyakut şiirleri şekil özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Âşık, şiirlerinde nazım birimi olarak dördlüğü kullanmaktadır. Âşığın ait şiirlerin nazım şekilleri, Saim Sakaoglu’nun koşma tasnifine göre değerlendirilmiştir. Âşık Alyakut’a ait şiirlerde yapılarına göre asıl koşma, dedimdedi’li koşma, koşma şarkı, musammat koşma; konularına göre güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt; ezgilerine göre semai ve destan örnekleri tespit edilmiştir. Âşık Serdar Alyakut’un şiirlerinde nazım birimi olarak dördlüğü kullanması ve şiirlerini âşıklık

gelenegindeki farklı nazım şekilleriyle oluşturması, âşık edebiyatının geleneklerine bağlılığını ve bu edebiyatın zenginliğine sağladığı katkıyı göstermektedir.

Bulgular bölümünün dördüncü alt başlığında Âşık Serdar Alyakut'a ait şiirler halk biliminin işlevsel yaklaşımı bağlamında değerlendirilmiştir. Çerçevesi Malinowski, Bascom gibi antropologlar tarafından belirlenen işlevsel yaklaşım kuramı, halk biliminin inceleme alanındaki folklorik edebi ürünlerin yaratılmasındaki temel nedenleri ve hitap ettikleri kitlelerin bu ürünleri anlama, dinleme ve kullanma sebeplerini incelemektedir. Bascom, folklorun işlevlerini “*Eğlenme, Eğlendirme ve Hoşça Vakit Geçirme İşlevi*”, “*Toplumsal Kurumlara ve Törelere Destek Verme İşlevi*”, “*Eğitim ve Kültürün Genç Kuşaklara Aktarılması İşlevi*”, *Toplumsal ve Kişisel Baskılardan Kurtulma İşlevi*” olmak üzere dört başlık altında toplamıştır. Âşık Serdar Alyakut'un incelenen şiirlerinde bu dört işlevin tamamı tespit edilmiştir. Âşık Alyakut, ortaya koyduğu ürünlerle dinleyicilerinin eğlenme, hoşça vakit geçirmelerini sağlamanın yanında toplumun kültürüne ve ananelerine destek verme, genç kuşakları sanat icrasıyla eğiterek kültür aktarımı sağlama, toplumsal ve kişisel baskılardan kurtularak rahatlama sağlama işlevlerini yerine getirmektedir. Âşık Serdar Alyakut'un âşıklık geleneğine, diğer Türk geleneklerine, Türk kültürüne, tarihi savaşlara, toplumu etkileyen olay ve olgulara, toplumun ve aksayan yönlerine, toplumun ayıp saydığı davranışlara, yönelik bireysel hassasiyeti, şiirlerini yaratma noktasındaki temel etkendir. Bu hassasiyetlerin hitap ettiği dinleyici kitlesi için karşılık bulunduğu noktada şiirleri işlevsel hâle gelmektedir.

Netice itibariyle âşık edebiyatımızın günümüzdeki temsilcisi konumundaki Âşık Serdar Alyakut, Türk tarihindeki önemli olayları, savaşları, kahramanlıkları, örf ve ananeleri, dini ve ahlaki prensipleri, toplumsal değerleri, Türk – İslâm sentezini, tarihsel kimliği ve diğer kültürel nitelikleri âşıklık gelenekleri çerçevesinde şiirlerine aktararak kültürel belleği koruma ve geleceğe taşıma misyonu üslenmiştir.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2006). Anlambilim. Ankara: Engin Yayınları.
- Aktaş, G. G. (2011). Anadolu'da toplumsal yaşamın mekânsal izleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(7), 55-68.
- Alyakut, S. (2020). Vuslatımı Aradım. T. Vural (Der.) Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Artun, E. (2001). Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Artun, E. (2011). Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri. (2. Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2014). Ansiklopedik Halkbilimi / Halk Edebiyatı Sözlüğü. *Terimler-Motifler Kavramlar*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Aslan, E. (2009). Şamanizm ve şamandan âşığa intikal eden trans olgusu. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 2(3-4), 17-37.
- Atalay, B. (1985). Dîvânü Lugâti't-Türk Tercümesi. (Cilt: 1-4). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Bakırcı, N. (2010). Niğdeli Halk Şairi İbrahim Dabak. Niğde: Niğde Belediyesi Yayınları.
- Balkaya, A. (2013). Mekân poetikası bağlamında âşık kahvehaneleri ve âşık üzerinde kimi fonksiyonları. *Turkish Studies*, S.8/1, s.881-889.
- Bascom, W. R. (1954). Four functions of folklore. *The Journal of American Folklore*, 67 (266), 333-349.
- Başgöz, İ. (1947). Doğu anadolu'da folklor derlemeleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 5(1), 109-115.
- Başgöz, İ. (1996). Protesto: Folklorun Beşinci İşlevi (Fonksiyonu). Folkloristik Prof. Dr. Umay Günay Armağanı. Ankara: Feryal Matbaacılık.
- Boratav, P. N. (2016). 100 Soruda Türk Halk Edebiyatı. (4. Baskı). Ankara: Bilge Su Yayınevi.
- Cebecioğlu, E. (1997). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. Ankara: Ağaç Yayınları.
- Cengil, M. (2003). Cem ayini'nin fert ve toplum üzerindeki etkileri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 3(2), 127-143.
- Çağbayır, Y. (2017). Ötüken Türkçe Sözlük (Cilt. 3-5) İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Çağrı, M. (2006). Nasihat. TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. 32, ss. 408-409) İstanbul: TDV Yayınları.
- Çankaya, M. (2013). XX. Yüzyıl âşık edebiyatı örneklerinde aktüel şiir değerlendirmesi. *Electronic Turkish Studies*, 8(13).
- Çobanoğlu, Ö. (2000). Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). Halk Edebiyatına Giriş-I. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dağı, F. (2020). Türkistan kam/şamanlarından Anadolu halay başlarına. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 1027-1045.
- Devellioğlu, F. (2000). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ankara: Aydın Yayınları.
- Dilçin, C. (2013). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1969). Halk Şiirinde Türler. Ankara: TDK Yayınları.
- Durmaz, U. (2020). Bir mekânın anatomisi: halk edebiyatı ürünlerinin yaratma ve icra ortamı olarak kahvehaneler. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 110-129.
- Durmuş, İ. (2013). Vezin. TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. 43, ss. 77-79). İstanbul: TDV Yayınları.
- Düzgün, D. (1994). Erzurum'da âşık kahvesi geleneği, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 15-22.
- Düzgün, D. (2008). Âşık Edebiyatı. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. (Editör: M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Düzgün, D. (2009). Âşıklık geleneğinin değişim ve dönüşüm sürecinde barış manço olgusu. *Millî Folklor*, 21(84).
- Ekici, M. (2011). Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri, Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Ekici, M. (2012). Kuramlar ve Yöntemler. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı. (Editör: M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Elçin, Ş. (1992). Deyişmeler-Karşılaşmalar, Türk Dünyası El Kitabı. (Cilt. 3). Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.

- Elçin, Ş. (1997). Halk Edebiyatı Araştırmaları-I. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Ergun, P. (2014). Toplumsal uygulamalarda âşıkların işlevi. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (22), 122-126.
- Ersoy, M. Â. (2018). Safahat. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Erşahin, İ. (2011). Halk Kültürü ve Edebiyatı Sözlüğü. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gözler, H. F. (1980). Türkçe ve Edebiyat Bilgileri Kaynak Kitabı. Ankara: Çağrı Yayınları.
- Günay, U. (2018). Türkiye’de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güney, E. C. (1953). Âşık Meslekî. İstanbul: Maarif Kitaphanesi.
- Güzel, A. (2004). Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kabaklı, A. (2008). Âşık Edebiyatı. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kanar, M. (1993). Büyük Farsça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Birim Yayıncılık.
- Kaya, D. (1994). Sivas’ ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî. Sivas: T.C. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, D. (1997). Edebiyatımızda âşık kolları ve şenlik kolu. *Türk Kültürü*, (412), 499-508.
- Kaya, D. (2000). Âşık Edebiyatı Araştırmaları, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaya, D. (2003). Âşık Edebiyatına Giriş. Bişkek: Manas Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, D. (2007). Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kocakaplan, İ. (2007). Açıklamalı Edebî Sanatlar, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1966). Edebiyat Araştırmaları I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Köprülü, M. F. (1989). Türk Edebiyatının Menşei, Edebiyat Araştırmaları I, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). Türk Saz Şairleri I-IV. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Külekçi, n. (2016). Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar, Akçağ Yayınları, Ankara.

- Malinowski, B. (1992). Bilimsel Bir Kültür Teorisi. (Saadet Özkal, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Oğuz, M. Ö. (1994). Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Oğuz, M. Ö. (1995). “Azerbaycan ve Türkiye sahasında âşık edebiyatının XVI. yüzyılına dair. İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri, 1-7 Temmuz 1993, Ankara, s. 423-433.
- Oğuz, M. Ö. (2001). Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2007). Âşık Şiiri (XVI-XX. Yüzyıl) Ozan-Baksı'dan Âşık'a Dönüşüm. Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: C 2. Ktb Yayınları.
- Oğuz, M.Ö. (2011). Yaşayan İnsan Hazineleri Programı ve Âşıklar. Öcal Oğuz, (Editör: Öcal Selcan Gürçayır). Somut Olmayan Kültürel Miras Yaşayan Âşık Sanatı Uluslararası Sempozyum Bildirileri. Ankara: Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları, s. 15-22.
- Onay, A. T. (1996). Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i. (Editör: Cemal Kurnaz). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Öğün, T. (2019). Sarıkamış Harekâtı., TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. 43, ss. 470-473). Ankara: TDV Yayınları.
- Önal, S. (2005). Tuğgeneral Ziya Yergök'ün Anıları: Sarıkamış'tan Esarete (1915-1920). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Örnek, S. V. (1971). 100 Soruda İlkelerle Din, Büyü, Sanat, Efsane. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Özarslan, M. (2001). Erzurum Âşıklık Geleneği. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özevarlı, M. S. (2001). Kadir Gecesi. TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. 24, ss. 124-125). İstanbul: TDV Yayınları.
- Özünel, E. Ö. (2019). Geleneğin geleceği: somut olmayan kültürel miras unsuru olarak âşıklık. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 39-45.
- Pala İ. (1992). Bezm-i Cem, TDV. İslam Ansiklopedisi. (Cilt. 6, ss. 105-106) İstanbul: TDV Yayınları.

- Sakaoğlu, S. (1989). Türk saz şiiri. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, (445-450), 105-250.
- Sakaoğlu, S. (2002). Varsağı mı, Sekizli Koşma mı?, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri, 26-28 Mayıs 2000, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. s. 619-640.
- Saraç, M. A. Y. (2007). Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat, İstanbul: 3F Yayınları.
- Sayın, Y. ve Koçak, G. (2017). Müslüman Dünyanın Bir Sorun Alanı Olarak Doğu Türkistan Meselesi ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin İzlediği Politikalar. *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 10-24.
- Sever, M. (2013). Türk Halk Şiiri. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınevi.
- Sezen, L. (2010). Erzurumlu Emrah'ın şiirlerinde aşk ve gurbet (teorik bir yaklaşım). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (7), 53-65
- Solmaz, G., ve Altuğ, K. Ortaçağda Kars ve Erzurum'un önemli kalesi Bardız/The significant fortress of Kars and Erzurum in the mediavel age: Bardiz. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (59), 157-170.
- Şahin, H. İ. (2010). Türkmenistan'da Nasrettin Hoca ve Timur Fıkraları. *Bilig*, 55, 135-146.
- Şenol, S. (2019). Bardız (Gaziler Mahallesi), *Erzurum Sevdası Dergisi*, 8.4:32-35
- Şentürk, O. (2019). Hâkimiyetin sembolü: kızılalma. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 123(242).
- Şimşek, T. (2021). "Sürgün vezir" in telmih dünyası. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 1-10.
- Taşbaşı, A. (2023). Bronislaw Malinowski'nin kültür teorisinde işlevselci yaklaşım ve ihtiyaçlar teorisi. *Culture and Civilization*, 1(5), 16-21.
- Tekin, T. (1998). Orhon Yazıtları: Kül Tigin, Bilge Kağan, Tunyukuk. İstanbul: Simurg Yayınları.
- Topaloğlu, B. (2022). Kıyamet. TDV İslâm Ansiklopedis. (Cilt.25, ss. 516-522). Ankara: TDV Yayınları, Ankara.
- Turan, İ. (2019). "Turan" ülküsü etrafında şiirlerini yazan şair: Ziya Gökalp'ın şiirlerine ideolojik bir bakış. *Türk Dili Dergisi*, (811), 66-73.
- Türk Dil Kurumu. (2011). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK Yayınları.

- Umurbek, İ. ve Daşdemir, Ö. (2017). Âşık şiirinde yeni ölçü denemeleri ve az kullanılan ölçüler: Âşık Sadık Miskini örneği. *Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 59-73.
- Ünal, H. (1992). Berat Gecesi. TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. 5, ss.475-476). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yardımcı, M. (2021). Başlangıcından Günümüze Türk Halk Şiiri, Ankara: Dora Yayınları.
- Yaşar, A. (2019). Kahvehane, TDV İslâm Ansiklopedisi. (Cilt. Ek-2, ss.3-5). Ankara: TDV Yayınları.
- Yetiş, K. (1991). Ayak. TDV İslâm Ansiklopedisi, (Cilt. 4, ss.192). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yetiş, K. (1994). Destan. TDV İslâm Ansiklopedisi, (Cilt. 9, ss.202-209). İstanbul: TDV Yayınları.
- Yolcu, M. A. (2011). *Balıkesir'den derlenen mâniler üzerine bir araştırma. Doktora tezi*. Balıkesir Üniversitesi. Balıkesir. (280617).
- <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/sure/18-kehf-suresi> Erişim:20 Şubat 2023
- <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/S%C3%A2ff%C3%A2t-suresi/3889/101-103-ayet-tefsiri> Erişim: 08 Nisan 2023
- <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Y%C3%BBsuf-suresi/1617/21-ayet-tefsiri> Erişim: 10 Nisan 2023
- <https://kuran.diyanet.gov.tr/tefsir/Kadir-suresi/6126/1-3-ayet-tefsiri> Erişim: 10 Nisan 2023
- <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/maide-suresi-5/ayet-51/kuran-yolu-meali-5> Erişim: 15 Nisan 2023

EKLER

Ek 1. Âşık Serdar Alyakut'a Ait Sekiz Heceli Şiirle

-1-

Ezel, ebet dini İslâm
Bu tevhidî inanç benim
Tahiyat'ta "Hayru'l Kelâm"
Namaz gibi Miraç benim

Ecrim borcumu öderse
Rabbim şefaet ederse
Vedhulî Cennet'im derse
Burak gibi araç benim

Alyakut Hakk'a âşığım
Hata, günah karışığım
Karanlıkta nur ışığım
Kuran gibi sıraç benim

-2-

İşte dünyanın sarayı
Penceresiz bu tek oda
Demez zengin fukarayı
Tavanları mertek oda

Çok sultanlar, nice hanlar
Yenik düşmüş pehlivanlar
İhtiyarlar, nevcivanlar
Toprağında yitek oda

Götürür Hak divanına
Düşersin kendi canına
Yatırırlar sağ yanına
Yar dibine itek oda

Gerek yok sergi, hasıra
Gidenler varır bu sırıra
Dizilmişler sıra sıra
Sanki petek petek oda

Alyakut'u yıkmış gibi
Tek bir anlık bakmış gibi
Bu dünyada yokmuş gibi
Derler ötek ötek oda

-3-

Türk dünyaya baş olacak
Gök pusata yemin olsun
Batıl düzen yıkılacak
Haçlı buna emin olsun

Ay yıldız, tabut Burağım
Şehitlik nurlu durağım
Dalgalan şanlı bayrağım
Gökler sana zemin olsun

Bizim bu yurtlar, bölgeler
Kanım toprağı belgeler
Toplansın ulu bilgiler
Tarihinle cemin olsun

Oğuz tören amir eyle
Hak buyruğun emir eyle
Gönülleri tamir eyle
Cennet'te İrem'in olsun

Alyakut ümmete zulüm
İşgal eder bölüm bölüm
Ya istiklâl ya da ölüm!
Hürriyet her demin olsun

-4-

Yesükendir pusatımız
Toy havası Türk'e yahşi
Bize kanattır atımız
Cenk ovası Türk'e yahşi

Taşınacak dava yük bir
Yirmi dört boy yürek tek bir
Baturlar dilinde tekbir
Hak davası Türk'e yahşi

Alp ozandan kopuz çalma
Hoca Yesevi'den kalma
Menzilimiz Kızıl Elma
Hayy nidası Türk'e yahşi

Esareti yasak kılan
Oğuz'dan yadigâr kalan
Yağısına ıslık çalan
Ok sedası Türk'e yahşi

Çin Seddi'nde bir Metehan
Fatih'le titredi cihan
Hanlar hanı Bayındır Han

Kam atası Türk'e yahşi

Şehadet yol arzulanır
Kılıç kan ile sulanır
Uçmağ ile muştulanır
Şehit yası, Türk'e yahşi

Hakk'a varın her vesile
Geçer nesilden nesile
Birleşecek Turan ile
Türk rüyası Türk'e yahşi

Alyakut Oğuz Kayı'sı
Tarih, "Yirmi Dört Mayıs"'ı
Anadolu'nun kıyısı
Hür mevası Türke yahşi

-5-

Ötüken yurdundan geldim
Ben Yafes'in oğlu Türk'üm
Demir Dağlar'ını deldim
Ural Altay dağlı Türk'üm

Çin Seddi'nden, Viyana'ya
Kafkaslardan ta Tuna'ya
Sancağım yıldıza aya
Hak Kur'an'a bağlı Türk'üm

Ok oldum cenklerde yağdım
Hak için batılı boğdum
Fatih'in fethinde doğdum
Çağ kapatan çağlı Türk'üm

Kırklar meclisinde eren
Ölmeden Cennet'i gören
Hak yolunda canın veren
Kartal gözü buğ'lu Türk'üm

Mazim dolu şeref şanla
Bayrağım boyalı kanla
Malazgirt'te Alparslan'la
Nanı yedi tuğlu Türk'üm

Çok geçtim Hazar suyundan
Dedem Korkut'un toyundan
Oğuz'un Kayı Boyu'ndan
Kurt başlı, otağlı Türk'üm

Alyakut kıtalar aşım

Sığmadım, setlerden taşım
Yedi düvelle savaştım
Ben yüreği dağlı Türk'üm

-6-

Ne evvelim, ne ahirim
Bendeki kök maya nedir?
Mademki bir misafirim
Fanideki gaye nedir?

Kefen ise son elbise
Buna bakan alsın hisse
Hayat siyah beyaz ise
Şu toz pembe boya nedir?

Dünya malı viranlık
Can dediğin bir anlık
Sonu sonsuz karanlık
Mekke'deki ziya nedir?

Hak yolunda olan serler
Secde eden alın terler
Kalp sevdanın sesi derler
Şu dildeki şaya nedir?

Âdemoğlu zulmediyor
Yazık kirlenip gidiyor
Şeytan da temizim diyor
Şu günahattan taya nedir?

Bir dervişe veliye sor
İstersen bir deliye sor
Gel **Alyakut** ölüye sor
Gördüğün son rüya nedir?

-7-

Ya Rab! Çetin dara düştüm
İnşirahı gönder bana
Gecem zindan hayli şaştım
Sen sabahı gönder bana

Firavun dünyasındayım
Yusuf'un rüyasındayım
Eyüp'ün duasındayım
Sen felahı gönder bana

Sanki son bir nefesteyim
Ne arzu ne hevesteyim

Ruhum dar bir kafesteyim
Sen ferahı gönder bana

Alyakut'um görüşümde
Gözyaşım, gülüşümde
Başladığım her işimde
Bismillah'ı gönder bana

-8-

Koca dağlar niçin inler?
Şu cihanda bir korku var
Kulak vermiş Sur'u dinler
Yalan handa bir korku var

Dağlar baş eğip pusacak
Konuşan diller susacak
Toprak yuttuğun kusacak
Kabristanda bir korku var

Yüce dağlar dürülecek
Hak divana sürülecek
Büyük hesap görülecek
Her bir canda bir korku var

Sona geldik bu mühlette
Va'd olan varır elbette
İnsanoğlu son gaflette
Dört bir yanda bir korku var

İşte geldi vakti hazan
Tedbir alır bunu sezen
Zerreyi tartacak Mizan
Bu divanda bir korku var

Davran ey **Alyakut** davran
Hazırlanır koca evren
Kaç bin asır, nice devran
Şu zamanda bir korku var

-9-

Hasreti(ni)zle yüreğimi
Dağlayarak kocalandım
Kimse bilmez çektiğimi
Ağlayarak kocalandım

Dertler ile yata yata
Hayatım döndü Sırat'a
Gözyaşım benzer Fırat'a

Çağlayarak kocalandım

Türlü engel geçe geçe
Yıllarımı verdim hiçe
Gençliğimi parça parça
Doğrayarak kocalandım

Hükmüm mü var arzulara?
Türlü tevür duygulara
Akşam, sabah anılara
Uğrayarak kocalandım

Hayâl ettim baktım düne
Zaman geçmiş döne döne
Alyakut'um günü güne
Bağlayarak kocalandım

-10-

Kulak verdim kâinata
Cümle âlem zikre durmuş
En nankörü insanoğlu
Türlü tevür fikre durmuş

Ağlar, yüzü gülmez adam
Hak huzura gelmez adam
İnşirahı bilmez adam
Her işinde nükre durmuş

Alyakut'un nedir akti?
Acaba kaç gönül yıktı?
Salih kullar seher vakti
Her nimete şükre durmuş

-11-

Mümin mümine aynadır
Ben kendimi sende gördüm
Ölüm mü her bir canadır
Toprağımı tende gördüm

Veren almış nice canı
Toprak etmiş çok insanı
Seyreyledim kabristanı
Yarınımı dün de gördüm

Hak yoluna girememiş
Hakikate erememiş
Sevmek nedir bilememiş
Nice kalbi kinde gördüm

Atalım nefreti kini
Bizden öncekiler hani?
Tüm kâinatın kalbini
Sureyi Yasin'de gördüm

Bu dünyaya kanıklar var
Ameline tanıklar var
Nice bağı yanıklar var
Hakk'ı sinesinde gördüm

Alyakut'um tut safını
Sakın etme dil gafını
Katmer gülün insafını
Bülbül çilesinde gördüm

-12-

Beni sen yarattın Rab'bim
Senden başka yar sevdirme
Bir garip ateşte kalbim
Senden başka yar sevdirme

Sen darda olana yarsın
Sen ki kulunu sınırsın
Sığınacak bir sen varsın
Senden başka yar sevdirme

Kırgın düştüm özlerime
Döndüm baktım izlerime
Perde indir gözlerime
Senden başka yar sevdirme

Beni derde yol koydular
Yüreğime el koydular
Gözlerime sel koydular
Senden başka yar sevdirme

Gayrı beni benden etme
Bir an bile senden etme
Anlımı secdenden etme
Senden başka yar sevdirme

Alyakut yolum bileyim
Lütfeyle sana geleyim
Gayrı senden tek dileğim
Senden başka yar sevdirme

-13-

Yol bitti menzil göründü
Kervan hanına yaklaştı
Beden toprağa büründü
Can cananına yaklaştı

Ahir âlem olur nail
Can dünyadan olur zail
“Vakit tamam!” der Azrail
Geldi yanına yaklaştı

Söner kandilin sıracın
Biter dünyadaki acın
Faydası ne tahtın tacın?
Ecel şanına yaklaştı

Dünyada çok heves kaldı
Ruh çıktı, bir kafes kaldı
Ömründen son nefes kaldı
Can son anına yaklaştı

Alyakut’um halin nice?
Gidersin vaktin gelince
Ömür gemisi sessizce
Son limanına yaklaştı

-14-

Bilinmez bir telaştayım
Senden haber bekliyorum
Ne yazdayım, ne kıştayım
Senden haber bekliyorum

Ne kadar zormuş sensizlik
Nedir bendeki halsizlik?
Hayâl dünyamda sessizlik
Senden haber bekliyorum

Ben talihi karalıyım
Sanma sensiz buralıyım
Ben yüreği yaralıyım
Senden haber bekliyorum

Alyakut’um hayır dile
Buymuş yanmak bile bile
Gözüm yaşlı sabır ile
Senden haber bekliyorum

15.

Bilmem ki acelen neydi?
Ne de çabuk göçtün Fırat
Derdin sinelere değdi
Yalan oldun uçtun Fırat

Garip yüzün, gülmemiştin
Bir murada ermemiştin
Yolu yarı etmemiştin
Bir kenara çöktün Fırat

Yaktı bizi buruk yanın
Gözü yaşlı anan yarın
Bu dünyadaki tek varın
İki fidan diktin Fırat

Menziline ermemişken
Saçan aklar düşmemişken
Hele bahar bitmemişken
Yaprağını döktün Fırat

Her tarafta kaldı anın
Makineler emdi kanın
Dert içinde yandı canın
Istıraplar çektin Fırat

Alyakut'um derdin yazdım
Mezarın elimle kazdım
Etrafına taşlar dizdim
Benim için tektin Fırat

-16-

Büyüktür baba gölgesi
Çünkü onlar dağa benzer
Dört mevsim olur meyvesi
Cennet'teki bağa benzer

Dertler sırtına kurulur
Ne dinlenir ne yorulur
Kâh köpürür, kâh durulur
Çağlayan ırmağa benzer

Âşık Serdar'ın derdi ne?
Derdini sakla kendine
Birgün gidersen kabrine
Sanırsın toprağa benzer

-17-

Âlemlere son bir defa
Bir nur sarılmayı bekler
Emir verip Kaf'tan Kaf'a
Bir çark kırılmayı bekler

Mağrip'ten gelir imgeler
Arş'ta bozular dengeler
Çatlatılır yörüngeler
Gökler yarılmayı bekler

Yaradılış temelince
Yargılanır amelince
Tekvir'deki gün gelince
Üç sur vurulmayı bekler

Sıradağlar oynatılıp
Pamuk misali atılıp
Okyanuslar kaynatılıp
Sonra durulmayı bekler

Ayla güneş dürülecek
Malik, Niran görülecek
Bir Sırat var gerilecek
Bir yol yorulmayı bekler

Sır içine sır gizlenip
Beşer âlemi izlenip
Kara toprak temizlenip
Tekrar karılmayı bekler

Felekler var yırtılacak
Nef's ölümden kurtulacak
Zerre bile tartılacak
Mizan kurulmayı bekler

Alyakut Kevser, zemzemler
Kurtuluşa varan demler
Sekiz kapılı İremler
İlk kez varılmayı bekler

18.

Duman çöktü Soğanlı'ya
Bulut yere indi sanki
Gök gürlledi yer titredi
Dağlar bile sindi sanki

Neydi bulutun telaşı?
Korktu kuşlar, baktı şaşı
Beyazladı Gelin Taşı

Hırsı biraz dindi sanki

Gök suyunu tutmaz oldu
Yer suyunu yutmaz oldu
Gün vurdu kurutmaz oldu
Nuh Tufanı döndü sanki

Serdar der bize kastı ne?
Gel doldur, dedi testine
Çöktü dağların üstüne
Tüm gücüyle bindi sanki

Ek 2. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Bir Heceli Şiirler

-1-

Bir atlı gidiyor hem de dörtnala
Telaşı yüzünden okunur gibi
Sırtında heybesi bomboştu halâ
Nefsi nasibinden yakınır gibi

Bir zaman enkazı olmuştu peşi
Dönülmez yol idi meçhul gidişi
Batmak üzereydi ömür güneşi
Son kez simasına dokunur gibi

Sanırsın almıştı koca cihanı
Yüzünde yılların derin nişanı
Ölüler yurduna gelmiş kervanı
İlk defa gerçeğe bakınır gibi

Habersizdi Mahşer'deki sorgudan
Eser yoktu endişeden korkudan
Uyanmamış yetmiş yıllık uykudan
Dünyaya beyhude takınır gibi

Mümince yaşama yoktu hürmeti
Hayırın, sevabın ne bir kıymeti
Yaşarken tatmıştı her tür nimeti
Şükürsüz yemişti tıkınır gibi

Nihayet gelmişti eceli emir
Öğle bir kalp vardı demirden demir
Alyakut bitmişti dünyalık ömür
Her türlü hayırdan sakınır gibi

-2-

İçimdeki boşluk dağlar yutacak
Älemde bir yalnız benmişim gibi
Bir cazgır ruhumu sattı satacak
Köle pazarına inmişim gibi

Bir sevda yüklüydü göçümde benim
Kaç kalem kırıldı suçumda benim
Yarasız yer yoktur içimde benim
Devler ordusunu yenmişim gibi

Ürpertirken korkularım her demi
Tüm cihanın kaygıları bende mi?
Koca dağlar saklamadı gövdemi

Bir çakıl ardına sinmişim gibi
Sanırsın sırtıma dağlar kuruldu
Yüreğimde çağlayanlar duruldu
Bedenim tükendi, ruhum yoruldu
Bir uzun seferden dönmüşüm gibi

Bu feryat, bu figan, bu havar benim
Boşalan gönlümde dört duvar benim
Sevda ocağında külüm var benim
Asırlardır yanıp sönmüşüm gibi

Alyakut vuslata kaç saat kurmuş
Nasibim koşturmuş, talihim yormuş
Her parçam bir yanda kıyıya vurmuş
Nuh'un tufanından dinmişim gibi

-3-

İçerinde yaşatırken sen beni
Dilin desin bu sevdayı bitirdim
Ahdinde sâdık ol bozma tövbeni
Farzet yüreğine bir sır getirdim

Ben seni yaşarım hayâlde, düşte
Bir yangın harladın yaralı döşte
O zaman anlarsın sen de bir düş de
Diyessin aklımı sende yitirdim

Ta ruhuma ördün hicran ağını
Sırtıma yükledin Ağrı Dağı'nı
Şu gönlümün sana olan bağı
Ne kopardım, ne menzile yetirdim

Dinle **Alyakut**'u son defa dinle
Sen de benim gibi sevdanla inle
Her nereye gitsem derdin benimle
Koydum sol yanıma alıp götürdüm

-4-

Güvenme faniye aldanma sakın
İşte bu dünyanın son manzarası
Ölüm var cihanda yakından yakın
Can dediğin iki nefes arası

Ben ki bu dünyaya çileli gelen
Ben ki bu dünyada çok nadir gülen
Ben ki bu dünyada gözyaşı silen
Kim ne bilir yarın kimin sırası

Ben de bilemedim neydi muradım

Kırk bir sene vuslatımı aradım
Neye zarar oldum, neye yaradım
Affeyle var ise yüzüm karası

Ey **Alyakut** söyle kimden kaçarsın?
Gelen göklerdenidir, gayrı naçarsın
Yavaş yavaş son kapıyı açarsın
Kapanır gönlünde dünya yarası

-5-

Solmazdı sanmıştım ömür çiçeği
Bir hazan yetmişti anladığımda
Zaman mı sakladı bütün gerçeği?
Gençliğim bitmişti anladığımda

Bu aşkı ateşten payımmış meğer
Sebebi bir kaşı yayımmış meğer
Sevda dedikleri buyumuş meğer
Bir duman tütmüştü anladığımda

El açtım yalvardım her seher Bir'e
Ne yazık yaşadım nefsim göre
Kırk yılmiş ömrümden verdiğim fire
Kaç güneş batmıştı anladığımda

Dünyanın mülküne benimdir derdim
Saymadım kaç tabut altına girdim
Nice koç yiğidi toprakta gördüm
Her gelen gitmişti anladığımda

Sabırdan eser yok neyin ivesi
Bozuldu kalbimin ihlas şivesi
Beşeri fânide dünya hevesi
Beni de yutmuştu anladığımda

Alyakut yol bitti nefsin güderken
Zaman kervanında sarhoş giderken
Tükettim ömrümü bahar yaz derken
Sonbahar çatmıştı anladığımda

-6-

“Son şiirin yaz” dediler dün gece
Hece sendin, mısra sendin, konu sen
Gözyaşımı döker iken süzgece
Damla damla, katre katre, sonu sen?

Çok değişmiş gönlündeki mahalın
Korkutuyor benden beni bu halin

Yavaş yavaş uzaklaşır hayalin
Hani beni bırakmazdın hani sen?

Eser iken hasretinin rüzgârı
Çözülüyor bu sevdanın esrarı
Her saniye yüreğimin ısrarı
Görmez misin bütün dünyam yani sen?

Desen desen, gözlerinde nakışın
Beni hançerlerken keskin bakışın
Gönlüme gök girip kızıl çıkışın
Yaraların biri sensin, bini sen

Bilmiyorum kaç cevapsız sualsin
Sen yeşilim, sen beyazım, sen alsın
Bırak yüreğimde bir şeyler kalsın
İçerimden söküp gitme seni sen

Alyakut'um bir hüznün var sensizce
Bilmiyorum belki de nedensizce
Gitmem gerek hayatından sessizce
Bir çıkmaza sürüklersin beni sen

-7-

Şehit balasına bin teselli ver
Bir babanın yolu gözlendiğinde
Gülmek hayal olur, gözyaşı yaver
Sinede bir ateş közlendiğinde

Yüreğinde çalar hasret şarkısı
Göz kapaklarını yarar uykusu
Yetimle öksüzün gölge korkusu
Gecenin ardına gizlendiğinde

Koparırlar insanlığın başını
Titretirler Hakk'ın yedi arşını
Bir merdin sırtına namert kurşunu
Sebepsiz nedensiz **gez**'lendiğinde

Dürülür göklerin bir gün kameri
Ne ağası kalır, ne de kamberi
Yıkılır feleğin çarkı, çemberi
Sur ile dişlisi düzlendiğinde

Alyakut salihler Hakk'a yalvarır
Dua ile gözyaşıyla yakarır
Akıbet tüm yollar Mevla'ya varır
Mematin kervanı izlendiğinde

-8-

Allah'a şikâyet ettin ya bizi
Çıkıyor dünyadan bak ahın çocuk
Ruhunda var zulmün her türlü izi
Bilmem ki ne idi günahın çocuk

Doğmadan başladı senin savaşın
Haçlıya petroldü akan gözyaşın
Babanın dizinde başsız naaşın
Çıkmadı geceden sabahın çocuk

Kalk da gör kan içen koca filleri
Esed'i, Tramp'ı, Rus kabilleri
Gönderdi görünmez Ebabilleri
İmdada yetişti Allah'ın çocuk

Sürüldün yurdundan sessiz feryadın
Kurşunla budandı kolun kanadın
Muhacir demedik, mülteci adın
Namlusunda idin silahın çocuk

Mahşer'de kesişir belki de yolum
Bana da pay verir sendeki zulüm
Ne yana döndüysen yetişti ölüm
Cennet'te son buldu semahın çocuk

Alyakut bu suçun neresindeyiz?
Bir devrin en acı karesindeyiz
İmanla vicdanın firesindeyiz
Sevmeden soldurduk ay mahın çocuk

-9-

İnsanı korkutmaz bunca alâmet
Mizan'da terazi kurulmadıkça
Kıyametse, işte küçük kıyamet!
İnanmaz mı dağlar dürülmedikçe

Sanırsın bakidir ölümü bilmez
Ansızın gelmeden aklına gelmez
Mazlumlar sevinmez, yetimler gülmez
Çürümüş vicdanlar dirilmedikçe

Cahilden âlimler, dilleri kamaz
Kendi dediğine kendi inanmaz
Huşusuz kılınır neylesin namaz
Kalplere seccade serilmedikçe

Şu âdemoğluna ne söylesek az

İmanlar harabe kalpleri enkaz
Daha çok gelecek ilahi ikaz
Kuran'da hakikat görülmedikçe

Asır-ı saadet döner mi başa?
Alyakut çareler çıkacak boşa
Meşrîktan mağribe ta Arz'dan Arş'a
İslam'ın nuruyla örülmedikçe

-10-

Kırk yıldır yanyor çile ocağı
Piştikçe kaybettim ben bu savaşı
Gelmedi bir türlü vuslatın çağı
Şaştıkça kaybettim ben bu savaşı

Yazın çoban oldum, kışın hizmetkâr
Haşa verdiği etmedim inkâr
Sırdaşım olmuştu Soğanlı, Hünkâr
Aştıkça kaybettim ben bu savaşı

Bir gün göstermedi garip gedaya
Derdimi anlattım yıldıza, aya
Bir vefasız için kara sevdaya
Düştükçe kaybettim ben bu savaşı

Şöyle dön geçmişe nazar et nazar
Gayrı bundan sonra gelsen ne yazar
Bir ceylan gözlüye gönlüme mezar
Eştikçe kaybettim ben bu savaşı

Gün gele de fânî devran dolana
Şaşırasın içindeki talana
Yüz doğruyla yenildim bir yalana
Koştukça kaybettim ben bu savaşı

Arayı da gözler seni arayı
Viran ettin gönlümdeki sarayı
Yıllar geçti iy'leşmeyen yarayı
Deştikçe kaybettim ben bu savaşı

Alyakut'um anlattım ya kendimi
Gam dağları omuzumdan indi mi?
Kabardım, köpürdüm, yıktım bendimi
Taştıkça kaybettim ben bu savaşı

-11-

Çakallar kurt olmuş, sırtlanlar aslan
Kayırırız onca hoş oğlu hoştu

Fatih'in kılıcı kımında paslan
Çıksan yaşatmazdın bu kadar puştu

Ummanlar bağından ateş saçılır
Karanın karnında kara seçilir
Planlar içinde plan açılır
Yokuşlar mı düzdü, düz mü yokuştu?

Tanda bir tehir var doğmuyor ışık
Kan nefse sevdalı, ölüme âşık
Meşrik'tan, Mağrib'e dünya karışık
Hiç kimse bulmuyor nurani rüştü

İnsanlık kaybolmuş, vicdanlar kara
Yürekte mertlik yok, iman fukara
Denizler kabarmış, görünmez kara
Yiğidin payına şehadet düştü

Alyakut esrarı bilinmez bu han
Beşere aşikâr olmayan nihan
Kaç kere boşaldı, doldu bu cihan
Biz mi fani idik dünya mı boştu?

-12-

Bilinmez bağına kaç fidan ektik
Sızısı değişmez bu toprakların
Bin yıldır neleri sineye çektik
Yazısı değişmez bu toprakların

Hak yolunda şهادeti yeğledik
Gaza türküleri çaldık söyledik
Kınalı koçları kurban eyledik
Kuzusu değişmez bu toprakların

Biledi dişini çekti yayını
Bitmedi bir türlü puştu, hayını
Ufukta yine bir Haçlı oyunu
Dizisi değişmez bu toprakların

Düşman bir değil ki şer katar katar
Başsız solucanlar ejderha yutar
İçteki Mankurt'lar düşmandan beter
Dürzüsü değişmez bu toprakların

Aldılar yarından düşlerimizi
İçerden bozdular işlerimizi
Çıkmadan çektiler dişlerimizi
Azısı değişmez bu toprakların

Bu dava verdiğin ahidi bekler

Seması mukaddes şehidi bekler
Uğruna ölecek yiğidi bekler
Arzusu değişmez bu toprakların

Serdar Alyakut'un dert dolu içi
Yazdığını anlar acaba kaçtı?
Hilalle değişmiş damalı haçı
Nazi'si değişmez bu toprakların

-13-

Senden yardım bekler ya medet Allah
Ebreheler saldıranda bu ordu
Davası "İ'la'yi Kelimetullah"
Batıla başkaldıranda bu ordu

Bu savaş ki Bedir ile başladı
"El-Adl" ismin nakış nakış işledi
Gaziliği, şehadeti düşledi
Emaneti aldıranda bu ordu

Senin gölgen idi, senin kılıcın
Önünde sur oldu, şeytanca hincin
Ey Haçlı bitmedi bizdeki sancın
İçindeki baldıranda bu ordu

Güç ver Ya Rab! Türk'ü kaldır hücuma
Korkar isek celalinle acıma
Anadolu diyarında ilk cuma
Malazgirt'te kıldıranda bu ordu

Tekbir sesi asumanı kapladı
Kaç Hayber'e Zülfikâr'ı sapladı
Müminleri bir sancakta topladı
Yavuz ile Çaldıran'da bu ordu

Yarar iken zulmün kayalarını
Dalga oldu dövdü kıyılarını
Üç kıtada Yusuf kuyularını
Kanı ile dolduranda bu ordu

Alyakut'um şu şeytanın Esed'i
Meydanlarda sürünmeli cesedi
Kırk baturu eylemedi Çin Seddi
Dünya korksun çıldıranda bu ordu

-14-

Ledünden mi idi gördüğüm rüya?
Bir ses geldi kulağımı aç dedi
Nur ile bir yazı yazdılar suya
Dön kıbleye üç tekbirle iç dedi

Kalkmıştı gözümden sır kadem kadem
Otuzun içinde yüz on dört kıdem
Bir ucu Muhammed, bir ucu Âdem
Bu zincirin halkaları kaç dedi?

Âlemlerin evvelinde kim vardı?
Üzerinde Elif ile Mim vardı
Bir melunun gözlerinde kem vardı
İsyan etti küfür ile öç dedi

Vakt erişti sırlar çıktı açığa
Bu davanın mührü vurdu her çağa
Hak yolunda boyun koydu bıçağa
Kimi yattı İsmail'ce koç dedi

Ta Âdemin mayasında kil idi
Erenlerin ocağında kül idi
Kapanmıştı Arz'ın, Arş'ın kilidi
Bismillahsız açılması güç dedi

Meydanlardan kan istedi cengine
Yağız yerler girdi kızıl rengine
Ta Uhut'tan süre geldi bu güne
Bu davaya "Hilal" ile "Haç" dedi

Kabristanda şu yan yana yatanlar
Pazar alıp pazarları satanlar
Kaf'tan Kaf'a hüküm eden sultanlar
Bu dünyaya bir nefeslik hiç dedi

Birgün çöker dediler asumanın
Zaman gelir ötesinden zamanın
Ey **Alyakut** yoldaş eyle imanın
Sen de gel bu çilegâhtan geç dedi

-15-

Bir sonsuz ayrılık çöktü içime
Ne umut beslerim, ne yol gözlerim
Yüreğim bin sitem döktü içime
Ne kuldandan teselli, ne hal gözlerim

Çıkardın dünyandan yaban eyledin

Gönül sofrasında sagbân eyledin
Hazanda gülşene bağban eyledin
Ne bülbülüm ötsün, ne gül gözlerim

Gördüğüm rüyalar biterse bitsin
Vefasız olana sitem ne etsin
Aldırma gidene veda et gitsin
Ne ara gözlerim, ne bul gözlerim

İstemem selamım al bundan sonra
Düşleyip maziye dal bundan sonra
Gayrı bir başına kal bundan sonra
Ne ağla gözlerim, ne gül gözlerim

Alyakut içimde bitmez telaşa
Her sabah yeniden dönerim başa
Kaç derdi gizledin bir damla yaşa
Ne boşal gözlerim, ne dol gözlerim

-16-

Firavun Nemrut'a ne deyim daha
Esfel-i sâfilin mahlûkat gördüm
Şeytan'dan daha çok batmış günaha
Deccal'ın kanından tälukat gördüm

Samir'in yoluna sapan bunlarmış
Altın Buzağı'ya tapan bunlarmış
YPG, İŞİD'i yapan bunlarmış
İsrail menşeli tarikat gördüm

Haçlıların menfaati çıkınca
Oraya özgürlük gider aklınca
Riyalara ters açıdan bakınca
Yalanlar içinde hakikat gördüm

Alyakut yıllardır zulüm gördüğüm
Yetmez mi şehide mezar ördüğüm?
Suriye muamma, Kudüs kördüğüm
Huzurun önünde barikat gördüm

-17-

Seneler sonraydı bir Eylül ayı
Göz göze gelmiştik yabancı gibi
Bir an gerilmişti kaşının yayı
Selamlar almıştık yabancı gibi

Eski bakışları yoktu gözünde
Bir kırgınlık vardı soğuk yüzünde

Sitem yatıyordu her bir sözünde
Maziye dalmıştık yabancı gibi

İçimden bir şeyler yonmuştu zaman
Geçmişten önüme konmuştu zaman
Zamanın içinde donmuştu zaman
Öğlece kalmıştık yabancı gibi

Vuslata ettiğim taatler geçti
Kaviller, yeminler, vaatler geçti
Sessizce oturduk saatler geçti
Zamanı çalmıştık yabancı gibi

Alyakut geçmişti ömrünün yazı
Değmiş sonbaharın samı, ayazı
Siyah zülûfünde bir kaç beyazı
Yıllara salmıştık yabancı gibi

-18-

İlk defa görmüştüm nurlu biriydi
Gel dedim çekindi doldu gözleri
Yüzünde çizgiler dert deriniydi
Çatıldı kaşları, daldı gözleri

Gönlü yaralıydı, bağı dağlıydı
Çaresizdi, eli kolu bağlıydı
Ölse de kurtulsak diyen oğluydu
Şaşkın bakışlarla kaldı gözleri

Gitmişti elinden tüm varı cebri
Yaşlı bedeniydi ruhunun kabri
Eyüp misaliydi sınanan sabrı
Bir iki damla yaş saldı gözleri

Yükü sığmaz olmuş can kafesine
Bir korku saplanmış titrek sesine
Gam koymuş sinenin dert kefesine
Söylerken bir hüznün aldı gözleri

Yılları devirip yıkışlarında
Yorulmuş hayatın yokuşlarında
Çok sırlar gizliydi bakışlarında
Bütün hikâyesi oldu gözleri

Anlattı derdini çıktı kırağa
Bir an hüznünlendi daldı ırağa
El açtı Allah'a baktı toprağa
Ahret kapısını çaldı gözleri

Serdar'a ders verdi her bir anından

Yoksulluk döküldü dört bir yanından
Çektiğini saydı imtihanından
Her şeye bir sebep buldu gözleri

-19-

Boyumuz cihana gelirken bizim
Kutlu sevdamıza “Turan” yazdılar
Orhun kıyısında belirdi izim
İmanımız “Ehl-i Kur’an” yazdılar

İlahi sırlara olanlar düçar
Ölürken şahadet şerbeti içer
Yiğitler Hak için serinden geçer
Dünyayı mümine viran yazdılar

Talas’ın bağrında bir ateş yaktık
Gayrı emaneti biz alacaktık
“Sırat-ı Müstakim” üzere çıktık
Akıbet yolumuz seran yazdılar

Yafes’in geniydi bizdeki maya
Seferimiz tüm cihanı almaya
Bozkırdan at sürdük Kızıl Elma’ya
Vuslata menzili nuran yazdılar

Oğuz’un töresi kaldıkça özde
Tarihler değiştii Türk’teki gizde
İslam’ın ebedi sancağı bizde
Boyumu boylardan baran yazdılar

Neferi olmuştu ilahi gücün
Hikmeti ne idi çıkılan göçün
Mazlumu gözetip zalimler için
Gürzüme ateşi niran yazdılar

Alyakut ecdadım düştü yâdıma
Demir Dağl’ar dayanmadı oduma
Bu yüzden Türk dendi benim adıma
On altı devleti kuran yazdılar

-20-

Bayraklı tabutta geliyor şehit
Devriliyor sıra dağımız bizim
Uhud’un Hamza’sı şahit ol şahit
Yıllardır bitmiyor yuğumuz bizim

Arab’ı, Haçlısı, Yahudi birden
Hepsinin kaynağı kanlı nehirden

Kıyamet temizler bizi bu kirden
Ahiri zamandır çağımız bizim

Kimisi Firavun, kimisi Nemrut
Kimisi Deccaldır, kimisi Tağut
Hepsinin ardında bir Arz-ı Mev'ut
Halâ anlamadı çoğumuz bizim

Ne hazin, vicdanlar virandır viran
Günahsız ölenler hep "Ehl-i Kur'an"
Müslüman yurtları ateşi niran
Düşse de söndürse çığımız bizim

Açılan kan dursa, gözyaşı dinse
Şer batıl yok olsa, şu küfür sinse
Meşrik'tan, Mağrib'e adalet inse
Dikilse burçlara tuğumuz bizim

Hak iner âleme, acılar diner
Şeytan'ın yaktığı şu fitne söner
Bu millet bir gece özüne döner
Boyunuzu aşar sığımız bizim

Alyakut mertliktir Türk'teki paye
Şahadet dediler bizdeki paya
Afrika, Asya'dan taa Avrupa'ya
Asırlara varır bağımız bizim

-21-

Gün gele de birgün sen, ben olasın
Ben senden kaçarken sen peşime düş
Bana yaptığını benden bulasın
Sen dinmez gözyaşı ben sinsi gülüş

Düşmesin içine teselli umut
Bir sonsuz acıyla kendini avut
Gönlünde beklesin sessiz bir tabut
Bana bayram olsun sendeki ölüş

Ölene dek sen bu ahtan doymasın
Tek bir dakkan diğerine uymasın
Kırpiklerin birbirine değmesin
Her gece uykunu bin ahla bölüş

Ömrünü yarı et gel benim gibi
Kazancın parçala böl benim gibi
Yüreğin ağlarken gül benim gibi
Ruhunda başlasın bir derin çöküş

Ey **Serdar Alyakut** vefalar hani?

Bana diyemedim inan ben beni
Düşmanın bellesin vicdanın seni
Beni hatırlatsın her boyun büküş

-22-

İslâm'ın davası kaderin senin
Şayet unutursan ziyan olası
Orhun'da yazıldı yaşam düzenin
Muharibi nur gaziyan olası

Kur'an'dan buyruklar verenin olsun
Ehli Beyt soyundan erenin olsun
Ordu-yu Süphan'dan yarenin olsun
Hak yolda Allah'a ayan olası

Bayat'ım, Kınığ'ım, Döğ'er'im, Kayı'm
Bilensin kılıcım çekilsin yayım
Uyan ey Oğuz'um, yirmi dört boyum
Mazlumun sesini duyan olası

El Adlın Ömer Bin Hattab'ı gerek
Her çağın, her asrın, her babı gerek
Her işin ehili, erbabı gerek
Hemi nefer, hem ahiyan olası

Alyakut Oğuz'un ocağı sönmez
Zemini göklerdir, sancağı inmez
Yiğitler Allah'ın yolundan dönmez
Aldığın göreve şayan olası

-23-

Adın mı sevdaydı, derdin mi sevda?
Her nereye baksam orda sen vardın
Buzullar erirdi sinem-i tavda
Yüreğimde yanan korda sen vardın

Dikenli gül idin yamandın yaman
Dağlarım çöken bir âsi duman
Ellerimi kan doldurdun bir zaman
Gönül yaylasında, kırda sen vardın

Vuslatımda hasret oldun gözlendin
Gece gündüz ardın sıra izlendin
Mazimdeki sayfalarda gizlendin
İçimde saklanan sırda sen vardın

Kan doğradın derin uykularıma
İsmi yazdırdın kaygılarıma

Gam taşıdın temiz duygularına
Her çektiğim ahu zarda sen vardın

Sitemin, kederin benle bölüştün
El çektin gönlümden ele dönüştün
Çıktığım her yola çığ oldun düştün
Dağlarım yağan karda sen vardın

Bir derd-i yar oldun girdin sıraya
Elle kavuştun mu köşke saraya?
Yavaş yavaş engel koydun araya
Önüme çekilen surda sen vardın

Kar, boran misali yağdın başıma
Bulut oldun siper çektin Arş'ıma
Her nereye kaçsam çıktın karşıma
Sürüldüğüm her diyarda sen vardın

Alyakut maziye dönüp bakarak
Bir iyilik yap hayatımdan çıkarak
Sel oldun gözümde bentler yıkarak
Bağrımdan sökülen yarda sen vardın

-24-

Fatihler yolunda bir ulu hakan
Hak için titrettin cihanı Yavuz
Tek sancak uğruna devletler yıkan
Çaldıran cenginin şah hanı Yavuz

Üsküdar önünde yedi tuğ diktin
Seferin Şark'aydı öğle hükmettin
Ali bilekliydin, Hamza yürektin
Değişti tarihin devranı Yavuz

Gözlerini Şark'a dikmiştin bir kez
Susmuştu ardında günlerce herkes
Gel diyordu "Emanet-i mukaddes"
Karmıştın imanla dehanı Yavuz

Sin, Şın'a gelecek diyen Arab'ı
O zaman belirir kabrim türabı
Şam'da görünmüştü aşkın serabı
Hasan Can bağladı yaranı Yavuz

Ümmetin içinden çıkmıştı riya
Düşüne gelmişti "Rasul-i Kibriya"
Bir kutlu davetti gördüğün rüya
Sahray-ı Sina'nın aslanı Yavuz

On üç gün sürmüştü Sina'da fasıl

Atından inmiştin sessiz ve usul
Ordunun önünde yürüdü Resul
Görmüştün o Fahr-i Zîşan'ı Yavuz

Haremeyn şehrinde hizmete talip
Çok defa gelmiştin küfüre galip
Hilafet mührünü Memlûk'ten alıp
Toprağa vermiştin Sinan'ı Yavuz

Şeriat-ı Ahmed davası için
Ümmet-i Muhammed duası için
İslam'ın sancağı livası için
Rehberin kılmıştın Kuran'ı Yavuz

Ridanye, Çaldıran, Mercidabık'ta
Cihangir sultana etmişti gıpta
Şark'ta sevinç idin, korkuydun Garp'ta
İdrak edemedik davanı Yavuz

Alyakut ne yazsın kalemim dedi?
Yazarken az geldi ilimim dedi
Habibullah sana Selim'im dedi
Sultanlar cevvali civanı Yavuz

-25-

Gayrı bundan sonra sorma ahvalim
Bir şehir sevmiştim sen varsın diye
Hoşça kal demeye varmadı dilim
Silip yüreğinden kovarsın diye

Sen de benim gibi yalnız gibisin
Sebe Melikesi Belkıs gibisin
Bende erişilmez yıldız gibisin
Bir umut bekledim seversin diye

Vurduğun hançerin derin yeri var
Aç bak yüreğimi kaç eseri var
Anladım gönlünde başka biri var
Soramam yanımda översin diye

Bıaktım sevmeyi söz sana kalsın
Gayrı bu şehirde güz sana kalsın
Sır dolu yüreğim çöz sana kalsın
Yeniden sev demem söversin diye

Serdar Alyakut'a son kez bak güzel
İN gönül tahtımdan haydi kalk güzel
Sende benim gibi sabır yok güzel
Korkarım gitmeye eversin diye

-26-

Şu fani âlemde beyhude insan
Bakıp kabristandan hisse almaz mı?
Hep dünya kelamı eyleyen lisan
Sessizce yatandan hisse almaz mı?

Zeminin üstünde direksiz tavan
Çiçekten ne alır arısız kovan?
Tâ, Kal-u Bela'dan ne idi davan?
Alanlar satandan hisse almaz mı?

Allah'ın emriyle yürüyen dağlar
Emanet inince ne için ağlar?
Sırası gelince devrolan çağlar
Zamanı yutandan hisse almaz mı?

Günde yetmiş kere kalpler yoklayan
Amelde sen değil seni aklayan
Yüreğinde kara sırlar saklayan
Defterler tutandan hisse almaz mı?

Hayâdan yoksun var edepte ayıp
Ruhunu yitirmiş vicdanı kayıp
Abdest ile iman zırhını giyip
Batıla çatandan hisse almaz mı?

Ey **Serdar Alyakut** olursun yalan
Takdirle bozulur tebdil-i plan
Gündüzü geceden sıyırıp alan
Ufuktaki tandan hisse almaz mı?

-27-

Yeryüzü şiddetle sarsıldığında
Gökyüzünden Duhan asıldığında
Korkudan nefesler kısıldığında
Tekvirde söylenen güne hazırlan

Endişe, telaşe sıklaştığında
Benizler kararıp aklaştığında
Güneş beyinlere yaklaştığında
Mizan'a sürülen yöne hazırlan

Üçüncü kez Sur'a üfrüldüğünde
Cennet'le Cehennem görüldüğünde
Ölüler topraktan dirildiğinde
Yeniden "Künfe ye kün"e hazırlan

Yıldızlar, güneş, ay dürüldüğünde

Günahlar önlere serildiğinde
Ameller ellere verildiğinde
Geri döneceğin düne hazırlan

Alyakut değişti dünyanın seyri
Yan yana gelecek doğruyla eğri
Sevaplar, günahlar tartılır ayrı
Ya felaha, ya da üne hazırlan

-28-

Sorarsan Oğuz'dur benim kimliğim
Destanlar yazarak geldim bu güne
Batılı yıkmaktır bütün kemliğim
Oyunlar bozarak geldim bugüne

Adaletin kılıcında tav idim
Zalimlerin yüreğinde rav idim
Demir Dağ'da volkan idim lav idim
Altay'dan sızarak geldim bugüne

Atam Türk'ten tam yirmi dört boy aldım
Sancağıma üç hilalli ay aldım
Yedi kıtanın üçünden pay aldım
Hazar'dan yüzerek geldim bugüne

Adım yazar tarihin en önünde
Ben var idim bu gününde dününde
Otağ kurdum Viyana'nın önünde
Üç kıta gezerek geldim bugüne

Hilal ile Haç'a hesap sordurdum
Her asıra hükmü devlet kurdurdum
Ayn Calut'ta Moğolları durdurdum
Ne başlar ezerek geldim bugüne

Candan oldu beni yıkmak isteyen
Değil bir dal bir tek yaprak isteyen
Toprak oldu benden toprak isteyen
Mezarlar kazarak geldim bugüne

Alyakut'um hak davamda izhardım
Peygamberin övgüsüne mazhardım
Kutlu yolda yıkılmayan hisardım
Ne sırlar çözerek geldim bugüne

-29-

Yeniden başladı kanlı safari
İslam'ın yurdunda kan sesleri var

Bilmem bu kaçınıcı Haçlı Seferi?
Şeytan'ın çaldığı çan sesleri var

Vazgeçmedik Turan denen davadan
Viyana önünde tā Kosova'dan
“Bin Yetmiş Bir Yılı” kutlu ovidan
Asırlardır süren kin sesleri var

Yahudi planı Haç'ın içinde
Çözülse kaç çıkar kaçın içinde
İstanbul, Kudüs var açın içinde
Bugünün ardında dün sesleri var

Esirin Müslüman, kölen Müslüman
Senin silahınla ölen Müslüman
Kendi vatanını bölen Müslüman
Hayalet kentlerde can sesleri var

Namlular ucunda mahzun bakışlar
Ölümü beklerken kurtuluş düşler
Gecenin içinde bin gece başlar
Bir türlü atmayan tan sesleri var

Alyakut içerde nice hayın var
Akdeniz, Ege'de türlü oyun var
Susarsan senin de büyük payın var
İmansız kalplerde ran sesleri var

-30-

Bu nasıl mezalim, bu nasıl zulüm?
Sessizce yanıyor Doğu Türkistan
Soydaşım yurdunda kol gezen ölüm
Derinden kaniyor Doğu Türkistan

Kan kusan nehirler dönerken Nil'e
Dünyaya baş olan olur mu köle?
Altaylar titriyor feryadı ile
Zamanda donuyor Doğu Türkistan

Bedenler üstüne kazılan Matsü
İşkenceler Firavun'su Nemrut'su
Metehan'dan öç istiyor Kao-Tsu
Ateşe konuyor Doğu Türkistan

Tarihten hesaplar kalınca yarı
Bozulmuş kalplerin insan ayarı
Çinli insafında Türk'ün diyarı
Kanla yıkaniyor Doğu Türkistan

Bu zulüm sığmıyor akla izana

Mahşer’de muhtacım senin rızana
Hakkımı helal et **Serdar Ozan’a**
Senden utanıyor Doğu Türkistan

-31-

Ben bu yerin on asırlık çınarı
Tarihlerden iz getirdim bu yurda
Beni arar Meriçlerin kenarı
Hilâl için bez getirdim bu yurda

Yüreğimde büyütürken çığları
Kağanlarım diker iken tuğları
Börteçine eritirken dağları
Kucağımda köz getirdim bu yurda

Oğuz Boyu, Hira nuru götürken
Hindikuş’ta buz dağları erirken
Talas Nehri muştuları verirken
Nuru otuz cüz getirdim bu yurda

Altaylar’dan kopup gelen yel idim
Zülfikâr’ın kabzasında el idim
Karadeniz, Akdeniz’de göl idim
Metehan’dan gürz getirdim bu yurda

Türk boyları Turan için biatta
Alperenler Hak yolunda cihatta
Aksakallar hu derlerken Ahlat’ta
Yunus ile öz getirdim bu yurda

Gök kubbede üç hilalli ay iken
Kemankeşte çelikten bir yay iken
Ak tolgalı henüz deli tay iken
Kayıları cez getirdim bu yurda

Alyakut’um benim davam Hak için
Rızayı İla (hi) uğruna yak için
Sıyrılırken karalardan ak için
Hak üzere uz getirdim bu yurda

-32-

Karı hançerlemiş güneşin harı
Çoş etmiş dereler akan kan gibi
Kış nöbet bitirmiş bekler baharı
Açılmış üstünden kar yorgan gibi

Bulutların yücelerde evi var
Üzerinde Kaf Dağı’nın devi var

Her birinin ayrı bir görevi var
Dolanır semada arıkan gibi

Rüzgârın hızını kesen yamaçlar
Bu seyir içinde neyi amaçlar?
Gecenin başında yıldızdan taşlar
Ziyası âlemde nur Furkan gibi

Ay güneş dolanır mahreklerinde
Duraklar koyulmuş her seferinde
Neler var âlemden daha derinde
Bakınca didesi berikan gibi

Şu yedi mavi gök onun kuludur
Şu durgun havada neler doludur
Alyakut bu yol ki Hakk'ın yoludur
Bu ulvi bir düzen Serikan gibi

-33-

Gece gündüz birbiriyle örtünür
Şafağı gönderir nur var ufukta
Gündüz görmediğin gece görünür
Nice kandil yanar sır var ufukta

Kaç canlı yarattı kara çamurdan
Ruhlarla halk olduk biz bu hamurdan
Bir kapı açıldı Beytü'l Mamur'dan
Arzdan arşa çıkan yer var ufukta

Gökyüzü karayla kaplandığında
Güneş ay yıldızlar toplandığında
İnsana bir korku saplandığında
Üç kez üflenecek Sûr var ufukta

Zannetme dünyanın nimeti gani
Bir düşün senden evveli hani?
Ömür bir rüyadır sabahı fani
Yüzün döneceksin yar var ufukta

Alyakut düşünme hep olmazını
Gel sığın Mevla'ya et niyazını
Vaktinde tamamla her namazını
Zannetme secdesiz kâr var ufukta

-34-

Bir ordu geliyor sancağı hilal
Ümmetin şerefi şanı bu ordu
Bir adı Muhammed, bir adı Bilâl

Okuyarak hak ezanı bu ordu

Yardıma istiyor senden ya medet
Düşman bir değil ki bilmem kaç adet
Muradı gazilik, düşü şehadet
Gözetiyor ol rızanı bu ordu

Şeytanlar çıldırmış hırçın mı hırçın
Aklı kıt olanlar diyormuş niçin?
Bin yıllık bu plan İsrail için
Kaldırarak şer izanı bu ordu

Sen Türk'sün erlidir, mertlidir yazgın
Ümmet ki sürgündür, ümmet ki üzgün
Yüzyılın kâfiri azgın mı azgın
Durduracak şu azanı bu ordu

Öğle bir düşmandır Siyonist aklı
Meydanda kan içer, medyada haklı
Tırnağı terördür, gövdesi Haçlı
Kesecektir her azanı bu ordu

Alyakut yıkılsın şer dolu yuva
Dikkat et Mehmed'im pusludur hava
Haklıya hakkını vermektir dava
Kuracaktır hak mizanı bu ordu

-35-

Ben Türk soylu, bir Hun boylu bozkurdum
Zülkarneyn'le Yesüken'e and içtim
Kırk obadan, kırk baturla toy kurdum
Vatan için nice beden ser biçtim

Oğuz törem buyruk oldu Acun'da
Yemin ettim ölüm olsa ucunda
Sancağım var tüm cihanın burcunda
Hazar geçtim, Tuna geçtim, Nil geçtim

Ocak yaktım, oba kurdum her dağa
Anadolu'm benziyordu uçmağa
Kanım ile mühür vurdum toprağa
Hak yolunda şehadeti nur seçtim

Erligimi tarih bilir, dün bilir
Kızıl Meydan şanıma niçin bilir?
Adım sorun Moğol bilir, Çin bilir
Akinlara set yapılan son güçüm

Dizgin vurdum bozkırlarda atlara
Can verdim de yurt vermedim yadlara

Bulut oldum, su taşıdım odlara
Fırat idim, Dicle idim, Meriç'tim

Tekbir dedi, Fatihlerin Fatih'i
Bir düş idi İstanbul'un fetihi
Benim idi ol sultanın metihi
Hilal için zincir kıran Haliç'tim

Alyakut'um meydanları yakarken
Diz kırmadım kanım yere akarken
Yemim ettim Demir Dağ'dan çıkarken
Ya Oğuz'un torunuydum ya hiçtim

-36-

Hudutsuz bir deniz gördüm âlemde
Ne sahili vardı ne de kıyısı
Okurken leblerim huşuyla lemde
Pınarları yirmi sekiz sayısı

Cibril ile indin şu nergis gökten
Dağlar ki çekindi bu çetin yükten
Emanet gelmiştin sahibü'l mülkten
Kenan'da canlandı, Yusuf Kuyusu

Nur vardı Nebi'nin gezdiği yerde
Kalkmıştı kalplerden bir kara perde
Şeytanlar vuruldu aynı siperde
Bozuldu şirklerin kara büyü

Sahrada kandiller bir başka yandı
Diriyken gömülen kızlar uyandı
Topraktan bir feryad Arş'a dayandı
Utanmıştı Zeyneplerin dayısı

Makamı göklerin üstünde iken
Hira'da Muhammed destinde iken
Alyakut Elif'in mestinde iken
Titredi cihanın bütün duyusu

-37-

Dünyaya Cennet'im diyen Kabiller
Âdem'in hurcunda bir telaş vardı
Nuh'un gemisini yüzdüren seller
Tufanın içinde bir telaş vardı

Neden ki Cudi'ye oturdu gemi
Yer ile yeksanken Lut'un İrem'i
Semud'u kuruttu çöllerin samı

Salih'in göçünde bir telaş vardı
İbrahim sebatla çıkarken dağa
Sabretti gönlünde büyüyen çığa
İsmail boynunu koydu bıçağa
Kurbanlık koçunda bir telaş vardı

Yıldızlar Yusuf'a gelirken rama
Eyyüb'ün karnında kurt düştü gama
Şuayb'in gözleri ağmaydı amma
Musa'nın suçunda bir telaş vardı

İdris Cennet'inde kaldı ebedi
Yunus'un tövbesi Hud'un sabeti
Tamam olmamışken Davut Mabedi
Aksa'nın harcında bir telaş vardı

Belkız'ın tahtı da neye vesile?
Derdini dökmüştü yetmiş bin dile
Neleri konuştu karınca ile
Süleyman tacında bir telaş vardı

Bir kovukta kesilirken Zeker'ya
Kudus'te kaynayan kandan bir derya
Hazreti İsa'ya atılan şer ya
Çarmıhın Haç'ında bir telaş vardı

Mekke'de açıldı bir bağı gülşen
Rebiü'l evvelde belirdi nişan
Cihana gelirken Rasul-i Zişan
Kisra'nın burcunda bir telaş vardı

Melekler ağladı, dağlar baş eğdi
Hüseyin su derken al kana değdi
Seleme'nin mendilinde sır neydi?
Mızrağın ucunda bir telaş vardı

Bu dünya çok ateş ocak harladı
Sinesinde nice camı korladı
Aklımındaki sınırları zorladı
Alyakut Acun'da bir telaş vardı

-38-

Gönlümde bin tufan nerden bilecen
Üstünde yeşili bozaran dağlar
Yücelenme bir gün sen de ölecece
Kim diker taşını mezaran dağlar?

Üstünde karın var, sırtında boran
Rüzgârla dolaşır attığın naran
Nice nevcivanı düşürdün toran

Gayrı daha gelmem pazaran dağlar
Yıllardır inliyor sanmayın dertsiz
Bir tarih yatıyor sessiz mi sessiz
Toprağa düşmemiş onlar sebepsiz
Bahtı mı uğramış nazaran dağlar?

Serdar Alyakut'um ne idi davan?
Hünkârın Düzü'dür enginden ovan
Bağrında yatıyor "Doksan bin civan"
Kanını akıttı üzeren dağlar

-39-

Dedim, neden bir muradım olmadı?
Arzu başka, kader başka dediler
Dayanacak fazla gücüm kalmadı
Sızı başka, keder başka dediler

Ömr ü memat bir vakite kuruldum
Ahvâl bu ya yol yarıda yoruldum
İki şeyde hayat buldum can buldum
Kuzu başka, mader başka dediler

Ey **Alyakut** indirirler tahdından
Bilirim ki dönmezsin sen ahdından
Çektiklerin talihinden, ahdından
Yazı başka, beder başka dediler

-40-

Kaç asır bekledin "Bin Yetmiş Bir"i ?
Muştularla gelen Oğuz Türk'üdür
İslâmın kılıcı, Hakk'ın neferi
Ölümü korkutur, cengi ürkütür

Kırklar meclisinde, sır masasında
Orhun'da yazılan Türk yasında
Meşrik'tan Mağrib'e Hak rızasında
Menzil, Kızıl Elma, "Turan" ülküdür

Hindikuş, Hazar'dan, Kırım, Kafkas'tan
Alyakut birleşsin "Büyük Türkistan"
Şanlı ecdadımın yazdığı destan
Ne roman, ne masal, ne de öyküdür

-41-

Ne bir kıymet gördük ne de itibar
Gayrı ben de göçüyorum bu köyden

Gönlümde kırgınlık, kalpte ahu zar
Siz de deyin kaçıyorum bu köyden

Öz yurdu insana olunca yad el
Yol almak olurmuş bize de edel
Hasretin babından ömrüme bedel
Hüzün ile biçiyorum bu köyden

Yüreğimi parçaladı böldüler
O yetmedi iğne ile deldiler
Sanatıma hor baktılar güldüler
Hayâl gibi geçiyorum bu köyden

Âşıkların gitti bir bir sırayla
İçindeki sarılmamış yarayla
Yavaş yavaş uzaklaştım karayla
Derde yelken açıyorum bu köyden

Üzerime duman çöktü, is tuttum
İşlemeyen demir gibi pas tuttum
Yüreğimde ölenlere yas tuttum
Yıllarımı seçiyorum bu köyden

Ey **Serdar Alyakut** bitmedi har'ın
Kimbilir ne olur, bilinmez yarın
Belki de bu güzün, belki baharın
Kuş misali uçuyorum bu köyden

-42-

Şimdi anlamazsın beni evladım
Ana baba olduğunda beni an
Sana nahoş gelir belki feryadım
Hasret deme, daldığında beni an

Geç anlarsın dekçilerin felini
İmkânsızlık bağlar bir gün elini
Hiç bir bayram soran olmaz halini
Hüzün kapın çaldığında beni an

Gönlüne bir yara düşer derince
Yükün ağırlaşır kırkı görünce
Yüreğine koydukların gidince
Yapayanlız kaldığında beni an

İnsanoğlu gâh gamlanır, yas'lanır
Yaşlandıkça duygulanır, hislenir
Kör duvarlar sana bakar seslenir
Boşa selam saldıında beni an

Alyakut bağrımı hasretle haşla

Bin hazar olurdu döktüğün yaşla
Balaların gelir diye telaşla
Kınalı koç aldığında beni an

-43-

Kar'mı eritip ilkbaharınan
Kaldırıp başını doğrulan dağlar
Kaç asır geçirdin savaşlarınan?
Şehit kanlanlarıyla yoğrulan dağlar

Üstünde yaylalar kaldırdı göçün
Bu yüzden mi oldun bu kadar hırçın?
Yardırdın bağrını sevenler için
Ferhat'ın toyuna çağrılan dağlar

Sanma ki **Alyakut** anlamaz seni
Üstünde saltanat sürenler hani?
Gün gelir sana da kalmaz bu fani
İsrafil Suru'yla soğrulan dağlar

-44-

Döner mi tersine bu demi devran?
O eski günlerden bir gün olaydı
Çıkıp yaylaları edeydim seyran
O eski günlerden bir gün olaydı

Hasret kaldık koyun, kuzu sesine
Döndüm kulak verdim mazi sesine
Nal sesi uyardı mazi sesine
O eski günlerden bir gün olaydı

Belki hayat o gün çetindi çetin
Efkârı atardı bir sarım tütün
Komşuluk var idi, herkes bir bütün
O eski günlerden bir gün olaydı

Hende'nin Göze'de yemekler yendi
Ben türkü söyledim o da can dedi
Al atın üstünde yaşım onyedi
O eski günlerden bir gün olaydı

Alyakut bendeki bu keder başka
Vallahi meylim yok saraya köşke
İçimde bin ukte, binlerce keşke
O eski günlerden bir gün olaydı

-45-

Bilirim incek gökten adalet
O günü beklerim, işte o günü
İnsanın gözünden kalkacak gaflet
O günü beklerim, işte o günü

Ne zalimler gördüm ben bu beşerde
Elleri haramda, dilleri şerde
Hakkımı alacam ulu Mahşer'de
O günü beklerim, işte o günü

Ölüler dirilip doğrulduğunda
Denizler kaynayıp yoğrulduğunda
Kötünün hesabı sorulduğunda
O günü beklerim, işte o günü

Alyakut Allah'a ayandır halim
Ayaklar baş oldu, cahiller âlim
Yaka(n)za yapışır her iki elim
O günü beklerim, işte o günü

-46-

“Küllü nefsin zaikatü'l mevt”

Dedim, “Ölüm nerde beklersin beni?”
Dedi ki, “Kaşla göz arasındayım”
Dedim ki, “Nerede bulurum seni?”
Dedi ki, “Her günün sırasındayım”

Dedim, “Sen Mevla'ya varılan nursun”
Dedi ki, “Saatin iy'likler kursun
İmanın yodaş et yanında dursun
Belki de bir nefes sorasındayım”

Dünyanın yittiği yerde ben varım
Ruhların gittiği yerde ben varım
Ömürün bittiği yerde ben varım
Her iki âlemin darasındayım

Dedi ki **Alyakut** hakikat bekler
Bir aslan heybeti başında kükrer
Adımı duydu mu her nefis titrer
İsrafil Sur'unun narasındayım

-47-

Karartma kalbini, kapılma ye'se

Şu kara bulutlar dağılır sabret
Çözülür düşmanın niyeti neyse
Kendi batağında boğulur sabret

Gayemiz Hak için gönüle girmek
Şerrin ardındaki hayırını görmek
Bugün bize düşen yayını germek
Yağı menziline yığılır sabret

Çok iblis, Hak yolda şer ağı ördü
Kimisi sağırdı, kimisi kördü
Bu dünya çok Nemrut, Firavun gördü
Küfrün damarları soğulur sabret

Sorulur helaller, haramlar birgün
Tükenir tasalar, şu gamlar birgün
Allah ki nurunu tamamlar birgün
Alyakut Meşrik'tan doğulur sabret

-48-

Üzerine karlar yağdı, sis çöktü
Deli başın yücelttin de ne oldu?
Çok Ferhatlar senden intizar çekti
Sevenleri gücelttin de ne oldu?

Karıncaya koca bir cihan oldun
Savaşlara meydan oldun, kan oldun
Kurda kuşa hane oldun, han oldun
Kervanları dincelttin de ne oldu?

Bahar gelir gelin gibi süslenir
Nice âşık duygulanır hislenir
Kimler sana türkü yazar seslenir
Alyakut'u kocalttın da ne oldu?

-49-

Yolun hakikatti, davan Hak idi
Yusuf'tun zindanda Muhammed Mursi
Bu dünya menzilen bir durak idi
Haklıydın davanda Muhammed Mursi

Yılmadan dik durdun, şahitiz şahit
Makamın şهادet, rütbense şehit
Gelir mi bir daha sen gibi yiğit?
Olur mu cihanda Muhammed Mursi?

Dilinde Allah'tı halis bir niyet
Rahman'a götürdü bu samimiyet

İtikat imanla son teslimiyet
Yürüdü Kenan'da Muhammed Mursi

Mesele ümmetti, aziz vatandı
Senin feryadına dünya utandı
Zulme sessiz kalan dilsiz şeytandı
Vicdanlar viranda Muhammed Mursi

Alyakut selamım sana bin kere
Boynunu eğmedin şeytani, şere
Hesabın bıraktın ulu Mahşer'e
Görülür divanda Muhammed Mursi

-50-

İmanı salihlin, dervişan idin
Yüreğin mert idi gönlü han idin
Meydanda yenilmez pehlivan idin
Bükülmez polattı bileğin babam

Arzuların uzak kaldı menzile
Gözyaşını düğlemiştin mendile
Şükrettin çektığın dökmedin dile
Olmadı dünyada dileğin babam

Gelmedi baharın, bitmedi kışın
Alyakut bitmişti dünyayla işin
Ağustos ayıydı, elli bir yaşın
Kapattı defterin meleğin babam

-51-

Çözemedim peri miydi huri mi?
Bu gün Zebur gözlü bir Sündüz gördüm
Dolunaydan ayrı dedim, "Zühre mi?"
Şulesi peşinde bir yıldız gördüm

Bir ince tığ vardı yumak üstünde
Oturmuş örüyor hamak üstünde
Zannettin inci var damak üstünde
Gülünce parlayan bir yaldız gördüm

Çözülmez sır gibi bir nazı vardı
Elinde kınadan al yazı vardı
Alyakut nur gibi beyazı vardı
Gecedен ayrılmış bir gündüz gördüm

-52-

Çile defterine adım yazdırdı
İğneyle bir koca dağı kazdırdı
Yükünü tutanlar gemi yüzdürdü
Deryadan bir damla düşmedi bana

Ellere yar oldu, bana kem baktı
İçimde sitemden bir ateş yaktı
Zenginin suları yokuşa aktı
Kenardan bir yudum taşmadı bana

Alyakut gam aldı hayat babımı
Dolmadan kırdılar gönül kabımı
Alacaklı gibi çaldı kapımı
Bir saat, bir dakika şaşmadı bana

-53-

Sırtın Tabiya'dır, başın Ağ Mezar
Kim ne bilir ne yaşandı bu dağda
Tarihler adına kanlıdır yazar
Nice nevcivanlar dondu bu dağda

Tarihinde gizli kalmış yaralar
Vicdan kapısını hergün aralar
Karlara gömülmüş tüm hatıralar
Kaç kişi mezarsız kaldı bu dağda

Kimi gitti Soğanlı'dan yol aldı
Kimi yaralıydı uykuya daldı
Kiminin cebinde mektubu kaldı
Kimi yara name saldı bu dağda

Serdar Alyakut'um ey Enver Paşa!
Mehmed'i getirdin bu kara kışa
Koğuş mu yaptırdın kayaya taş'a?
Gelen er uykuya daldı bu dağda

-54-

Bozoklar koludur Oğuz'dur özü
"Demir Dağ" erirken alındı közü
Soğanlı Eteği, Hünkârın Düzü
Yıkılmaz kulem var Bardız'dır adım
Uğruna can verdi nice Kürşad'ım

Dumanlı dağlardan vurulan yoldum
Ben ki Osmanlı'dan kesilen koldum

Saltuk Bey devrinde uç beyi oldum
Alınmaz kalem var Bardız'dır adım
Şehadet kokarım ben adım adım

Burada dağlara düşer kırağı
Kimse kıramamış örülen ağı
Sultan Selim, Murat kurmuş otağı
Bitmeyen çilem var Bardız'dır adım
İslâm'dır sancağım gayrıya yadım
Dizildik Hende'nin Han'dan ileri
Öğle bir an geldi andan ileri
Mesele vatandı candan ileri
Kâbe'de şulem var Bardız'dır adım
Doksan bin şehittir benim feryadım

Bilinmez kim idi bu cengin celbi
Burada atmıştı savaşın kalbi
Adını koydular "Doksan Üç Harbi"
Nicesi elem var Bardız'dır adım
Burayı yurt tuttu şanlı ecdadım

Burada can ile bedel öderim
Zemheri ayıdır benim kederim
Kudrette yazılmış böyle kaderim
Mahvuz'da kalem var Bardız'dır adım
Bir yanım Dadaş'tır, bir yan Serhad'ım

Sanma ki **Alyakut** senden vaz olur
Senede yalnızca bir ay yaz olur
Burada güllerin ömrü az olur
Hünkâr'da lalem var, Bardız'dır adım
Ben ki bu dağları yaran Ferhad'ım

-55-

Otuz cüzü idrak ettim okudum
Semavatın zirvesinde Kur'an var
Sırlar gizli nice ilme dokundum
Arzın, Arş'in çevresinde Kur'an var

Nizam koymuş feleklere, uzaya
Yıldızları sokan kudret hizaya
Yeryüzünden asumana, fezaya
Zerrenin her evresinde Kur'an var

Salih kullar her lahzayı hayreder
Cahil olan şu faniye meyleder
Hakk'ı bilen hakikati seyreder
Kalp gözünün sürmesinde Kur'an var

Beşer derler, şaşar derler, kul döner

Derviş semahında kalp, akıl döner
Ay tutulur, gün tutulur, yıl döner
Halden hale girmesinde Kur'an var

Mahlûkata bin kere bak akıl kur
Neden Hira, niye Zahir, niçin Tur?
Serv önünde kıldan kale, nurdan sur
Gözlere ağ örmesinde Kur'an var

Geçti ömür, zaman denen zeminde
Alyakut ne yüklü iman geminde?
Ölüm Hakk'a kavuşmaktır müminde
Hakk'ı vuslat görmesinde Kur'an var

-56-

Şöyle bir derine kulak ver de bak
Dağları baş eğmiş görürsün birgün
Senden evvelkiler hani nerde bak?
Çaresiz bu yolda yürürsün bir gün

Bırakıp bu devri kolaçanını
Yitirirsin dünya heyecanını
Terk eder mülkünü, tatlı canını
Çırpına çırpına verirsin bir gün

Alyakut olmazsa imanın yoldaş
Varmadan harlanır mekânı ataş
Yorganın topraktır, yastığında taş
Atar da bedeni çürürsün bir gün

-57-

Hakikat gözüyle bakınca sana
İsmi bir taşa yazdıran gitmiş
Misafir sayılmış gelen bu hana
Akibet bir mezar kazdıran gitmiş

Neden ki tersine dönmüş her devran?
Geçmişe bakınca açılır yaran
Evleri harabe, bağları viran
Kurduğu düzeni bozduran gitmiş

Alyakut dünyada bitince rüya
Ahiri âlemden görünür ziya
Kimisi atlanmış, kimisi yaya
Çileli yolları tozduran gitmiş

-58-

Yol göründü karlı dağlar ardına
Hiç bir sırrı bilinmeyen yolcuym
Arzular bıraktım yarin yurduna
Gözyaşları silinmeyen yolcuym

Kaybolmuştum şehrin karmaşasında
Herkes bir şeylerin telaşasında
Sessizce oturdum gam köşesinde
Yakınına gelinmeyen yolcuym

Alyakut çektiğim zor belli değil
İçimde bir ateş, kor belli değil
Kazanç belli değil, kâr belli değil
Yitirdiği bulunmayan yolcuym

-59-

Rızâyı İlahi bütün meramı
Kendini dağlara vurmuş bu şehit
“Doksan Üç Harbi”dir onun dramı
Düşmanın önünde durmuş bu şehit

Allah’ın adı var son lehçesinde
Zannettim yatıyor gül bahçesinde
Son cenkten nişane sağ pençesinde
Yayını yağıya germiş bu şehit

Uhut’ta, Bedir’de Hamza izinde
Sargısı kıpkızıl bağlı dizinde
Soğanlı Dağı’nda, Hünkâr Düzü’nde
Severek canını vermiş bu şehit

Sanırsın ki açık gözü izanı
Yarabbi gözetmiş senin rızanı
Sessizce bekliyor ulu Mizan’ı
Ölmeden Cennet’i görmüş bu şehit

Tepeden tırnağa kan deryasında
Nurlu yol görünür göz aynasında
Bir kuru ekmek var kumanyasında
Bilinmez kaç cenge girmiş bu şehit

Neferdi bir kutlu davada idi
Ağzında tekbiri duada idi
Şehadet parmağı havada idi
Belli ki vuslata ermiş bu şehit

Bir Yasin, bir İhlas, Nur tilaveti

Fatiha bekliyor kutlu daveti
Arzusu maksutta murat saati
Huzuri Mahşer'e kurmuş bu şehit

Sırtında çantası, bozuk sürgüsü
Yarından hatıra bir saç örgüsü
Mermisiz silahı, kırık süngüsü
Düşman zincirini kırmış bu şehit

Bir isimsiz taştta bütün dünyası
Vurulmuş devrilmiş zayıf bünyesi
Kimliği belirsiz paslı künyesi
En son cephesine varmış bu şehit

Beyaz gül misali harın altında
Kefensiz yatıyor yarın altında
Toprağı uyanmış karın altında
Yeşil örtüsünü sarmış bu şehit

Yıllar var bir selam veren olmamış
Bu ıssız mezarı gören olmamış
Bozulmuş taşları ören olmamış
Ahde-i vefayı sormuş bu şehit

Onlar ki Mevla'nın himayesinde
Vatanı selamet tek gayesinde
Ne yazar şehidin hikâyesinde
Alyakut dağları yarmış bu şehit

-60-

Ameller Allah'a arz edilince
Kaderler yazılır Berat gecesi
Saidlere Cennet farz edilince
Sıratlar çözülür Berat gecesi

Levh-i Mahvuz'unda yazınca Rahman
Dünya semasına inmişti Kur'an
Akşamdan fecre dek nurlu bir zaman
Melekler dizilir Berat gecesi

Doğumlar, rızıklar, ömür ne vaktır
Bu gece yazılan hak hakikattir
İlahi emirle gelince takdir
Tebdiller bozulur Berat gecesi

Yeryüzü şükreder, gökler ferahlar
Hakk'ın kapısında gerçek penahlar
Tövbeyle yıkanır cümle günahlar
Arınır süzülür Berat gecesi

Alyakut günlerden “On Dokuz Nisan”
Âlemde Rahmet var düşünse insan
Bir kez Allah dese kalp ile lisan
Rahmette yüzülür Berat gecesi

-61-

Tarihin gördüğü en kanlı savaş
Bir destanı gördük Çanakkale’de
Titredi yağız yer, ağladı gök arş
Çelik duvar ördük Çanakkale’de

Mecidiye, Seddülbahir boyunda
Arıburnu Tabya, Anzak Koyu’nda
Düşman dize geldi kanlı oyunda
Dünyaya ders verdik Çanakkale’de

Ayaklandı, uyuyan dev uyandı
Dar boğazlar kızıl renge boyandı
Tekbir sesi Arş’a kadar dayandı
Şhadete erdik Çanakkale’de

Gökten ecdat indi çifte kanatlı
Koca Seyit, Fatih, bin Ulubatlı
Kimisi piyade, kimisi atlı
Kabardık, köpürdük Çanakkale’de

Akını durmuştu şu kansızların
Planı bozuldu mayasızların
Bize kurşun atan hayasızların
Yüzüne tükürdük Çanakkale’de

Kıyamet yaşandı gördük Mahşer’i
Aslan yürekliydi her bir neferi
Medeniyet denen şu Haçlı şeri
Denize süpürdük Çanakkale’de

Alyakut doğuştan ozan milletiz
Üç deniz, üç kıta gezen milletiz
Âlemde tarihi yazan milletiz
Bir devir bitirdik Çanakkale’de

-62-

Ecdadın Oğuz’dur, ünvanın Dadaş
Türk’ün töresini yazan var oğul
Vasiyet dikildi nice bengü taş
Kırklar meclisinde rızan var oğul

Ötüken yurdunda, bozkır düzündü

Hilal sancağında, Kur'an izinde
Şeref ve şan dolu kutsal maziinde
İslam çizgisinden hizan var oğul

Rahimi Rahman'ın nur himayesi
İnsanın âlemde nedir payesi?
Cümle mahlûkatın tek bir gayesi
Allah'ın koyduğu düzen var oğul

Her cana iylik et, gelse elinden
Kem sözü uzak tut, gönül dilinden
Kendine dost edin ilim ehlinden
Manadan manaya gezen var oğul

Doğruya canın ver, yanlıştan sakın
Sahibi Rahman'dır bu dönen çarkın
Şah damarın kadar yakındır yakın
Yaptığın aşikâr sezen var oğul

Gazilik makamın, şehitlik rütben
Allah'ı zikretsin kalpteki şuben
Yağız yer mescidin, mavi gök kubben
Semaya ulaşan ezan var oğul

Alyakut gel yaşa İslâm üzere
Fanide ölüm var düşün bin kere
Öyle bir terazi tartacak zerre
Ahiri nihayet Mizan var oğul

-63-

Sevda dedikleri bir dipsiz kuyu
Ne için düştüğün anlayamazsın
Acıyı çekersin bir ömür boyu
Yaranı deştiğin anlayamazsın

Zehir sayar kelâmını, dilini
Deremezsin hayatının gülünü
El atarsın kan doldurur elini
Dikeni seçtiğin anlayamazsın

Öz canını yük sayarlar insana
Arzu halin dökemezsin lisana
Kılı kırk yardırır inanmaz sana
Sırat'tan geçtiğin anlayamazsın

Yem eder takarlar gam oltasına
Atarlarlar deryanın tam ortasına
Gözyaşın döktürür arzu tasına
Çileği içtiğin anlayamazsın

Alyakut umuda boş kanat çırpın
Hayır mı şer midir sana göz kırpan?
Bir elin oraktır, öteki tırpan
Kendini biçtiğin anlayamazsın

-64-

Bir şeyler gizlerken ceylan gözleri
Yutkundu yutkundu demeden gitti
Aşikâr olmadı hiç bir gizleri
Bir ufak ip ucu vermeden gitti

Çıkmaz bir sokağa doğru dalınca
Lafı geçiştirdi kendi aklınca
Bir an hüznünlendi sessiz kalınca
Son kez baktığımı görmeden gitti

Bütün acısını gözünde gördüm
Her saat, her dakika hüznünde gördüm
Ağlarken gülmeyi yüzünde gördüm
Kaşının yayını germeden gitti

Alyakut gözüme baktı da kaldı
O da benim ile derine daldı
Sus dedi, son lafı ağzımdan aldı
Bir daha konuya girmeden gitti

-65-

Gayrı buraların tadı kalmadı
Sılaya gitmenin zamanı geldi
Ahababı bıktırdık, dost da usandı
Kaybolup yitmenin zamanı geldi

Gamlı yaşlı gönlün eleme bitti
Yol gözleyenlerin gözleme bitti
Hasrette olanın özleme bitti
Menzile yetmenin zamanı geldi

Belki daha gelmem gurbet ellere
Alyakut selamım tüm gönüllere
Bahar da yaklaşır bizim köylere
Yeşerip bitmenin zamanı geldi

-66-

Soğanlı Dağı'nın son ozanıydım

Henüz ünüm yayılmadan satıldım
İhsanî'den hatıraydım, anıydım
Çıracak bile sayılmadan satıldım

Cevher oldum buz dağında çözüldüm
Elekten eleğe girdim süzüldüm
Sarraf aldı işledikçe üzüldüm
Bir vitrine koyulmadan satıldım

Erken açtım kırağ vurdu buyudum
Yar gözünde katre idim, suyudum
Can çekildi bir köşede uyudum
Bir gafletten ayılmadan satıldım

Gönlümün kervanı yorgun mu yorgun
Menzile sitem var, vuslata dargın
Gidişim küs gibi, yureğim kırgın
İnat ile cayılmadan satıldım

Alyakut bir pazar kurdular senden
Alanlar el idi, satanlar benden
Bir başak misali döküldüm den den
Başpınar'da yuyulmadan satıldım

-67-

Nice sene sonra yeniden sana
Dönüyordum amma sen fark etmedin
Yasak edemedim seni ben bana
Deniyordum amma sen fark etmedin

Koparmıştın bana ait her bağı
Dolaşmıştın benden kenar kırağı
Üşütmüştü kalbindeki buz dağı
Donuyordum amma sen fark etmedin

Bakışın ok olup değince cana
Bir kere dönüp de bakmadın bana
Bütün sermayemi, sevdami sana
Sunuyordum amma sen fark etmedin

Bir sızı bıraktın en derininden
Sanki can damarım koptu yerinden
Yavaş yavaş gönül merdiveninden
İniyordum amma sen fark etmedin

Dilimin yetmeyen nesiri miydin?
Saplanan her okun tesiri miydin?
Alyakut bu cengin esiri miydin
Kanıyordum amma sen fark etmedin

-68-

Gurbet prangası geçmiş koluma
Özlemle baktığım sıla var bende
Her akşam, her sabah bakar yoluma
Gözleri kurumaz bala var bende
Gözyaşıyla dolu bak avuçlarım
Yavaşça ağardı şakak uçlarım
Kimin sancağını bekler burçlarım
Henüz alınmamış kale var bende

Alyakut çekersin hangi eciri?
Şu canan dediğim umut taciri
Gönlüme vurduğum kimin zinciri
Alıp satılmayan köle var bende

-69-

Sessizce ömrümden geçen seneler
Ardımda bir acı mazi bırakmış
Gelmeyen vuslatlar, yanan sineler
İçimde bitmeyen sızı bırakmış

Yetmedi dediler çektiğin cefa
Yeniden en başa döndüm her defa
Hani ya güldeki o ahde vefa?
Alnımda değişmez yazı bırakmış

Serdar Alyakut'um bak arkadaşım!
Bu benim cengimdir, benim savaşım
Yaralı bir düşüm, çaresiz başım
Beni çektiğime razı bırakmış

-70-

Dün akşam bir kapı sesine kalktım
Huriden güzeldi, peri zannettim
Hasrettim uzunca yüzüne baktım
Sahi ölmüş müydüm, diri zannettim

Bilmem hakikat mi yoksa düş müydü?
Kipriği ok muydu yayda kaş mıydı?
İçimde bir cenk mi bir savaş mıydı?
Ben onu yenilmez biri zannettim

Anladım derinden derindi derdim
Çıkardım ona bir emanet verdim
Uzatsam elimi tutulur derdim
Sevdayı bir kemik deri zannettim

Sevenler vuslata yetti dediler
Uyan ey **Alyakut** gitti dediler
Keremler, Aslılar bitti dediler
Bu düşü bir pazar yeri zannettim

-71-

Bir rüya misali girdin düşüme
Sevdama bir mezar kazdın da gittin
Bu derin yarayı açtın döşüme
Adını hançerle kazdın da gittin

Aldığın değdi mi kıydığın cana?
Gayrı bundan sonra dön demem bana
Madem ki ayrılık vuslattı sana
Niye düzenimi bozdun da gittin

Kolay olsa idi sevda olmazdı
Bülbül figan etmez, gül de solmazdı
Mecnun çölde, Leyla saçın yolmazdı
Bir ceylan misali tezdin de gittin

Gayrı bundan sonra rahat ol rahat
Bedenim yıkıldı, ruhumda memmat
Zaten benim için zor idi hayat
Derdimi sıraya dizdin de gittin

Bak işte ayrıyız değdi çabana
Serdar Alyakut'u attın yabana
Belki Kaf Dağı'ndan gelmiştin bana
Ay yüzlüm gözyaşım süzdün de gittin

-72-

Gönül defterinin gam yaprağına
Yazdınsa sil benim adımlı sevda
Beni esir ettin yar toprağına
Yandıkça harladın odu mu sevda?

Öyle bir ateş ki yanıyor döşün
Bazen ay yüzünde donar bakışın
Bazen bir nefestir, bazen bin arşın
Hakk'a yürümenin adı mı sevda?

Nice âşıkları kana böleyen
Gözümde yüzüme yaşlar çileyen
Bir ceylan bakışa mahkûm eyleyen
Kalem kıran hakim, kadı mı sevda?

Nedir seni efkâr ile gezdiren?
Çektiğini kader diye yazdıran
Yüreğini bir bakışta ezdiren
Kendisi mi sevda, tadı mı sevda?

Ey **Alyakut** ne de garip öykün var
Yüreğinde dağ dayanmaz yükün var
Seher vakti şu cihanda sükûn var
İlgıt ılgıt esen bad'ı mı sevda?

-73-

Ey benim ay yüzlüm, zühre yıldızım
Girdin yüreğimde kal benim için
Sensiz yapayalnız, sensiz ıssızım
Gönül kapısını çal benim için

Söyle yalan dünya kime ne kaldı?
Herkes hissesinden nasibin aldı
Sen de biliyorsun vaktim azaldı
Arada bir selam sal benim için

Alyakut'um sensiz viran haldeyim
Ay yüzün gülsün ki ben de güleyim
Eğer hat'rım varsa senden dileğim
İslatma kirpiğin gül benim için

-74-

Kusursuz olmayı istersen eğer
Evvela kusuru örtmeyi öğren
Bir aşkı şeydayı bülbülse eğer
Allah Allah diye ötmeyi öğren

Sen sen ol kimseye çalma bir kara
Yoksa dostum dersin nice ağyara
Varmak istiyorsan hakiki yara
Doğruca hak yolda gitmeyi öğren

Kâmil olan yanar gönül narında
Yıkanır, arınır nur pınarında
Her türlü gül açar su kenarında
Kıraç topraklarda bitmeyi öğren

Hu dersin vururmuş nur içeriye
Seherde bu gizden var içeriye
İlim kapısından gir içeriye
Hakikat sırrına yetmeyi öğren

Alyakut ne gördün bir bucağında?

Güneşi yakacak nur sıcağında
Ateşsiz, odunsuz aşk ocağında
Yanmadan pişip de tütme yi öğren

-75-

Herkesin bağında gül, çiçek açtı
Benimki dağların başına düştü
Bahar bana uzak, yaz benden kaçtı
Ömrüm iklimlerin kışına düştü

Çıkamadım esrarından, gizinden
Adım adım takip ettim izinden
Alamadım gözlerimi yüzünden
Bir ceylan bakışın kaşına düştü

Senle yaktım bu ateşin tavını
Mar oldun bıraktın bana kavını
Herkes ok atmadan vurdu avını
Serdar, bir tezgi'nin peşine düştü

-76-

Gayrı göçmen kuşlar tuttu katarın
Kaldık senin ile başbaşa dağlar
Bellidir ha bugün belki de yarın
Teslim olacaksın bir kışa dağlar

Yardan ayrı olan kalır gurbette
Bunu çekmek kolay değil elbette
Yüreğim sevdalı gözüm hasrette
Yolumu bağlarsın yokuşa dağlar

İlahi nurundan pay yüzündeydi
Karaydı kaşları, yay yüzündeydi
Güneşin aynası, ay yüzündeydi
Ben yandım bir ceylan bakışa dağlar

Alyakut gelirsin baharlı yazlı
Ceylandan ürkeksin güllerden nazlı
Dört mevsim sen gibi allı beyazlı
Ne giyse üstüne yakışa dağlar

-77-

Kulak verdim tabiatın sesine
Bir uğultu geldi yelinden dağlar
Sanki devran dönmüş idi tersine
Nice yol vurulmuş belinden dağlar

Zannettim ki taşlar bile uyanmış
Uyanmış da birbirine dayanmış
Allı yeşil türlü renge boyanmış
Çok yürüdüm çimen halından dağlar
Boş koymadın yine tuttun sözünü
Pınar ettim gözelerin gözünü
Kılav kılav las eyledim yüzünü
Yeşilini aldım elinden dağlar

Bu dağlarda çetin kışın kavgası
Bu dağlarda kurdun kuşun yuvası
Bu dağlarda **Alyakut**'un sevdası
Bülbülün uçurdum gülünden dağlar

-78-

Boşuna beklediz puslu havayı
Bozkurtlar ayağa kalktı hamd olsun
Göklerden bilmişiz biz bu davayı
Gayrı Hak, Batıl'ı yıktı hamd olsun

Ümmete hizmetti bizdeki çaba
Çok şükür olmadı emekler heba
Bir değil bin yaşa sen devlet baba
Reis ak balkona çıktı hamd olsun

Vuslata yaklaştı düşler bu gece
Dünyada değişti işler bu gece
Yeniden diriliş başlar bu gece
Tüm ümmet umuda baktı hamd olsun

Alyakut düşündüm inceden ince
Ülkeme hayırlı olsun netice
Bir ışık siyahı deldi bu gece
Millet ak lambayı yaktı hamd olsun

-79-

Turnam gidin selam edin herkese
Hasret kalan köye gelsin bu sene
Özlem duyan kulak versin bu sese
Yapsın plan köye gelsin bu sene

Ayrılmayın dosttan ayrı düşmeyin
Ana baba çizgisinden şaşmayın
Bu seferlik sahillere koşmayın
İzni olan köye gelsin bu sene

Kanı soğumamış sanırsın canlı

Eteğinde yatar çok delikanlı
Karını tutuyor hala Soğanlı
Yolu bulan köye gelsin bu sene

Uzak diyarlardan gelenimiz var
Bizi bizden iyi bilenimiz var
Temmuz on altıda şölenimiz var
Haber alan köye gelsin bu sene

Bu dağlarda bir geçmiş var, mazi var
Bu dağlarda çok şehit var, gazi var
Bu dağlarda ecdadımın izi var
Özün bilen köye gelsin bu sene

Serdar Alyakut'um boynum bükülü
Hasretine gözyaşlarım dökülü
Bu dağı arzular bir safran gülü
Kalbim çalan köye gelsin bu sene

-80-

Uçun kuşlar uçun Mağrib'e doğru
Benim oralarda bekleyenim var
Yollarım ummandır, menzilim Ağrı
Yüreğime hasret yükleyenim var

Dedi bendeki gam âleme yeter
Yüreğimde yanar, burnumda tüter
Ben yaramı açtım, o benden beter
Derdimi derdine ekleyenim var

Bilmeden sevmeyi kolaydır sandım
Zannetim ki Arz'dan Arş'a uzandım
Ne yardan vaz geçtim ne de usandım
Sanki beni bende saklayanım var

Alyakut vuruldum bir hilal kaşa
Âşık-ı Yunuslar yanmamış boşa
Sevdama nefsimle bakmadım haşa
Yetmiş kez kalbimi yoklayanım var

-81-

Sormayın derdimi bende büyük sır
Dağlara, taşlara kaçtığım ondan
Gözlerim buluttur, gözyaşım yağmur
Umman kapısını açtığım ondan

İçimde bir sızı, ahsız amansız

Bir ateş yanıyor, közsüz dumansız
Tabipler derdime dedi dermansız
Sevdan ile kefen biçtiğim ondan

Daha ne söyleyim, neyi ekliyim
Ölüm seni bu dağlarda bekliyorum
Kederle doluyum, gamla yüklüyüm
Kanatsız kuş gibi uçtuğum ondan

Ey **Alyakut** çektiğini saymazsın
Söyle niçin ikrarında durmazsın?
Merak etme öldüğümü duymazsın
Sessizce dünyandan geçtiğim ondan

-82-

Öyle kırgınım ki insanoğluna
Dağları, taşları dost tuttum artık
Ferhat gibi düştüm Şirin yoluna
Kutları, kuşları dost tuttum artık

Bağrımdaki sazdan, telden incindim
Dosttan, akrabadan, elden incindim
Bülbülden incindim, gülden incindim
Karaca kışları dost tuttum artık

Kin ile nefretle kucakladılar
Gerçek yüzlerini hep sakladılar
Barışta sırtımdan bıçakladılar
Çetin savaşları dost tuttum artık

Alyakut yüreğim kederli zarlı
Gönül pazarından çıkmadım kârlı
Dört mevsim tepesi boranlı karlı
Dumanlı başları dost tuttum artık

-83-

Melekler bakıyor yüzüme sandım
Uykumu çok böldün ay yüzlü güzel
Taze kaldı yaram nasıl dayandım
İçimde bir güldün ay yüzlü güzel

Yaş oldun gözümde çağlattın beni
Eridim narına dağlattın beni
Saçının teline bağlattın beni
Ellerin mi oldun ay yüzlü güzel?

Razıydım kadere boynumu büktüm
Daraldım bunaldım gözyaşı döktüm

Alyakut yıkıldım dağ gibi çöktüm
Rüya mıydın n'oldun ay yüzlü güzel?

-84-

Hedefte Türkiye, çıkarlar aynı
Uyan ey Oğuz'um yurda bak hele
Sırtlanlar tanıdık, çakallar aynı
Koyun postundaki kurda bak hele

Size bizim ile nikâh kıyanın
Yuvası yıkılsın dostum sayanın
Can deyip sırtını sıvazlayanın
Bir kez çıkarına vur da bak hele

Benim aklım şaştı muasere
Döneklik var mıdır Türkün törede?
Şarapçı, vaazcı aynı karede
Rezil hallerine dur da bak hele

Beş cambazı aynı anda götüren
Aynı anda aynı yerde bitiren
Kim bunları bir araya getiren?
Birazcık kafanı yor da bak hele

Şanlı ecdadıma nefret güdenler
Kiralık beyinler, satlık bedenler
Yıkmayı, bozmayı vaad edenler
Bize cumhur için tur da bak hele

Sen ki Türkoğlusun, ümmete başsın
Geri dön özüne, zalimler şaşsın
Pusatlı Kürşatlar, setleri aşsın
Yeniden bir Turan kur da bak hele

Cılız imanımız küfre zorlanmış
Öz düşmanın öz yurdunda korlanmış
Kültürün yok olmuş, dinin horlanmış
Düşmanın bayrağı surda bak hele

İstemez emperyal yayın(ı) germeni
Beklerler yağya toprak vermeni
Daha dün soykırım yapan Ermeni
Hani ya kaçmıştı, burda bak hele

Yarına muştudur gözdeki yaşlar
Gün gelir yerine oturur taşlar
Ak olsun niyetler, dik dursun başlar
Gaflet zincirini kırda bak hele

San ki Siyonistin sanat sergisi

Serdar Alyakut'um haklı hangisi?
Bugün Hasan olmuş, dünün Yorgi'si
Esas kimliğini sor da bak hele

-85-

Allah'ın laneti üstüne olsun
Zulmün ile boğulasın İsrail
Ebu Lehep gibi elin kurusun
İçten içe soğulasın israil

Kanın oluk oluk aksın nehrine
Rasgel Hakk'ın celaline, kahrına
Ebabiller ateş salsın şehrine
Helak ola dağılasın israil

Unutasın baharını yazını
Sen de yitir oğlun ile kızını
Nehl kuyuları açsın ağzını
Boz yılanlar ağulasın israil

Alyakut'um huzurunuz olmasın
Allah sizi kulluğuna almasın
Soyun bitsin, tek bir kişinin kalmasın
Ceset ceset yığılasın İsrail

-86-

Eyy Acun! Devranın tersine dönsün
Garibandık belki amma mutluyduk
Gelen mi ağlasın, giden mi gülsün?
Bir çobandık belki amma mutluyduk

Yeri geldi bildik çile çekmeyi
Uzak hayallere umut ekmeyi
Ona böldük bir tek kuru ekmeği
Suya bandık belki amma mutluyduk

Batmamıştık günah denen balçığa
Sır vermedik vicdansıza, alçağa
Kafamız uymadı moderin çağa
Pek yabandık belki amma mutluyduk

Gönül ummanında bir sail gibi
Bütün arzulara hep nail gibi
Bıçağın altında İsmail gibi
Hep kurbandık belki amma mutluyduk

Serdar Alyakut da neyin derdinde?
Kırk bir yıl bırakmış ardı ardında
Ata ocağında, baba yurdunda

Çok ubandık belki amma mutluyduk
-87-

Güvenme faniye, aldanma sakın
İşte bu dünyanın son manzarası
Ölüm var cihanda yakından yakın
Can dediğin iki nefes arası

Ben ki bu dünyaya çileli gelen
Ben ki bu dünyada çok nadir gülen
Ben ki bu dünyada gözyaşı silen
Kim ne bilir yarın kimin sırası

Ben de bilemedim neydi muradım
Kırk bir sene vuslatımı aradım
Neye zarar oldum, neye yaradım
Affeyle var ise yüzüm karası

Ey **Alyakut** söyle kimden kaçarsın?
Gelen göklerdenidir, gayrı naçarsın
Yavaş yavaş son kapıyı açarsın
Kapanır gönlünde dünya yarası

-88-

Yoldaşım yar oldu, aزیğım sevda
Issız yaylalara çıkasım geldi
Gözlerim hayale daldığı anda
Yarin yollarına bakasım geldi

Bugün susmak düştü aşkın toyunda
Yıllardır beklerim umut koyunda
Dediler sevdiğin sahil boyunda
Su olup ummana akasım geldi

Bir mahzun tebbessüm vermeyenlere
Sevgi kapısından girmeyenlere
Gönül gözü ile görmeyenlere
İlahi bir ışık yakasım geldi

Ben kaçtım demedim kovala beni
Uğrattın bir garip zevala beni
Alyakut düşürdün ne hala beni
Kör gönül elinden bıkasım geldi

-89-

Bahar geldi, çimen çiçek bürüdü
Yaylalara yürümenin zamanı
Bulut kalktı, dağlar başı göründü

Tüter oldu çobanların dumanı
Yaylaları Soğanlı'nın zirvesi
Sorarsanız bizim eli neresi?
Hünkârın Düzlüğü, Bardız Deresi
At oynatan yiyitlerin harmanı

Kimisini bülbül eder, kuş eder
Hasret kalan sılasını düş eder
Sular akar derelerden coş eder
Çiçek açar binbir derdin dermanı

Nasırlı el toprağıyla buluşur
Koyun kuzu yaylaklara alışır
Her bir canlı rızkı için çalışır
Böyle olur bizim elin fermanı

Alyakut'um anlatırım özümden
Alan alır hisse bulur sözümden
Sular kaynar gözelerin gözünden
Kuşlar sarar sarı çamlı ormanı

-90-

Lâl ettim dilimi, sözüm var yara
Suskunum bu günler çoban çiçeği
Kapkara bir bulut çökmüş dağlara
Puskunum bu günler çoban çiçeyi

Bir gün yetim oldum, bir gün öksüzüm
İçimde endişe gülmüyor yüzüm
İnan belli değil gecem gündüzüm
Durgunum bu günler çoban çiçeği

Geri döndüm daldım geçen çağlara
Bülbülüm konmuyor başka bağlara
Derdimi demeye çıktım dağlara
Yorgunum bu günler çoban çiçeyi

Alyakut müddetin dolsun istedim
Gizlensin içimde kalsın istedim
Âlem benden uzak olsun istedim
Kırgınım bu günler çoban çiçeği

-91-

Ahlâkın sünnettir, rehberin Kur'an
Allah'ın yolundan ayrılma oğul
Gençliğin, eline geçmez her zaman
Hedefsiz, menzilsiz yorulma oğul

Kılıçtan keskindir namerdin sözü
Gizden de gizlidir düşmanın izi
Yurt için bulandır koca denizi
Düşmanın yenmeden durulma oğul

Gezdirme namerdi asla yanında
Fırsatın(ı) bulunca satar anında
Göğsünü parçalat er meydanında
Sakın ha sırtından vurulma oğul

Dostunu iyi seç, dön bak dününe
Bıçağını bilir en zor gününe
Zehrini bal yapar koyar önüne
Namert sofrasına kurulma oğul

Bin düşün, bir konuş sözünde mana
Bismillahsız gezme sığın Rahman'a
Serdar Alyakut'tan nasihat sana
Hisse al sözümden darılma oğul

-92-

Bahar gelip başımdaki dumanı
Elbet bir gün kaldıracak seağim
Sabır ile beklediğim zamanı
Vuslat ile dolduracak sevdiğim

Yol kavuşmaz gelmemişse vaktimiz
Beyhudedir çırpınmamız, ahdımız
Bunca yıldır güldürmeyen bahtımız
Elbet bir gün güldürecek sevdiğim

Gözümde hasret var, gönlümde yanma
Ben sade sabrettim, unuttum sanma
Nice dert taşıdı yüreğim amma
Senin derdin öldürecek sevdiğim

Irağı da ey **Alyakut** ırağı
Kim koydu gönlüne derdi merağı
Gönül bahçesine düştü kırağı
Güllerimi solduracak sevdiğim

-93-

Şöyle yirmi beş yıl geriye daldım
Yüreğimi hiç uğruna yakmışım
Başıma gelenden nice ders aldım
Hayata ne kadar farklı bakmışım

Sevdalandım, aşk elinden gülmedim
Yar öldürdü, ecelimle ölmedim
Kırk bir sene nasıl geçti bilmedim
Sanırsın ki bir uykudan kalkmışım

Çok geceler düştü meraklarım
Gözyaşı süzmüşüm yanaklarım
Aşkın zincirini ayaklarım
Düşeceğim(i) bile bile takmışım

Zannettim ruhumda tutsak bedenim
Terk ettim yurdumu sensin nedenim
Geri gelmez şu ömürden gidenim
Döndüm baktım ne seneler yıkmışım

Alyakut'um ah vah ile dövüne
İstedin ki düşmanlarım sevine
Gayrı daha girmem gönül evine
O kapıdan ağlayarak çıkmışım

-94-

Gönül neden duramazsın bu yerde?
Uzaklarda beklediğin yar mı var?
Dediler derman yok düştüğün derde
Çekilmeyen çile ahu zar mı var?

Ben ki bu hayatta sevdaya naçar
Bahar benden uzak, yaz benden kaçır
Ne bağım yeşerir ne gülüm açır
Gönül ikliminde boran kar mı var?

Serdar Alyakut'um düşmüşüm aha
Şu yalan dünyaya gelmem bir daha
Allah'tan gelenler döner Allah'a
Vuslatım Mevla'dır, başka yar mı var?

-95-

Dinmedi mi sevdiceğim fırtınan?
Gözyaşımla sabah ettim bu gece
Yüreğimi yaktım anılarınan
Gözyaşımla sabah ettim bu gece

Sevdam yüreğinde ne kadar yükü?
Kırgınlık nedenin çok mu büyüktü?
Güvendiğim dağlar yıkıldı çöktü
Gözyaşımla sabah ettim bu gece

Dilim ne dedi ki ben bile şaşım

Dağ bayır demeden gezdim dolaştım
Didemde gözyaşı bendini aştım
Gözyaşımla sabah ettim bu gece

Alakut sevdiğim bilene kadar
Ben onu sevmişim ölene kadar
Kaç mendil ıslandı silene kadar
Gözyaşımla sabah ettim bu gece

-96-

Gel övünme üstündeki karınan
Cemre düşer iki günde eritir
Bahar gelir telli turnalarının
Sürüleri yaylalara yürütür

Telaşlıdır Bardız'da bahar ayı
Herkes eker rızkına düşen payı
Erir karlar, köpürür Bardız Çayı
Kayaları derelerde sürütür

Kalkar canlı bir zamana varınca
Rızkı için taşı deler karınca
Soğanlı'dan beyaz örtü kalkınca
Üzerini çimen çiçek bürütür

Var git **Serdar** koyma başın belaya
Zoru başar, kaçma işin kolaya
Birgün giden geri döner sılaya
Sakın deme gurbet beni çürütür

-97-

Uyan ey gök kubbe aç kapıların
Sekiz yiğit düştü toprağa bu gün
Elleri kınalı kuzucukların
Sarılmış geliyor bayrağa bu gün

Doğudan batıya olalım tek bir
Tüm ümmet bir olsun, Haçlı'ya yek bir
Yürekte vatan var, dillerde tekbir
Bağlanmış hilalli sancağa bu gün

Bozuldu Haçlı'nın kurduğu pusu
İndik tepesine olduk kâbusu
Bir destan yazıyor Türk'ün ordusu
Dünyayı dar eder alçağa bu gün

Alyakut göklerde izlenmiş hilâl
Ümmetin gönlüne gizlenmiş hilâl

Belli ki her yerde özlenmiş hilâl
Al bayrak dikilir her dağa bu gün

-98-

N'olur bir haber ver cananım isen
Yaralı gönlümü zarda bırakma
Parçala bedenim öldür istersen
Yakma yüreğimi korda bırakma

Yara giden yolda ince şeritler
Tükenmedi hayatımda gelgitler
Yeşermeden gönlümdeki ümitler
Kış etme baharım karda bırakma

Alyakut yıllardır hasretindeyim
Hangi günahların bedelindeyim?
Sensiz bu dünyanın gurbetindeyim
Bir defa sevdana sar da bırakma

-99-

Kimse bilmez hiç kimsenin derdini
İçimi kemirip bitiren vardır
Her göz Cennet görür kendi yurdunu
Beni o dağlara götüren vardır

Anlatırsın amma halini bilmez
Ya sen gidemezsin ya da yar gelmez
Yar mı vefasızdır, talih mi gülmez?
Taze karda izin yitiren vardır

Ben ki Soğanlı'nın esen yeliyim
Ben ki gözelerin akan seliyim
Ben ki garip **Serdar** sanma deliyim
Beni bu hallere getiren vardır

-100-

Bunu da not düşün haydi alçaklar
Burseya Dağı'na bayrak dikildi
Hilali özlemiş kadim topraklar
Aslanlar girince çakal çekildi

Nihayet açıldı Afrin'e kapı
Ellerinde kaldı Coni'nin sapı
Amerikan silah cesaret hapı
İşe yaramadan yere döküldü

Alyakut yeniden destan yazıldı
Suriye’de büyük oyun bozuldu
Nice hainlere mezar kazıldı
Türk namlusu tam Afrin’e büküldü

-101-

Bir baba var evladı şehit düşmüş
Oğul dedi gözlerinden yaş geldi
Ağlayarak gözlerine pus çökmüş
Dedi artık hayat bana boş geldi

Görmemiştin yeni doğan kuzunu
Irak’ta mı kaybettiler izini?
Göremedim son bir defa yüzünü
Bilemedim başan nasıl iş geldi

Şehitliği çok zikretti dillerin
Şehadete uzandı mı ellerin?
Açmamıştı tomurcuktan güllerin
Baharına karlar yağdı kış geldi

Çok söyletme dedi haydi ben oğul
Kemirdi, tüketti yedi ben oğul
Çok çileler çektim dedi ben oğul
Bunun derdi hepisine baş geldi

Dağlar şaştı feryadına ünüme
Çok dert koydum geçmişime dünüme
Bir tabutta getirdiler önüme
Al bayrağa sarılı bir goş geldi

Serdar Alyakut’mu derdim anlatan?
Dei yiğidimdir toprakta yatan
Ben bi kurban verdim sağolsun vatan
Gelen Hak’tan sefa geldi hoş geldi

-102-

Böyledir şu yalan dünyanın işi
O eski günleri düşe dönderir
Ölümü aklına getirmez kişi
Felek baharını kışa dönderir

Bir cansız resimde durur yüzleri
Çileli hayattan kalan izleri
Dünyaya gülerken mahzun gözleri
Bir gün damla damla yaşa dönderir

Alyakut dünyanın oduna yanma
Şu fani dünyada bakiyim sanma
Âlemde ölüm var, mülküne kanma
Birgün emeklerin boşa dönderir

-103-

Yiğitsiz sanmayın bu meydanları
Türkler bir özüne dönsün de görün
Kalkacak tarihin aç aslanları
Fatihler, Yavuzlar gelsin de görün

Bozkırın yiğidi yedi tuğluyum
Talas'tan beridir Hakk'a bağılım
Şehit torunuyum şehit oğluyum
Gökteki ordular insinde görün

Vuruştuk düşmanın her türlüyle
Pusat bilenecek şer kellesiyle
Dünya uyanacak Türk'ün sesiyle
Şanlı tarihini bilsin de görün

Hak gelip batılı yıktığı vakit
Ruhum bedenimi sıktığı vakit
Zülfikâr kınından çıktığı vakit
Alpler küheylana binsin de görün

Alyakut kayılar ölmedi daha
Osmanlı yeniden kalkacak şaha
Her gecenin sonu çıkar sabaha
Şafak karanlığı delsin de görün

-104-

Asırlardır insanlığa yurt olmuş
Ne hanlar gizlidir bizim dağlarda
Ne âşıklar esrarında kaybolmuş
Ne canlar gizlidir bizim dağlarda

Bu dağlarda rüzgâr bile yorulmuş
Düzlüğünde kar suları durulmuş
Yavuzlara otağılar kurulmuş
Destanlar gizlidir bizim dağlarda

Bu dağların mazisi var çok acı
Kimi gurbet elde, kimi sılacı
Her çiçeği ayrı derdin ilacı
Dermanlar gizlidir bizim dağlarda

Bu dağlardan kuş misali geçen var

Şehit olup şehadeti seçen var
Pir elinde dolu bâde içen var
Nihan'lar gizlidir bizim dağlarda

Serdar Alyakut'um çekerim zarı
Onlara lütfetmiş Hakk'ın nazarı
Her tarafı dolu şehit mezarı
Civanlar gizlidir bizim dağlarda

-105-

Uyan eyy Müslüman bu nasıl gaflet?
Kudüs'te oynanan oyun büyüktür
Şayet kirlenirse o yüce mabet
Mahşer'de hesabı verilmez yüktür

Göklere yol çıkar kubbeyi taçtan
Haçlı kutsal sayar İsa'yı Haç'tan
Rasulu Zişan'dan, Hakk'ı Miraç'tan
Bize emaneti Şehr-i Kudüs'tür

Alyakut boyunlar bükülür bize
Semadan sitekler dökülür bize
Eyyübî uyansa tükürür bize
İmanlar zayıftır, kalpler çürüktür

-106-

Ne zaman üstünü bürüse beyaz
Nice yiğitleri hatırlıyorum
Gündüzünde rüzgâr, gecende ayaz
"Doksan Bin Şehid"i hatırlıyorum

Neyi aşikârdır, ne gizlidir
Kimse bilmez sonsuzluğu nicedir
İsmi doksan dokuz şanı yücedir
Bir olan şahidi hatırlıyorum

Alyakut gönlümün karlı siperi
Burda çetin geçer burda zemheri
Ağustosta bile ezelden beri
Bir yanın kar idi hatırlıyorum

-107-

Çok bedel ödedik vatan uğruna
Ne yiğit bitti ne kalleşi bitti
Toprak nicesini bastı bağrıma
Ne şehidi bitti ne leşi bitti

Kaçışlar hicrette, servet himmette
Siyonist'e kusur etmez hürmette
İkisi de Şeytan için hizmette
Ne şeyhi tükendi, ne keşi bitti

Soyunuz kurusun eyy emperyaller
Müslüman yurdunda kirli emeller
Maşaları tutan şu kanlı eller
Ne biri, ne üçü, ne beşi bitti

Alyakut tarihte çok zaferlerin
Toprağa düşmüştür nice erlerin
Bu vatan üstünde keferelerin
Ne oyunu bitti ne işi bitti

-108-

Büyüttüm, uçurdum bir kuş misali
Bu sabah yuvadan uçtu kuzular
Zaman gelmiş geçmiş bir düş misali
Gurbetin yoluna düştü kuzular

Yaşlı gözler ile büktü boynunu
Böyledir hayatın acı oyunu
Hasret pınarından özlem suyunu
Ayrılık tasından içti kuzular

Serdar Alyakut'un yanyor bağı
Dinmezmiş hasretin verdiği ağrı
Yolculuk başladı umuda doğru
Soğanlı Dağı'nı aştı kuzular

-109-

Okuyup duama bir amin deyin
Müminlerin güldüğü bayram ola
İçimizde coğalan şu fitnenin
Tükendiği öldüğü bayram ola

Dar gününe koşsun kardeş kardeşin
Bize birlik olsun doğan güneşin
İslâm dünyasında yanan ateşin
Su serpilip söndüğü bayram ola

Alyakut der bir yoksula yaklaşın
Gerçek muhtaç olanlara ulaşın
Komşu komşusuyla ekmeğin aşın
Paylaşıp da böldüğü bayram ola

-110-

Türk kimseye çakıl vermez üzülme
Türkmenden gayrıya yar olmaz Kerkük
Bin yıllık Türk şehri baş eğmez zulme
Kâfir alverine kâr olmaz Kerkük

Bu atılan Arz-ı Mevud temeli
Belli oldu Mossat'ların emeli
Bütün bunlar İsrail'in hayali
Safsataya tarumar olmaz Kerkük

Aç gözünü gör kâfirin zorunu
Maşa olmaz Eyyübî'nin torunu
Söndüren yok Ortadoğu korunu
Zalim ocağına kor olmaz Kerkük

Oğuz'un toprağı olmaz yadeli
Orası Türk yurdu, ora Türk eli
Gözü olan canla öder bedeli
Kimseye ucuza yer olmaz Kerkük

Bismillah başlarız Allah adıyla
Doyanlar kan kusar kâfir aşıyla
Bir sabah kalkarsın Mehter Marşı'yla
Sana kavuşması zor olmaz Kerkük

Alyakut bir olsun Müslüman yurtlar
Yeşersin dünyada yeni umutlar
Üzerinden kalkar kara bulutlar
Çiçekli dağların kar olmaz Kerkük

-111-

Açıldı kapılar “Bin Yetmiş Bir”de
Oguz boylarının özüdür Bardız
Sorarsan harita üstünde nerde?
Soğanlı Hünkârın Düzü'dur Bardız

Cengini duydun mu kurtla koyunun?
Kurbanı olmuştur nice oyunun
Oguz Türkleri'nin Kayı boyunun
Dogu'da en derin izidir Bardız

Çetin olur kışın, vermezsin geçit
Sana yaz gelmez mi karını erit?
Soğanlı'da yatan “Doksan bin yiğit”
Tarihin ağlayan gözüdür Bardız

Yağızdır yiğidi, çatıktır kaşı

Çil horoz, Ağ Mezar, dumanlı başı
Dogu'da Tandırlı, var Gelin Taşı
Sıra dağlar dizi dizidir Bardız

Tarihin her anı göstermiş varlık
Bazı beylik olmuş, bazen de Çar'lık
Üstünde yaşamış nice uygarlık
Ezeli bilinmez mazidir Bardız

Önce Allah, sonra vatan dediler
Hak yolunda nice kurban verdiler
O yüzdendir yeni adı Gaziler
Her evde bir şehit, gazidir Bardız

Meşhurdu kilimin cihan yetişti
Sende Nesim, sende Nihan yetişti
Nice pehlivanlar, ozan yetişti
Asıgım sazıdır, sözüdür Bardız

Bazen keder verdin, bazen dert verdin
Bazen yaram sardın, bazen kurt verdin
Sığmadım biryere, bana yurt verdin
Âşık Serdar senden razıdır Bardız

-112-

Düzlüğü Hünkâr'dır, zirve Soğanlı
Yiğitliğin yoğrulduğu dağdanım
Tarihte adın var, şerefli şanlı
Türkün kalkıp doğrulduğu dağdanım

Dik yamaçlar yollarını kestiği
Gözesinden doldururlar testiği
Belli olmaz ne taraftan estiği
Ülüzgârın yorulduğu dağdanım

Tarihin her sayfasında var idin
Her karış yerinde yatar şehidin
Kurt kuş yedi nice gencin yiğidin
Hesabının sorulduğu dağdanım

Çetin geçer kışı, yamandır yaman
Dağların başından ayrılmaz duman
Yamacında rüzgâr estiği zaman
Çaşırların savrulduğu dağdanım

Gözler bu dağlarda bir ahenk gördü
Açtı lale, sümbül nice renk gördü
Nice savaş gördü, nice cenk gördü
Yüreklerin kavrulduğu dağdanım

Ağmezar, Çil Horoz zirvelerinde
İnersen Ay Dere hayli derinde
Yeşil yamacında, eteklerinde
Yaylaların kurulduğu dağdanım

Alyakut içimde saklı dizeler
Beklerim sılaya gelip gezeler
Köpürür dereler, kaynar gözeler
Kar suyunun durulduğu dağdanım

-113-

Nerdesin Ümmet-i Muhammed nerde?
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Kalkmaz mı gözünden gaflet-i perde?
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde

Artma zulüm, şu gök kubbeyi delme
Uyan ey Müslüman oyuna gelme
Dünya kör sağırdır yapılan zulme
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde

Çoğalıyor yanlış yola sapanlar
Müslüman avlıyor tuzak kapanlar
Çocuk boğazlıyor puta tapanlar
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde

Alyakut içimde dert oymak oymak
Var mıdır dünyada baharsız solmak?
Vahşetin sebebi Müslüman olmak
Arakan ağlıyor kanlar içinde
Bir ateş yakmışlar canlar içinde

-114-

Nerdesin efendim Rasul-i Zışan?
İdlip'te insanlık ölüyor gel gel
Müslüman kör, sağır, ümmet perişan
Açmadan güllerin soluyor gel gel

Yer kurşun bitirir, gök zehir döker
Hind'iler Hamza'nın kalbini söker
Çocukla aç susuz çaresiz bekler
İblisler ne canlar çalıyor gel gel

Kaybolmuş insanlık kendin gizliyor

Vicdanlar kararmış, zulmü izliyor
Mazlumlar ölüyor, yürek sızlıyor
Cocuklar, kimyasal soluyor gel gel

Lut Kavmi, Ad Kavmi gelmiş azıyor
Baba yavrusuna mezar kazıyor
Cocuklar Allah'a mektup yazıyor
Anasız kuzular meliyor gel gel

Müslüman yüreğin bir viran olmuş
Kör nefsi hevesin tek davan olmuş
Ümranların yüzü kan revan olmuş
Gözü Medine'ye dalıyor gel gel

Komşusu aç iken tok yatanlar var
Alyakut kalbimi kanatanlar var
Umut denizinde ne batanlar var
Aylan'lar kıyıda kalıyor gel gel

-115-

Yüz yıllık uykudan artık uyandık
Bizden size hayır gelmez bilesiz
İslâm kılıcını tekrar kuşandık
Bizden size hayır gelmez bilesiz

Terörist kılıklı paşalar ile
ABD Kandil'de maşalar ile
Âb-ı Hayât versez şişeler ile
Bizden size hayır gelmez bilesiz

Gösterdikçe Haçlı kirli yüzünü
Osmanlı torunu buldu özünü
Kalktı hasta adam, açtı gözünü
Bizden size hayır gelmez bilesiz

Dünya sömürüldü şu Haçlı file
Laf anlatmak ne zor imiş gafile
At ile it ile gelsez nafile
Bizden size hayır gelmez bilesiz

Hortladı Berlin'de, dirildi Hitler
Persilvanya'daki tasmalı itler
Mutfağında mar besleyen faşistler
Bizden size hayır gelmez bilesiz

Serdar Alyakut da yazmıştı diyin
Sırtımızdan son lokmanızı yiyin
On Yedi Nisan'da karalar giyin
Bizden size hayır gelmez bilesiz

-116-

Şu karı, boranı sitemi niye?
Yoluna kavuştuk Çakırbaba'nın
Üç İhlas, Fatiha ettik hediye
Yanından savuştuk Çakırbaba'nın

Neyledik ki bu dünyayı neyledik
Ârif meclisinde Hakk'ı söyledik
Âlemi manada sohbet eyledik
Yanında konuştuk Çakırbaba'nın

Şu Recep ayının zaman dilimi
Orda konuşulan mana ilimi
Doksan Üç Harbi'nin şehit âlimi
Yanında buluştuk Çakırbaba'nın

Alyakut söndürme gönül narını
Çözen var mı bu kudretin sırrını?
Bir seher vaktiydi hali hatrını
Sormaya çalıştık Çakırbaba'nın

-117-

Haçlılar'a maşa olan kahpeler
Bu oyun tersine çevrilir birgün
Bu gün size alkış tutan züppeler
Kendi üstünüze devrilir birgün

Köpeklere yaptığınız afişler
Bozular pusula(nı)z, değişir işler
Bugün etimizi ısırın dişler
Elbet sahibine sivrilir birgün

Alyakut ülkeme kurulan pusu
Şu alçak Haçlı'nın kahpe ordusu
Tuttuğunuz silahların namlusu
Gün gelir size de çevrilir bir gün

-118-

Başladı Hilâl'le, Haçlı savaşı
Pusatımız evet, yayımız evet
Davası Hak olan batıla karşı
Oğuz'umuz evet, Kayı'mız evet

Muhammed'e ümmet, Kur'an kalbiyiz
Kible'de Kâbe'yiz, Hakk'a tabiyiz
Bin yıldır et ile tırnak gibiyiz

Kürt, Alevi, Çerkez, Laz'ımız evet
İslâm'dır yürekte, bizdeki ülkü
Sever mi Haçlılar Müslüman Türk'ü
Birlikte taşırız bu ağır yükü
Bugün bize düşen payımız evet

Müslüman âlemde son kale kaldı
Bozkurdun yurdunda bu ne ahvâldı?
Mesele dünyada başka hâl aldı
Matemimiz evet, toyumuz evet

Viyana önünde avuçlarında
Osmanlı sancağı var burçlarında
Fatih'in yarası ta içlerinde
Ecdadımız evet, boyumuz evet

Uyan ey Müslüman, koru vatanı
Uyandıkça yanar kâfirin canı
Bayrağa can veren şehidin kanı
Yıldızımız evet, ay'ımız evet

Savunun İslâm'ın son kalesini
Görürsüz Türklerin kükremesini
Duydukça Haçlı'nın inlemesini
Reyimiz evettir oyumuz evet

Hür doğduk yaşadık, hürce ölelim
Yiğit meydanına girin görelim
Bu büyük davayı eşit bölelim
Yükümüz evettir, tayımız evet

Kudüs, Ayasofya yanar içleri
Sabrımızı sınıar Haçlı piçleri
Yedi düvel gelse yetmez güçleri
Hepisine yeter sayımız evet

Düşmeyelim artık gardaş gardaşa
Su serpelim sönsün yanan ataşa
Bütün Anadolu bir baştan başa
Şehirimiz evet köyümüz evet

Alyakut gerçeği yazanı dinle
Aziz minareden ezanı dinle
Hak yolunda olan ozanı dinle
Mızrabımız evet sazımız evet

-119-

Dedim gel ey paşam götürme bizi
Bu mevsimde asmak zor Soğanlı'yı
Kuş olsak geçilmez bu kar denizi
Bir gecede örter kar Soğanlı'yı

Dedik namert düşman girmesin yurda
Kimisi mezarsız yem oldu kurda
Diyer mi sevdiğim şehittir burda?
Gelir de gezer mi yar Soğanlı'yı

Soğanlı aşılır zannetti zahar
Kimisi sır oldu, kimisi buhar
Mevsim döner eğer gelirse bahar
Güllerle üstüme sar Soğanlı'yı

Ne hazin bir teki dönmedi geri
Gide de gelmiye kanlı zemheri
Serdar Alyakut'um o günden beri
Bırakmadı ahuzar Soğanlı'yı

-120-

Hazanlar gönlüme gam yüklemekte
Çok dert var ömrümün eylüllerinde
Bir sevda içimde hep beklemekte
Bir kutlu şehirin mor güllerinde

Bağları bir ayva sarısı sarar
Ve sonra bir rüzgar dalları yorar
Aslı sevdasını boşuna arar
Kerem'in savrulan aşk küllerinde

Bir duman kaplamış sırt başlarını
Tabiat göndermiş nakkaşlarını
Akça bulutların gözyaşlarını
Gördüm nazlı yarin kaküllerinde

Bir göçebe göçü hızlı mı hızlı
Kıvrımlı yollarda her yanı tozlu
Bir ceylan gözlünün hayali gizli
Sanki heybesinin püsküllerinde

Nasır tutmuş eller yogun emekler
Dağlar zirvesinden beni itekler
Alyakut sonraki baharı bekler
Hünkârın kurumuş sümbüllerinde

-121-

Geri gelmeyecek baharın yazın
Gönül dağın puslanacak vaktinde
Sahipsiz kalacak mızrabın sazın
Gamlı teller paslanacak vaktinde
Yılların ardından solacak tenin

Kalmak için olmayacak nedenin
Kara toprak isteyecek bedenin
Yılan çiyen beslenecek vaktinde

Sarılan kefen denen ipege
Evim diyeceksin karanlık pege
İlk kez kafan vuracaksın merteye
Sırtın yere yaslanacak vaktinde

Hayalinde canlanacak her demin
Gözlerinde yaş olacak sitemin
Üç beş dostun tutacaktır matemin
Sevdiklerin yas'lanacak vaktinde

Dünya ile Ahret'teki ara yer
Alyakut'u merhametle sara yer
Haber gönderecek bir gün kara yer
Bir kabristan seslenecek vaktinde

-122-

Sağ yanıma sıra dağlar koydular
Sol yanıma gelen yük ağır geldi
Yüreğimi lime lime oyduklar
O yarin ettiği dek ağır geldi

Canım kurban idi kıymet bilene
Yazık aldanmışım yüze gülene
Kader dedim razı oldum gelene
Hayırsızın derdi pek ağır geldi

Bir karanlık çöktü sanki arşıma
Sonsuzluğun sonu çıktı karşıma
Güneş mızrak boyu indi başıma
Yerler ağır geldi gök ağır geldi

Alyakut'um vuslatımdan çevrildim
Parçalandım dört bir yana savruldu
Koca çınar gibi çabuk devrildim
Yaprak ağır geldi kök ağır geldi

-123-

Bu yüzdendir mor dağlara çıkışım
Belki yokluğuna alışıyorum
Bu sana son şiir, bu son bakışım
Seni unutmaya çalışıyorum

Sen de bu dertle yan dünya durdukça
Vuslat uzak dursun hayal kurdukça

Deli çadır gibi rüzgâr vurdukça
Çalıdan çalıya ilişiyorum

Kanayan yaramı dağlamıyorum
Gayrı sana umut bağlamıyorum
Yokluğın alıştım ağlamıyorum
Her gün gözyaşımınla gülüşüyorum

Ela gözlerinde nedir bu nemlik?
İstesem de sana edemem kemlik
Bir kuru ekmeğim, bir hisli demlik
Derdimi dağlarla bölüşüyorum

Serdar Alyakut'um yarımım yarım
Bu yüzden bitmiyor gamım efkârım
Burada canlanır hatıralarım
Belki de mazimle buluşuyorum

-124-

Bu dağlarda çabuk gelir hazanlar
Bu dağlarda asrın güzünü gördüm
Bu dağlarda dertli olur ozanlar
Bu dağlarda yarın yüzünü gördüm

Bu dağlarda tarih sessizce bakar
Bu dağlarda ölüm insandan korkar
Bu dağlarda her yer şehadet kokar
Bu dağlarda şehit izini gördüm

Bu dağlarda kurmuş idim obamı
Bu dağlarda verdim hayat çabamı
Bu dağlarda kayıp ettim babamı
Bu dağlarda derdi hüznünü gördüm

Bu dağlarda adı âşık kalandım
Bu dağlarda fani denem yalandım
Bu dağlarda yalın ayak dolandım
Bu dağlarda Hünkâr Düzü'nü gördüm

Bu dağlarda susuz kaldı göllerim
Bu dağlarda erken soldu güllerim
Bu dağlarda nasır tuttu ellerim
Bu dağlarda yazın azını gördüm

Bu dağlarda çetin cengler görüldü
Bu dağlarda kardan setler örüldü
Bu dağlarda gök ağladı, yer güldü
Bu dağlarda sisin hızını gördüm

Bu dağlarda **Alyakut**'u desene

Bu dağlarda yandı tutuştu sine
Bu dağlarda sevda çektim kaç sene
Bu dağlarda aşkın gizini gördüm

-125-

Arar oldum insanlığın i'sini
Mert adamlar sıra sıra gittiler
Onlar sürdürü Hak yolunun izini
Birbirini sora sora gittiler

Türkün mazisinden tarihi çakla
Kaç küfür kesildi keskin bıçakla
Gazalarda dokuz tuğlu sancakla
Üç kıtayı sara sara gittiler

Orhun'daydı Kültigin'in tasası
Ölüm idi esaretin kısas'ı
Hürriyeti Oğuz'un öz yasası
Demir Dağlar yara yara gittiler

Tarık Bin Ziyad'la vardık Cebel'de
Kudüs, Ayasofya kaç kutlu belde
Davamız Hak idi aynı emelde
Sekiz uçmağ göre göre gittiler

Hele çevir tarihten her yaprağı
Düşürmeden yücelttiler bayrağı
Kanlarıyla suladılar toprağı
Elleriyle kara kara gittiler

Uluların divanında bir mana
Kur'an ile hükmettiler cihana
Akşemseddin, Edebâli, Mevlânâ
Nice sırra vara vara gittiler

Yazayım bu derdin ben neresini?
Alyakut çekerim cenderesini
Taşlara kazdılar Türk töresini
Kafamıza vura vura gittiler

-126-

Dilimde bir "Sarı Gelin" türküsü
Bir veda gönlüme yaklaşır gibi
Benim öyküm bir garibin öyküsü
Her gün yüreğimle yoklaşır gibi

Ayrılık tığıyla dert ördüğümde

Talihin ilmeği bu kördüğümde
Bin yara açılır her gördüğümde
Bakışı bağrımla oklaşır gibi

Sendin vuslatımın en son hancısı
Gönül denizimin beyaz incisi
İçimde kıvrırır hasret sancısı
Her gün biraz daha sıklaşır gibi

Kuşburnu, alıçlar soldu gül açtı
Göçmen kuşlar kaç kez geldi de göçtü
Benden ay istedin seneler geçti
Simsiyah saçlarım aklaşır gibi

Serdar Alyakut'la ne idi işin?
Elin vicdanında birazcık düşün
Her gece rüyama gelip gidişin
Hayalin ruhumla koklaşır gibi

-127-

Uzaklara savur rüzigâr beni
Gittiğim yerlerde kimsem olmasın
O da bende kalsın, sorma nedeni
Usandım canımdan kasem olmasın

Koca dünya birgün bensiz kalasın
Sen de kendin ağlar iken bulasın
Aksın gözyaşlarım sahra sulasın
Yağmurum olmasın, çisem olmasın

Meczip köle diye ünüm yaysınlar
Hanlı pazarlarda alıp caysınlar
Beni tanıyanlar ölü saysınlar
Kimsenin gönlünde hissem olmasın

Bir dünya düşledim gûnahtan arı
Ne vuslata uzak ne murat yarı
Sırdaşım edeyim karıncaları
İnsan ile tek hadisem olmasın

Bir hazan mevsimi beni de alsın
Dünyanın tüm mülkü sizlere kalsın
Sararmış yapraklar kefenim olsun
Cüzdanım olmasın, kesem olmasın

Bağrın deldiğiniz **Serdar Alyakut**
Bakıp güldüğünüz **Serdar Alyakut**
Ozan bildiğiniz **Serdar Alyakut**
Kim bilir bir akli sersem olmasın

-128-

İçimde bir ses var dünyadan değil
Yankısı bağrımı yarmak üzere
Ayıl der ey fani gafletten ayıl
Uyandım nefesim durmak üzere

Gönlümde pas tuttu çile süngüsü
Ömrümü yontarken zaman törpüsü
Geçtiğim tüm yollar Sırat Köprüsü
İsrafil Sur'unu vurmak üzere

Her gelen beklemiş ulu divanı
Yenememiş dünya denen şervanı
Kırk yıldır yol gider ömür kervanı
O da menziline varmak üzere

Mülk eyledik yığdık nice keranı
Ne çok sevdik dünya denen viranı
Malik zor zapteder yedi niranı
Sanki zincirini kırmak üzere

Bir kutlu davetti geldi Hira'dan
Kaç kuşak kaç nesil geçti aradan
Topraktan yarattı bizi Yaradan
Yeniden toprağa karmak üzere

Umutlarım ne yeşerir ne kurur
Beni diriltmedi bendeki gurur
Bir dert ki içimde kıvranır durur
Her demi en başa sarmak üzere

Serdar Alyakut'un Hak'tan dileği
Affettim der mi bu nefse köleyi?
Can kapıma gelmiş ölüm meleği
Vuslat saatini kurmak üzere

-129-

Yamacım gam, keder, çileler zirve
Ben başı dumanlı dağ misaliyim
Ne için harlandım ben evre evre?
Sabır ocağında yağ misaliyim

Ben kendi sineme yara açarım
Ben kendimi diker ben parçalarım
Ben dert dergâhına kapı açarım
Ben ruhu alınmış sağ misaliyim

Esir etti sattı barınlar beni

Bedelsiz aldılar Karunlar beni
Dünüme götürür yarınlar beni
Ben adı konmayan çağ misalimim

Var mıdır vuslata benden ırağı?
El çektim dünyadan çıktım kırağı
Gâhi dolu vurdu, gahi kırağı
Ben hazanlar yemiş bağ misalimim

Ben beni bileli gözlerim yaştı
Nerde bir Nemrut var bana dalaştı
Ömrümün ipliği sarpa dolaştı
Ben elem dokuyan tığ misalim

Alyakut bir yıkık gönül var bende
Her gelen gam ekti benden gidende
Ey dünya! Muradım kalmadı sende
Ben bahara düşen çığ misalimim

-130-

Sırtıma bindirin sıra dağları
Yüreğime bir yük koymayın artık
Yıllardır çekerim bitmez yuğları
Ne olur sinemi oymayın artık

Aklımda ceng eder yenilmez ordu
Eritti benliğim ruhumu yordu
Saymadım gönlümü kaç tufan vurdu
Beni bana koyun deymeğın artık

Yıkıldı burçlarım dağıldı surum
Çileler fay oldu derin hasarım
Ben de bir beşerim vardır kusurum
Bu garip başımı eğmeyin artık

Ömrüme gark oldu, bitmedi rahım
Gözlerim yaş çağlar, sanki Çoruh'um
Ölüler yurdunu arzular ruhum
Beni dirilerden saymayın artık

Erkenden uçurun ömür kuşumu
Toprağa bırakın garip başımı
İsimsiz diksinler mezar taşımı
Ünümü âleme yaymayın artık

Alyakut huzuru kaldırdım rafa
Gözlerim bakıyor sanki Araf'a
Her parçam dağıldı dört bir tarafa
Merhamet gözlerim kıymayın artık

-131-

Sılamı aradım kendi sılamda
Bıraktığım gibi bulamadımki
Dert ördüler içimdeki ulamda
Güvenip kimseyle bölemedim ki!

Nasibe koşarken hem de en önde
Bir gençlik koymuşum meğerse dünde
Dar günü geçtim de en geniş günde
Çalacak bir kapı bulamadım ki!

Yüzümde çizgiler çile desenim
Ruhum ağırlaştı yorgun bedenim
Bir başka ben varmış içimde benim
Bu yüzden ben beni bilemedim ki!

Diller pusu kurdu söz hain baktı
Eğri hain baktı, düz hain baktı
Elleri kınamam öz hain baktı
Kimseyi gönlümden silemedim ki!

Ben bitmez bir cengin yalnız Kürşad'ı
Unuttum gülmeği tatmadım şadı
Ruhum bedenimden ayrı yaşadı
Kendimle baş başa kalamadım ki!

Namert kılıcını mert bilir burda
Susarsan yaşarsın dediler burda
Bilemem kaç ozan yediler burda?
Bu yüzden bir yere gelemedim ki!

Bir mazlum gönlünde yer edemedim
Kendimi hak yola er edemedim
İçimle dışımı bir edemedim
Bir **Serdar Alyakut** olamadım ki!

Ek 3. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Dört Heceli Şiirler

-1-

Boğmak için geceyi son bir şafak gelecek
Görünmez Ebabiller, ufak ufak gelecek
Muhammed'in ordusu iman zırhını kuşan
İslaml'a savaş için şer ittifak gelecek

Mazlum huzur bulmadı, zalimlerin çağında
Kesilecek çok baş var, adalet bıçağında
Toplanmazsa müminler, İslâm'ın sancağında
Girecek aramıza, nice nifak gelecek

Aslını unutanlar cedde mahkûm olacak
Yarınına çekilen sedde mahkûm olacak
Gün gelecek şer Batıl, redde mahkûm olacak
Alyakut'um Meşrik'tan nurlu afak gelecek

-2-

Dünya eski dünya değil nizamı farklılaştı
Bakalım kaç hayr çıkar dert denilen bu şerden
Nemrutlar dünyasında kurallar katılaştı
Görünmez ordu geldi, vurmak için Mahşer'den

Esmail Hüsna'n için, doksan dokuz bismillah
Müminlere rahmet et, ol Rahimü ol İlah
Hakim odur, hüküm o "Lâ Galibe İllallah"
Hak batıla zail olur ne istesin beşerden

Der **Alyakut** nerede kaçırdık ölçüleri?
Mizan'ı hazırlıyor Mahşer'in bekçileri
Hazırlanın diyorken Kıyamet elçileri
Sırasıyla iniyor belki üçer beşerden

-3-

Bismillah Hak yolunda sefer düştü bahtıza
Varın ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"
Sıddık Ömer misali sadıksınız ahtıza
Vurun ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

Yağmur olun da yağın zulüm denen ataşa
Türk töresini yazın Kültigin gibi taşa
Yedi tuğlu sancakla cihanı baştan başa
Sarın ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

Kızıl Elma'ya dönün çevirin yönünüzü

Sina kumları bekler Yavuzî gölgenizi
Tur Dağı'na çıkınca görün Kızıl Deniz'i
Yarın ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

Yağız yer tanık olsun, gök kubbe şahit üstte
Tarık Bin Ziyad bekler sizi ta Endülüst'e
Bir cuma sabahında sela verin Kudüs'te
Durun ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

Sahip çıkmazsan eğer al'an ay'an, yıldız'an
Ne Ay doğar gecene ne gün doğar gündüz'en
İslam hilafetiyle cihana yeni düzen
Kurun ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

Türk'ten gaza bekliyor eski ata yurtları
Bahar avına çıkmış Oğuz'un bozkurtları
Alyakut der devrilsin put yapanın putları
Kırın ey aslanlarım "Lâ Galibe İllallah"

-4-

Şu zulmün kılıcını kırmak için bismillah
Kürşad gibi sedleri yarmak için bismillah
Kara hilal bırıklı Ötüken'in kurtları
Yeniden üç kıtaya varmak için bismillah

Gök kubbeyi yararken dervişlerin hu'ları
Bulanmadan durulmaz Tunaların suları
Toy kursun buyruk versin boyumun uluları
Cihanı baştan başa sarmak için bismillah

Zirvelere takmalı üç hilalli taçları
Alp sinesinde ateş eritmeli tuçları
Türk'ten sancak bekliyor kalelerin burçları
Kanımızı toprağa karmak için bismillah

Alyakut'um bilmeli Oğuz mefkûresini
Cenk meydanları bekler mehteranın sesini
Orhun Taşları okur bana Türk töresini
Şu cihanda bir Turan kurmak için bismillah

-5-

Yine geldi yılbaşı size mutlu Noeller
Nedir sizdeki telaş Müslümanım diyenler?
Şu Haçlı kültürünü saktular gözümüze
Yarab bize yardım et dönelim özümüze

Şu Noel ağacı mı ışıklı boncukları?
Dallarına asmışlar Müslüman çocukları

Oyunlar oynadılar Şu Güney Küresi'nde
Dost etme der kâfiri, Maide Sresi'nde

Söyle be ey Müslüman bunlar neyin çabası?
Sana lm getiren kimin Noel Babas'ı
Geyikleri bekledim odamdaki Şu camdan
mmete lm gelir o bacadan, o damdan

Hani tam Msluman'dık teslimiyet nerede?
Dn de bak etrafına İslamiyet nerede?
Kfirle bir olanlar her pisliği yediler
Onlar bizim bayrama kanlı bayram dediler

Gelelim kendimize, aŐalım sorunları
Bu bize yakıŐmıyor Fatih'in torunları
Sanadır gl Muhammed **Aylakut**'un tüm methi
Bana göre bu bayram bu gün Mekke'nin fethi

-6-

Utanıyorum ya Rab ben kulunum demeye
Kur'an'a el uzandı, sustuk affeyle bizi
Rol yapıyor münafık, Müslüman görünmeye
Seyre daldık sadece, pustuk affeyle bizi

Çağdaş olun dediler, düştük her tür zillete
Nice Batıl kültürü, dayattılar millete
Bulaşmayan kalmadı, faiz denen illete
Rahatça yedik, içtik, kustuk affeyle bizi

Kıldığımız bir Cuma, sığındık gölgesine
Kimi nefse çalıştı, kimisi kesesine
Kulağımız tıkanı, ezanların sesine
İlahi her ağrıtı, kıstık affeyle bizi

Her işin başı sonu, danışıldı cahile
Eskileri dŐledik, hasret ile ah ile
Bayramlar tatil oldu, herkes koştu sahile
Kurban'ı mangal için, kestik affeyle bizi

Koptuk ecdadımızdan, örülen bir duvarla
Gayrı işimiz yoktur, ne edeple ne arla
Hiç farkımız kalmadı, mmet olmayanlarla
Yahudi'ye, Haçlı'ya, dostuz affeyle bizi

Amaç İslâm içinde yeni oyun hadise
Kim vermiş bu yetkiyi, prens denen iblise?
Muhammed'in Şehrine yapılacak kilise
Günahkâr ayaklarla bastık affeyle bizi

Bu nasıl bir liderlik, bu nasıl bir hamiye?
Müslüman değerleri atan sefil ramiye

Haçlı razı gelir mi Vatikan'da camiye?
Yazık, Haç'ı Kible'ye astık affeyle bizi

Alyakut'um ne çıkar bilmem bunun sonunda?
Çoğusu maşa olur pislik varsa kanında
Nice bedel ödedik, kâfirin oyununda
Bölük bölük ayrıldık, küstük affeyle bizi

-7-

Bin aydan hayırlıdır uyan gönül gafletten
El aç yalvar Mevla'ya, rahmet yağar bu gece
Tövbe et günahına, payın al bu davetten
Semadan yağan rahmet ner'ye sığar bu gece?

Kapanalım secdeye od duvarı delinsin
Hakk'a giden tüm yollar aşikâre bilinsin
Yıkansın temizlensin, tüm günahlar silinsin
Nurlansın yüzü sima tekrar ağar bu gece

Rasul'e ümmet olan kalmaz Mahşer'de garip
Cehennem dehşetlidir, sana Cennet münasip
Ey **Alyakut** boş durma, bir dahaki ya nasip
Akli olan Ahret'e servet yığar bu gece

-8-

Şu güzelim ülkeyi kan gölüne çevirdiz
Müslüman'ın kanıyla beslendiğimiz gün biter
Kalleşçe ve sinsice ne civanlar devirdiz
Sırtınızı teröre yasladığımız gün biter

Haçlılar'ın elinden Müslüman'lar iniler
Yerde, gökte savaşır, güvercinler, şahinler
Ermeni'nin eline maşa olan hainler
Şeytanızı yanıza seslediğimiz gün biter

Beslediğimiz yılanlar bir gün otağınızda
Sizi zehirleyecek kendi yatağınızda
Bogulacaksınız elbet kendi batağınızda
Müslüman'ın evini pislediğimiz gün biter

Ecdad-ı Osmanlı'dan kanayan yaraları
Bize soykırım diyor, tarih yüz karaları
İnsanlığa ders verir, vicdan fukaraları
Yüzünüzü maskeyle süslediğimiz gün biter

Alyakut'um canımdan nice canlar aldılar
Onarılmaz bir daha yürekteki yapılar
Size de kapanacak kapattığımız kapılar

Müslüman'ı hor görüp terslediğimiz gün biter

Ek 4. Âşık Serdar Alyakut'a Ait On Beş Heceli Şiirler

-1-

Kuşandım İslâm kılıcı, kutlu bir yol üzreyim
Pusat benim, kopuz benim, çelikten küçük benim
On altı kez devlet kurdum, bükülmedi bileğim
Düşmedi yere bayrağım, sonsuz mavi gök benim

Doğduğunda gözleri nur, avucunda vardı kan
Büyük Hun ulu devletim, atamdır Oğuz Kağan
Roma önüne dayandım, titriyordu Vatikan
Ben Atilla, ben Mete'yim önümde diz çök benim

Alparslan'dı ilk Cuma'yı Malazgirt'te kıldırın
İstanbul'un fethi idi Türk'ü şaha kaldırın
Halifeydi Sultan Selim, şahit oldu Çaldırın
Mısır'dan emanet aldım, ümmetteki yük benim

Ne güzel asker! der Rasul, alnımda var nur yazı
Kaç destanı gizlemiştir, tarihteki bu mazi
Diken Ertuğrul Gazi'ydi yeşerten Osman Gazi
Söğüt'te bir ulu çınar, Afrika'da kök benim

Üç kıtayı harman ettim, üç denizi göl ettim
Yedi düvel yeksan ettim, Haçlılar'ı del'ettim
Alyakut'um Ötüken'den tüm cihana el ettim
Çin Seddi'nden Viyana'ya at oynatan Türk benim

-2-

Bu dağlarda kanımızla toprak kardık biz oğul
Allah derken yüreğimiz, Arş'ı yardık biz oğul
Düşünmedik bir an bile candan öte can vardı
Şehadeti düşler iken dosta vardık biz oğul

Kar döşekti, yorgan ayaz baş koyduğum taş yastık
Allahuekber, Soğanlı'ya ebedi bayrak astık
Zemheride zirvelere, ilk kez biz ayak bastık
Donar iken hayalde bir Turan kurduk biz oğul

Kop Dağı'ndan Sarıkamış'a serpilmiştik dağlara
Sanki kardelenler gibi ekilmiştik dağlara
Hiç bir sual düşünmedik dökülmüştük dağlara
Ne kumandan cevap verdi ne de sorduk biz oğul

Parçalanmış etimizden nasip alırken kurtlar
Bizim için ayet okur tilavetle Davutlar

Bir asırdır nöbetteyim, şahit oldu bulutlar
Kanımızla her karışa, mühür vurduk biz oğul

Gökte yıldız titriyordu, buz kesmişti nefesler
Ruhumuzu eylemezdi beden denen kafesler
Alyakut bu sırlı tarih bir gün seni de sesler
Buz kesmişti zaman o gün son kez durduk biz oğul

-3-

Amine'nin bir tanesi, sefa geldin bu gece
İlim şehrinin hanesi, sefa geldin bu gece
Âlemler bekledi nurun hasret-i sevda ile
Ey güllerin en ranası, sefa geldin bu gece

Senle Hak yoluna girdik, sığındık Yaradan'a
İkra ile müjde verdin, yeniden geldik cana
"Ümmetim" de, şefaet et, Ulu Divan'da bana
Hak nurunun nişanesi, sefa geldin bu gece

Senin aşkınla kavuştum, Elif'in nimetine
Alyakut ne yazsa azdır, senin ismi methine
Melekler safa dizildi, Mim aşkı hürrmetine
İnsanlığın zişanesi, sefa geldin bu gece

-4-

Hayat gemisi yol alır, çizerek rotasını
Yazık, tövbeye geç kalır, kul görmez hatasını
Ecel aldı, yer gizledi, bunca gelen insanı
Birgün sen de bırakırsın dünya safsatasını

En zor veda, sevdiğinin gözlerine bakarsın
Her iki âlem görünür, gizlerine bakarsın
Geri döner, koca ömrün izlerine bakarsın
Hüvelbaki, der eloğlu, vurur baş tahtasını

Alyakut bahtım rüzgârı, tersten esti diyersin
Dünya malı boş bir gaye, bir hevesti diyersin
Sorarlarsa kaç yaşadın, bir nefesti diyersin
Kuru bir tahta görürsün, ömrünün yaftasını

-5-

Sabahı abdestle gören şu efendilere bak
Geceye şule eyleyen gökte kandillere bak
Süleyman olmak gerekmez kuşlarla konuşmaya

Seher vakti uyan da gör, “hu” diyen dillere bak

Hakk’ın hikmeti değil mi âlemdeki bu düzen?
Hepsi ayrı bir nizamda, uçan yürüyen yüzen
Kimi gece rızıklanır, kimi alır gündüzen
Nasibine razı gelmez nankör gafilere bak

Tatlı suya berzah koyup ayırmışken tuzludan
Boynuzsuz koyunun hakkı sorulur boynuzludan
Bütün gizler çözülürken Mahşer günü uzludan
Karıncadan pay isteyen doymayan fillere bak

Ey **Alyakut** gez avare, sen dolanı dolanı
Şehr-i kabirde son bulur, bu dünyanın yalanı
Eğer görmek istiyorsan Cennet ehli olanı
Günde beş vakit Mevla’ya açılan ellere bak

-6-

On bir aya sultan geldi içinde var bir gece
Bin aydan daha hayırlı Arz’dan Arş’a nur gece
Rahmet kapıların açar nur âleme gark olur
Kadri son on günde ara, anı vakti sır gece

Hesap günü şefaatchin Habib-i Allah olsun
Dertli kulların dedine, tabibi Allah olsun 15
Öyle bir dua eyle ki sahibi Allah olsun
Bugün bire bin verdiği rahmeti bol pür gece

Ey **Alyakut** gel toparlan, aklını al serine
İdrak yetmez çıkamazsın girer isen derine
Bu gecede indi Kur’an, âlemler üzerine
Abdestin al huzura dur, her lahzası kâr gece

-7-

Levh-i Mahvuz’da yazıldı, kaderden öte kader
Girsen mana âlemine, tinde hakkı bulursun
Âdemoğlu onu yaşar, ne yazmışsa mukadder
Bu gününde, yarınında, dün de Hakk’ı bulursun

Ehadiyet makamında, gizli hazineydin sen
Nur-u Muhammed aşkına, Kâinat’a değdin sen
Canlı, cansız mahlukatı, huzurunda eğdin sen
Her zerrede, her tanede, dende Hakk’ı bulursun

İnsan, Hakk’ın sanatıdır, âlemlerin özüdür
Beden kalbin kılıfıdır, kabuğudur, yüzüdür
Gönül bir Beyt-i Rahman’dır, kudretin izidir

Önce gel kendini tanı, sen de Hakk'ı bulursun

Ey **Alyakut** aç gözünü, gönül gözü ile bak
Kur'an bir nur-u ışıktır, otuz cüzü ile bak
Kalp hangi ateşte yanar, aşkın közü ile bak
Her şey varlığına delil, Kün'de Hakk'ı bulursun

-8-

Ya Rab! Bana Kudüs için sefer, gaza nasip et
Bir elime yesüken ver, bir elime Zülfikâr
Kalksın artık yeryüzünden, şerifinden şu lanet
Silinsin dünya yüzünden, ağzı kanlı şu şikâr

Gitsin müminin üstünden, ölüm kokan şu hava
Gösterilsin İsrail'e, can ne kadar bedava
Öz Oğuz'un öz toyunda, konuşulsun bu dava
Gelsin Zülkarneyn ordusu, herşey olsun aşikâr

Ey **Alyakut** vicdanında, bu davanın sorgusu
Ayyuka çıkmış kâfirde, pis niyetin kokukusu
Gelsin Selahattinlerin, Fatihlerin ordusu
Girelim cenk meydanına, kime zarar, kime kâr

-9-

Ey gönül! Hakk'ı ararsan uyan seher vaktinde
Bismillahla başla işe, hayır encamla gör
Eğer sıhhat istiyorsan, hem bedende hem tinde
Hergün beş vakit namazın, vaktinde tamamla gör

Ya Rab! Nefsim savaşında, yıkma iman surunu
Yakan sensin yüreğimde, yüzondört kez korunu
Girmez isen doğru yola, göremezsen nurunu
Yarın Mahşer tedarîğın endişeyle gamla gör

Ey **Alyakut** Mahşer günü, güman onda gizlidir
Ezel ebed ne istersen, zaman onda gizlidir
Öyle bir nuru kudret ki umman onda gizlidir
Derin derya istiyorsan, Kur'andan bir damla gör

-10-

Müminin Mirac'ı namaz, bilmez misin ey gönül?
Huşu ile namazını, kılmaz mısın ey gönül?
On sekiz bin âlem bekler, bu geceyi hasretle
Nasibini Yaradan'dan almaz mısın ey gönül?

Gök kubbenin kapıları, açılıyor bu gece

Sema'dan Allah'ın nuru, saçılıyor bu gece
İyi amel, kötü amel, seçiliyor bu gece
Durup Hakk'ın divanına, kalmaz mısın ey gönül?
Bütün âlemi yaratan o Rahman'ın kuluyum
Muhammed'in ümmetiyim, ben Kur'anın yoluyum
Rızkı veren sensin ya Rab, verdiğinle doluyum
Sonsuz rahmet denizine dalmaz mısın ey gönül?

Alyakut'um dönmez yoldan yavaş yavaş gelirim
İmanımdan gayrı yoktur ahirette gelirim
Ona açılan elleri, boş çevirmez bilirim
Ne durursun, Hak kapısın çalmaz mısın ey gönül?

-11-

Evvela nurum yarattı, şanımla var oldum
Ezelden ebede süren mesele dava idim
Âlemler olmazdan evvel, Mim aşkına nur oldum
Hazreti Âdemden önce, Âdem'dim, Havva idim

Eşrefi mahluk dilinde, sevda oldum duyuldum
Bulutlarla sürüklendim, dağlar ile eğildim
Küllü nefse öğün oldum, haram iken yiyildim
Firdevsi bahçe içinde, yasak bir meyva idim

Ta Kalu Bela'dan beri, sual oldum soruldum
Âdem'le dünyaya indim, Şit alnına vuruldum
Nuh'un gemisin yürüttüm, tufanlarla yoruldum
İbrahim'e kurban idim, Eyyüb'e deva idim

Âlemden âleme geçen son geçittim kapıydım
Hacer'ül Esved mührümdü Cennet'teki tapuydum
İbrahim'in mabediydim, yaptığı ilk yapıydım
Kâbe'nin dört duvarında, nurdan bir sıva idim

İsa'daki mucizeydim, Tur Dağı'nda hikmettim
Davud'a tilavet idim, Aksa'daki kudrettim
Rüzgârlara emir verdim cin kavmine hükmettim
Süleyman saltanatında, hevesi heva idim

Belkıs'a saray olmuşum, İrem'deki şehirdim
Tur'da zahirde inmişim Nil'den büyük nehirdim
Muhammed'e varmak için Sıddık'taki zehirdim
Sevr'de bekleyen mar idim, Mekke'de Kasva idim

Kimisine yoldaş oldum, kimisine yad oldum
Makam-ı Mahmut katında Muhammed'e adoldum
Kudretin dört kitabında, salihlere va'd oldum
Yeşil zebercette olan Cennetü'l Meva idim

“Külli Nefsin Zaikatül Mevt” ile nazilidim
Ahir alem kapısında, tokmak idim, zil idim
Bunca gelen bana vardı, hakikat menzil idim
Bacası iki taş olan ıssız bir yuva idim

Alyakut’um kara ile ak davası görüldü
Ta ezelden Batıl ile Hak davası görüldü
Fani dediğimiz dünya, çok davası görüldü
Altı kabir, üstü süslü, yaşlı bir ova idim

-12-

Bir Elif’tir, iki Lam’dır, bir de Ha’dır sevdiğim
Hak yolundan ayrılmayan bir dehadır sevdiğim
Dünya bir misafirhane, konan göçer faniden
Bu dünyayı sevdiğim bir mahanadır sevdiğim

Bu dünyaya bel bağlayan divanadır sevdiğim
Can tatlıdır tüm cihandan bir yanadır sevdiğim
Otuz cüzü ezber ettim, sır-ı hikmeti büyük
Benim meylim, benim gönlüm hep sanadır sevdiğim

Dört büyük kitabın adı, bir manadır sevdiğim
Bütün mahlukun sevdası, Furkan’adır sevdiğim
Gel **Alyakut** ne kaldı ki şu ömründen geriye
Benim sevdam Kerimullah Kur’an’adır sevdiğim

-13-

Bir yiğide sordum oğul, ner’ye gider yolumuz?
Gülümsedi, menzilimiz, dedi Kızıl Elma’ya
Oğuz atamızdır bizim, Bozoklar’dır kolumuz
Seferimiz İslâm için tüm Cihan’ı almaya

Gaza ettik asırlardır, rızay-ı rahmet için
Mazlumlara yardım için, huzur merhamet için
Meşrik’tan Mağrib’e kadar İslam-ı ümmet için
Niyet eyledik Kudüs’te namazımız kılmaya

Bugün bize vurmak düştü, dalaletin başına
Gök kubbeyi yıkmak düştü, cehaletin başına
Kâfir ile oyun kuran ihanetin başına
Yemin ettik kılıcımız Zülfikârı çalmaya

Göz odur ki tehlikeyi evvelinden görmektir
Yiğitlik, meydandan evvel gönüllere girmektir
Vuslatımız, emaneti sahibine vermektir
Hedefimiz, tüm terördür, Afrin ile kalmaya

Niyet belli, kâfirlerin sorunudur bu ordu

Fatihlerin, Yavuzların torunudur bu ordu
Tüm ümmetin umududur, yarınıdır bu ordu
Allah'ım sen yardım eyle, güllerimiz solmaya
Birgün kâfire dönecek, atıkları bumerank
At oynağız olmayacak ne Suriye, ne Irak
Üstümüzde ebet-müddet, dalgalansın al bayrak
Fırsat yetirme kâfire, umduğunu bulmaya

Alyakut'um kutlu yolda, vuslata koşan vardır
Ay yıldızdır al bayrağım, kutsal üç nişan vardır
Elde Kur'an, önümüzde Resul-i Zîşan vardır
Nasip gerek, kısmet gerek, bu rahmete dalmaya

-14-

On Sekiz Bin Âlem, daha yarattığın nicesi
Her bir canlı bir emekte, Muhammed hürmetine
Şaşmaz zaman, şaşmaz mevsim, gündüz ile gecesi
Döner durur bir felekte, Muhammed hürmetine

Yedi kat gök sema ile sıvamıştır dünyayı
Sonsuz bir boşluk içine, dayamıştır dünyayı
Düşündün mü hangi ressam boyamıştır dünyayı?
Her bir eşya ayrı renkte, Muhammed hürmetine

Rasul'u Miraç eyledi, tüm zamanı izledi
Bir tohumdan kara yerde, rızıklar filizledi
Bir damla suyun içinde, yedi rengi gizledi
Her birisi bir ahenkte, Muhammed hürmetine

Ay yarıldı iki oldu, nuru değdi güneşe
Ümmetim ümmetim dedi, yakma ya Rab ateşe
İki doğu, iki batı, yedi iklim, dört köşe
Yer rahmete bürünmekte, Muhammed hürmetine

Gönül gözü olan görür, zerrede eserini
"Şah damarından yakınım", söylemişti yerini
Yerinde durur zannetme, Arş'ın direklerini
Dağlar bile yürümekte, Muhammed hürmetine

Gel **Alyakut** bel bağlama, yalan olur bu dünya
"Kul ya Abdallah" diyerler uyanırsın bir rüya
Yüz yirmi dört bin peyamber, nice nebi, enbiya
Bir zamanı beklemekte, Muhammed hürmetine

-15-

Hakikati görür gözler, Hak yolundaysa eğer
Gök yarılır, yeryüzüne rahmet iner bu gece
Eller, diller tesbih eder, alın secdeye değer

Seven sevdiğini bulur, hasret diner bu gece

Rasul'um Ahmet Muhammed, Ehedü Ehed Allah
Sana el açan kullara Rab'bim "Yerhamükellah"
İşlediğim günahlara, tövbe estağfirullah
Şeytana yakılan ateş, sana söner bu gece

Ey **Alyakut** birgün gelir, günahların sorulur
Ahir Kıyamet yaklaşır, büyük Mizan kurulur
Rahmetine sığınanın Ahret'i mesut olur
Hak batıla galip gelir, küfrü yener bu gece

-16-

Altı günde halk eyledin, bu düzeni doğayı
Bütün canlı mahlukatı, var eyledin Allah'ım
Bir yörüngeye oturtun, yıldız, güneşi ayı
Yedi iklim, dört mevsimle pür eyledin Allah'ım

Âdem taş koydu, İbrahim inşa etti Kible'yi
Ebrehe'nin fil ordusu, yıkacaktı Kâbe'yi
Bir Ebabel sürüsüydü, kapattı gök kubbeyi
Zalimlere ateş saldın, kor eyledin Allah'ım

Nuh'a gemiler yaptırdı, deryalarda yürüttü
Firavun'un döşeginde, Musa'sını büyüttü
Duydun mu Ashab-ı Kehf'i, üç yüz sene uyuttu?
Sonra bir vakte uyardın, sır eyledin Allah'ım

Nemrut'un yaktığı ateş, İbrahim'i yakmadı
Eyüb'ün çektiği çile, imanını yıkmadı
Yakup, Yusuf'a ağladı, kimselere bakmadı
Yusuf'u Mısır'a sultan, ser eyledin Allah'ım

Davut'a sanat öğrettin, zırhlar yapsın korunsun
Rüzgârı emrine verdin, Süleyman'la yürüsün
Balığın karnında duydun, tövbesini Yunus'un
Çıkardın kıyıya attın, hür eyledin Allah'ım

Firavun'la savaştırdın, Harun ile Musa'yı
Kızıl Deniz'i ayırdı, yere vurdu asayı
Lütfeyledin, göğe çektin, Meryem Oğlu İsa'yı
Zalimlerin gözlerini, kör eyledin Allah'ım

Mecusi ateşi söndü, âlem durdu divana
Kisra'nın surları düştü, her birisi bir yana
Muhammed'in gelişini, müjdeledi cihana
Amine'nin ak alnında, nur eyledin Allah'ım

“Korkma Ebubekir” dedi, ölümün korkusuna
Allah bizimle beraber, götürür doğrusuna
Bir güvercin karşı durdu, müşrikler ordusuna
Bir örümceğin ağını, sur eyledin Allah’ım

Gör **Alyakut** çile dolu peygamberler hayatı
Hangi amelle geçecen kıldan ince Sırat’ı?
Dünyaya bel bağlayana hatırlattın mematı
Her nefisi bir mezara, yar eyledin Allah’ım

-17-

Başın kaldır, şu dağlara hakikatle bir kez bak
Yerde, gökte, şuhedayı göreceksin sen oğul
Ehli beytten Zülfikâr al, Kur’an sıracını yak
Baş egecek dağlar sana, düreceksin sen oğul!

Demir Dağ’dan Viyana’ya yanan senin ocağın
Sen ki hükmü devletiydin tarihdeki her çağın
Hakkın emri peygamberin buyruğudur sancağın
Zülcenahı kıtalara süreceksin sen oğul!

Davan haktır Hak yolundur nurlu bir seferdesin
Küfrün önüne çekilen çelikten bir perdesin
Senki Allah’ın kılıcı, ebedi zaferdesin
Yeryüzünde muştuları, vereceksin sen oğul!

Bin aşkara, kıta kıta cenk meydanların yokla
Küfrün kellesini indir, pusatınla kan kokla
Oğuz atan yadigârı altın yayla, üç okla
Bengü taştta nice sırta ereceksin sen oğul!

Güştapeni, kalkanını bağla atın sağrına
Keyyus’un süngüsünü çal şu Batıl’ın bağrına
Doksan dokuz bin akıncı, biat etsin çağrına
Adaleti yeryüzüne, sereceksin sen oğul!

Kılıç çaldık kopuz çaldık Dedem Korkut’tan beri
Oğuzhan’a öngüç olan büyük bozkurttan beri
İslâm’ın neferi oldun, çıktığın yurttan beri
Nizam için her diyara, gireceksin sen oğul!

Dost düşmanın görmek için dön tarihen bak oğul
Tandan öce zor seçilir, kara ile ak oğul
Eshedü’yle iman ettin, nurdan bir meşalen var
Bir kez Allah derse, dilin sana yardır Hak oğul

Yükün ağır, davan zordur, inançtır tek hacetin
Savaş senin düğünüdür, sefer senin hicretin
Allah’ın kılıcı olmak, Türklük çetindir çetin
Bir mazlumun gözyaşına, bin zalimi yak oğul

Hak nurundan bir ateş yak, dünyanın sinesinde
Şeytanlar uyumaz olsun, tekbirlerin sesinde
Meydan yığidini bekler, Elif'in gölgesinde
Her dağ Ergenekon ister, erit bağrın çık oğul

Sen Kur'an yolunda akan en şerefli al kansın
Senin ile devr-i alem, günahından yıkansın
Sendeki aşkı sevdayı, şu yeryüzü kıskansın
Cihanın ak gerdanına, ay yıldızı tak oğul

Alyakut Acun titredi, "tekbir" derken narana
Yesevi'nin dergâhında, and içmiştin Turan'a
Tarif eyle ecdadını, Türk kim diye sorana
Kızıl Elma'ya çekilmiş, ucu çelik ok oğul

-18-

Gel serseri olma gönül, gir kubbenin altına
Bak huzur-i Rahman'dasın eğilsene be gönül
Rüku ile secde ile çık Mevla'nın katına
Dağlar, taşlar zikreyledi kaç bin sene be gönül

Bırak bir kenara artık dünyevi meşakati
Her canlı bir gün ölecek, bu kadar kesin kati
Hayal mi zannettin gafil gördüğün hakikati?
Çıktığın yol Mevlaya'dır sevinsene be gönül

Yakub'un gözü kör oldu, bir ilahi rüyaya
Yusuf'a secde ettirdi, yıldız, güneşe aya
Mürşit olan canın verir, bir Kuranî sedaya
Sağırım'oldun, aptal mısın, dinlesene be gönül?

Ey **Alyakut** bu dünyada bir gaflete dalmışsın
Ahirete götüreceğ yanına ne almışsın?
Günahın deryaya dönmüş, tövbeye geç kalmışsın
Ağlanacak çok halin var, gülmesene be gönül

19. Musammat

Levh-i kalem boyasında mim oldu âdemoğlu
Toprağının mayasında dem oldu âdemoğlu
Yedi göğün ayasında cem oldu âdemoğlu
Bir melunun riyasında kem oldu âdemoğlu

Kabil, Habil sorgusunda öfke iken şer iken
Zülkarney'nin ordusunda nöker iken, er iken
Alper Tunga kargısında süzülen kan ter iken
Türk'ün bengü kayasında kam oldu âdemoğlu

Hak batılın davasında savaş gördü kan gördü
Nefsin heva hevesinde şöhret gördü şan gördü
Baktı kendi mevasında ebedi bir han gördü
Yalan dünya rüyasında yem oldu âdemoğlu

Kimi şeytana sarıldı, kimi dedi ya medet
Kaç destana yol yarıldı, çağ değişti kaç adet
Kabristana yurt kuruldu buldu ahir saadet
Hakk'ın rahim ziyasında ram oldu âdemoğlu

Alyakut'um elem cana bin âh ile karıştı
Kader talihle yan yana vuslat ile barıştı
On sekiz bin âlem ona hizmet için yarıştı
Yaradılış gayesinde nam oldu âdemoğlu

Serdar Alyakut & İsmail Daşdemir Atışması

Serdar Alyakut

Anladım ki zaman ahir zamanı
Dağlar gibi başım alır dumanı
Ecel kuşu gelir vermez amanı
Kara yerden davetin var hazır ol

İsmail Daşdemir

Secdesizse başın yerden yere çal
Hak yoluna dön ki bitsin bu kem hal
Heybeni hazırla azığımı al
Settar ile halvetin var hazır ol

Serdar Alyakut

Kaç bin yıl harlandı Cehennem narı
Zikreyle imdada yeten o yarı
Yalnız senle gelen dünyanın varı
Kefen gibi süvetin var hazır ol

İsmail Daşdemir

Birgün biter şatavatı dünyanın
Değişmez ki hakikati dünyanın
Yere batsın saltanatı dünyanın
İman gibi servetin var hazır ol

Serdar Alyakut

Birgün endişeye salacak seni
Kafdağı'na çıksan bulacak seni
Ebedi âleme alacak seni
Ölüm gibi mürvetin var hazır ol

İsmail Daşdemir

Kıyamet şiddeti durulduğunda
Mizan terazisi kurulduğunda
Mümin misin diye sorulduğunda
Ya hayır, ya evetin var hazır ol

Serdar Alyakut

Alyakut Mevla'yı çokça andınsa
Yunus gibi bir dergâha kondunsa
Elif ile Mim aşkına yandınsa
Kur'an gibi kuvvetin var hazır ol

İsmail Daşdemir

İsmail'im engel kalkar aradan
En zor işler bile olur sıradan
Vedhuli Cennet'i derse Yaradan
Nur gölünde küvetin var hazır ol

Serdar Alyakut & Zeki Akalın Atışması

Zeki Akalın

Ben bu derdi taşımaya alıştım
Bölmene gerek yok istemiyorum
Senin için diyar diyar dolaştım
Gelmene gerek yok istemiyorum

Serdar Alyakut

Gözyaşımı pınar ettim akıttım
Silmene gerek yok istemiyorum
Senin için ne kadar gönül yıktım
Bilmene gerek yok istemiyorum

Zeki Akalın

Bazen çile verir dünyanın demi
Senin için çektim derdi eleme
Ben böyle mutluyum benim sevdami
Almana gerek yok istemiyorum

Serdar Alyakut

Yoluma geçilmez duvarlar ördün
Yüreğinden başka her yere sürdün
Bir küçücük tebessümü çok gördün
Gülmene gerek yok istemiyorum

Zeki Akalın

Deme **Zeki** bilmez senin suçunu
Tarih boyu sevda yakmış kaçını
Bundan sonra benim için saçını
Yolmana gerek yok istemiyorum

Serdar Alyakut

Alyakut'um unut eski çağları
Kuruttular gönlündeki bağları
Vakti geçti Ferhat olsan dağları
Delmene gerek yok istemiyorum

Serdar Alyakut & Cemal Divanî Atışması

Cemal Divanî

Akşam olup güneş dağı aşmadan
Günün kıymetini bilmeli Serdar
Siyah saça beyaz aklar düşmeden
Tenin kıymetini bilmeli Serdar

Serdar Alyakut

Doğru amel ile yaşarsa insan
Günün kıymetini bilir Divanî
Beş vakit secdeye koşarsa insan

Tenin kıymetini bilir Divanî

Cemal Divanî

Mürşit o ki seni dosta götürür
Cahille oturan yolu yitirir
Bir gece misafir eder yatırır
Hanın kıymetini bilmeli Serdar

Serdar Alyakut

Salih kullar mürşidini bulanda
Gönül evi bir nur ile dolanda
Can dediğin canan ile kalanda
Hanın kıymetini bilir Divanî

Cemal Divanî

Vazgeçmek olur mu kutsal davadan
Sevdiklerin eksik etme duandan
Cennet istiyorsan yüce Mevla'dan
Dinin kıymetini bilmeli Serdar

Serdar Alyakut

Gönülден gönüle kursak binayı
Dualarla etssek hamdu senayı
Çözebilen Kur'an'daki manayı
Dinin kıymetini bilir Divanî

Cemal Divanî

Cemal Divani'yim bitmez cezamız
Haksız babam olsa yoktur rızamız
Hakk'ın emrindedir cümle azamız
Canın kıymetini bilmeli Serdar

Serdar Alyakut

Alyakut'um nerde dostlar yarenler
Bize yol gösterebilir bilge erenler
Emaneti şehadetle verenler
Canın kıymetini bilir Divanî

Serdar Alyakut & Emrah Cevherî Atışması

Emrah Cevherî

Kimi var, kuruyu yaştan çıkarır
Kimi var, suyunu taştan çıkarır
Kimi var, cin olur çarpar insanı
Kimi var, Şeytan'ı baştan çıkarır

Serdar Alyakut

Kimi var, yükün yokuştan çıkarır
Kimi var, niyeti bakıştan çıkarır
Kimi var, yaz boyu yatar çalışmaz
Kimi var, hıncını kıştan çıkarır

Emrah Cevherî

Kimi var, uysaldır kimi yaramaz
Kimi var, bir kere işe yaramaz
Kimi var, yediden beş çıkaramaz
Kimi var, yetmiş beşten çıkarır

Serdar Alyakut

Kimi var, havada uçmadan gider
Kimi var, dünyayı verseler neder
Kimi var, bir fala servetler öder
Kimi var, gerçeği düştten çıkarır

Emrah Cevherî

Kimi var, konuşur sözleri batar
Kimi var, millete iftira atar
Kimi var, yol açar elinden tutar
Kimi var, adamı şoştan çıkarır

Serdar Alyakut

Kimi var, yıldızlarda yarışır
Kimi var, Şeytanıyla barışır
Kimi var, ne satar dünya karışır
Kimi var, geçimin savaştan çıkarır

Emrah Cevherî

Kimi var, adına **Cevherî** denir
Kimi var, kurt olur ömür kemirir
Kimi var, bir emek versen aş verir
Kimi var, garibi işten çıkarır

Serdar Alyakut

Kimi var, **Alyakut**'a aldırılmaz
Kimi var, düşeni yerden kaldırmaz
Kimi var, bir fincanı doldurmaz
Kimi var, doluyu boştan çıkarır

Serdar Alyakut ve Hasan Kaya (Aslanoğlu) Atışması

Hasan Kaya

Dinle sözlerimi Serdar Alyakut
Makas vurulmamış bez bana gönder
Şimdi bizim elde kimi zamanı
Fazla istemirim az bana gönder

Serdar Alyakut

Her beden sarılır kefene birgün
Makas vurulmamış bez mi istersin?
Her insan olmuştur yurdundan sürgün
Arzuların çok mu, az mı istersin?

Hasan Kaya

Bu benim kaderim, bu benim suçum

Bu benim oyunum, bu benim maçım
Ciğerim yaralı, yanıyor içim
Kadirin gözeden buz bana gönder

Serdar Alyakut

Anlamadım gönül neyin peşinde?
Kimin hayalinde, kimin düşünde?
Eşinden ayrılmış aşk ateşinde
Narın sönmeyecek buz mu istersin?

Hasan Kaya

Yanar sönmez âşıkların çırası
Derindedir gizli olur yarası
Derler ölüm iki kaşın arası
Cemali nurlanmış yüz bana gönder

Serdar Alyakut

Hakk'ın ateşinde yanan âşıklar
Manada buluşur nice maşuklar
Birgün söner dünyadaki ışıklar
İmandan daha nur yüz mü istersin?

Hasan Kaya

Bir zaman bir şeyler sormuştun benden
Bekledim cevabı sabırla senden
Kuracağın cümle al ayetlerden
Manalı mantıklı söz bana gönder

Serdar Alyakut

Güvenme dünyaya sana dert olur
Akıbeti kara toprak yurt olur
Küllü nefsin zaikatül mevt olur
Daha bundan öte söz mü istersin?

Hasan Kaya

Çelikten yapmışlar cam çerçeveyi
Gözlerinin nuru elin emeği
Gök yüzünden berrak denizden mavi
Sürmeler çekilmiş göz bana gönder

Serdar Alyakut

Dünyanın meyvesi tatlı ve acı
Birgün bırakırsın taht ile tacı
Secdeyle bulursun Hakk'ı Miracı
Gönül gözü varken göz mü istersin?

Hasan Kaya

Çakısı çelikten sopa gümüştan
Bilmiyorsan sorup öğren derviştan
Kars'tan Ardahan'dan Sarıkamış'tan
Çıldır'da meşhurdur kaz bana gönder

Serdar Alyakut

Nasıl geldi geçti dünyanın çağı
Çok can aldı Azrail'in bıçağı
Toprak etti çok yiğidi kolçağı
Ömür kuşun uçar kaz mı istersin?

Hasan Kaya

İç soğuk suyunu elin yüzün yu
Bu büyük bir sözdür doğrusu da bu
Her derde dermandır derler kuşburnu
Toplayıp kurutup az bana gönder

Serdar Alyakut

Ömrüm geldi geçti garip oyunda
Ok oldum çekildim felek yayında
Kaç kere yıkandım tövbe suyunda
Eğri mi, doğru mu, düz mü istersin?

Hasan Kaya

Aslanoğlu ben köyümü özledim
Hasret ile yar yolunu gözledim
Bazen beyan ettim bazen gizledim
Çöz bu muammayı tez bana gönder

Serdar Alyakut

Alyakut hasretin hiddeti vardır
Gönül ateşinin şiddeti vardır
Mevla'nın her cana müddeti vardır
O vade dolmadan tez mi istersin?

Serdar Alyakut & Nail Boztepe Atışması

Serdar Alyakut

Gönül bir saraydır mimarı Hak'tır
Gönül sarayında ayırır yerin
Her olur olmaza girmek yasaktır
Bu öyle bir yol ki derindir derin

Nahil Boztepe

Hak yolunda koşup varsam menzile
Anlatsam derdimi ne olur dinle
Gönül sarayında üstad seninle
Derin sohbetlere dalmak isterim

Serdar Alyakut

Bu öyle bir yol ki denmez olmaza
Bazen menziline varır bazen çıkmaza
Dil zikir eylerse titret her aza
Sakin kırma gönül narindir narin

Nahil Boztepe

Hak'ka gider üstad yolumuz belli
Sığındık mevlâya halimiz belli

Ŗükür eder hak'ka dilimiz belli
Garip bir gül olup solmak isterim

Serdar Alyakut

Bazen cile verir düşürür zara
Akibet götürür hakiki yara
Bazen Mecnun eder düşürür nara
Bazen ılgıt ılgıt serindir serin

Nahil Boztepe

Âşıkların hayati hep çileli
Arzu Kamberi'ni eylemiş deli
Nahil Boztepe'yim Ferhat misali
Varıp da dağları delmek isterim

Serdar Alyakut

Alyakut imanın alasın azık
Ne Ferhatlar etmiş kendine yazık
Her iki cihanda hakiki rızık
Gönlünde alnında terindir terin

Ek 6. Fotoğraflar

Şekil 1. Âşık Serdar Alyakut

Şekil 2. Âşık Nuri Çırağı ve Âşık Serdar Alyakut'un Şenkaya Kaymakamlığı tarafından gerçekleştirilen söyleşide

Şekil 3. Âşık Serdar Alyakut Kocaeli'nde gerçekleştirilen Sarıkamış şehitlerini anma programında

ÖZGEÇMİŞ

Abdullah EĞİ İlkokulu, ortaokulu ve liseyi Erzincan'da tamamladı. 2008 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Programı'nı kazandı. Bu bölümün akademik beklentilerini karşılamaması sebebiyle 2010 yılında yeniden üniversite sınavına girerek Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Programı'nı kazandı ve 2014 yılında bu programdan mezun oldu. 2021 yılında Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenimine başladı.

